

TARTU ÜLIKOOL

JUHAN TULDAVA

Rootsi keele
grammatika

SVENSK GRAMMATIK

TARTU 1991

TARTU ÜLIKOOL

JUHAN TULDAVA

**Rootsi keele
grammatika**
SVENSK GRAMMATIK

Kolmas trükk

TARTU 1991

Kinnitatud filoloogiateaduskonna nõukogus 15. mail 1991.a.

Juhan T u l d a v a,
ROOTSI KEELE GRAMMATIKA.
SVENSK GRAMMATIK.
Kolmas trükk.
Rootsi ja eesti keeles.
Tartu Ülikool.
EV, 202400 Tartu, Ülikooli, 18.
Vastutav toimetaja K. Lepa.
Paljundamisele antud 2.09.1991.
Formaat 60x84/16.
Kirjutuspaber.
Masinakiri. Rotaprint.
Tingtrükipoognaid 17,67.
Arvestuspoognaid 17,20. Trükipoognaid 19,0.
Trükiarv 600.
Tell. nr. 397.
Hind pbl. 12.70.
TÜ trükikoda. EV, 202400 Tartu, Tiigi, 78.

Eessõna

Käesolev "Rootsi keele grammatika" on mõeldud õppevahendiks Tartu Ülikooli üliõpilastele, kes võtavad osa ülikooli fakultatiivsetest rootsi keele kursustest. Foneetika osas tutvustatakse rootsi keele häälikuid, tähtsamaid hääldamisreegleid, kõnekeele iseärasusi ning antakse lühike ülevaade õigekirjutusreeglitest. Põhjalikult vaadeldakse rootsi dünaamilis-muusikalist rõhku, ilma milleta pole võimalik omandada õiget rootsi hääldamist. Metoodilistel kaalutlustel on paljudes õpiku peatükkides muusikaline rõhk rootsi sõnadel ära märgitud (akuudi- või graavisemärgiga). Morfoloogiat ja süntaksit käsitletakse koos, mis praktilises õppetöös on end õigustanud. Nii näiteks järgnevad iga sõnaliigi vormiõpetusele kohe peatükid antud sõnaliigi süntaktilisest kasutamisest. Eraldi käsitletakse sõnajärjestust.

Autor on püüdnud võimaluse korral vaadelda rootsi ja eesti keele nähtusi kõrvutatavas plaanis. Õppeotstarbelistel eesmärkidel on eri teemade lõpul toodud kokkuvõtlikud ülevaated ja skeemid.

Võrreldes 2. trükiga (1980) on tehtud mõningaid parandusi ja muudatusi materjali esitamisel.

Tartu, mai 1991.

J. T.

Förord

Denna svenska grammatik är avsedd för studerande vid **T a r t u** universitet, som deltar i universitetets fakultativa (frivilliga) kurs i svenska språket. Först ges en översikt i fonetik: svenska ljud, viktigaste uttalsregler, talspråkets särdrag samt rättstavningsregler. Utförligare behandlas den svenska dynamisk-musikaliska accenten som är en förutsättning för ett riktigt svenskt uttal. För att underlätta inlärandet av den svenska musikaliska accenten har akut och gravis markerats i de flesta exemplen. Morfologin och syntaxen behandlas tillsammans, vilket i praktiken har visat sig vara en fördel; t. ex. efter formläran av en viss ordklass följer omedelbart dess syntax. Ordföljden behandlas för sig.

Författaren har försökt, där så varit möjligt, att göra jämförelser mellan svenskan och estniskan. Till hjälp vid inlärandet har översikter, scheman och modeller genomgående utarbetats.

I denna tredje upplaga har gjorts några obetydliga förändringar i jämförelse med den andra upplagan som utkom i 1980.

Tartu i maj 1991.

J. T.

F O N E E T I K A

T ä h e d j a h ä ä l i k u d

Tähestik

§ 1. Rootsi tähestik koosneb 29 tähest:

A a	/a:/	K k	/ko:/	U u	/ü:/
B b	/be:/	L l	/ɛll/	V v	/ve:/
C c	/se:/	M m	/ɛmm/	W w	/dú bbalt-ve:/
D d	/de:/	N n	/ɛnn/	X x	/ɛks/
E e	/e:/	O o	/u:/	Y y	/y:/
F f	/ɛff/	P p	/pe:/	Z z	/se:ta/
G g	/ge:/	Q q	/kü:/	Å å	/o:/
H h	/ho:/	R r	/ärr/	Ä ä	/ä:/
I i	/i:/	S s	/ɛss/	Ö ö	/ö:/
J j	/ji:/	T t	/te:/		

a o u ä on tagavokaalid, e i y ä ö eesvokaalid; b d g j l m n r v on helilised, f h k p s t helitud konsonandid; q ja w esinevad ainult üksikutes isiku- ja kohanimeses, z esineb laensõnades.

Märkus. Siin ja järgnevalt on rootsi sõnade transkriptsioon toodud püstsulgudes. Vokaalide pikendus on märgitud kooloniga vokaali järel, konsonantide pikendus aga kahekordse kirjutamisega. Dünaamiline pearõhk on tähistatud rõhulise silbi vokaali kohal märkidega (´) ja (`), mis samaaegselt märgivad sõna muusikalist liht- või liitrõhku, vt. § 17.

Häälikute vältus

§ 2. Rootsi keeles võivad häälikud olla lühikesed või pikad. pikk konsonant kirjutatakse tavaliselt kahekordselt, vokaali pikkust aga otseselt kirjas ei märgita - seda saab kindlaks määrata järgneva konsonandi pikkuse

järgi. Kõige üldisemad reeglid on järgmised:

kui konsonant on lühike, siis eelnev vokaal on pikk, näit.:

tal /ta:l/ 'kõne';

väg /vɛ:g/ 'tee';

kui konsonant on pikk, siis eelnev vokaal on lühike:

tall /tall/ 'mänd';

vägg /vɛgg/ 'sein';

konsonantühendile eelnev vokaal on samuti lühike:

talk /talk/ 'talk';

väst /vɛst/ 'vest'.

Täpsemad reeglid häälikute vältuse kohta vt. §§ 3 - 4.

§ 3. Rõhulises silbis on v o k a a l p i k k:

1) lühikese konsonandi ees: tal /ta:l/ 'kõne', tala /tɑ:lɑ/ 'rääkima, kõnelema';

2) ühesilbiliste sõnade lõpus: ha 'omama', se 'nägema', ö 'saar';

3) sageli konsonantühendite rd, rl, rn ees, milliseid hääldatakse nagu supradentaalsed d, l, n (§ 6): bord /bu:d/ 'laud', kärl /çä:l/ 'anum, nõu', järn /jä:n/ 'raud';

4) mõningate konsonantühendite ees üksikutes sõnades, nagu: moln /mo:ln/ 'pilv', rodna /rò:dna/ 'punastama', dold /do:ld/ 'peidetud', morgnar /mò:nar/ 'hommikud';

5) vokaal jääb tavaliselt pikaks ka grammatilisel muutmisel, näit.: åker /ó:kær/ 'põld' - åkrar /ò:krar/ 'põllud', läsa /lê:ssa/ (s kohta vt. § 6) 'lugema' - läste /lê:sta/ 'luges', fin /fi:n/ 'kenast' - fint /fi:nt/ 'kenasti';

aga: sjö /šö:/ 'meri; järv' - sjön /šönn/ (postpositiiv-artikliga -n) 'meri; järv', tro /tru:/ 'uskuma' - trodde /truddə/ 'uskus', hög /hö:g/ 'kõrge' - högt /hökt/ 'kõrge, kõrgelt'.

§ 4. Rõhulises silbis on v o k a a l l ü h i k e:

1) pika konsonandi või konsonantühendi ees: tall 'määnd', källa 'kutsuma', kästa 'viskama';

2) j ees: kaj /kai/ kai', koja /kõia/ 'hütt';

3) sõnalõpulise m ja n ees, mida hääldatakse pikalt: vem /vemm/ 'kes', som 'kui; mis', om 'kui', fram 'ette', hem 'kodu; koju', rum /ræmm/ 'tuba, ruum', dröm 'unistus', han 'tema' (meessugu), hon /hunn/ 'tema' (naissugu), den 'see', man 'mees', män /mænn/ 'mehed', men /mænn/ 'aga' (vrd. men /me:n/ 'kahju'), igen /ijénn/ 'jälle', in 'sisse', min 'minu', din 'sinu', sin 'tema, oma', mun /mænn/ 'suu', än /énn/ 'kui', vän /vænn/ 'sõber', kan 'võib';

eesliites an-, näit.: ànställa 'tööle võtma';

liitsõnade algosises kun-, näit.: kungöra /kännjö:ra/ 'teatavaks tegema';

kahekordselt kirjutatakse pikk m sõna lõpus ainult mõningates sõnades, näit.: damm 'pais', ramm 'laevaramm', lamm '(lamba)tall' - et hoida neid sõnu lahus pikavokaalsetest dam /da:m/ 'daam', ram /ra:m/ 'raam', lam /la:m/ 'halvatud';

4) mõnes üksikus sõnas: döma /dömma/ 'otsustama', hade /hæddə/ 'omas, (tal) oli'.

Märkus. Rõhuta silbis on rootsi keeles tavaliselt kõik häälikud lühikesed (§ 16).

Hääldamine

§ 5. Vokaalid:

a /a:/ pikk a, tagapoolsema artikulatsiooniga kui eesti keeles; tal /ta:l/ 'kõne; arv', hat /ha:t/ 'vihkamine';

/a/ lühike a nagu eesti keeles; tall /tall/ 'määnd', hatt /hatt/ 'kübar';

- e /e:/ pikk e nagu eesti sõnas 'leek'; se /se:/ 'nägema', lèka 'mängima', veta 'teadma';
- /e/ lühike e nagu eesti sõnas 'kell': eld /eld/'tuli', vecka /vèkka/ 'nädal'; siin on võimalik lahtisem hääldamine:
- /ɛ/ e ja ä vahepealne lühike häälik, esineb /e/ asemel paljude rootslaste häälduses, näit.: penna /pèna/ 'sulepea';
- /ä/ r ees lühike ä nagu eesti keeles: herr /hærr/ 'här-ra', berg /bærj/ 'mägi';
- /ə/ redutseeritud häälik rõhuta silpides, umbes nagu lõpp-e eesti sõnades 'mitte', 'mulle' saarte murretes; gosse /gòssə/ 'poiss', fågel /fó:gəl/ 'lind';
- i /i:/ pikk i, eespoolse artikulatsiooniga; kõrvale tundub, nagu järgneks rootsi i-le j-häälik; fri 'vaba', hit 'siia', visa /vì:ssa/ 'näitama';
- /i/ vastav lühike i: vind 'tuul', hitta 'leidma';
- o /u:/ pikk u, kitsamini labialiseeritud kui eesti keeles (hääldamisel on huuled rohkem ümardunud); tavaline hääldamine lühikese konsonandi ees: blod 'veri', stor 'suur', bröder 'vend', ko 'lehm';
- /u/ vastav lühike u; esineb mitmuse lõpus -or: flickor /flìkkur/ 'tüdrukud'; sufiksis -dom: ungdom /~~u~~ndum/ 'noorus';
- muutevormides, nagu bodde /buddə/ 'elas' (vrd. bo /bu:/ 'elama'), trodde 'uskus' (tro /tru:/ 'uskuma');
- tuletussõnades nagu rodd /rudd/ 'sõudmine' (vrd. ro /ru:/ 'sõudma');
- samuti paljudes sageli kasutatavates sõnades, näit.: ond /und/ 'kuri, halb', bönde 'talupoeg', blomma 'lill', ost 'juust', høsta 'kõhima', öxe 'härp', stomme 'kere', söcken 'kihelkond', tom 'tühi', önsdag 'kolmapäev', hon 'tema' (naissugu), hos 'juures', orm 'uss, madu';
- /o:/ pikk o, kitsamini labialiseeritud kui eesti kee-

les; esineb paljudes sõnades, eriti n-i ja v ees: son 'poeg', hõnung 'mesi', kõnung 'kuningas', hov 'čukond', sõva 'magama', lov 'luba', lõva 'lubama', kol 'süsi', tjog '20 tükki' (mõõt), villkor 'tingimus';

mõnede konsonantühendite ees: moln 'pilv', põr-la 'sulisema', sõr-la 'sumisema', õrdning 'kord', sõvra 'välja valima', rõdna 'punastama', dold 'peidetud', mõrgnar 'hommikud';

paljudes võõrsõnades nagu: katalõg 'kataloog', despõt 'despoot', brošch 'pross', rinnanõel', te-lefõn 'telefon' (võib hääldada ka /telefú:n/);

/o/ lühike o nagu eesti sõnas 'kolm'; tavaline hääldamine pika konsonandi ja konsonantühendi ees: kõmma 'tulema', sõppa 'supp', konst 'kunst', folk 'rahvas', kõsta 'maksma', bort 'ära', kort /kot/ 'lühike' (vrd. kort /kuʔ/ 'kaart');

/o/ hääldatakse ka j ees: koja /kõia/ 'hütt', skoja /skõia/ 'petma';

mõnedes sõnades m-i ees: om 'kui; ümber', som 'kui; mis', kom 'tule', ja sõnas honom /hõnom/ 'teda' (meessugu);

u /ü:/ pikk ü, mis aga erineb eesti üü-st: hääldatakse ettelükatud ümardatud, kuid kokkusurutud huultega, mistõttu hääliku lõpul võib tekkida frikatiivne v (w); du 'sina', nu 'nüüd', hus 'maja', ut 'välja';

/u/ spetsiifiline rootsi häälik, nn. avatud lühike ü; hääldatakse labialiseeritult, kuid ilma huuli ette lükkamata; eesti ü ja õ vahepealne lühike häälik: rund 'ümmargune', kunna 'võima', upp 'üles', skulle 'võiks, peaks';

y /y:/ pikk vokaal, teravam(enam i-taoline) kui eesti üü; hääliku lõpul võib tekkida frikatiivne j: ny 'uus', fýra 'neli', lysa /lý:ssa/ 'valgustama';

/y/ lühike häälik, teravam kui eesti ü: sýster 'õde', nýtta 'kasu';

- ä /o:/ pikk o nagu eesti sõnas 'loom': gä 'minema', mäla
 'maalima';
 /o/ lühike o nagu eesti sõnas 'kolm': läng 'pikk', ätta
 'kaheksa';
 ä /ä:/ r-i ees nagu eesti ää: här 'siin', lära 'õppima';
 /ä/ r + konsonandi ees nagu eesti ä: värk 'valu', märka
 'märkama';
 /ɛ:/ pikk e ja ä vahepealne häälik: nät 'võrk', läsa
 /lè:ssa/ 'lugema'; siin võib hääldada ka pikk /e:/
 (Stockholmi hääldamises);
 /ɛ/ lahtine lühike e: häst 'hobune', äpple 'õun';
 ö /œ:/ r-i ees lahtisem kui eesti öö; föra 'juhtima', öre
 'öör' (rahaühik);
 /œ/ r + konsonandi ees avar ö: mörk 'tume', dörr 'uks';
 /ö:/ pikk labialiseeritud ja kinnine öö: snö 'lumi', öga
 'silm', söka 'otsima';
 /ö/ lühike labialiseeritud, veidi lahtisem kui /ö:/:
höst 'sügis', fönster 'aken'.

Märkus. Tänapäeva rootsi keeles puuduvad diftongid, nad
 võivad esineda ainult võõrsõnades, nagu Europa
 /eürú:pa/, neutral /neütrá:l/ 'neutraalne', au-
diens /aüdié:ns/ 'audients', augusti /aügústi/.

§ 6. Konsonandid ja konsonantühendid:

- b /b/ heliline b: be 'paluma', brev 'kiri', tub /tü:b/
 'tuub';
 /p/ helitu konsonandi ees: stabs /sta:ps/ (genitiiv)
 'staabi';
 c /s/ eesvokaalide (e, i, y, ä, ö) ees: céntrum 'tsent-
 rum', cykel /sýkkel/ 'jalgratas';
 /k/ konsonantide ja tagavokaalide (a, o, u, ä) ees:
clown /klaun/ 'kloun', cup /kapp/ 'karikas',
Carl /ka:l/ (eesnimi);
 cc /ks/ accent /aksé:nt/ 'aktsent', succé /suksé/ 'menu';

- ck /kk/ tack 'tänan', flìcka 'tüdruk', ocksa /òkso:/ v. /òkso:/ 'ka';
- ch /š/ võõrsõnades: charm 'sarm', chauffeur /šofóe:r/ 'autojuht', chef /še:f/ 'šeff'.

Märkus. Sõna och 'ja, ning' hääldatakse /okk/ või /o/.

- d /d/ heliline d: där 'seal', rìda 'ratsutama';
- dj /j/ sõna algul: djup /jü:p/ 'sügav', djärv /järv/ 'julge';
- /dj/ sõna keskel: stödja /stö:dja/ 'toetama', kedja /čè:dja/ 'kett';
- ds /ts/ lühikese vokaali järel genitiivi-vormis: gods-ägare /gùts:ç:gare/ 'maaomanik' (on võimalik hääldada ka /gudds-/);
- /ss/ genitiivi-vormis sõnast stad 'linn', kui see esineb liitsõnades, näit. stadsbud /stàssbü:d/ 'pakikandja', ja järgmistes sõnades: ledsen /lìs-sen/ 'kurb', brådska /bròsska/ 'kiire', skridsko /skríssku/ 'uisk';
- f /f/ fåra 'sõitma', fem /fɛmm/ 'viis' (arv);

Märkus. Vanas kirjaviisis (enne 1906. a. ortograafiareformi) tähistati v-häälikut sõna lõpul f-ga ja sõna keskel f-i ja fv-ga: bref (praegu: brev) 'kiri', hafva (praegu håva) 'omama', tafla (praegu tåvla) 'pilt, maal; tahvel'.

- g /g/ heliline g:
- 1) konsonantide ja tagavokaalide (a, o, u, å) ees: glida 'libisema', gåta 'tänav', gå 'minema, käima';
 - 2) e ees rõhuta silpides: fågel /fó:gəl/ 'lind', mager /má:gər/ 'köhn';
 - 3) silbi lõpus (välja arvatud l-i ja r-i järel): svag /sva:g/ 'nõrk', segra /sè:gra/ 'võitma';

/kõia/ 'hütt', hõja /hõia/ 'tõstma', haj /hai/ 'hai', nej /nei/ 'ei';

/š/ helitu sibilant nagu eesti sõnas 'šokolaad', esi-
neb võõrsõnades: journal /šurná:l/ 'šurnaal', pro-
jekt /prošékt/ 'projekt', just /šyst/ 'õige, õig-
lane' (vrd. just /jast/ 'just, parajasti');

k /k/ helitu, aspireeritud k (s.t. talle järgneb lühike
h-häälik), mida hääldatakse eriti tugevalt sõna
algul:

1) tagavokaalide (a, o, u, õ) ees: komma /kõm-
ma/ 'tulema', kust /kust/ 'rand';

2) e ja i ees rõhuta silpides: vacker /vákker/
'ilus', trákig /trò:ki/ 'igav';

3) konsonantide ees ja järel: kniv 'nuga',
mürkret 'pimedus';

4) sõna lõpus: bok /buk/ 'raamat';

5) eesvokaalide ees mõnedes võõrsõnades:

monarki /monarkí:/ 'monarhia', kõ /kõ:/ 'järje-
kord, saba', kõr /kõ:r/ 'koor', parkett, kokett;

/č/ eesvokaalide e, i, y, ä, õ ees; helitu afrikaat,
umbes nagu vene ч, saksa -tch- sõnas 'Entchen';
moodsas hääldamises kaob sageli t-häälik afrikaa-
di algul ja jääb järele vaid saksa ich-häälikut
meenutav helitu spirant; näit.: kedja /čè:dja/
'kett'; Kina 'Hiina', kánna /čè:nna/ 'tundma', kär
'kär'; kära /čè:ra/ 'sõitma';

kj /č/ kjol /čü:l/ 'seelik';

l /l/ nagu eesti l: land 'maa', tala 'rääkima';

lj /j/ sõna algul: ljud /jü:d/ 'häälik, heli', ljus /jü:ss/
'valgus', ljuga /jü:ga/ 'valetama'.

Märkus. l-i ei hääldata sõnades värld /vä:d/ 'maailm',
karl /ka:r/ 'mees' (vrd. Karl /ka:l/ - eesnimi).

m /m/ nagu eesti m: mäl 'eesmärk', moder /mù:dər/ 'ema';

- n /n/ nagu eesti n: natt 'öö', napp 'nimi';
 ng /ŋ/ nasaalhäälik (ilma g-lõputa): läng /loŋ/ 'pikk',
finger /fɪŋɛr/ 'sõrm', längre /lɛŋrɛ/ 'pikem;
 kauem';
 nk /ŋk/ nagu eesti sõnas 'tank'; tänka /tɛŋka/ 'mõtlemas'.
 bank /bɔŋk/ 'pank';
 ns /ŋs/ mõnedes vöõrsõnades: annons /anõŋss/ 'kuulutus',
pension /paŋšú:n/ 'pension'.

gn /ŋn/ kui g ja n kuuluvad samasse silpi: vagn /vaŋn/
 'vanker; vagun', lagn /laŋn/ 'rahulik, vaikne'; ka
 eesnimedes Agnes /áŋnɛs/, Ragnar /ráŋnar/ Signe
 /síŋnɛ/;

vrđ. lagning /la:gnɪŋ/ 'valmistamine', kus g ja
 n on eri silpides: lag- + -ning (laga 'valmista-
 ma'); samuti egna /e:gna/ 'omad' (egen 'oma');

p /p/ helitu, aspiireeritud p, mida hääldatakse eriti tu-
 gevalt sõna algul: park 'park', papper 'paber';

q /k/ ainult nimedes, ühendustes qu või qv, mida hääl-
 datakse /kv/: Quarnström, Lundqvist;

r /r/ keeletipu r nagu eesti sõnas 'rahu': bryta /brý:ta/
 'murdma', lära /lä:ra/ 'õppima', arm /arm/ 'käsi';
 včib hääldada ka helilise tagapoolsefrikatiivse r-
 na, eriti sõna algul: röd 'punane', rida /rì:da/
 'ratsutama';

rd, rl, rn, rs, rt - häälduvad tavaliselt nagu supraden-
 taalsed (ehk retrofleksed) /ɖ/, /ɗ/, /ɗ/, /ɖ/, /ɖ/,
 /ɗ/ - s.t. nende hääldamisel r kaob ja järgnevad
 konsonandid moodustatakse hääliku r artikuleeri-
 miskohas (taha suundunud keeleotsaga): hård /ho:ɖ/
 'kõva', sorl /so:l/ 'sulin', barn /ba:n/ 'laps',
först /fœ:st/ 'esiteks', ort /u:ɗ/ 'koht';

sõnalõpuline r mõjustab ka järgneva sõna esi-
 mest konsonanti, näit.: vad gör du? /va jœ:ɖü/
 'mis sa teed?', var så god! /vaʂoɡú:/ 'palun!'.

stj /š/ stjärna /šä:nä/ 'täht (taevas)', stjåla /šä:la/ 'varastama'.

Märkus. Võõrsufiks -sion ja -ssion hääldavad /-šu:n/ : division /divišú:n/ 'diviis', profession /profə-šú:n/ 'elukutse'.

t /t/ helitu aspireeritud dentaal, mida hääldatakse eriti tugevasti sõna algul: tak /ta:k/ 'katus', tack /takk/ 'tänan', torn /tu:n/ 'torn'.

Märkus: Võõrsufiks -tion hääldub tavaliselt /-šu:n/, näit.: lektion /lekšú:n/ 'õppetund', generation; üksikutes sõnades võib sufix -tion hääldada ka /-ču:n/: nation /načú:n/ 'natsioon', motion /močú:n/ 'motsioon', portion /porčú:n/ 'portsjon'; -tie ja -tia- häälduvad võõrsõnades /-tsiə/ ja /-tsia-/: aktie /áktsiə/ 'aktsia', initsiativ /initsiatí:v/ 'initsiatiiv'; -tior /-(t)sior/: recentior /rəssén(t)sior/ 'värske tudeng';

tj /č/ helitu afrikaat: tjugo /čú:gu/ 'kakskümmend', tjänst /čənst/ 'teenistus', tjock /čokk/ 'paks'; moodsas hääldamises esineb ka siin saksa ich-häälikut meenutav helitu spirant (vrd. k eesvo-kaalide ees);

v /v/ nagu eesti v: vara /və:ra/ 'olema', liv /li:v/ 'elu';
/f/ helitu konsonandi ees: till havs /til háfs/ 'merel';

w /v/ ainult nimedes: Wien /vi:n/ 'Viin', Wikström /vikström/, Beskow /beskov/;

x /ks/ exempel /eksémpəl/ 'näide', läxa /lèksa/ 'kodune ülesanne'.

Märkus. Sufiks -xion hääldub /-kšú:n/ : reflexion 'mõ- tisklus'. Linnanimi Växjö hääldatakse /vèkšú:/.

z /s/ zoologi /so:logi:/ 'zoologia', zon /so:n/ 'tsoon'.
 Brand: Schweiz /šveits/.
 zz /ts/ razzia /rãtsia/ (ka /rãssia/) 'haarang'.

§ 7. Kokkuvõtlik ülevaade rootsi keele häälikute kohta:

V o k a a l i d:

	Eesvokaalid	Keskvokaalid	Tagavokaalid
Kinnised	i: y:		u u:
	i y	ü:	
Poolkinnised	e: e ö: ö	ə	o:
	ɛ: ɛ œ: œ	ɑ	o
Lahtised	ä: ä		a a:

Ülaltoodud skeemi kohaselt saame kokku 23 täishäälikut. Neile võib veel lisada kõnekeeles kohati tekkivad pikkade vokaalide /ü:/, /a:/ ja /o:/ lühikesi variante rõhuta silpides, eriti sõnaühendites; need lühikesed variandid võivad säilitada vastava pika vokaali kvaliteedi, näit.: musik /müssi:k/, võimalik ka /müssi:k/, sõnaühendites nagu ta in /ta inn/ 'võtta sisse' (sõnas ta võib siin esineda lühike tagapoolne a. vrd. ta /ta:/ 'võtma'), gå bort /go bót/ 'mine ära (vrd. gå /go:/ 'minema')'.

Fonoloogiline analüüs annab meile rootsi keeles aga ainult 9 vokaalset foneemi: /i/, /e/, /ɛ/, /y/, /ü/, /ö/, /u/, /o/, /a/. Foneemide väiksem arv on seletatav sellega, et vokaali pikki ja lühikesi vorme loetakse vastava foneemi variantideks ja et häälikud œ ja ä (ja nende pikad vasted) on foneemide /ö/ ja /ɛ/ positsioonilised variandid r-i ees ning redutseeritud ə on foneemi /e/ variant.

K o n s o n a n d i d:

	Klusiilid	Spirandid	Nasaalid
Bilabiaalid	b p		m
Labiodentaalid		v f	
Dentaalid	d t	s l	n
Supradentaalid	ḍ ṭ	š ḷ r	ṇ
Palataalid		j č š	
Velaarid	g k		ŋ
Larüngaalid		h	

Meie tabelis on 23 kaashäälikut, kusjuures pole arvestatud mitmesuguseid murdepäraseid variante (näit. r-i hääldamises). Kui supradentaale ḍ, ṭ, š, ḷ, ṇ lugeda omaette foneemideks, siis saame 23 konsonantset foneemi, vastasel juhul 18. (Vastavas teaduslikus kirjanduses esinevad mõlemad lahendused.)

Helilisuse-helituse tunnuse põhjal on seotud paarid: b - p, d - t, ḍ - ṭ, g - k, v - f. Helitutel foneemidel /s/ ja /š/ puuduvad rootsi keeles helilised vasted.

§ 8. Ülevaade tähtsamatest hääldamisreeglitest:

V o k a a l i d:

1. Erinev kvaliteet lühikesel ja pikal vokaalil:

a	/a/ - /a:/	<u>tall</u> - <u>tal</u> (eespoolsem - tagapoolsem)
o	/o/ - /u:/	<u>bort</u> - <u>bo</u>
	/u/ - /o:/	<u>blomma</u> - <u>sõva</u>
	/o/ - /o:/	<u>bort</u> - <u>sõva</u> (lahtisem - kinnisem)
u	/u/ - /ü:/	<u>full</u> - <u>ful</u> (lahtisem - kinnisem)
ö	/ö/ - /õ:/	<u>höst</u> - <u>hög</u> (lahtisem - kinnisem)

Sageli ka:

e	/ɛ/ - /e:/	<u>penna</u> - <u>peta</u> (lahtisem - kinnisem)
---	------------	--

2. Erinev kvaliteet r-i ees ja mujal:

ö	/œ/ r-i ees - /ö/ mujal	<u>mörk</u> - <u>höst</u> (lahtisem-kinnisem)
	/oe/ " - /ø/ "	<u>hõra</u> - <u>hõga</u> (" ")
ä	/ä/ " - /ɛ/ "	<u>märke</u> - <u>mätt</u> (" ")
	/ä:/ " - /ɛ:/ "	<u>lära</u> - <u>läsa</u> (" ")

/sk/ rčhuta lõppsilbi ees ja
mõningates včõrsõnades:
fisken; skelétt

6. Konsonant + j hääldamine:

dj, gj, hj, lj - /j/ djur, djup, djärv, djävul
gjorde
hjul, hjälpa, hjärta, hjärna
ljus, ljud

kj, tj - /č/ kjol, kjortel
tjäta, tjock, tjugo, tjuv, tjänare

7. Ülevaade /š/ hääldamisest:

sch, sh, sj, skj, stj, ssj, si(on), ssi(on) - /š/
schack, duſch, krasch, ſhilling
ſjunga, ſjö, ſju, ſjäl
ſkjörta, ſkjuta
ſtjärna, ſtjälä
výssja
explosión, divisióń
diskussióń, professióń

ch - /š/ chef, chock, choklád
tion - /šu:n/ lektióń, statióń, revolutióń
xion - /kšu:n/ reflexióń
sk eesvokaalide ees, vt. punkt 4.

8. Supradentaalsed (retrofleksed) häälikud:

rd - /ř/ ord, bord
rt - /ř/ ort, bort, karta
rl - /ř/ sõrła, põrła
rn - /ř/ barn, járn, horn
rs - /ř/ kors, mars, fõrſta

9. ng ja gn hääldamine:

ng - /ŋ/ (g ei kuuldu) ring, rìnga, fìnger
gn - /ŋn/ regn, règna

Kõnekeele iseärasused häälduses

§ 9. Rootsi kirjakeele ja (haritud) kõnekeele vahel leidub suuri erinevusi. Peamised kõnekeele iseärasused hääldamises on järgmised:

1) mõningate lõppkonsonantide kadu (eriti g, d, t):

<u>jag</u>	/ja:/, /ja/	'mina'
<u>vad</u>	/va:/, /va/	'mis'
<u>med</u>	/me:/, /mɛ/	'-ga, koos'
<u>det</u>	/de:/, /de/	'see'
<u>mycket</u>	/mýkkə/	'palju'
<u>litet</u>	/lì:tə/	'vähe'
<u>dag</u>	/da:/	'päev', artikliga <u>dagen</u> /da:n/; mitmus: <u>dagar</u> /da:r/ 'päevad'
<u>god</u>	/gu:/	'hea', mitmus: <u>goda</u> /gù:a/ 'head'
<u>-ig</u>	adjektiivivi lõpus /-i/:	<u>ständig</u> /stìndi/ 'alaline', kesksugu <u>ständigt</u> /stèndit/, mitmus <u>ständiga</u> /stèndia/ 'alalised'
<u>och</u>	/o:/, /o/, /okk/	'ja, ning'
<u>är</u>	/e:/, /ɛ:/, /ɛ/, ka /ä:r/	'on'
<u>var</u>	/va:/, /va/	'oli'
<u>skall</u>	/ska:/, /ska/	'saab, peab'
<u>nej</u>	'ei' - /nɛ:/, /nɛ:ɛ/, /nɛhɛ:/	

2) rchutute silpide kadu sõna lõpul ja keskel:

<u>taga</u>	/ta:/	(võib kirjutada ka: <u>ta</u>)	'võtma'
<u>hava</u>	/ha:/	(<u>ha</u>)	'omama'
<u>kläda</u>	/klɛ:/	(<u>klä</u>)	'riietama'
<u>bliva</u>	/bli:/	(<u>bli</u>)	'saama, muutuma'
<u>sade</u>	/sa:/	(<u>sa</u>)	'ütles'
<u>lade</u>	/la:/	(<u>la</u>)	'asetas, pani'
<u>kastade</u>	/kasta/		'viskas'
<u>staden</u>	/sta:n/	(<u>stan</u>)	'linn'
<u>sedan</u>	/sɛnn/	(<u>sen</u>)	'siis'
<u>sādan</u>	/sonn/		'selline'
<u>nāgot</u>	/not/		'midagi'
<u>nāgonsin</u>	/nõnssin/		'kunagi'
<u>ladugård</u>	/lá:gođ/		'laut'

3) assimilatsioonijuhud:

ledsen /lɛssən/ või /lɛssən/ 'kurb'
skridsko /skrißsku/ 'uisk'
stund /stənn/ 'hetk'
morgon /mòrron/ 'hommik'

4) muud näited:

de /di/, /domm/ 'nemad'
dem /domm/ 'neid'
nig /mɛi/ (nej) 'mind'
dig /dɛi/ (dej) 'sind'
sig /sɛi/ (sej) '(teda) ennast'

Ortograafia

§ 10. Rootsi ortograafias kehtivad mitmesugused eri printsiibid:

1) m o r f o l o o g i l i s u s e - printsiip lubab kirjas ära tunda etümoloogiliselt suguluses olevad sõnad ja mingi sõna selle eri muutevormides, vaatamata erinevale hääldamisele, näit.: våga /vò:ga/ 'julgema' - vågsam /vò:ksam/ 'ohtlik'; hög /hö:g/ 'kõrge' - högt /hökt/ 'kõrgelt';

2) f o n e e t i l i s u s e printsiip, näit.: röd /rö:d/ 'punane' - rött /rött/ (neutrum); skriva 'kirjutama' - skrift 'kiri';

3) k o n s e r v a t i i v s u s e printsiibi alusel säilitatud vana traditsiooniline kirjaväsi, kuigi hääldus on vahepeal muutunud, näit.: hjälpa /jɛlpa/ 'aitama', ljus /jü:ss/ 'valgus', djur /jü:r/ 'loom'; siia kuulub ka /š/ ja /č/ kirjas märkimine (vt. § 6) ja paljude võõrsõnade kirjutamine, näit. journal /šurná:l/ 'žurnaal', chauffeur /šofé:r/ 'autojuht'.

§ 11. Häälikute pikkuse märkimisest kirjas vt. §§ 2 - 4. Järgnevalt esitatakse mõningad täiendavad reeglid.

1. Kui rõhulisele lühikesele vokaalile järgneb samas tü-

vesilbis kaks või enam erinevat konsonanti, kirjutatakse need tavaliselt igaüks ühekordselt. Näit.: hätsk /hætsk/ 'vihane, vimmane'. Kahekordne konsonant jääb aga püsima:

a) muutevormides -de, -d, -te, -t, -s ees: byggde 'ehitas', byggd 'ehitatud', visste 'teadis', byggt 'ehitanud', byggs 'ehitatakse' (vrd. bygga 'ehitama'); snabbt 'kiiresti' (snabb 'kiire'); kropp 'keha' (genitiiv sõnast kropp).

Erandid: n ei kirjutata kahekordselt -d ja -t ees, näit.: kände /čɛnnɔ/ 'tundis', känd 'tuntud', känt 'tundnud' (vrd. känna /čɛnna/) 'tundma'); tunt 'čhuke' (neutrumi vorm adjektiivist tunn, sant 'tõsi' (sann);

vahel ka g: lagd 'asetatud', lagt 'asetanud' (lägga 'asetama');

l sõnades skilde 'lahutas', skild 'lahutatud', skilt 'lahutanud' (vrd. skillnad 'vahe');

b) sufiksitate -bar, -dom, -het, -sam, -skap, -vis ees: brännbar 'põlev', sällskap 'seltskond', ställvis 'kohati' jt.;

samuti sufiksitate ees, mis algavad häälikutega l, n, r: kvinnlig 'naiselik', pysling 'kääbus', öppna 'avama', stilla 'vaikima, rahunema', lyssna 'kuulama', bullra 'käratsema', yttre 'väline'.

Erandid: manskap 'meeskond', kunskap 'teadmine' (kunna 'võima'), vänlig 'sõbralik', inre 'sisemine' jt.; ka Finland 'Soome' (finne 'soomlane').

2. Pikk intervokaalne m ja n kirjutatakse harilikult kahekordselt, näit.: kamma 'kammima', finna 'leidma'; ka muutevormides sõnadel nagu rūmmet (vrd. rum /rʉmm/ 'tuba, ruum'), vänner (vrd. vän /vɛnn/ 'sõber'). Vrd. § 4:c.

Erandid: intervokaalne m kirjutatakse ühekordselt sõnade dom 'kohus' ja Rom 'Rooma' tuletistes, näit.: domare /dʉmmarə/ 'kohtunik', döma /dömma/ 'otsustama', romare /rʉmmarə/ 'roomlane'.

§ 12. Sõnade poolitamine

1. Põhireeglina kehtib, et liitsõnade poolitamisel viiakse ainult üks konsonant üle teisele reale: väns-ter 'vasak', héd-ra 'austama'.

2. Kui mingit häälikut märgitakse kirjas mitme tähe kombinatsiooniga, võetakse seda kui ühte konsonanti: du-schen /dúššən/ 'dušš', männi-ske /mènniša/ 'inimene'.

3. x ja ng ei viida üle teisele reale: väx-er /véksər/ 'kasvab', ring-en 'sõrmus, rõngas'.

4. ck /kk/ poolitatakse: myc-ket /mýkka/ 'palju'.

5. Liitsõnad poolitatakse liitosade järgi: be-träffa 'puutama', üt-om 'peale, välja arvatud', in-uti 'sees', hålv-ö 'poolsaar'.

§ 13. Suure algustähega kirjutatakse:

1) pärisnimed, näit.: Gúnnar, Stöckholm, Målmö; kui nimi koosneb kahest sõnast, millest teine sõna pole pärisnimi, kirjutatakse suure algustähega ainult esimene sõna: Svårta hávet 'Must meri', Förénta ståterna 'Ühendriigid';

linnade ja maade alanikke tähistavad substantiivid kirjutatakse aga väikese algustähega, näit.: stöckholmare 'stokholmlane', malmöbo /mål möbu:/ 'malmölane (Malmö elanik)'; samuti adjektiivid, mis tähistavad rahvust: en svensk turist 'rootsi turist';

2) pöördumissõnad kirjades: Du 'Sina', Ni 'Teie' ja nende muutevormid; samuti isiku tiitel kirjades: Bäste Doktor Nilsson 'austatud doktor Nilsson'.

§ 14. Kirjavalahemärkide kasutamisest:

1. Komaga eraldatakse:

a) pea- ja kõrvallause liitlauses, näit.: jag vét. att du kan hjälpa mig 'ma tean, et sa saad mind aidata'; jag vét inte, om jag kan komma i morgon 'ma ei tea, kas ma saan

homme tulla'; neil juhtudel vöib koma puududa, kuiselgus selle all ei kannata;

b) osalaused rindlauses - ka siis, kui neid ühendab sidesöna och 'ja': sölen sken, och fäglarna kvittrade 'päike paistis ja linnud sädistasid'.

2. Koma ei tarvitata:

a) juhul, kui kõrvallause sõltub prepositsioonist: jag är ledsen /lëssön/ ö v e r att jag ñte kan komma 'mul on kahju, et ma ei saa tulla'; han längtar e f t e r att de skall komma 'ta igatseb selle järele, et nad tuleksid;

b) kui osalausetes on mingi ühine lauseliige, näit.: mänen lýser men värmer ñcke 'kuu paistab, kuid ei soojenda' (ühine alus: mänen); av skädan blir man vís men ñte rík 'kahjust saab targaks, kuid mitte rikkaks' (ühine öeldis; blir);

c) infinitiivi ees: jag har ñte tid att v ä n t a här 'mul pole aega siin oodata';

d) relatiivpronoomeni som 'kes, mis' ees ühendites, nagu: den som '(see,) kes', vem som 'kes', vad som '(see,) mis', vilken som '(selline,) kes' jt.; näit.: den som léver får sé 'kes elab, see näeb'.

3. Järgarvsönade järel ei tarvitata punkti: den 12 september '12. september'.

4. Sönade lühendamisel kasutatakse sageli koolonit: d:r ehk dr (doktor), f:a (firma), s:a (summa), l:a klass (första klass 'esimene klass'); ka kroonide ja ööride vahel: 2:50 (kr) '2 krooni 50 ööri'.

5. Jutumärgid seisavad alati ülal: "Vi kómmer strax", sade han 'me tuleme kohe, ütles ta'.

§ 15. Mõningaid rootsi lühendeid:

<u>anm</u>	anmärkning	'märkus'
<u>bl a.</u>	bland annat	'muuhulgas, muuseas'
<u>d s</u>	densamme	'seesama'
<u>dvs = d v s.</u>	det vill säga	/de vil s'ia/ 'see tähendab'
<u>e = ei = l</u>	éller	'või, ehk'
<u>e m</u>	éftermiddagen	'pärasit lõunat'
<u>ex</u>	exémpel	'näide'
<u>f d</u>	före detta	'endine'
<u>f m</u>	förmiddagen	'enne lõunat'
<u>fr o m</u>	från och med	'alates ...'
<u>f ö</u>	för övrigt	'muide, muuseas'
<u>följ = f = ff</u>	och följande	'ja järgnevat'
<u>ht</u>	hösttermin	'sügissemester' (kõrgkoolis)
<u>isht = i sht</u>	i synnerhet	'eriti'
<u>i st f</u>	i stället för	'... asemel'
<u>jfr</u>	jämför	'võrdle'
<u>kl</u>	klass; klöckan	'klass; kell'
<u>m fl</u>	med flera	'ja teised'
<u>m m</u>	med mera	'ja nii edasi, ja muud, ja teised'
<u>n bb = nb</u>	nédre bötten	'esimene korrus' (aadressil)
<u>nr = n:r</u>	nümmer	'number'
<u>o a</u>	och ändra	'ja teised'
<u>obs!</u>	observéra!	'tähelepanu!'
<u>o d = o dyl</u>	och dyligt	'ja muud sellesarnast'
<u>osv = o s v</u>	och så vidare	'ja nii edasi'
<u>p c</u>	procént	'protsent'
<u>p g a</u>	på grund av	'... põhjusel, tõttu'
<u>s</u>	sídan	'lehekülg'
<u>s k</u>	så kallad	'niinimetatud'
<u>t ex</u>	till exémpel	'näiteks'
<u>und</u>	úndantag	'erand'
<u>ung</u>	ungefär /unjefá:r/	'umbes'
<u>vt</u>	vårtermin	'kevadsemester' (kõrgkoolis)

Märkus. Uuema reegli kohaselt on punktid lühenditest kaotatud nii masinakirjas kui trükis. Käsitsti tohib (ja mõne käekirja puhul isegi soovitatakse) punkte kasutada.

R õ h k

Dünaamiline ja muusikaline rõhk

Rootsi keeles on dünaamiline rõhk, s.o. tavaline pinge-rõhk, ja muusikaline rõhk (intonatsioon), mis on helikõrguse liikumine sõnas ja lauses. Mõlemad rõhud funktsioneerivad rootsi keeles liitunult.

§ 16. D ü n a a m i l i s t r õ h k u on rootsi keeles nelja liiki:

pearõhk, mida tähistame tugevuspalliga	3;
tugev kaasrõhk	" 2;
nõrk kaasrõhk	" 1;
nullrõhk (rõhu puudumine)	" 0.

Igal sõnal on olemas pearõhk (3), s.t. sõna teatud silpi hääldatakse suurema jõulisusega (pingega) kui teisi silpe. Pearõhulisel silbil on rootsi keeles alati tõusev või tõusev-langev intonatsioon. Pearõhk asub rootsi sõnades tavaliselt esimesel silbil ja on tugevam kui pearõhk eesti keeles.

Tugev kaasrõhk (2) on veidi nõrgem pearõhust ja esineb peamiselt liitsõnades. Tugeva kaasrõhuga silbil on intonatsioon tõusev või tõusev-langev.

Pearõhuga ja tugeva kaasrõhuga silpe hääldatakse pikalt.

Nõrk kaasrõhk (1) on intensiivsusest nõrgem tugevast kaasrõhust, kuid intonatsioon on siingi tõusev või tõusev-langev.

Nullrõhu (0) puhul hääldatakse silpi väikese intensiivsusega ja intonatsioon on siin ühtlaselt tasane või langev.

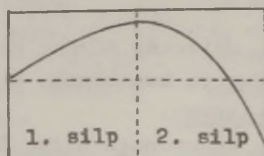
Nõrk kaasrõhk ja nullrõhk asuvad silpidel, mida tavaliselt kutsume rõhuta silpideks - nendes silpides on rootsi keeles kõik häälikud lühikesed. Rõhuta asendis lühenenud vokaalid säilitavad aga harilikult oma kvaliteedi, s.t. nad ei redutseeru täielikult, näit.: god dag (rõhuskeem: 0-3) /gu-dá:(g)/ 'tere' - vrd. god /gu:d/ 'hea'. Ainult e võib re-

dutseeruda /ə/-ks (vrd. § 5): fågel (rõhuskeem: 3-0) /fó:-gal/ 'lind'.

§ 17. Rootsi keelele on iseloomulik sõna m u u s i - k a l i n e r õ h k, s.t. helikõrguse muutumine sõnas ja lauses. Selle järgi, kas sõnas on üks või kaks helitõusu tippu, eristatakse kaht liiki muusikalist rõhku:

- 1) ühetipuline lihtrõhk (aktsent 1 ehk "akuut");
- 2) kahetipuline liitrõhk (aktsent 2 ehk "graavis").

L i h t r õ h k on heli ühekordne tõus ja langus, umbes nagu eesti keele kolmanda välte sõnades: (lähem) linna, (kaks) kaalu. Ühesilbilistes sõnades on rootsi keeles alati lihtrõhk. Mitmesilbilistes sõnades on rootsi lihtrõhule iseloomulik heli tõus ja kõrge toon pearõhuga silbis, millele järgneb heli võrdlemisi järsk langus - umbes heliredeli kahe tooni võrra - sõna järgnevates silpides. Lihtrõhuga rootsi keele sõna on seega tooniline ühik, mida iseloomustab intonatsiooni skeem: tõus-tipp-langus.

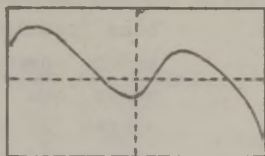

Rootsi lihtrõhk
(akuut) Stokholmi
häälduses (E.A.
Meyeri järgi)

Lihtrõhku tähistame akuudimärgiga (´) sõna pearõhuga silbi vokaalil, näit. tálet 'kõne', hánden 'käsi', hánderna 'käed'.

L i i t r õ h k esineb kahe- ja enamasilbilistes sõnades. Liitrõhk jagab sõna tinglikult kaheks tooniliseks üksuseks, millele mõlemale on iseloomulik intonatsioonskeem: tõus-tipp-langus. Helitõusu tipud asuvad tavaliselt vokaalidel või helilistel konsonantidel. Piir tooniliste üksuste vahel asub kahesilbilistes sõnades morfoloogiliste silpide vahel, enamasilbilistes sõnades kuskil sõna keskel (vt. lähemalt §§ 19:2 ja 20). Helitõusu esimene tipp asub Stokholmi häälduses heliliselt veidi kõrgemal kui teine tipp, kuid

murdeliselt ja individuaalselt võib olukord vastupidine olla s.t. teine tipp võib heliliselt kõrgem olla kui esimene).

Rootsi liitrõhk
(graavis) Stok-
holmi häälduses
(E.A. Meyeri
järgi)

Liitrõhku tähistame graavisemärgiga (˘) sõna paarõhuga silbi vokaalil: täla 'rääkima', flicka 'tüdruk', flickorna 'tüdrukud'. Vahel märgitakse akuudimärgiga ka liitrõhu teise tipu asukoht: flickorna /fllkkuná/.

§ 18. Rootsi muusikaline rõhk pole kõikjal ühtlane ja esineb palju murdelisi erinevusi. Lihtrõhk on näiteks mõnes Lääne-Rootsi murdes ainult tõusev, kuna liitrõhk on seal ja Lõuna-Rootsis vähem esiletungiv kui Ida-Rootsi ja Stockholmi kõnekeeles. Dalarna murdes ja ka Soome rootslaste keeles puudub aga liitrõhk üldse, kusjuures Dalarna murdes on selle asemel langev rõhk, mis siiski erineb tavalisest liitrõhust. Olenemata detailidest rõhumeloodias, jääb aga kõigis riigirootsi (mitte Soome rootsi) dialektides püsima kahe muusikalise rõhutüübi teineteisele vastandamine, mis sageli aitab eristada sõnu ja vorme. Muusikalisel rõhul on seega rootsi keeles fonoloogiline ülesanne.

Liht- ja liitrõhu kasutamisel on kõikuvusi ka kirjakeeles. Üldjoontes aga kehtivad järgnevates paragrahvides toodud reeglid. Rõhkude tundmaõppimine ja õige kasutamine tagab välismaalasele rootslasega rootsi keelt kõneldes parema vastastikuse mõistmise ja hoiab ära nii mõnegi arusaamatuse. Nagu öeldud, oleneb rootsi keeles muusikalise rõhu tüübist vahel ka sõna tähendus, mille kohta toome näiteid:

- lihrõhk -

änden 'part'
åxel 'ölg'

- liitrõhk -

änden 'vaim'
Åxel (eesnimi), åxel 'telg'

- lihtrõhk -
 biten 'tükk'
 brünnen 'kaev'
 büren 'puur'
 bóna 'pesad'
 hédén 'nõmm'
 móder 'moed'
 sláget 'löökk'
 slútet 'lõpp'
 tánken 'tank'
 tómtén 'krunt'

- liitrõhk -
 biten 'hammustatud'
 brünnen 'põlenud'
 büren 'kantud'
 bóna 'poonima'
 hédén 'paganlik'
 mòder 'ema'
 sláget 'löödud'
 slútet 'lõpetatud'
 tánken 'mõte'
 tómtén 'haldjas'

Vrd. Samuti järgmisi lauseid (C.-C. Elerti järgi):

Han riktade stégen mot fönstret 'ta suunas s a m -
 m u d akna poole'.

Han riktade stégen mot fönstret 'ta asetab r e d e -
 l i vastu akent'.

Selliseid sõnapaare leidub rootsi keeles kokku umbes 500, kuid paljudel juhtudel on paari üks komponentidest harvaesinev sõna. Muusikalise rõhu fonoloogiline toime tuleb aga märksa sagedamini esile siduskõnes (hääldatud sõnaühendis või lauses) mõnede tavaliste foneemijärjendite morfoloogilisel identifitseerimisel, eriti lõppsilpide puhul, näit.:

om jag vetat... /vè:tat/ 'kui ma oleksin teadnud...';
 om jag vet att... /vé:tat/ 'kui ma tean, et ...'.

Peale selle on muusikalisel rõhul vahel ka stilistiline funktsioon, nii näiteks esineb liitrõhk vandesõnades nagu kätten, túsan, vrd. lihtrõhuga kätten 'kass', túsen 'tuhat'.

§ 19. Kui võrrelda erineva muusikalise rõhuga sõnu, näit. tálet 'kõne' (lihtrõhuga sõna) ja tála 'rääkima' (liitrõhuga sõna), siis võime täheldada vahet ka nende sõnade dünaamilise rõhu jaotuses. Nii on viimane silp sõnas tálet nullrõhuga (0), s.t. sõna rõhuskeem on 3-0, kuna aga sõnas tála viimane silp on nõrga kaasrõhuga: rõhuskeem 3-1.

Muusikaline rčhk on seega tihedalt seotud dünaamilise rčhuga ja ainult liitunult moodustavad nad rootsi keelele ise-loomulikud rčhuvormid.

Järgmisi reegleid tuleb arvestada rootsi rčhkude tundmačppimisel:

1. Muusikalise lihtrčhuga (´) sčnades včib peale dünaamilise pearčhu (3) esineda veel langeva intonatsiooniga nullrčhk (0) vči kčne rütmist olenevatel tingimustel ka nčrk kaasrčhk (1). Viimane on aga sel juhul ebaolulise intonatsiooni tčusu-langusega, mistčttu see ei muuda üldreeglit (§ 17), mille kohaselt lihtrčhuga sčna on ühetipuline. Üldreeglid muusikalise lihtrčhuga sčnade kohta on järgmised:

a) kui dünaamiline pearčhk on esimesel silbil, siis on kčigil järgnevatel silpidel nullrčhk: $\underline{fa^3ge^0l}$ 'lind', $\underline{hän^3de^0rna^0}$ 'käed', $\underline{kó^3ffe^0rta^0rna^0}$ 'kohvrid';

b) kui dünaamiline pearčhk on teisel silbil, siis včib eelneval rčhuta silbil olla kas nullrčhk (tavaliselt lühikestel prefiksitel) vči nčrk kaasrčhk: $\underline{be^0tá^3la^0}$ 'maksma', $\underline{o^1rdé^3ntli^0g}$ 'korralik'; pearčhule järgnevatel silpidel on nullrčhk;

c) kui dünaamiline pearčhk on kolmandal silbil vči kaugemal sčna algusest, včivad eelnevates silpides nullrčhk ja nčrk kaasrčhk rütmiliselt vahelduda, kusjuures nčrk kaasrčhk on tavaliselt igal teisel silbil pearčhust tagasi lugedes: $\underline{ka^1ta^0ló^3g}$, $\underline{u^1ni^0ve^1rsi^0té^3t}$, $\underline{gra^1tu^0lé^3ra^0}$;

pearčhule järgnevatel silpidel on tavaliselt nullrčhk, kuid včib ka esineda nčrk kaasrčhk rütmiliselt nullrčhuga vaheldudes: $\underline{bi^1bli^0o^1te^0ká^3ri^0e^1}$ 'bibliotekaar'.

2. Muusikalise liitrčhuga (`) sčnades včivad pearčhule (3) järgneda kčik ülejäanud dünaamilise rčhu tüübid (2, 1, 0), kuid nii, et vähemalt ühel pearčhule järgneval silbil oleks kas tugev kaasrčhk (2) vči nčrk kaasrčhk (1), s.t. rčhud, millega kaasneb tčusev-langev intonatsioon. Ka nčrk kaasrčhk (1) on liitrčhuga sčnades olulise tčusu-langusega, mis tagab sellistes sčnades kahetipulisuse (§ 17). Tuleb aga silmas pidada, et kuigi nčrga kaasrčhu (1) puhul on toon kčr-

ge, on silp ise lühike, näit. sõnas tàla (3-1) ei tohi viimast a-d venitada!

Kehtivad järgmised reeglid liitrõhuga sõnade kohta:

a) kahesilbilistes liitsõnades on teisel silbil nõrk kaasrõhk: flì³cka¹ 'tüdruk', flì³cko¹r 'tüdrukud'; enam kui kahe silbilistes sõnades on nõrk kaasrõhk tavaliselt viimasel silbil ja nullrõhk (ühtlasi nõngu tippude vahel) vahepealsetel silpidel: flì³cko⁰rna¹ 'tüdrukud', õ³vni⁰nga⁰rna¹ 'harjutused';

b) liitsõnades ja rõhuliste prefiksitega tuletussõnades on teisel liitosal, resp. tüvisõnal vähemalt üks tugev kaasrõhk, ülejäänud pearõhuta silpidel on nullrõhk (vrd. aga § 24:c), näit.:

jä³rnvä²g 'raudtee', lä³ro⁰bo²k 'õpik', bä³ndspe²la⁰re⁰ 'magnetofon' (liitsõnad);

mì³ssta²g 'viga', õ³ly²cka⁰ 'õnnetus', bè³a⁰rbe²ta⁰ 'töötlemine', ü³nde⁰rsö²ka⁰ 'uurimine' (tuletussõnad);

c) kui pearõhk on mujal kui esimesel silbil (erandsõnades), siis võivad eelnevatel silpidel esineda ebaoluline nõrk kaasrõhk või nullrõhk: pri¹nse³ssa¹ 'printsess', lä¹ra⁰ri³nna¹ 'naisõpetaja'.

§ 20. Kokkuvõtlik ülevaade tähtsamatest rõhu- ja intonatsiooniskeemidest.

Liitrõhuga sõnad (ühesilbilistes sõnades toon tõusev-langev; enamasilbilistes sõnades pearõhuga silp tõusev, ülejäänud silbid langevad või ühtlaselt madalad):

3	<u>tal</u>	'kõne'	
3-0	<u>tàlet</u>	'kõne'	(lõppartikliga -et)
3-0-0	<u>händerna</u>	'käed'	(lõppartikliga -na)
3-0-0-0	<u>kóffertarna</u>	'kohvrid'	(lõppartikliga -na)
0-3	<u>berõm</u>	'kiitus'	
0-3-0	<u>betála</u>	'maksma'	
0-3-0-0	<u>betálade</u>	'maksis'	

Liit r õ h u g a s õ n a d (pearõhuga ja kaasrõh-
kudega silbid tõusvad-langevad, nullrõhuga silbid langevad
või ühtlaselt madalad):

3-1	<u>tála</u>	'rääkima' (viimane silp lühem!)
3-0-1	<u>tälade</u>	'rääkis'
3-0-0-1	<u>õvningarna</u>	'harjutused' (lõppartikliga -na)
3-2	<u>lèksak</u> /le:ksa:k/	'mänguasi'
3-2-0	<u>lèksaken</u>	'mänguasi' (lõppartikliga -en)
3-2-0-0	<u>lèksakerna</u>	'mänguasjad' (lõppartikliga -na)
3-0-2	<u>vårdagsrum</u>	'elutuba'
3-0-2-0	<u>vårdagsrummet</u>	

Dünaamilise rõhu kasutamine

§ 21. Dünaamiline p e a r õ h k on rootsi keeles
harilikult sõna esimesel silbil, näit.: bóken 'raamat',
fälla 'kukkuma'. Märgid (´) ja (`) tähistavad pearõhku ja
ühtlasi sõna muusikalist liht- või liitrõhku, vrd. § 17.

Pearõhk ei ole esimesel silbil:

a) paljudes võõrsõnades, näit.: profèssor, paragráf,
revolütión, socialísm, grammatík;

b) sõnades sufiksitega -era, -eri, -inna: marschéra
'marssima', tryckerí 'trükikoda', lärarínna 'naisõpetaja';

c) peaaegu alati sõnades, mis algavad prefiksitega be-;
för-, ent-: betála 'maksma', förklára 'seletama', ent-
lédiga 'vallandama';

neljasilbilistes sõnades nihkub rõhk rütmi mõjul pre-
fiksitele be- ja för-: bèarbeta 'töötlema', förolämpa 'sol-
vama';

rõhk on ka eessilbil för- sel juhul, kui selle tähendus on 'ees-, eel-, esi-' jms., näit.: förnamn 'eesnimi', förstuga 'eestuba', fördom 'eelarvamus', förfäder 'esivanemad' (aga: föräldrar 'vanemad'), förbereda 'ette valmistama';

d) kolme- ja enamasilbilistel adjektiividel sufiksitega -ig ja -lig, näit.: barmhärtig 'halastav', egentlig /ejéntli(g)/ 'tegelik', ordéntlig 'korralik', väsentlig 'oluline', fiéntlig 'vaenulik' (vrd. fiende 'vaenlane');

e) ilma kindla reeglita sõnades nagu omkring 'ümber', igen /ijénn/ 'jälle', ibland '(vahete)vahel', emellan '(millegi) vahel', emót 'vastu', tyvärr 'kahjuks', varandra 'üks-teist', liitarvsõnades nagu tjugofém '25', mõnedes kohanimedes, näit. Göteborg /jötäbörj/, Västerås /væstäró:ss/.

Märkus. Mõnedes sõnades on pearõhk kõikuv, näit.: tillräcklig = tillräcklig 'küllaldane', nödvändig = nödvändig 'vajalik', ursäkta = ursäkta 'vabandage'.

§ 22. T u g e v k a a s r õ h k (2) on:

a) liitsõna teise liitosa mingil (harilikult esimesel) silbil: ka³pp/sä²ck 'kohver', va³rdags/ru²mmet 'elutuba', vä³ckar/klo²cka 'äratuskell', u³nder/sö²ka 'uurima', centra³l/statio²n 'peajaam'; siia gruppi kuuluvad ka mõned vanad liitsõnad, näit.: a³nda²kt 'hardus, palvus', dy³li²k 'selletaoline', a³rbe²te 'töö';

b) sufiksitel -bar, -dom, -het, -lek, -sam, -skap, -aktig, -faldig, -haftig: u³ppenba²r 'lume', u³ngdo²m 'noorus', skö³nhe²t 'ilu, iludus', kä³rle²k 'armastus', lä³ngsa²m 'aeglane', sä³llska²p 'seltskond', smä³a²ktig 'väiklane', e³nfa²ldig 'kohtlane', ma³nha²ftig 'mehine';

c) sõnades eesliidetega an-, av-, bi-, er-, här-, i-, in-, med-, miss-, mot-, o-, på-, till-, um-, und-, ur-, van-, vid-, ä-, över- jt.; eesliitel asub pearõhk ja tüvisõnal tugev kaasarõhk: a³nbli²ck 'vaade', mi³ssta²g 'viga, eksimus', u³ndfly² 'pääsema'; kaheasilbilise tüvisõna puhul on tugev kaasarõhk tüvisõna esimesel silbil: e³rsä²tta 'asendama',

o³ly²cklig 'õnnetu', u³rsä²hta 'vabandama'; vrd. aga:
o³orde²ntlig 'korratu', i³akhta²ga 'vaatlema';

d) neljasilbilistes sõnades prefiksitega be- ja för-
(vrd. § 9:c): be³arbe²ta 'töötlema', fö³rolä²mpa 'solvama'.

§ 23. N õ r k k a a s r õ h k (1) esineb:

a) muusikalise liitrõhuga liitsõnades harilikult viimasel silbil: ta³la¹ 'rääkima', ta³lade¹ 'rääkis'; fli³cka¹ 'tüdruk', fli³cko¹r ja lõppartikliga fli³ckorna¹ 'tüdrukud'; hu³vu¹d ja lõppartikliga hu³vude¹t 'pea', hu³vudena¹ 'pead'; lu³stigare¹ 'lõbusam';

b) kui pearõhk (3) on kolmandal silbil või veel kaugemal sõna algusest, asub nõrk kaasrõhk (1) ühel või mitmel eelneval silbil (harilikult rütmiliselt igal teisel silbil pearõhulisest silbist lugedes): ka¹talo³g, u¹nive¹rsite³t, gra¹tule³ra 'õnnitlema' (vrd. § 19);

c) liitsõnas muutub tugev kaasrõhk (2) nõrgaks (1), kui see sõna on omakorda teise liitsõna osa, näit.: u³ndervi²s-ning 'õpetus' - u³ndervi¹sningsmeto²d 'õpetusmeetod'.

§ 24. N u l l r õ h k (0) on ülejäänud pearõhuta silpidel, näit.:

ta³la⁰de¹, u¹ni⁰ve¹rsi⁰te³t, u³nde⁰rvi¹sni⁰ngsme⁰to²d.

Võib esile tõsta järgmisi juhte, kus reeglipäraselt on nullrõhk:

a) muusikalise lihtrõhuga mitmesilbilise sõna kõigil pearõhule järgnevatel silpidel: fä³ge⁰l 'lind', va³cke⁰r 'ilus', sju³nge⁰r 'laulab', ta³le⁰t 'kõne' (vrd. liitrõhuga sõna ta³la¹t 'rääkinud'), po³jka⁰rna⁰ 'poisid', ko³ffe⁰r-
ta⁰rna⁰ 'kohvrid';

b) pearõhule eelnevatel silpidel võib nullrõhk vahelduda nõrga kaasrõhuga: be⁰ta³la⁰ 'maksma', be⁰ta³la⁰de⁰ 'maksis', o¹rde³ntli⁰g 'korralik', o¹rde³ntli⁰ga⁰re⁰ 'korralikum', di¹re⁰ktö³r, di¹re⁰ktö³re⁰rna⁰ 'direktorid' (vrd. § 19);

c) liitsõna muutelõppudes: na³tt/ö²vni⁰nga⁰r 'äised har-
jutused' (vrd. ö³vni⁰nga¹r 'harjutused'), sa³kt/mo²di⁰ga⁰re⁰
'leebem' (vrd. mo³di⁰ga⁰re¹ 'julgem');

d) liitsõnas včib pearõhk rütmi mõjul muutuda nullrõ-
huks, kui see liitsõna on omakorda teise liitsõna osa, näit.:
fa³rty²g 'laev' - a³ngfa⁰rty²g 'aurik'.

Muusikalise rõhu kasutamine

§ 25. M u u s i k a l i n e l i h t r õ h k (akuut)
esineb järgmistel juhtudel:

1) kõigil ühesilbilistel sõnadel, näit.: tál 'kõne;
arv', fót 'jalg', hús 'maja', stárk 'tugev', sé 'nägema', gá
'minema';

2) paljudel kahesilbilistel sõnadel, mille lõpus on -el,
-en, -er:
fågel 'lind', någel 'küüs', bóttén 'põhi', sócken 'ki-
helkond', våpen 'relv', våtten 'vesi', finger 'sõrm', séger
'võti', våcker 'ilus', vínter 'talv', óster 'ida' jt. - need
on sõnad, mis varem on olnud ühesilbilised ja millele hiljem
on lisandunud siirdevokaal e /ə/ konsonandi ja sõnalõpulisel
l, n või r vahele, näit.: vana-rootsi foghl, vatn, finger,
fågel, vatten, finger;

samuti järgmistel laensõnadel alamsaksa keelest: médel
'vahend', ådel 'õilis', håndel 'kaubandus', fróken 'preili',
såker 'kindel';

sidesõnal éller 'või, ehk', eessõnadel óver 'üle, peal',
únder 'all', asesõnal éder 'teie (oma)'.

Erandid. Mõningad sõnad lõppsilbiga -el, -en või -er
on liitrõhuga, näit.: fåder 'isa', móder 'ema', bróder 'vend',
dóttér 'tütar', fåstér 'sõtse (isa õde)', moster /múster/
'tädi (ema õde)', hímmel 'taevas', ångél 'ingel', spègel
'peegel', nýckel 'võti', påpper 'paber', trógen 'truu, us-
tav', åven 'isegi, ka'; rõhk kõigub sõnas sýster - sýster
'õde'.

Ülaltoodud sõnade mitmuse vormides on liitrõhk, vrd.: fågel 'lind' - fåglar 'linnud', fröken 'preili' - fröknar 'preilid', våcker 'ilus' - våckra 'ilusad' jne., välja arvatud mitmuse vormid lõpuga -er, näit.: fåder 'isad', bröder 'vennad' (vrd. punkt 5), régler 'reegliid' (vrd. punkt 6).

3) suuremal osal laensõnadel, näit.: pójke 'poiss' (< soome k.: poika), ångest 'hirm' (alamsaksa k.: angst), åktie 'aktsia', série 'seeria', kóffert 'kohver', práxis 'praktika'; ka nende sõnade mitmuse vormid säilitavad liitrõhu: pójkar 'poisid', kóffertar 'kohvrid';

4) sõnadel, mille pearõhk on mujal kui esimesel silbil: privát 'isiklik', biblioték 'biblioteek', gratuléra 'õnnitlema', förklára 'seletama', vålsígna 'õnnistama', omkríng 'ümber'.

Mõned näited selle kohta, kuidas eesliite lisamine viib pearõhu esimesest silbist kaugemale ja muudab ka muusikalist rõhku:

liitrõhk	-	liitrõhk
<u>tåla</u> 'rääkima'	vrd.	<u>betåla</u> 'maksma'
<u>hålla</u> 'hoidma'		<u>behålla</u> 'säilitama'
<u>söka</u> 'otsima'		<u>besöka</u> 'küllastama'
<u>följa</u> 'järgnema'		<u>förfölja</u> 'jälitama'
<u>dödlig</u> 'surelik'		<u>odödlig</u> 'surematu'

Erandid: emellan 'vahel', emedan 'sest', ehuru 'kuigi' ja vrd. ka § 27:4. Rõhk kõigub sõnades förutom - förútom 'välja arvatud', förútan - förútan 'ilma', tillsammans - tillsåmmans 'koos'.

5) Substantiivide mitmuse vormidel, mis on moodustatud metafooniaga (umlaudiga) ja lõpuga -er, vrd.:

ainsuses	<u>bók</u> 'raamat'	-	mitmuses	<u>böcker</u>
	<u>fót</u> 'jalg'	-		<u>fötter</u>
	<u>hånd</u> 'käsi'	-		<u>hånder</u>
	<u>bönde</u> 'talupoeg'	-		<u>bönder</u> jt.

Erandid: son /só:n/ 'poeg' - mitm. söner; lèdamot 'liige' - lèdamöter. Reegli alla ei käi samuti mõned sõnad, millel metafoonia esineb ka ainsuses, näit.: vän /venn/ 'sõber' - mitm. vänner; bön /bó:n/ 'palve' - böner.

6) Paljude laensõnade mitmuse vormidel lõpuga -er:

ainsuses	<u>régel</u>	'reegel'	-	mitmuses	<u>régler</u>
	<u>múskel</u>	'muskel'	-		<u>múskler</u>
	<u>doktor</u>	'doktor'	-		<u>doktorer</u> jt.
	/dóktor/				/dóktú:rər/

Lihtrõhuga on ka sõna péngar 'raha'; rõhk kõigub sõnas sáker - sáker 'asjad'.

7) Lõppartikliga substantiivididel, mille vastavatel artiklita vormidel on lihtrõhk; see kehtib nii ainsuses kui ka mitmuses, näit.:

ainsuses:

artiklita	<u>hánd</u>	'käsi'	-	lõppartikliga	<u>händen</u>
	<u>fágel</u>	'lind'	-		<u>fágeln</u>
	<u>tál</u>	'kõne'	-		<u>tálet</u>
	<u>vátten</u>	'vesi'	-		<u>váttnet</u>

mitmuses:

artiklita	<u>händer</u>	'käed'	-	lõppartikliga	<u>händerna</u>
	<u>fötter</u>	'jalad'	-		<u>fötterna</u>
	<u>bárn</u>	'lapsed'	-		<u>bårnen</u>
	<u>bón</u>	'pesad'	-		<u>bóna</u>

Kui aga artiklita vormil on liitrõhk, siis on ka lõppartikliga vormil alati liitrõhk, näit.: flìcka - flìckan 'tüdruk', fröknar - fröknarna 'preilid'. Seega on üldine reegel: sõna muusikaline rõhk ei muutu lõppartikli lisamisel.

8) Lihtrõhk on alati verbide preesensivormidel lõpuga -er, vrd.:

infinitiiv kómme 'tulema' - preesens kómmer

<u>lèka</u>	'mängima'	-	<u>léker</u>
<u>skrìva</u>	'kirjutama'	-	<u>skrìver</u>
<u>sjunga</u>	'laulma'	-	<u>sjúnger</u>

Preesensivormidel lõpuga -ar on aga alati liitrõhk, näit.: tála 'rääkima' - tálar.

9) Komparatiivivormidel lõpuga -re: báttre 'parem', stórre 'suurem', míndre 'väiksem'.

Komparatiivivormidel lõpuga -are on aga alati liitrõhk: váckrare 'ilusam'.

10) Liitrõhk on paljudel adjektiividel sufiksiga -sk, näit.: kómisk 'koomiline', nórdisk /nú:ðisk/ 'põhjamaa, põhjamine', éngelsk 'inglise'; kui aga adjektiiv on tuletatud liitrõhuga substantiivist, säilitab ta liitrõhu: stöckholmsk 'stockholmi', vrd. Stöckholm.

11) Mõningatel liitsõnadel, mida kaasaja keeletunnetus võtab liitsõnadena, näit.: trädgård /trɛ:goð/ 'aed', slagsmål /sláksmol/ 'kaklus', verkstad /varksta/ 'töökoda', riksdag /rifksda/ 'riigipäev, parlament', nende hulgas vanad liitsõnad úsel 'vilets', állding 'kõik';

nädalapäevade nimetustel: söndag /sónda(g)/ 'pühapäev', måndag /mónda(g)/ 'esmaspäev' jt.;

arvude nimetustel: hundra (vana liitsõna) 'sada', túsen 'tuhat'; rõhk kõigub liitarvudel lõpuga -tio: trètti(o) ehk trétti(o) '30', fyrði(o) /fõti(u)/ või /fõti(u)/ '40' jt.; aga: liitrõhk on arvsõnal tjúgo '20' ja liitarvsõnadel lõpuga -ton: trèttan '13', fjortan /fjù:ton/ jt.;

samuti paljudel liitadverbidel, näit.: därför 'seepärast', värför 'mispärast', fråmåt 'ette, edasi', úppåt 'üles', därefter ehk därefter 'seejärel'.

§ 26. M u u s i k a l i n e l i i t r õ h k (graa-vis) on seega ülejäänud sõnad, mis ei kuulu § 25-s loetletud juhtude alla. Tähtsamad grupid on siin järgmised.

1) Suurem osa kahe- ja enamasilbilisi (mitte laen-) sõnu, millel rõhk asub esimesel silbil, näit.: flicka 'tüd-

ruk', gösse 'poiss', källa 'kutsuma', böja 'käänama, pööra-
ma', gammal 'vana', hemma 'kodus', üte 'väljas', mèdan 'ku-
na';

samuti kahe- või enamasilbilised muitevormid (välja ar-
vatud juhud § 25: 5-8): flickan 'tüdruk', flickor, flickorna
'tüdrukud'; källar 'kutsub', källade 'kutsus', kallat 'kut-
sutud'; böjde 'käänas, pööras'; bunden, bundet 'seotud', vå-
rit 'olnud'; gamla 'vanad'; ka sel juhul, kui algvorm on ühe-
silbiline, näit.: stól 'laud' - stolar, stolarna 'lauad'
(aga: stólen! vrd. § 25:7); fést 'pidu' - fèster, fèsterna;
stárk 'tugev' - starkare 'tugevam' (vrd. § 25:9), tró 'usku-
ma' - trödde 'uskus'.

2) Liit- ja tuletussõnad, millel peardik asub esimesel
silbil (vrd. § 25:11): skölflicka 'koolitüdruk', sköl-
flickor 'koolitüdrukud'; ungdom 'noorus'; ankomst 'saabumi-
ne'; välkommen 'tere tulemast' (ka välkommen);

sealhulgas liitarvõõnad, nagu nitttonhundra 'tuhat ühek-
sasada', ka siis, kui peardik pole esimesel silbil, näit.:
trethiofyra 'kolmkümmend neli', halvannan 'poolteist'.

3) Sõnades ladina sufiksiga -or (ainult ainsuses!),
näit. döktor /-or/, lèktor; ka siis, kui peardik pole esime-
sel silbil: profèssor, inspèktor, konditor 'kondiiter';

mitmuse vormides nihkub rõhk nendes sõnades sufiksile ja
muutub lihtrõhuks: doktórer /-ú:rér/ 'doktorid'.

4) Naisisikuid tähistavad sõnad sufiksiga -inna,
-essa, -anska, -enska, kusjuures peardik asub sufiksil:
lärarinna 'naisõpetaja', prinsessa 'printsess', amerikanska
'ameeriklanna', italienska 'itaallanna'.

Märkus. Kolme- ja enamasilbilised substantiivid ja ad-
jektiivid sufiksiga -ska, mis tähistavad keeli, on lihtrõhu-
ga, näit.: (han talar) italiénska '(ta räägib) itaalia keelt',
kahesilbilised on üldreegli kohaselt liitrõhuga: (han talar)
svénska '(ta räägib) rootsi keelt'.

§ 27. Muusikaline rõhk p ä r i s n i m e d e s :

1. Eesnimed.

a) Suurem osa eesnimesid on lihtrõhuga, eriti need, mis lõpevad silpidega -er, -ar, -it, -y: Birger, Ivar, Dágmar, Birgit, Jónny: samuti saksa päritoluga nimed Ótto, Lúdvig, Rickard jt.

b) Liitrõhk on kahesilbilistel eesnimedel, mis lõpevad häälikutega -a, -e, -in: Eva, Tàge, Kàrin. Enamasilbilistel nimedel kõigub rõhk, näit.: Charlötta - Charlotta, Viktòria - Viktòria.

Liitrõhk on veel paljudel sageli esinevatel eesnimedel nagu Gústav, Erik, Olof /ù:lof/, Torsten /tòʃten/. Siin võib aga esineda ka lihtrõhk.

2. Perekonnanimed.

a) Lihtrõhk on kahesilbilistel nimedel lõpuga -son: Hánsson, Nílsson, Jonsson /júnsson/; kolmesilbilistel on aga liitrõhk: Àndersson, Johansson /jù:ansson/.

b) Kanesilbilistel nimedel lõppudega -berg, -blad, -blom /blum/, -borg, /borj/, -bäck, -dal, -fors /foʃ/, -gren, -ström jt. on tavaliselt liitrõhk, kuid võib olla ka lihtrõhk: Stríndberg - Stríndberg, Líndgren - Líndgren; kolmesilbilistel on aga alati liitrõhk: Rúneberg, Líndegren.

3. Kohanimed.

a) Suuremal osal maade nimedel on lihtrõhk: Sverige /svárje/ 'Rootsi', Norge /nórja/ 'Norra', Dánmark 'Taani', Fínland 'Soome', Éstland /lühike e-/ 'Eesti', Rýssland 'Venemaa', Týskland 'Saksamaa', Itálien 'Itaalia', Spánien 'Hispaania', jt. Rõhk kõigub: Kína ja Kína /çi:na/ 'Hiina', Jápan - Jápan, Ukràina - Ukràina, Ísrael - Ísrael.

Liitrõhk on Rootsi maakonnanimedel, nagu Södermanland, Ángermanland, Bóhuslän, Närke, üksikute eranditega: Skåne, Östergötland, Våsterbotten, Härjedalen.

Kolme- ja neljasilbilistel rootsi kohanimedel lõppudega

-berg, -borg, -hamn, -holm, -stad, -sund, -ås jt. on peaarõhk viimasel silbil ja liitrõhk: Sundbyberg, Göteborg /jõtëbörj/, Drottningholm, Västerås; peaarõhk on eelviimasel silbil: Kristianstad /krišánsta/. Erandid liitrõhuga: Råsunda, Karlskrona /-krù:na/, Kinnekölle, Norrtälje.

b) Kahesilbilistel rootsi kohanimedel on tavaliselt liitrõhk, näit.: Stockholm, Malmö. Erandid: Karlstad /ká:lsta/, Hälmstad /-sta/, Borås /buró:ss/, Djursholm /júšhólm/.

Rõhud siduskõnes

§ 28. Siduskõnes kehtib rootsi keeles r ü t m i l i i s u s e printsiip, s.o. rõhuliste ja rõhutute silpide vaheldumine. Rootsia lauset siduskõnes võib seega vaadelda kui silpide jada, mille hääldamisel kehtivad omad seadused. See toob endaga kaasa sõnade algsete rõhkude nihkumisi.

On tähtis silmas pidada järgmisi reegleid.

1. Sõnaühendis ja lauses säilitavad oma algse rõhu ainult üksikud (tavaliselt mõtte edasiandmise seisukohalt tähtsamad) sõnad. Ülejäänud sõnaõnades;

a) dõnaamiline rõhk nõrgeneb ja toimub nullrõhu ning nõrga kaasrõhu rütmiline vaheldumine olenemata üksikute sõnaõnade piiridest;

b) nõrgenenud silpide häälikud lühenevad;

c) rõhutuse asendis kaob kontrast muusikalise liht- ja liitrõhuga sõnade vahel.

Vrd.:

ta³la¹ /tà:la/ 'rääkima' -

ta¹la⁰u³t /talaú:t/ 'välja rääkima';

ho¹te³ll 'hotell' -

ho¹te⁰ll Sve³a¹ 'hotell "Svea" -

ho⁰te¹ll Ku⁰ng Ka³rl 'hotell "Kung Karl"'.

Samuti järgmises lauses:

Svén ska(11) kasta i väg bollen 'Sven viskab palli ära'.
/sve³nska⁰ ka¹stai⁰ ve:³g bo³lla⁰n/

Kiiremas kõnes võivad rõhuliste silpide kõrval mitu silpi korruga muutuda täiesti rõhutuks, näit. (C.-C. Elerti järgi):

Det var inte något märkvärdigt i paketet 'pakis ei olnud midagi märkimisvääret'.

/dəvaintənot mə³rkvä:²dit i pake:³tət/

2. Rõhulised sõnad säilitavad lauses üldreeglina oma muusikalise rõhu tüübi: liitrõhuga sõnad on ühetipulised ja liitrõhuga sõnad kahetipulised. Väike muutus seisneb selles, et lause keskel või küsilause lõpul on sõnade lõpus intonatsioon tõusev:

a) liitrõhulistel sõnadel on lause keskel pidevalt tõusev või ühtlane intonatsioon:

handen är varm 'käsi on soe'; vrd. eraldi sõnana:

handen;

b) liitrõhulistel sõnadel võib lause keskel põhiskeemi tõusev-langev-tõusev-langev (vt. § 17) asemel esineda ainult langev-tõusev intonatsioon (kahetipulisus jääb aga põhimõtteliselt püsima), näit.:

alla gossar kan inte simma 'kõik poisid ei oska ujuda';
vrd. eraldi sõnadena: alla, gossar, simma;

c) küsilauses hääldatakse viimane tonaalne silp alati tõusva intonatsiooniga, vrd.:

liitrõhuga sõna: handen 'käsi' - handen? 'käsi?';

liitrõhuga sõna: bunden 'seotud' - bunden? 'seotud?'.

3. Liitrõhuga sõna koos eelneva rõhuta sõnaga võib moodustada sõnaühendi, kus liitrõhk asendub liitrõhuga samal põhimõttel kui eessõna lisamisel sõnale (tala 'rääkima' - betála 'maksma', vt. § 26:4), näit.:

<u>gammal</u>	'vana'	-	<u>för gammal</u>	'liiga vana'
<u>liten</u>	'väike'	-	<u>för liten</u>	'liiga väike'
<u>måcket</u>	'palju'	-	<u>för mycket</u>	'liiga palju'
<u>morgon</u>	'hommik'	-	<u>god morgon</u>	'tere hommikust'

(ka: god morgon)

SubstantiivGrammatiline sugu

§ 29. Rootsi keeles on substantiividel (nimisõnadel) kaks grammatilist sugu: utrum (üldsugu) ja neutrum (kesksugu).

U t r u m (ladina k. uter 'kumbki, mõlemad', s.o. mõlemasse soosse kuuluv) ühendab endas maskuliini, feminiini ja nn. reaali.

Maskuliini (meessugu) ja feminiini (naissugu) eristatakse tänapäeva rootsi keeles ainult nende substantiivide puhul, millel on loomulik sugu. Neid substantiive võib asendada vastavate pronoomenitega, näit.:

pöjke 'poiss' - han /hann/ 'tema' (mask.)

flicka 'tüdruk' - hon /hunn/ 'tema' (fem.)

Asjanimedele puhul asendab vanemas rootsi keeles esinenud maskuliini ja feminiini ühine reaal:

fot /fu:t/ 'jalg' (varem mask.) } den 'see' (reaal)
hand /hand/ 'käsi' (varem fem.) }

N e u t r u m ehk kesksugu:

bord /bu:d/ 'laud' - det /de:/ 'see'

§ 30. Utrumi sõnadele on võimalik ette asetada määramata artikkel en või liita sõna lõppu määratud lõppartikkel -(e)n (vrd. §§ 36, 37), näit.:

en händ - händ-en, en pöjke - pöjke-n.

Neutrumi sõnadel on vastavad artiklid ett ja -(e)t:

ett bord - bord-et, ett äpple - äpple-t.

On võimatu anda täielikke reegleid substantiivide grammatilise soo kohta ja seepärast on soovitatav sõnad ära õppida koos artikliga; vajaduse korral tuleb sõnaraamatust järele vaadata.

Mõningad üldreeglid on aga järgmised.

§ 31. U t r u m i d on:

1) isikut märkivad sõnad: studént-en 'üliõpilane', människa-n /människan/ 'inimene', kvinn-a-n 'naine', männ-en 'mees' (en man);

2) suurem osa loomade nimetustest: häst-en 'hobune', åsa-n 'eesel', örn-en 'kotkas';

3) puude nimetused: ék-en 'tamm', björk-en 'kask', pöppel-n 'pappel';

4) aastaaegade, kuude, nädalapäevade ja pühade nimetused: höst-en 'sügis', tisdag-en 'teisipäev', júl-en 'joulud';

5) substantiivid sufiksitega -a, -are, -dom, -else, -het, -nad, -ing, -ion, -lek, -skap: blomma-n 'lill', läkare-n 'arst', ungdom-en 'noorus, noorsugu', händelse-n 'juhtum', frihet-en 'vabadus', byggnad-en 'ehitus', tidning-en 'ajaleht', station-en 'jaam', kärlek-en 'armastus', vetenskap-en 'teadus';

erandiks on mõned substantiivid sufiksitega -are, -else ja kollektiivnimetused sufiksiga -skap, näit.: änkare-t 'ankur', fängelse-t 'vangla', mänskap-et 'meeskond', sällskap-et 'seltskond', mästerskap-et 'meistrivõistlused, esivõistlused';

6) Skandinaavia järvede ja jõgede nimed: Mälaren, Vättern, Lågan jt.

§ 32. N e u t r u m i d on:

1) maailmajagude, maade, linnade ja asulate nimed: Európa, Asien, Sverige /svärjs/ 'Rootsi', Éstland, Stòckholm; näit.: det modérna Stòckholm 'moodne Stokholm', det gamla Európa 'vana Euroopa';

kohanimed on neutrumis ka siis, kui neil on mitmusekuju, näit.: det vackra Dälarna 'ilus Dalarna';

erand: Sovjétunionen 'Nõukogude Liit', sest sõna unior /unjú:n/ on utrum;

2) erandlikult mõned isikut märkivad sõnad: bárn-et 'laps', frúntimr-et 'naisterahvas' (ett frúntimmer), vittne-t 'tunnistaja', sõnad sufiksitega -bud ja -räd: sände-bud-et 'saadik', stàtsräd-et 'riiginõunik, minister';

3) mõned loomade nimetused: bi-et 'mesilane', fär-et 'lamm', fõl-et 'varss', hõns-et 'kana', kid-et /čí:dət/ 'kitsetall', lám-m-et 'lambatall', lèj-on-et 'lõvi', sto-et /stú:et/ 'mära', svín-et 'siga';

4) substantiivid sufiksitega -erí, -dõme, -um ja abstraktsed substantiivid sufiksitega -ande, -ende: tryckerí-et 'trükikoda', òmdõme-t 'otsus, hinnang', ábum-et 'album', fõrhállande-t 'suhe', betéende-t 'käitumine';

5) kreeka laensõnad, mille lõpus on -a, nagu schema-t /šé:mat/ 'tunniplaan', dilémma-t 'dilemma', samuti kolm rootsi sõna: hjärtá-t 'süda', õga-t 'silm', õra-t 'kõrv';

6) kirjatähtede nimetused: ett a, á-(e)t 'a'.

§ 33. Grammatiline sugu kõigub paljudes sõnades, näit.: en fínger, fínger-n või ett fínger, fíng-r-et 'sõrm', samuti sõnades näbb 'nokk', blod 'veri', sylv 'keedis' jt., eriti sageli võõrsõnades, näit.: paraplý-n või paraplý-et 'vihmavari', hektár, margarín.

Mõningatel juhtudel oleneb grammatilisest soost sõna tähendus, näit.:

<u>dámm-en</u>	'pais, tamm'	-	<u>dámm-et</u>	'tolm'
<u>grúnd-en</u>	'põhi, põhjus'	-	<u>grúnd-et</u>	'madalik, kari'
<u>lág-en</u>	'seadus'	-	<u>lág-et</u>	'võistkond'
<u>nót-en</u>	'pähkel'	-	<u>nót-et</u>	'veis'
<u>rós-en</u>	'roos'	-	<u>rós-et</u>	'kiitus'

Liitsõnad on viimase koostissõna geenus, näit.:

<u>sák-en</u>	'asi'	-	<u>lèksak-en</u>	'mänguasi'
<u>räd-et</u>	'nõunik'	-	<u>stàtsräd-et</u>	'riiginõunik'

§ 34. Maskuliini pronoomenit han kasutatakse sageli ka suuremate loomade kohta (olenemata loomulikust soost):

elefant-en - han, häst-en 'hobune' - han, örn-en 'kotkas' - han. Võib aga kasutada ka pronoomenit den.

Feminiini pronoomenit hon kasutatakse vahel loomade kohta, mille nimetused lõpevad -a'ga: äsa-n 'eesel' - hon, rätta-n 'rott' - hon, düva-n 'tuvi' - hon, samuti sõnadega människa-n 'inimene', klöcka-n 'kell', näit.:

Hur mycket är klöckan? Hon är halv ätta.
'kui palju on kell? (Ta on) pool kaheksa'.

Artikkel ja substantiivi määramata ning määratud vorm

§ 35. Rootsi keeles on järgmised artiklid:

- 1) määramata artikkel (òbestäm d artikel);
- 2) määratud (lõpp)artikkel (bestäm d artikel);
- 3) määratud vaba artikkel (bestäm d fristående artikel).

Substantiivil võib olla määramata vorm (òbestäm d form), millel puudub artikkel, näit.

ainsuses hand 'käsi', bord 'laud';
mitmuses händer 'käed', bord 'lauad';

või määratud vorm (bestäm d form), kui määramata vormile on lisatud määratud lõppartikkel:

ainsuses hånd-en, bórd-et;
mitmuses händer-na, bórd-en.

§ 36. Määramata artikkel on en utrumi ja ett neutrumi sõnadel ainsuses, kuna mitmuses määramata artikkel puudub. Määramata artiklit kasutatakse substantiivi määramatu vormi ees:

en pójke, en flìcka, en hand, ett bord.

Määramata artikliga substantiiv tähistab üldiselt mingit varem mainimata isikut või asja, näit.:

det är en pójke 'see on poiss';
här är ett bord 'siin on (üks) laud'.

Märkus. Artiklid en ja ett on rõhuta ja erinevad selle poolest arvsõnadest en, ett 'üks', mis on alati rõhulised.

§ 37. M ä ä r a t u d a r t i k k e l, mida kutsutakse ka postpositiivseks ehk lõppartikliks (slütartikkel), liidetakse substantiivi määramata vormi lõppu:

- en, -n (ainsuse utrum): hánd-en, pójke-n;
-et, -t (ainsuse neutrum): bórd-et, äpple-t;
-na, -a, -en (mitmuses): händer-na, äpplen-a, bórd-en.

Ainsuse määratud artikleid -en, -et kasutatakse siis, kui substantiiv lõpeb konsonandiga (hánd-en, bórd-et); artikleid -n ja -t aga siis, kui substantiiv lõpeb vokaaliga (pójke-n, äpple-t).

Mitmuse määratud artikkel -na liidetakse substantiividele, mille mitmuse vormi lõpp on -(e)r (händer-na), artikkel -a aga substantiividele, mille mitmuse lõpp on -n (äpplen 'õunad' - äpplen-a); artikkel -en lisatakse neutrumi substantiividele, mis ainsuses ja mitmuses on samakujuised (bórd 'laud; laud' - bórd-en 'lauad').

Määratud artiklit kasutatakse üldiselt substantiividega, mis tähistavad mingit varem mainitud või tuntud isikut või asja, näit.:

Det är ett rum. I rúm met finns det en studént.
Studén ten héter Gunnar. 'See on tuba. Toas on üliõpilane. Üliõpilase nimi on Gunnar'.

§ 38. M ä ä r a t u d v a b a a r t i k k e l, mida kutsutakse ka adjektiivartikliks, on den utrumi sõnadel ainsuses, det /de:/ neutrumi sõnadel ainsuses, de /di, dom/ mõlema grammatilise soo sõnadel mitmuses. Määratud vaba artikkel on rõhuta.

Määratud vaba artiklit kasutatakse peaausjalikult sel juhul, kui lõppartikliga substantiivile eelneb atributiivne adjektiiv (omadussõnaline täiend), näit.:

ainsuses: den unga flickan 'noor tüdruk';
det stora húset 'suur maja';
mitmuses: de unga flickorna 'noored tüdrukud';
de stora húsen 'suured majad'.

§ 39. A i n s u s e määratud vormi e r i j u h u d:

1. Utrumi sõnad rõhutute lõppudega -el, -er, -or moodustavad määratud vormi lõppartikliga -n (mitte -en):

en fågel - fågel-n 'lind';
en séger - séger-n 'võit';
en dòktor - dòktor-n 'doktor'.

2. Neutrumi sõnad rõhulise lõppvokaaliga saavad lõppartikli -et, näit.: bí-et 'mesilane', hó-et 'hein'.

3. Võõrsõnad, mis lõpevad rõhulise vokaaliga, võib olla nii lühem kui ka pikem määratud vorm:

en idé - idé-n ehk idé-en 'idee';
poesi - poesi-n ehk poesi-en 'poeesia';
ett kafé - kafé-t ehk kafé-et 'kohvik'.

4. Neutrumid lõppudega -el, -er ja mõlemast soost substantiivid lõpuga -en kaotavad määratud vormi moodustamisel artiklile eelnevas silbis vokaali -e-:

ett exémpel - exémpl-et 'näide';
ett finger - finger-et 'sõrm';
ett técken - téckn-et 'märk';
en bóttén - bóttén-en 'põhi'.

Erandid: papper - papper-et 'paber', síden - síden-et 'siid', bácken - bácken-et 'vaagen; nõgu'; sõnal himmel 'taevas' võib määratud vorm olla himmel-en, himmel-n või híml-en.

5. Lühikese vokaali järel kirjutatakse konsonandid m, n kahekordselt sõnades, nagu:

en kam - kámm-en 'kamm';
ett rum - rúmm-et 'tuba, ruum';
en man - mánn-en 'mees'.

6. Utrumid lõpuga -are kaotavad kõnekeeles lõppartikli ees vokaali -e:

en källare - källar-n 'kelder';
en skòmakare - skòmakar-n 'kingsepp'.

Sõnal herre 'härra' on määratud kuju herr-n (Herre-n kasutatakse jumala kohta).

7. Ladina lõppudes -eum ja -ium kaob -um- määratud vormis:

ett musé-um - musé-et 'muuseum';
ett laboratóri-um - laboratóri-et 'laboratoorium'.

8. Ladina laensõnadel lõppudega -us ja -um võib määratud vorm olla ilma lõppartiklita:

ett génus /j-/ - génus või génus-et 'geenus, sugu';
ett céntrum - céntrum või céntrum-et 'keskus';
ett faktum - faktum või faktum-et 'fakt'.

Aga alati: en církus - církus-en 'tsirkus', ett álbun álbun-et 'album'.

9. Lõppartiklita määratud vorm on (s.t. määratud vorm langeb kokku määramata vormiga):

a) verbaalsubstantiividel lõpuga -an, näit.: början 'algus', längtan 'igatsus', vántan 'ootus', inbjudan kül-lakutse';

b) mõnedel substantiividel lõpuga -n, näit.: (en) ex-ámen 'eksam', fróken 'preili', orden /óðan/ 'orden';

c) kuunimetustel: januári, februári jt.

§ 40. M i t m u s e määratud vormi erijuhud:

1. Utrumid lõpuga -are kaotavad -e- artikli -na ees:

lärare 'õpetaja; õpetajad' - lärar-na 'õpetajad';
källare 'kelder; keldrid' - källar-na 'keldrid'.

2. Neutrumite rõhuta lõpus -el, -en, -er kaob -e- mit-muse määratud artikli -en ees:

exempel 'näide; näited' - exempl-en 'näited';
técken 'märk; märgid' - téckn-en 'märgid';
mönster 'muster; mustrid' - mönstr-en 'mustrid'.

Aga: papper 'paber; paberid' - papper-en 'paberid'.

3. VI deklinatsiooni neutrumitel on kõnekeeles mitmuse määratud artikli -en asemel võimalik ka -(e)na:

hus 'maja; majad' - hús-en või hús-ena 'majad';
fönster 'aken; aknad' - fönstr-en või fönster-na 'aknad'.

Vrd. ka: barn 'laps; lapsed' - bárn-en või bárna.

Sõnal huvud 'pea; pead' on mitmuse määratud vorm alati huvud-ena (kõnekeeles lüh. húvena).

4. Ebareeglipärase mitmuse määratud vorm:

mån 'mehed' - männ-en;
gäss 'haned' - gäss-en;
möss 'hiired' - möss-en;
ögon 'silmad' - ögon-en;
öron 'kõrvad' - öron-en.

5. Pidulikuses, vanamoodsas keeles esineb (tavaliselt meesisikuid tähistavatel) substantiividel mitmuse lõpuga -ar või -are määratud vormis lõppartikkel -ne (-na kõrval), näit.:

kungar 'kuningad' - kungar-ne või kungar-na;
pójkar 'poisid' - pójkar-ne või pójkar-na;
lärare 'õpetajad' - lärar-ne või lärar-na.

Artikli kasutamine

§ 41. M ä ä r a m a t a a r t i k l i t kasutatakse peamiselt järgmistel juhtudel (vrd. § 36).

1) Kui mingit isikut või asja mainitakse esimest korda:

Det här är en stól 'see (siin) on tool'.

Det där är ett bórd 'see (seal) on laud'.

2) Oeldistäitega, mis tähistab liiki:

Järnet är en metall 'raud on metall'.

Hästen är ett djur 'hobune on loom'.

3) Vahel substantiiviga, millel on üldistav tähendus:

Det är alltför svårt för en nybörjare 'see on liiga raske algaja jaoks'.

Det kan ett barn begripa 'sellest saab lapski aru'.

4) Tavaliselt substantiiviga, millele eelneb sådan 'selline' ja dylig 'selline, säärane': en sådan lärobok 'selline õpik'; ett sådant barn! 'milline laps!' en dylig upplevelse 'säärane elamus'.

5) Mõningates väljendites, nagu: till en del 'osalt', en hel del '(suur) hulk', en halv timme 'pool tundi'; vi var en tjugo personer 'meid oli oma kakskümmend inimest'.

§ 42. M ä ä r a t u d a r t i k l i t (lõppartiklit) kasutatakse järgmistel juhtudel (vrd. § 37).

1) Kui juttu on tuntud või varem mainitud isikust või asjast:

Det gick en pojke och en flicka på gatan. Pojken tycktes vara tio och flickan åtta år. 'Poiss ja tüdruk läksid mööda tänavat. Poiss paistis olevat kümme ja tüdruk kaheksa aastat vana.'

2) Kui juttu on antud juhul ainuvõimalikust asjast:

Stäng dörren, var så god! 'pane uks kinni, palun!'.

3) Kui substantiiv tähistab asja, mis on ainus oma liigis:

Sólen skiner värmt i dag 'päike paistab tänna soojalt'.
Jörden är rúnd 'maakera on ümmargune'.

4) Kui substantiiv tähistab mingit liiki tervikuna, sealhulgas abstraktseid mõisteid üldises tähenduses:

Råven är ett rövdjur 'rebane on rövloom'.

Húnden är en människovän 'koer on inimese sõber'.

Sådan är ungdomen 'selline on noorus'.

Ljuset går förtare än ljúdet 'valgus levib kiiremini kui heli'.

Tíden går 'aeg läheb (möödub)' (aga: Tíd är pëngar 'aeg on raha').

Han skydde àldrig fàran 'ta ei kartnud kunagi hädahutu'.

5) Sageli Rootsi tänavate, jõgede, järvede, merede nimedes: Sturegatan (tänav), Klarälven (jõgi), Mälaren (järv), ka Östersjön 'Läänemeri'; näit.:

Han bor på Odensgatan /ù:dəns-/ 'ta elab Odensgatanil (Odeni tänavas)'.

6) Tiitlite ja elukutsenimetuste puhul kõnetluses (kui nimi ei järgne):

Kan jag få tåla med profèssorn? 'kas ma võin teiega rääkida, (här) professor?'

Magistern /-jí-/, jag kan inte min läxa i dag 'õpetaja, ma pole tänaseks õppinud'.

Aga: Sitt stilla, pójke! 'istu vaikselt, poiss!' (sõnadel, mis pole tiitlid ega elukutsenimetused, on kõnetluses määramata vorm).

7) Aastaaegade, nädalapäevade ja päevaosade nimetustes üldises tähenduses:

Våren är en härlig årstid 'kevad on tore aastaag'.

Om sömrarna bor vi på lánðet 'suvi elame maal'.

Affåreerna är stångda om måndagarna 'ärid on kinni esmaspäeviti'.

Vi gick út efter mídda(ge)n 'me läksime pärast lõunat välja'.

8) Kui substantiivile eelnevad demonstratiivpronoomenid den (det. de) 'see', den här (det här, de här) 'see (siin)', den där (det där, de där) 'see (seal)', näit.:

Dén sáken är klar 'see asi on selge'.

Den här pójken 'see poiss'.

Det där húset 'see maja (seal)'.

De här pójkarna (húsen) 'need poisid (majad)'.

Märkus. Kui pronoomenit den (det, de) tarvitatakse determinatiivselt ja järgneb relatiivlause, on substantiivil määramata vorm:

Dén mán, som står där, är min gamla vän 'see mees, kes seal seisab, on mu vana sõber'. (Vrd. § 94:2b.)

9) Kui substantiivile eelnevad indefiniitsed pronoomenid båda (bägge) 'mõlemad', själva 'isegi, iseenesest' ja -dera-lõpulised (någondera 'keegi neist', ingendera 'ei keegi neist', vårdera 'kumbki, igaüks neist' jt.):

Båda pójkarna var ute 'mõlemad poisid olid väljas';
På ingendera sídan 'ei kummalgi pool'.

Samuti väljendis: på denna sídan (av flóden) 'siinpool (jõe)'.

10. Indefiniitsete pronoomenite alla 'kõik' ja de flèsta 'enamjagu' järel on substantiiv määratud vormis, kui tähistatakse piiritletud hulka, ja määramata vormis, kui tähistatakse piiritlemata hulka, näit.:

Alla pójkarna i klässen dèltog i tävlingen 'kõik poisid klassis võtsid võistlusest osa'.

Vrd.: Alla mèdborgare /-borjare/ har rätt till arbete 'kõigil kodanikel on õigus tööle'.

De flèsta eléverna hade redan gått hem 'suurem osa õpilastest oli juba koju läinud'.

Vrd.: De flèsta människor vét det 'suurem osa inimesi teab seda'.

11) Määratud vormi kasutatakse paljudes väljendites, nagu:

hèla dágen 'terve päev', hálva nátten 'pool ööd',
till námnet 'nimega', till yrket 'ameti poolest',
till útseendet 'välimuselt', tre gánger om áret, om
dágen, i vèckan, i tímmen 'kolm korda aastas, päev-
vas, nädalas, tunnis', förlóra tálamodet 'kannatust
kaotama' jt,

§ 43. Määramata vormi ilma artiklita kasutatakse järgmiselt.

1) Mitmuses juhtudel, kui ainsuses kasutatakse määramata artiklit (§ 41), näit.:

Det gick månader 'möödusid kuud' - vrd. det gick en månad 'möödus kuu'; sådana böcker 'sellised raamatud' - vrd. en sådan bok 'selline raamat'.

2) Pärisnimedes, näit.: Karin, Gunnar, Stöckholm, Estland; erandid: Sovjéttunionen 'Nõukogude Liit', Förenta ståtterna 'Ühendriigid', Nederländerna 'Madalmaad', Turkiet /-ki-/ 'Türgi' (vrd. aga 42:5).

3) Abstraktsete substantiivide ja ainenimetustepuhul: välet av yrke 'elukutse valik'; jag föredrar té framför kaffe 'ma eelistan teed kohvile'.

4) Substantiiviga väljendatud öeldistäites, kui see tähistab rahvust, elukutset, vanust, sugulust, sõprust jm.:

Denna man är svensk, est, ryss, finne 'see mees on rootslane, eestlane, venelane, soomlane'.

A. är vètenskapsman, sjöman, studént 'A. on teadlane, meremees, üliõpilane'.

Redan som bárn skrev han dikter 'juba lapsena kirjutatas ta luuletusi'.

Han är kusín till profèssorn 'ta on professori nõbu'.

Han är vån till min bror 'ta on mu venna sõber'. -

Aga: Det är en vån till min bror 'see on mu venna sõber' (§ 41:1).

Han arbetade som slav på plantágen 'ta töötas orjana (s.t. oli ori) istanduses'. - Aga: Han arbetade som en slav på plantágen 'ta töötas nagu ori istanduses' (määramata artikliga sõna iseloomustab kedagi teatava omaduse poolest).

Märkus. Kui sõnal on täiend või järgneb täiendlause, lisatakse määramata artikkel. Vrd.:

B. är lákare till yrket 'B. on ameti poolest arst'.

B. är en ù t m ä r k t l ä k a r e 'B. on suurepärase arst'.

B. blir kanske en l ä k a r e, s o m à l l a ù p p - s k a t t a r 'B'st võib saada arst, keda kõik hindavad'.

See reegel ei kehti väljendites: vara god vän, bli god vän 'hea sõber olema, heaks sõbraks saama', näit.:

Han var god vän till min bror 'ta oli mu venna hea sõber'.

5) Substantiivide puhul, mille ees on genitiiviattribut või possessiivpronoomen:

pójkens bok 'poisi raamat', árets slut 'aasta lõpp', min vän 'minu sõber', vårt land 'meie maa', hans föräldrar 'tema vanemad'.

6) Juhul, kui substantiivi ees on mingi muu pronoomen (välja arvatud juhtudel § 42, punktid 8, 9, 10) või numeraal (arvsõna), näit.:

denna flicka 'see tüdruk', detta hus 'see maja';

dessa pójkar 'need poisid';

vilken bók? 'milline raamat?';

varje studént 'iga üliõpilane';

ingen människa 'ei ükski inimene';

några tídningsr 'mõned ajalehed';

vi barn 'meie, lapsed';

fem pójkar 'viis poissi'.

7) Nn. absoluutse superlatiivi järel (§ 75:6b): med största nöje 'suurima heameelega'.

8) Sõnapaarides ja loetluses:

Far och son arbetade dag och natt 'isa ja poeg töötasid ööl kui päeval'.

Han köpte hätt, skor och händskar 'ta ostis kübara, kingad ja kindad'.

9) Pärast mõningaid adjektive, nagu nästa 'järgmine', närmaste 'lähim, järgmine', följande 'järgnev', föregående 'eelnev', övernämnda 'ülalmainitud', samma '(see)sama' jt., näit.:

nästa vecka, sömmar, är 'järgmine nädal, suvi, aasta';
följande dag 'järgmine päev';
i samma ögonblick 'samal silmapilgul'

Aga: Jag träffade honom förra veckan 'ma kohtasin teda eelmisel nädalal'; förra året 'eelmine aasta', förra gången 'eelmine kord'.

10) Paljudes väljendites:

a) Det är kväll 'on õhtu'.

Jag har huvudvärk (tändvärk) 'mul on peavalu (hambavalu)'.

Jag har fått brev 'ma sain kirja'.

Han skr^{iv}er brev till Karin 'ta kirjutab Karinile kirja'.

Han väntar på svår 'ta ootab vastust'.

Han steg av vid fel stati^on 'ta tuli (rongilt) vales jaamas maha'.

Ta plåts! 'võta (võtke) istet!'

Det är på höger (vänster) sida 'see on paremal (vasakul) pool'.

b) Eriti kehaosade ja riiete nimetustel:

Han har b^ujd näsa 'tal on kongus ninga'.

Ta paraply m^ed dig! 'võta vihamavari kaasa!'

c) Spela fötboll, kort /ku^t/, piåno 'jalgpalli, kaarte, klaverit mängima'.

d) Paljudes ajamäärustes:

Söndag morgon 'pühapäeva hommikul'.

Måndag kväll 'esmaspäeva õhtul'.

Han är född år 1922 'ta on sündinud aastal 1922'.

11) Prepositsiooniväljendites:

a) i dag 'täna', i morgon 'homme', i kväll 'täna õhtul', i natt 'täna öösel', i år 'tänavu';
i norr 'põhjas', i söder 'lõunas';

b) fära med bil, med buss, med järnväg, med båt
'sõitma autoga, bussiga, rongiga, laevaga' (kõ-

nekeeles ka: õka bil, buss, tåg, båt):

- c) på ällvar, på skämt 'tõsiselt, naljaks';
i jämförelse 'võrreldes';
med glädje 'rõõmuga';
till tack, till belöning 'tänuks, tasuks';
till heder, till stråff 'auks, karistuseks';
till exempel 'näiteks';
- d) välja till ördförande 'esimeheks valima';
vara vid liv 'elus olema';
gå på jakt 'jahil käima';
kästa i fångelse 'vanglasse heitma';
höra i radio 'raadiost kuulma';
bo på hotell 'hotellis elama';
äta på restaurang 'restoranis süüma';
åka på semester 'puhkusele sõitma';
vara på semester 'puhkusel olema'.

Käänded

§ 44. Tänapäeva rootsi keeles on substantiivil ainult kaks käännet:

1) p õ h i k ä ä n e (gründform), milles on ühte sulanud vanemas keeles esinenud nominatiiv, akusatiiv ja daativ:

en flicka või määratud vorm flickan 'tüdruk';
flickor " flickorna 'tüdrukud';

2) g e n i t i i v (génitiv), mis moodustatakse käändelõpu -s liitmisega põhikäände:

en flicka-s bok, flickan-s bok 'tüdruku raamat';
dessa flickor-s mor 'nende tüdrukute ema';
flickorna-s föräldrar 'tüdrukute vanemad'.

Märkus. Säilmeid vanadest käänetest võib leida paljudes väljendites ja liitsõnades, näit.:

gå till väga 'toimima, talitama';
vara till sålu 'müügil olema';
gå män ur hüse 'tervikus välja minema';

i andenom 'vaimus';
 i sä mätto 'sel määräl';
 i fränvaro, i närvaro 'äraolekul, juuresolekul';
gätubelysning 'tänavavalgustus';
läroverk 'keskkool';
männamod 'mehemeel'.

§ 45. Genitiivi moodustamise e r i j u h u d.

1. Kui substantiiv lõpeb sisihäälikuga (-s, -z, -sch, -st, -x, -xt), ei lisata genitiivis käändelõppu -s; kirjas tähistatakse genitiivi sel juhul apostroofiga, näit.: París' gator 'Pariisi tänavad'. Tavaliselt aga välditakse selliseid vorme ja võetakse genitiiv sõna määratud vormist või kasutatakse prepositsiooniväljendit, vrd.:

en lax' õgon - laxens õgon 'lõhe silmad';
 ett hús' ták - tákset på ett hús 'maja katus';
Schweiz' álper - álperna i Schweiz 'Šveitsi alpid'.

2. Skandinaavia kohanimedes, mis lõpevad vokaaliga (ja kohanimes Kalmar) on alalistes väljendites genitiivi vorm lõputa, näit.:

Bromma flygplats 'Bromma lennuväli';
Såla silvergruva 'Sala hõbedakaevandus';
Kalmar lán 'Kalmari maakond (lään)';
Uppsala universitet 'Uppsala ülikool'.

Vrd. ka: Tártu universitet 'Tartu ülikool' - aga: Bológnas universitet 'Bologna ülikool'.

Kui aga pole tegemist alalise väljendiga, tuleb genitiivi vormile lisada -s: Uppsalas äldsta invånare 'Uppsala vanim elanik', staden Tártus befolkning 'Tartu linna elanikkond'.

3. Ladina laensõnades kasutatakse vahel ladinapärast genitiivi, näit.:

kollégii (kollegiets) beslút 'kolleegiumi otsus';
dekáni (dekanens) förslag 'dekaani ettepanek';
medicíne (lad. medicinae) dõktor 'meditsiinidoktor';
filosoffe licentiát 'filosoofia litsentsiaat' (teaduslik kraad);

(põhivormid: kollégium, dekanus, medicin, filo-
sofi).

Käänete kasutamine

§ 46. Substantiivi põhikäänet kasutatakse üksi või prepositsioonidega. Peamised kasutusjuhud on järgmised.

1) Lause alusena:

Pójken sjúnger 'poiss laulab'

Bly är en metall 'tina on metall'.

2) Öeldistäitena:

Han är sjöman 'ta on meremees'.

3) Akusatiivse sihitisena:

Jag ser húset 'ma näen maja'.

4) Datiivse sihitisena:

Mór gav bánnen att dricka 'ema andis lastele juua'.

Kahe sihitise puhul seisab datiivne sihitis enne akusatiivset sihitist:

Fådern köpte pójken en bok 'isa ostis pojale raamatu'.

Hon visade fläckorna sin nya klänning 'ta näitas tüdrukutele oma uut kleiti'.

Datiivset sihitist võib väljendada ka prepositsioonide åt, till, för abil; võrreldagu sõnade järjekorda:

Fådern köpte en bok åt pójken.

Hon visade sin nya klänning för fläckorna.

5) Intransitiivsete verbidega, nagu fåttas 'puuduma', hända 'juhtuma', likna 'sarnanema', lyckas 'õnnestuma', meddela 'teatama', påssa 'sobima', tillhöra 'kuuluma' jt., näit.:

Vad fattas bárnet? 'mis lapsel puudub?'

Han liknar sin bror 'ta sarnaneb oma vennaga'.

Bóken tillhör min mor 'raamat kuulub mu emale'.

6) Paljude adjektiividega, nagu bekánt 'tuttav, teada', lydig 'sõnakuulelik', skyldig 'võlgu', tillgiven 'us-

tav, andunud', trögen 'ustav', värd 'väärt', överbägsen 'üle-
olev, tugevam' jt., näit.:

Är det döktorn bekänt att ... 'kas doktorile on teada,
et ...'.

Sin vana trögen gick han tidigt hem 'ustav oma har-
jumusele, läks ta vara koju'.

Böken är sitt pris värd 'raamat on oma hinda väärt'.

Han var överbägsen sin mötståndare 'ta oli oma vasta-
sest üle'.

Fläckan är lik sin mor = ... lik med sin mor 'tüdruk
on oma ema sarnane'.

- 7) Partitiivse lisandina hulga tähtistamisel:
ett glas vätten 'klaas vett';
en flaska vin 'pudel vaini';
en hop människor 'hulk (trobikond) inimesi';
ett par skor 'paar kingi'.

- 8) Koha- ja ajamäärusena:

Han bor Sturegatan 16 'ta elab Sturegatan nr. 16'.

Mannen arbetade däg och nätt 'mees töötas ööl kui
päeval'.

En dag träffades de igen 'ühel päeval kohtusid nad
jälle'.

§ 47. G e n i t i i v i kasutamine.

1. Substantiivi genitiivis kasutatakse esmajoones
substantiivi atribuudina (täiendina) ja see peab rootsi
keeles seisma põhisõna ees, kusjuures põhisõna on alati
määramata vormis, s.t. ilma artiklita:

fläckans bok, böcker 'tüdruku raamat, raamatud';

fläckornas bok, böcker 'tüdrukute raamat, raamatud'.

2. Erinevalt eesti keelest võib genitiivi üksi kasu-
tada ka öeldistäitena:

Böken är fläckans 'raamat on tüdruku oma'.

Ljusets hästighet är större än ljúdets 'valguse kii-
rus on suurem kui heli oma'.

3. Genitiiv võib tähistada omamist, tegevuse subjekti või objekti jm., näit.:

studéntens föräldrar 'üliõpilase vanemad';
ljúdet's hästighet 'heli kiirus';
bárnens lek 'laste mäng';
bárnens uppfostran 'laste kasvatus'.

4. Genitiivi kasutatakse sageli Rootsi kohanimeses sõnade stad 'linn', köping 'alev', söcken 'kihelkond', län 'maakond (lään)' jt. ees:

Stöckholms stád (=stáden Stöckholm) 'Stokholmi linn';
Jämtlands lán 'Jemtlandi maakond'

5. Genitiivi kasutatakse sageli väljendites, mis tähistavad hulka, aega, liiki:

húndratals áskadáre 'sadasid pealtvaatajaid';
ett tre vánings hus 'kolmekorruseline maja';
fem minúters väg 'viele minuti tee';
tre veckors seméster 'kolmenädalane puhkus';
vid fýrtio árs álder 'neljakümneaastaselt';
två sorters pápper 'kahte sorti paberit';
ett slags lámpa 'teatud liiki lamp';

samuti: ölika slags 'mitut sorti, liiki', alla slags 'kõiki sorte, kõiksuguseid', många slags 'palju sorte, liike'.

6. Koos pärisnimedega ja elukutse nimetustega kasutatakse genitiivi ilma põhisõnata (korter, perekond jt.):

Han bor hos Gústavsons 'ta elab Gustavsoni juures'.

Kárlsons har redan kommit tillbáka 'Karlsonid (Karlsoni perekond) on juba tagasi tulnud'.

Bökhállarens har kalás 'raamatupidaja juures on pidu'.

7. Kui isikut või asja tähistab mitu sõna, lisatakse genitiivi lõpp -s viimasele sõnale (nn. grupigenitiiv):

kúngariket Svériges gränser 'Rootsi kuningriigi piirid';

Alexánder den störes ríke 'Aleksander Suure riik';

stáden Tártus ìnvánare 'Tartu linna elanikud';
tándlákaren Gustav Svénssons adrässe 'hambaarst Gustav Svenssoni aadress';

en del av befélkningens ònskningar 'elanikkonna ühe osa soovid';

rèktor vid läroverket i Uppsala yttrande 'Upsala keskkooli direktori avaldus' - kirjakeeles eelistatakse siiski sellisel juhul: rèktors vid läroverket i Uppsala yttrande; vòib ka väljenduda ilma genitiivivormi kasutamata: dét av rèktor vid läroverket i Uppsala ävgivna yttrandet (vrd. punkt 8).

8. Genitiivi vorm asendatakse sageli prepositsiooniväljendiga; see tendents on tugevneemas tänapäeva rootsi keeles, kusjuures kasutatakse peamiselt prepositsioone av, i, på, till, ka efter, hos jt. Näit.:

válet av òrdförande 'esimehe valimine';

tóppen av bérget 'mäe tipp';

i början, i slútet av vèckan 'nädala algul, lõpus';

gátorna i stáden 'linna tänavad';

priset på bóken 'raamatu hind';

námnet på stáden 'linna nimi';

förfáttare till bóken 'raamatu autor';

dórrén till rúmmet 'toa uks';

ett ord till táck 'tänuõna';

ánkan efter profèssorn 'professori leak';

hèrre över situatiónen 'olukorra peremees'.

Samuti eelistatakse prepositsiooniväljendit juhul, kui esineb mitu genitiivi vormi järjest;

Svériges stáders ìnvánare 'Rootsi linnade elanikud'
- parem: ìnvánare i Svériges stáder.

Vrd. ka: bóken till pójkens bror 'poisi venna raamat'; siin tuleb kahte genitiivivormi järjest igal juhul vältida.

9. Genitiiv esineb paljudes alalistes sõnaühendites ja väljendites, näit.:

till sjös, till hávs /hafs/ 'merel';
 rësa till länds 'reisima maad kaudu';
 gå till bords 'lauda istuma';
 gå till sängs 'voodisse minema, heitma';
till fóts 'jalgsi';
 vara till händs 'käepärast olema';
hjärtans glád 'kõigest südamest rõõmus';
utomlands 'välismaal';
hur dågs /daks/? 'mis kella ajal?';
vad slågs? 'mis sorti?'.

Mitmuse ja deklinatsioonitüübid

§ 48. Mitmuse moodustamise järgi jaotatakse rootsi substantiivid kuude deklinatsiooni:

	mitmuse lõpp	artikkel	näited
1. dekl.	-or	-na	<u>flückor</u> - <u>flückorna</u>
2. dekl.	-ar	-na	<u>gössar</u> - <u>gössarna</u>
3. dekl.	-er	-na	<u>tider</u> - <u>tiderna</u>
4. dekl.	-r	-na	<u>skór</u> - <u>skórna</u>
5. dekl.	-n	-a	<u>äpplen</u> - <u>äpplena</u>
6. dekl.	--	-en/-na	<u>hús</u> - <u>húsen</u> <u>mén</u> - <u>männer</u> <u>lärare</u> - <u>lärarna</u>

Märkus. Vanemas keeles kasutati meessoost substantiivide lõppartiklina -ne, näit.; lärarne 'õpetajad', gössarne 'poisid'.

§ 49. Substantiivi p č h i v o r m i d.

Substantiivi deklinatsiooni määramiseks esitatakse tavaliselt kolm pčhivormi:

- 1) ainsuse määramata vorm;
- 2) ainsuse määratud vorm (lõppartikliga vorm);
- 3) mitmuse määramata vorm;

näit.: flücka, flückan, flückor 'tüdruk';

lühendatult:

flück/a, -an, -or 'tüdruk'.

Õppeotstarbel on kasulik nimetada esimest põhivormi koos määramata artikliga ja lisada neljanda põhivormina mitmuse määratud vorm:

en fllicka, fllickan, fllickor, fllickorna 'tüdruk'.

§ 50. 1. d e k l i n a t s i o o n - mitmuse lõpp -or /-ur/, mitmuse lõppartikkel -na:

määramata vorm	määratud vorm
a) en <u>fllick/a</u>	<u>fllicka/n</u> (ainsus)
<u>fllick/or</u>	<u>fllickor/na</u> (mitmus)
b) en <u>ros /rú:ss/</u>	<u>rós/en</u> (ainsus)
<u>ròs/or</u>	<u>ròsor/na</u> (mitmus)

Esimesse deklinatsiooni kuuluvad ainult utrumid:

a) substantiivid, mille ainsuse lõpus on -a, kusjuures -a kaob mitmuse lõpu ees, näit.: fllicka 'tüdruk', kvinna 'naine', människa /männiša/ 'inimene', blomma /blümma/ 'lill', skola /skù:la/ 'kool', penna 'sulepea', tavla 'tahvel, maal', krita 'kriit', klöcka 'kell', fråga 'küsimus', sida 'lehekülg, külg', vecka 'nädal', resa 'reis', flägga 'lipp', kröna 'kroon', mössa 'müts', skjörta /šu:ta/ 'säärk', strumpa 'sukk', näsa /nè:ssa/ 'nina', trappa 'trepp', tunga 'keel', skida /šì:da/ 'suusk';

erandid: históri/a, -en, -er 'ajalugu, lugu', kollég/a, -an, -er 'kolleeg'; neutrumid hjärta 'süda', öga 'silm' ja öra 'kõrv' vt. 5. dekl.;

b) mõned utrumid, mille ainsuse määratud vormi lõpul on -(e)n, näit.: ros /rú:ss/, -en, -or 'roos', våg, -en, -or 'laine', ädr (=ädra), -n, ädror '(vere)soon', töffel, -n, töfflor 'tuhvel', svan, -en, -or (ka: -ar) 'luik', vad, -en, -or (ka: -er) 'sääremari'.

Märkus 1. Ainult mitmuses kasutatakse: änor 'esivanemad' (ainsusevorm ana esineb erialakirjanduses), bännor 'noomitus, laitus', lnälvor 'sisikond', mätvaror 'toiduained'.

Märkus 2. Kõnekeeles asendatakse sageli mitmuse lõpp -or /-ur/ lõpuga -er /-är/, näit.: flickor hääldatakse /flickər/.
 /flickər/.

Märkus 3. Mitmuse vormid lõpuga -or hääldatakse muusikalise liitrõhuga: blõmmor, skõlor, taylor.

§ 51. 2. d e k l i n a t s i o o n - mitmuse lõpp -ar, mitmuse lõppartikkel -na:

määramata vorm	määratud vorm
a) en <u>gõsse</u>	<u>gõsse/n</u> (ainsus)
<u>gõsse/ar</u>	<u>gõsse/ar/na</u> (mitmus)
b) en <u>dag</u>	<u>dåg/en</u>
<u>dåg/ar</u>	<u>dåg/ar/na</u>
c) en <u>fågel</u>	<u>fågel/n</u>
<u>fågl/ar</u>	<u>fågl/ar/na</u>
d) en <u>bro</u> /brú:/	<u>bro/n</u>
<u>brò/ar</u>	<u>brò/ar/na</u>

Teise deklinatsiooni kuuluvad ainult utrumid:

a) utrumid, mis lõpevad rõhuta -e-ga, kusjuures -e kaob mitmuse lõpu ees, näit.: gõsse 'poiss', põjke 'poiss', tånke 'mõte', gubbe 'vanamees', hèrre 'härä' (nime ees: herr), ànde 'vaim', båge 'kaar, vibu', båcke 'kõngas', hjalte 'kangelane', spåde 'labidas', håre 'jånes', åbborre 'ahven';

timme ehk tìmma 'tund', mitmus ainult tìmmar;

b) suur hulk ühesilbilisi utrumeid, mis lõpevad konsonandiga, näit.: dag 'päev', stol /stu:l/ 'tool', dörr 'uks', arm 'käsivars, käsi', våg /vɛ:g/ 'tee', vågg /vɛgg/ 'sein', kvåll /kvɛll/ 'õhtu', del 'osa', hatt 'kübar', bil 'auto', båt 'paat, laev', buss 'buss', hund 'koer', fisk 'kala', håst /hɛst/ 'hobune', vagn 'vanker, vagun', gård 'õu', sten 'kivi', kniv 'nuga', skog /sku:g/ 'mets', ek 'tamm', gran 'kuusk', tall 'mänd', lek 'mäng', håll 'auk', kropp 'keha', høst 'sügis', vår 'kevad', sång /sɛŋ/ 'voodi', tår 'pisar', eld 'tuli', vårld /vɛ:d/ 'maailm', säck /sɛkk/ 'kott';

nende hulgas paljud rahvusenimetused:

svensk 'rootslane', ryss 'venelane', dansk 'taanlane',
tysk 'sakslane' aga: est - 3. dekl.;

stall, -en (ka: -et), -ar 'tall';

neutrum fjäll, -et 'tundur, paljasmägi' - luulekeeles
mitmus: fjällar;

ka liitsõnad, mille viimane liitosa on siia gruppikuu-
luv sõna: spårvagn 'tramm', trädgård 'aed', kappsäck 'koh-
ver' jt.;

samuti substantiivid rōhutute sufiksitega -dom, -ing,
-ling, -ning, -ung, näit.: sjukdom 'haigus', åning 'aimdus',
utlänning 'välismaalane', våning 'korter, korrus', sëgling
'purjetamine', hälsning 'tervitus', tidning 'ajaleht',
könung (kung) 'kuningas';

c) utrumid, mille lõpus on, -el, -er, -en, kusjuures -e
kaob mitmuse lõpu ees, näit.: fågel 'lind', spëgel 'peegel',
nÿckel 'võti', cÿkel 'jalgratas', artikel 'artikkel'; hlm-
mel, himmeln (e. himmelen e. himlen), himlar 'taevas';

sÿster 'õde', sëger 'võit', vinter 'talv', teåter 'tea-
ter', fjåder 'sulg', åker 'põld', tiger 'tiiger', finger
(ka neutrum: fingër, fingret, vt. 6. dekl.) 'sõrm';

samuti sõnad åfton, -en, åftnar 'õhtu'; morgon, -en,
morgnar /mò:nar/ 'hommik'; sömmar, -(e)n, sömrar 'suvi',
djåvul /jè:vul/, -en, djåvlar 'kurat';

kaks sõna umlaudiga mitmuses: moder /mù:dær/, -n,
mödrar 'ema'; dotter /döttar/, -n, döttrar 'tütar';

d) mõned ühesilbilised utrumid, mis lõpevad vokaaliga:
bro /bru:/ 'sild', by 'küla', sky /šÿ:/ 'pilv, taevas'; sjö
/šö:/, sjön /šönn/, sjöar 'järv, meri'; fru 'proua', ö
'jõgi', ö 'saar'.

Märkus 1. Ainult mitmuses kasutatakse: föråldrar 'va-
nemad', tvillingar 'kaksikud', pëngar 'raha' (en peng
'münt').

Märkus 2. Mitmuse vormid rõhuga esimesel silbil ja lõpuga -ar hääldatakse muusikalise liitrõhuga: dagar, fåglar, bröar; aga: pengar liitrõhuga.

§ 52. 3. d e k l i n a t s i o o n - mitmuse lõpp -er /-är/; mitmuse lõppartikkel -na:

	määramata vorm	määratud vorm	
a)	en <u>tíd</u> <u>tìd/er</u>	<u>tíd/en</u> <u>tìder/na</u>	(ainsus) (mitmus)
b)	en <u>hánd</u> <u>hánd/er</u>	<u>hánd/en</u> <u>hánd/er</u>	
c)	en <u>régel</u> <u>régler/er</u>	<u>régel/n</u> <u>régler/na</u>	
d)	en <u>studént</u> <u>studént/er</u>	<u>studént/en</u> <u>studént/er</u>	
e)	en <u>dòktor</u> <u>doktór/er</u>	<u>dòktor/n</u> <u>doktór/er</u>	
f)	ett <u>tryckerí</u> <u>tryckerí/er</u>	<u>tryckerí/et</u> <u>tryckerí/er</u>	
g)	ett <u>muséum</u> <u>musé/er</u>	<u>musé/et</u> <u>musé/er</u>	

Kolmandasse deklinatsiooni kuuluvad utrumid ja neutrumid:

a) paljud ühesilbilised utrumid, mis lõpevad konsonandiga, näit.: tíd 'aeg', sak 'asi', klass 'klass', plats 'koht', bild 'pilt', vas 'vaas', rad 'rida', röst 'häääl', gång 'kord' (gång, -en, -ar 'käik'), plan 'plaan', katt 'kass', blad 'leht', grad 'kraad', flod 'jõgi', gräns /grfnss/ 'piir', sed 'komme, tava', strid 'võitlus', färg /färj/ 'värv', mängd 'hulk', park 'park', form 'vorm', fest 'pidu', gåst /jst/ 'külaline'; vän, vänner, vänner 'sõber'; mõned rahvaste nimetused: est /est/ 'eestlane', lett 'lätlane', grek 'kreeklane', tjeck 'tšehh', slav 'slaavlane';

kahe- ja enamasilbilised utrumid sufiksitega -ad, -het, -när, -skap: månad 'kuu', byggnad 'ehitus', hämlichkeit 'salladus', frihet 'vabadus', nyhet 'uudis', könnstnär 'kunstnik', könnskap 'teadmine, oskus', vönnenskap 'teadus', öngenskap 'omadus'; aga: neutrumid sällskap 'seltskond', männskap 'meeskond' jt. - 6. dekl.

b) järgmised utrumid umlaudiga mitmuses:

hand 'käsi' - händer; land 'maa' - länder; and 'part' - änder; brand 'tulekahju' - bränder; rand 'äär' - ränder; strand 'rand, kallas' - stränder; tand 'hammas' - tänder; natt 'öö' - nätter; stad 'linn' - städer; bokstav '(kirja)täht' - bokstäver; stäng 'ritv, latt' - stänger; täng 'tangid' - tänger;

son /só:n/ 'poeg' - söner; ledamot /lè:damu:t/ 'liige' - ledamöter; bok /bú:k/ 'raamat' - böcker; fot /fú:t/ 'jalg' - fötter; rot /rú:t/ 'juur' - rötter;

siia gruppi kuuluvad ka: get /jé:t/ 'kits' - götter, nöt /nö:t/ 'pähkel' - nötter;

c) utrumid - laensõnad, mille lõpus on -el, -er, kusjuures -e- kaob mitmuse lõpu ees, näit.: regel 'reegel', múskel 'muskel', möbel 'mööbel', fórmel 'vormel', fábel 'valm', néger 'neeger';

samuti sägen /sé:gän/ (või sägn /sɔ:gn/), sägnen, säner 'muistend'; neutrum sékel, séklet, sékler (või sékel) 'sajand, aastasada';

d) paljud laensõnad rõhuga viimasel silbil, näit.:

studént 'õliõpilane', kamrát 'seltsimees', lèktion /lèkšú:n/ 'õppetund, loeng', nation /na(t)šú:n/ 'rahvus', station /stašú:n/ 'jaam', famílj 'perefond', kostým 'õlikond', gárdín 'kardin', fabrík 'vabrik', metáll 'metall', natúr 'loodus', elév 'õpilane', minút 'minut', sekúnd 'sekund', telefon /-fú:n või -fó:n/ 'telefon', turíst 'turist', person /pɛšú:n/ 'isik';

akadémi, -(e)n, -er 'akadeemia', idé, -(e)n, -er

'idee', armé, -n, -er 'armee', allé, -n, -er 'puiestee',
statý, -n, -er 'kuju', byrå /bý:ro või bý:ro/, -n, -er 'bü-
roo; kummut';

ka rahvuste nimetused: spanjor /-jú:r/ 'hispaanlane',
portugis 'portugallane', japan /japá:n/ 'jaapanlane', ger-
mán 'germaanlane', skandináv 'skandinaavlane' jt.;

e) laensõnad rõhutu sufiksiga -or /-or/, millele mit-
muses kandub pearõhk ja mida hääldatakse mitmuses /-ú:r-/
vaadeldagu ka muusikalise rõhu muutumist; näit.: dòktor,
-n, doktórer 'doktor'; lèktor, -n, lektórer 'lektor'; motor
/mù:tor/, -n, motorer /mutú:rær/ 'mootor'; profèssor, -n,
professórer 'professor';

ka: kònsul, -n, konsúler 'konsul';

f) neutrumid sufiksiga -eri /-æri:/ ja rõhulise lõpp-
vokaaliga, näit.: tryckerí, -et, -er 'trüükikoda'; bagerí,
-et, -er 'pagaritöökoda, pagariäri'; samuti: konditori
/-ori:/, -(e)t, -er 'pagariäri, kohvik';

geni /ʃtɛni:/, -(e)t, -er (või -n) 'geenius'; partí,
-(e)t, -er 'partei'; kompaní, -(e)t, -er 'kompanii'; kafé,
-(e)t, -er 'kohvik, õllebaar'; relä /-lé:/, -(e)t, -er
'relee';

g) neutrumid - laensõnad ladina sufiksitega -eum ja
-ium, kusjuures -um- kaob määratud vormis (vrd. § 39:7) ja
mitmuse lõpu -er ees: muse/um /müssé:um/, -et, -er 'muuse-
um'; jubilé/um, -et, -er 'juubel'; lycé/um, -et, -er 'lüt-
seum'; laboratóri/um, -et, -er 'laboratoorium'; samuti audi-
tórium 'auditoorium', kollégium 'kolleegium', privilégium
'privileeg', gymnásium /j-/ 'gümnaasium' jt.;

ka mõned utrumid sufiksiga -us kaotavad -us- mitmuse
lõpu -er ees: dekánus, dekánus, dekáner 'dekaan'; géni/us
/g-/, -en, -er (või géni/e, -n, -r) 'kaitsevaim, vaim';

aga: cirkus, cirkusen, cirkusar 'tsirkus' - 2. dekl.

Märkus 1. Erigrupi moodustavad mõned neutrumid - ai-
nenimetused, mis mitmuses tähistavad aine liike või sorte,

näit.: te, -(e)t, -er 'tee', mitm. 'teesordid'; vin, -et, -er 'vein, veinisordid'; salt, -et, -er 'sool'; garn, -et, -er 'lõng'; lärft, -et, -er 'lina, lõuend'.

Märkus 2. Ainult mitmuses kasutatakse: kläder 'riided, rõivad', grönsaker 'aedvili', ränker 'riukad, intriigid', kalsonger 'aluspüksid', finanser 'finantsid, rahaasjad' (ains. finans 'rahamaailm'), specerier 'maitseained; gastronoomiakaubad', viktualier 'toiduained', böter 'rahatrahv', tavaliselt ka férier 'puhkeaeg, (kooli)vaheaeg'.

Märkus 3. Muusikaline rõhk varieerub sõnades mitmuse lõpuga -er. Uhesilbiliste sõnade mitmuses on reegli kohaselt liitrõhk, näit. tid - tider, fest - fèster, välja arvatud laensõnad nagu bomb 'pomm' - bömber, nerv 'närv' - nérver, rahvuste nimetused est - éster jt. ja sõnad, mis moodustavad mitmuse umlaudiga (vt. punkt b): hand - händer (erandid: söner, lëdamöter). Mitmesilbiliste laensõnade mitmusel on lihtrõhk, näit.: regel - régler, studént - studeéter.

§ 53. 4. d e k l i n a t s i o o n - mitmuse lõpp -r, mitmuse lõppartikkel -na:

määramata vorm

määratud vorm

a) en <u>sko</u> /skú:/	<u>skó/n</u>	(ainsus)
<u>skó/r</u>	<u>skór/na</u>	(mitmus)
b) en <u>händelse</u>	<u>händelse/n</u>	
<u>händelse/r</u>	<u>händelser/na</u>	

Neljandasse deklinatsiooni kuuluvad:

a) utrumid, mis lõpevad vokaaliga (harva -a): sko /skú:/ 'king', ko /kú:/ 'lehm', klo /klú:/ 'küüs, sõrg', tå 'varvas', mö ja ungmö 'neiu, imb', jungfru 'neiu, neitsi', hustru /hæstrü/ 'abikaasa, naine', bastu /bästü/ 'saun', vallmo /vällmu/ 'moon', vrå, -n, -r (ka: -ar) 'nurk, vinkel', frände 'vaenlane', frände 'sugulane, hõim', bonde /bündə/ 'talupoeg';

paar sõna, mis lõpevad -a-ga: lusta 'himu, iharus';
vrd. ka städgar 'põhikiri, statuut' - mitmusevorm sõnast
städga 'eeskiri, määrus' (städgor 'eeskirjad, määrused');

liitsõnad lõppliitega -bo /-bu:/ lantbo 'maaelanik',
städsbo 'linnaelanik', Malmöbo 'Malmö elanik, malmölane';

b) utrumid ja neutrumid sufiksiga -else ja utrumid su-
fiksitega -arie, -ie: händelse, -n, -r 'juhtum', bakelse,
-n, -r 'kook'; fångelse, -t, -r 'vangla';

bibliotekarie 'bibliotekaar', vikarie 'asetäitja, vi-
kaar', aktie /áktsia/ 'aktsia'.

Märkus. Ühesilbiliste sõnade mitmuses on muusikaline
lihtrõhk, näit.: skó 'king' - mitm. skór(na). Mitmesilbi-
liste rootsi sõnade mitmuses on liitrõhk, laensõnades aga
lihtrõhk, näit.: flände 'vaenlane' - mitm. flender(na);
áktie 'aktsia' - áktier(na). Rõhk muutub järgmiste sõnade
mitmuses: bönde 'talupoeg' - bönder(na); frände 'sugulane,
hõim' - fränder(na) või fränder(na).

§ 54. 5. d e k l i n a t s i o o n - mitmuse lõpp
-n, mitmuse lõppartikkel -a:

määramata vorm

määratud vorm

a) ett <u>äpple</u>	<u>äpple/t</u>	(ainsus)
<u>äpple/n</u>	<u>äpplen/a</u>	(mitmus)
b) ett <u>bí</u>	<u>bí/(e)t</u>	
<u>bí/n</u>	<u>bín/a</u>	

Viiendasse deklinatsiooni kuuluvad ainult neutrumid,
mis lõpevad vokaaliga:

a) mitmesilbilised neutrumid, mis lõpevad rõhuta vo-
kaaliga, näit.: äpple 'õuna', bälte 'vöö', möte 'kohtumine',
nöje 'mõnu', stýcke 'tükk', ställe 'koht', rike 'riik',
arbete 'töö', frimärke 'postmark', ánförande 'kõne, ette-
kanne', árhundrade 'sajand', hjärta 'süda';

foto /fú:tu/ 'foto, ülesvõte', porto /põtu/ '(posti)

saatekulu', kvitto /-u/ 'kvitung', fiasko /-u/ 'fiasko',
piáno /-u/ 'klaver', gummi 'gummi', kõlli /-o-/ 'pakk,
 koms';

kaks ebareeglipärase mitmusega sõna:

õga, õgat, õgon, õgonen 'silm';
õra, õrat, õron, õronen 'kõrv';

b) ühesilbilised neutrumid; ainsuse määratud artikkel
 võib olla -t või -et: bi 'mesilane', bo /bú:/ 'pesa', frö
 'seeme', knä 'põlv'.

§ 55. 6. d e k l i n a t s i o o n - mitmus lõputa,
 mitmuse lõppartikkel -en või -na:

määramata vorm	määratud vorm
a) ett <u>hús</u>	<u>hús-et</u> (ainsus)
<u>hús</u>	<u>hús-en</u> (mitmus)
b) en <u>man</u> /mánn/	<u>mánn-en</u>
<u>mán</u> /ménn/	<u>mánn-en</u>
c) en <u>lärare</u>	<u>lärare/n</u>
<u>lärare</u>	<u>lärar/na</u>

Kuendasse deklinatsiooni kuuluvad neutrumid ja utrumid:

a) neutrumid, mis lõpevad konsonandiga; mitmuse määramata vorm on võrdne ainsuse määramata vormiga, mitmuse lõppartikkel on -en:

hus 'maja', bad 'suplus, kumblus', band 'pael', barn
 /ba:n/ 'laps', bord /bu:d/ 'laud', brev 'kiri', fel 'viga',
djur /jü:r/ 'loom', glas /gla:ss/ 'klaas' (aga: glass, -en,
 -er 'jäätis'), golv /-o-/ 'põrand', horn /hu:n/ 'sarv', kök
 /ö:k/ 'kööök', lakan 'lina', liv 'elu', ljud /jü:d/ 'heli;
 häälik', ljus /jü:ss/ 'valgus; küünal', namn 'nimi', par
 'paar', ord /u:d/ 'sõna', skepp /šɛpp/ 'laev', fartyg 'laev',
skinn /šinn/ 'nahk, karusnahk', slut 'lõpp', språk 'keel',
tak /ta:k/ 'katus', torg /tórj/ 'turg', träd 'puu', år 'aas-
 ta', ägg /ɛgg/ 'muna';

rida grammatilisi termineid: kásus 'kääne', génus /g-/
'sugu', témpus 'aeg, ajavorm', verb, àdjektiv jt.;

-m-ga lõppevatel sõnadel kahekordistub m lõppartikli
ees: rum, rúmmet, rum, rúmmen 'tuba, ruum'; hem, hémmet,
hem, hémmen 'kodu' (vrd. § 39:5);

-er, -el ja -en sõna lõpus - lõppartikli ees kaob -e-:
fónster, fónstret, fónster, fónstren 'aken'; númmet, númret,
númmet, númren 'number'; váder, vádrét, váder, vádren või
váderna 'ilm'; exémpel, exémpel, exémpel, exémplen 'näide';
técken, técknet, técken, técknen 'märk, tundemärk'; aga:
pápper, pápperet, pápper, pápperen või pápperna 'paber' (vrd.
§ 39:4);

substantiiv fínger 'sõrm' käändub tavaliselt fínger,
fíngret, fíngrar, fíngarna (vanemas keeles mitmus: fínger,
fíngren);

substantiivid nább 'nokk' ja bórr 'puur' käänduvad nii
6. kui ka 2. deklinatsioonile järgi;

tavaliselt ainult mitmuses kasutatakse substantiive
húns, -et, - , -en 'kana' ja sýskon /-on/, -et, - , -en
'õed-vennad';

erandlikult käänatakse sõna húvud, húvudet 'pea', mit-
muses määramata vorm húvud või húvuden, määratud vorm
húvudena; kõnekeeles mitmuses määramata vorm húvun või húv-
en, määratud vorm húvuna või húvena;

siia gruppi võib lugeda ka mõõtühikuid - nii neutrumel
kui ka utrumel - millel mitmuse määramata vorm on võrdne ain-
suse määramata vormiga ja puudub mitmuse määratud vorm,
näit.: ett gram /grámm/, grámmet, gram 'gramm'; ett (en) kílo
/č- või k-/ 'kilo'; ett ton /tonn/ 'tonn'; ett óre 'öör'
(rahaühik); en méter 'meeter'; en líter 'liiter'; en kílo-
méter /č- või k-/ 'kilomeeter'.

b) järgmised utrumid, mis moodustavad mitmuse ainult
metafoonia (umlaudi) abil; mitmuse lõppartikkel on -en või
-na:

en <u>man</u>	'mees'	<u>männ/en</u>	<u>män</u>	<u>männ/en</u>
/mann/			/mɛnn/	
en <u>gås</u>	'hani'	<u>gås/en</u>	<u>gäss</u>	<u>gäss/en</u>
/go:ss/			/jɛss/	
en <u>mus</u>	'hiir'	<u>mús/en</u>	<u>möss</u>	<u>möss/en</u>
en <u>lus</u>	'täi'	<u>lús/en</u>	<u>löss</u>	<u>löss/en</u>
en <u>fäder</u>	'isa'	<u>fäder/n</u>	<u>fäder</u>	<u>fäder/na</u>
en <u>bröder</u>	'vend'	<u>bröder/n</u>	<u>bröder</u>	<u>bröder/na</u>

c) utrumid - elukutse- ja ametinimetused - lõppudega -are, -ande, -er; mitmuse määramata vorm on võrdne ainsuse määramata vormiga, mitmuse lõppartikkel on -na:

lärare 'õpetaja', läkare 'arst', arbetare 'töoline', bågare 'pagar', domare /dummarə/ 'kohtunik', mästare 'meister', skomakare /skù:-/ 'kingsepp', snickare 'puusepp, tiser' - mitmuse lõppartikli ees kaob -e-: lärarna 'õpetajad';

ka mõned teised substantiivid lõpuga -are: väsare 'näitaja, osuti', ståndare 'post, piit';

substantiividel håmmare 'haamer, vasar', kåmmare 'kamber', källare on võimalikud ka mitmuse vormid håmmar(na), kåmmar(na), källrar(na);

isikunimetused lõpuga -ande käänduvad nagu résande résanden, résande, résandena 'reisija'; ordförande /ù:ð-/ 'esimees, eesistuja', håndlande 'kaupleja' jt.;

isikunimetused lõpuga -er nagu musiker /mú:ssikər/, músikern, músiker, músikerna 'muusik'; fysiker /fý:ss-/ 'füüsik'; mõningad rahvusenimetused nagu bélgier 'belglane', índier 'hindu'.

§ 57. Laensõnade deklinatsioon.

1. Mõnedel inglise laensõnadel on mitmuse lõpuks -s, näit.: en baby /bé:bi/ 'beebi' - mitm. babys; ett trick 'trikk' - tricks, mitm. määratud vorm tricksen; en jumper

/jũmpər/ 'džemper' - mitm. jumpers vči jumprar(na); en sweater /svéttər/ 'sviiter' - sweaters vči sweatrar(na).

2. Mõnedel ladina včõrsõnadel on mitmuses ladina lõpud, näit.:

ett faktum, faktum(et) 'fakt' - mitm. fakta;

ett centrum /sè- vči sé-/, määratud vorm centrum(et) vči centret 'tsenter, keskus' - mitm. centrum vči centra vči centrer;

en exámen, määratud vorm samuti exámen '(lõpp)eksam' - mitm. exámina;

en tentámen, määratud vorm tentámen 'eksam, arvestus' - mitm. tentámina. (Vrd. § 52:g.)

3. Kreeka laensõnad lõpuga -a včivad moodustada mitmuse vormi lõpuga -ta, näit.:

ett tema /té:- vči tè:-/, temat 'teema' - mitm. temata; samuti ett schema /šé:- vči šè:-/ 'skeem'; ett komma 'koma'; uuemas keeles aga moodustatakse mitmus 5. deklinatsiooni järgi, s.t. lõpuga -n: teman, scheman, komman.

§ 58. Homonüümid - erinevate mitmuse vormidega:

en <u>bank</u>	<u>bànk</u>	'leetseljakud, pangad (järsud kaldad)'	<u>bànk</u>	'pangad (rahaasutused)'
en <u>bok</u> /bu:k/	<u>bòk</u>	'püügid'	<u>bòcker</u>	'raamatud'
en <u>býrå</u>	<u>býrå</u>	'kummut'	<u>býråer</u>	'bürood'
en <u>gång</u>	<u>gång</u>	'käigud, teed'	2 <u>gånger</u>	'2 korda'
en <u>mask</u>	<u>màsk</u>	'ussid, tõugud'	<u>màsker</u>	'maskid'
en <u>not</u> /nu:t/	<u>nòt</u>	'noodad'	<u>nòter</u>	'noodid'
en <u>skänk</u> /š:ŋk/	<u>skänk</u>	'puhvetid'	<u>skänk</u>	'kingitused'
en <u>slav</u>	<u>slàv</u>	'orjad'	<u>slàv</u>	'slaavlased'
en <u>vad</u>	<u>vàd</u>	'noodad'	<u>vàd</u> vči <u>vàd</u>	'sääremarjad'
en <u>vals</u>	<u>vàls</u>	'valtsid, rullid'	<u>vàlser</u>	'valtsid (tantsud)'
en <u>våg</u>	<u>våg</u>	'kaalud'	<u>våg</u>	'lained'

§ 59. Ainsuse ja mitmuse erijuhud.

1. Mõningaid sõnu, peamiselt abstraktseid mõisteid ja ainenimetusi kasutatakse rootsi keeles ainult ainsuses, näit.:

hopp, -et 'lootus' (vrd. hopp, -et, mitm. hopp 'hüpe');

skämt /šämt/, -et 'nali';

tack, -et 'tänu' (aga: túsen táck 'tuhat tänu');

glädje, -n 'rõõm';

mat, -en 'toit, söök'.

(Vrd. § 52, märkus 1.)

Utrumid lõppudega -an ja -sel ei moodusta mitmuse vorme, näit.: (en) början, määratud vorm samuti början 'algus'; samuti önskan 'soov' (mitmuses tuleb kasutada vormi önskningar 'soovid'; hörsel, -n 'kuulmine'.

2. Juhud, kus rootsi keeles kasutatakse sõna ainult ainsuses, eesti keeles aga tavaliselt ainult mitmuses:

sax, -en 'käärid'; hår, -et 'juuks(ed)';

halm, -en 'õled'; ögonhår, -et 'ripsmed';

mässling, -en 'leetrid'; jul, -en 'jõulud';

mästerskap, -et 'esivõistlused'; bröllop, -et 'pulm(ad)'.

Näit.: Hon kände på det mjuka håret 'ta katsus pehmeid juukseid'.

3. Rootsia keeles mitmus - eesti keeles ainsus:

péngar 'raha'; bánnor 'noomitus, laitus';

bóter 'raha-trahv'; inálvor 'sisikond';

sopor /sù:-/ 'praht, prügi'; grönsaker 'aedvili'.

Vrd. ka: av allakráfter 'kõigest jõust'; de här möblerna är sålda 'see mööbel on müüdnud'.

Ainult mitmuses (nagu eesti keeleski) kasutatakse: kláder 'rõivad', býxor 'püksid', mátvaror 'toiduained', föráldrar 'vanemad' jt. (vrd. § 50-52 märkused).

§ 60. Kokkuvõtlik ülevaade mitmuse moodustamisest.

U t r u m i d:

- 1) utrumid lõpuga -a saavad mitmuse lõpu -or /-ur:
en flìcka - flera flickor 'palju tüdrukuid';
- 2) teiste vokaalidega lõppevad utrumid moodustavad mitmuse lõpuga -r (võrre arvatud utrumid sufiksitega -are või -ande, vt. allpool):
en sko - ett par skor 'paar kingi';
- 3) ülejääänud utrumitest suurem osa moodustab mitmuse lõpuga -ar või -er, laensõnad peamiselt lõpuga -er:
en dag - två dagar 'kaks päeva';
en tid - gòda tider 'head ajad';
en studént - många studénter 'palju üliõpilasi';
- 4) mõningad utrumid moodustavad mitmuse ainult metafoonia (umlaudi) abil:
en man - många män 'palju mehi';
- 5) utrumitel sufiksitega -are, -er või -ande on mitmuse määramata vorm lõputa:
en lärare - flèra lärare 'palju õpetajaid'.

N e u t r u m i d:

- 1) neutrumitel, mis lõpevad konsonandiga, on mitmuse vorm lõputa:
ett hus - flèra hus 'palju maju';
- 2) neutrumid, mis lõpevad rõhuta vokaaliga, saavad mitmuse lõpu -n:
ett äpple - tre äpplen 'kolm õuna';
- 3) neutrumid, mis lõpevad rõhulise vokaaliga, moodustavad mitmuse lõpuga -er:
ett partí - många partier 'palju parteisid'.
- 4) neutrumid lõpuga -else saavad mitmuses lõpu -r:
ett fångelse - flèra fångelser 'palju vanglaid'.

§ 61. Ülevaade tähtsamatest deklinatsioonitüüpidest.

Reegli kohaselt ei muutu sõna muusikaline rõhk lõppartikli lisamisel (§ 26:7), küll aga võib rõhk erineda ainsuse ja mitmuse vahel:

1. dekl.:	en fläck	fläckan	fläckor	fläckorna
	en ros	rosen	rosor	rosorna
2. dekl.:	en gosse	gossen	gossar	gossarna
	en dag	dagen	dagar	dagarna
3. dekl.:	en tid	tiden	tider	tiderna
	en hand	händen	händer	händerna
	en doktor	doktorn	doktorer	doktorerna
	ett parti	parti(e)t	partier	partierna
4. dekl.:	en skó	skón	skór	skórna
	en bõnde	bõnden	bõnder	bõnderna
5. dekl.:	ett äpple	äppet	äpplen	äpplena
	ett bí	bí(e)t	bín	bína
6. dekl.:	ett hús	húset	hús	húsen
	en mán	mánnen	mán	mánnen
	en fäder	fädern	fäder	fäderna
	en lärare	läraren	lärare	lärarna

A d j e k t i i v (omadussõna)

Adjektiivi vormid

§ 62. Adjektiivil on rootsi keeles kaks vormi: määramata ja määratud vorm. Sellele vastavalt räägitakse adjektiivi määramata (nn. "tugevast") ja määratud ("nõrgast") deklinatsioonist. Deklinatsioon seisneb adjektiivi kongruerumises (ühildumises) substantiiviga arvus ja soos.

Adjektiivi m ä ä r a m a t a v o r m o n :

- 1) ainsuse utrumis ilma lõputa: stor /stu:r/ 'suur';
- 2) ainsuse neutrumis lõpuga -t: stor-t /stu:t/;
- 3) mitmuses (utrum/neutrum) lõpuga -a: stor-a /stù:ra/.

Adjektiivi määramata vorme kasutatakse:

a) atributiivselt (täiendina) substantiivi määramata vormi (lõppartiklita vormi) ees:

en stor stad - stòra städer
'suur linn' 'suured linnad'

ett stort hus - stòra hus
'suur maja' 'suured majad'

b) predikatiivselt (õeldistäitena), kusjuures ka siin adjektiiv kongruerub substantiiviga arvus ja soos:

stáden är stor - stáðerna är stòra
'linn on suur' 'linnad on suured'

húset är stort - húsen är stòra
'maja on suur' 'majad on suured'

Märkus. Siin toodud näidetes on substantiivid lõppartikliga, s.t. määratud vormis, sest eeldatakse, et on tegemist tuntud või mainitud esemetega; predikatiivne adjektiiv on aga alati määramata vormis, olenemata sellest, kas subjektina esinev substantiiv on lõppartikliga või ilma.

§ 63. Adjektiivivi määratud vorm on lõpuga -a: stor-a /stù:ra/. Määratud vormi kasutatakse ainult atributiivselt substantiivi määratud vormi ees koos määratud vaba artikliga den, det, de (§ 38):

den <u>stòra</u> stáden	-	de <u>stòra</u> stáderna
'suur linn'		'suured linnad'
det <u>stòra</u> húset	-	de <u>stòra</u> húsen
'suur maja'		'suured majad'

Adjektiivivi määratud vormi kasutatakse ka adjektiivivi substantiveerimisel, vt. § 76.

Märkus. Vanamoodsas, pidulikus keeles, vahel ka suurema selguse mõttes, kasutatakse meessoost sõnade ees adjektiivivi määratud vormi lõpuga -e, näit.:

Stòre Gud! 'suur jumal!'.

Ídle vän! 'kallis (õilis) sõber!'.

Den unge (ka: unga) mánnen 'noor mees'.

Den stòrste (ka: stòrsta) pójken 'kõige suurem poiss'.

B. B.! (= Báste Brór!) 'kallis sõber!' (sõnasõnalt 'parim vend' - Rootsis tavaline kirja algus kirjavahetuses meessõprade vahel).

§ 64. Adjektiivivi põhivormid.

Adjektiivivi muutelõpud võib kokku võtta järgnevalt:

määramata vorm:	1) ainsuse utrum:	-	(lõputa)
	2) ainsuse neutrum:	- <u>t</u>	
	3) mitmuse utrum	}	- <u>a</u>
	mitmuse neutrum		
määratud vorm:	4) ainsuse utrum	}	- <u>a</u>
	ainsuse neutrum		
	mitmuse utrum		
	mitmuse neutrum		

Et adjektiivivi mitmuse vorm ja määratud vorm kokku langevad (lõpp -a), saame üldse kolm võimalikku adjektiivivi muutevormi: lõputa, lõpuga -t ja lõpuga -a. Neid nimetatakse adjektiivivi põhivormideks, näit.:

stor, stort, stora 'suur';

lühendatult:

stor, -t, -a 'suur'.

§ 65. Adjektiivide deklinatsiooni mudelid.

Kokkuvõtlikult võime adjektiivide deklinatsiooni kujutada järgmistel mudelitel:

1. Atributiivse adjektiivide + substantiivide deklinatsioon:

UTRUM:	en stor stad	den stora staden
	stora städer	de stora städerna
NEUTRUM:	ett stort hus	det stora huset
	stora hus	de stora husen

2. Predikatiivse adjektiivide deklinatsioon:

UTRUM:

staden (en stad) är stor - städerna är stora

NEUTRUM:

huset (ett hus) är stort - husen är stora

§ 66. Adjektiivide genitiiv.

Atributiivne adjektiiv kongruerub substantiiviga arvus ja soos, kuid jääb muutumatuks, kui substantiiv on genitiivis, vrd.:

en stor stad - en stor s t a d s ...
den stora staden - den stora s t á d e n s ...
'suur linn' 'suure linna ...'

Atributiivsel adjektiivil võib olla genitiivi lõpp -s ainult kahel juhul:

1) kui atributiivne adjektiiv seisab substantiivide järel, näit.: Alexánder den støres söner 'Aleksander Suure poja'; genitiivilõpp -s ei kuulu siin aga mitte ainult adjektiivile, vaid kogu sõnaühendile tervikuna (substantiiv + adjektiiv);

2) kui on tegemist substantiveeritud adjektiividega (§ 76:3): de ungas vän 'noorte sõber'.

Adjektiivide vanade käänete säilmeid leidub mõningates väljendites:

göra upp saken i godo /gù:du/ 'heaga kokku leppima';
i ljusan låga 'lausa tules' (heledas leegis);
bygga på lösan sand 'lahtisele liivale ehitama';
lyckan står dem djävom bi 'õnn naeratab julgetele'.

Adjektiivide erivormid

Mõnede adjektiivide puhul tuleb silmas pidada järgmisi reegleid.

§ 67. Määratud vorm ja mitmuse vorm lõpuga -a.

1. Adjektiivide rõhuta lõppude -al, -el, -en, -er vokaal kaob määratud vormi lõpu -a (või -e) ees;

<u>gammal</u>	'vana'	-	<u>gàmla</u> (<u>gàmle</u>)
<u>ädel</u>	'õilis'	-	<u>ädla</u>
<u>trógen</u>	'ustav'	-	<u>trògna</u>
<u>vácker</u>	'ilus'	-	<u>väckra</u>

Näit.:

määramata vorm - en gammal man 'vana mees';
määratud vorm - den gàmla (gàmle) mannen;
mitmus: gàmla män 'vanad mehed';
de gàmla mannen.

2. Adjektiividel blå 'sinine' ja grå 'hall' puudub sageli määratud vormis ja mitmuse vormis lõpp -a, näit.:

den blå (või blåa) kjólen 'sinine seelik';
grå (või gråa) kjólar 'hallid seelikud'.

3. Adjektiivil liten 'väike' on määratud vorm ainsuses lilla (lille) ja mitmuses supletiiivne små, näit.:

en liten flicka - den lilla flickan 'väike tüdruk'
små flickor - de små flickorna 'väikesed tüdrukud'
en liten pojke - den lilla (lille) pojken 'väike poiss'
små pojkar - de små pojkarne 'väikesed poisid'

§ 68. Määramata neutrum lõpuga -t.

1. Järgmiste adjektiivide ainsuse neutrumis vokaal lüheneb ja muutelõpp on -tt:

a) adjektiivid, mis lõpevad rõhulise vokaaliga:

<u>fri</u> /fri:/	-	<u>fritt</u> /fritt/	'vaba';
<u>ny</u> /ny:/	-	<u>nytt</u> /nytt/	'uus';
<u>blā</u> /blo:/	-	<u>blätt</u> /blott/	'sinine';
<u>grā</u> /gro:/	-	<u>grätt</u> /grott/	'hall';
<u>slö</u> /slö:/	-	<u>slött</u> /slött/	'tuim';

b) adjektiivid, mis lõpevad rõhulise vokaaliga + d
(d assimileerub):

<u>god</u> /gu:d/	-	<u>gott</u> /gott/	'hea';
<u>glad</u> /gla:d/	-	<u>glatt</u> /glatt/	'rõõmus';
<u>röd</u> /rü:d/	-	<u>rött</u> /rött/	'punane';

c) adjektiivid, mis lõpevad rõhulise vokaaliga + t:

<u>söt</u> /sö:t/	-	<u>sött</u> /sött/	'magus';
<u>het</u> /he:t/	-	<u>hett</u> /hett/	'kuum';
<u>vät</u> /vo:t/	-	<u>vätt</u> /vott/	'märg'.

Märkus. Võõrsõnad rõhuliste lõppudega -at, -et, -ut jäävad neutrumis muutumatuks: privát, konkrét, absolút jt., näit.: en konkrét fråga 'konkreetne küsimus' - ett konkrét fall 'konkreetne juhus'.

2. Adjektiivid, mis lõpevad konsonandiga + t, jäävad neutrumis muutuseta:

svart /svaʔ/ 'must', kort /koʔ/ 'lühike', stolt 'uhke', fast 'kindel', lätt /lætt/ 'kerge' jt., näit.:

en svart penna 'must sullepa' - ett svart bord 'must laud'.

3. Adjektiivid, mis lõpevad konsonandiga + d, kaotavad d ainsuse neutrumi lõpu -t ees:

<u>ond</u> /und/	-	<u>ont</u> /unt/	'kuri';
<u>vild</u>	-	<u>vilt</u>	'metsik';
<u>hård</u>	-	<u>hårt</u>	'kõva'.

4. Adjektiividel rõhuta lõpuga -en kaob n lõpu -t ees:

mogen /mù:gan/ - moget /mù:gæt/ 'küps';
vissen - visset 'närtsinud; vilets'.

Aga: rõhulise lõpuga gemén - gemént 'ühine'.

5. Adjektiividel, mis lõpevad kahekordse n-iga, kaob üks n ainsuse neutrumi lõpu -t ees:

sann - sant 'tõeline';
tunn - tunt 'õhuke, peenike'.

6. Hääldamisel tuleb tähele panna helilise konsonandi muutumist helituks neutrumi lõpu -t ees, näit.:

snabb /-bb/ - snabbt /snapt/ 'kiire';
snygg /-gg/ - snyggt /snykt/ 'kena, korralik';
grov /gru:v/ - grovt /gru:ft/ 'jääme, toores';

vahel koos pika vokaali lühenemisega neutrumis:

hög /hö:g/ - högt /hökt/ 'kõrge'.

7. Järgmistel adjektiividel puudub neutrum:

vred 'vihane', snöd 'tühine, vilets', rädd 'arg, kartlik', fadd 'lääge, maitsetu', flat 'lame, madal', lat 'laisk'.

Puuduvat neutrumit asendab vajaduse korral sünonüümsete sõnade neutrum, näit.:

en vred människa 'vihane inimene' -
ett vrèdgat ànsikte 'vihane nägu';

en rädd häre 'arg jänes' -
ett skyggt djur 'arg loom';

en lat pójke 'laisk poiss' -
ett lättjefullt liv 'laisk elu, jõudeelu'.

Muutumatud adjektiivid

§ 69. Rootsi keeles leidub adjektiive, mis ei muutu (mõned neist langevad kokku adverbidega).

1. Adjektiivid, mis lõpevad vokaalidega -a või -e:

bra 'hea', noga /nù:ga/ 'täpne', extra 'ekstra, eriline',
stilla 'vaikne', sökta 'tasane', ringa 'tühine', üdda 'paaritu',
enstaka 'üksik', lika 'sarnane', olika /ù:li:ka/ 'mitte sarnane, erinev',
äkta 'ehtne', öakta 'mitte ehtne',
olaga /ù:la:ga/ 'ebaseaduslik', öde 'tühi, lage', gyllene
'kuldne, kuld-', gängse /jèŋsə/ 'üldtarvitatav';

ainult atributiivselt kasutatavad: nära 'lähedane',
sämtida 'samaaegne' (ja teised liitsõnad lõpposaga -tida),
allehanda 'mitmesugused' (ja teised liitsõnad lõpposaga
-handa);

ainult predikatiivselt kasutatav: ense 'ühel nõul'.

Näiteid:

en bra karl 'hea mees' - ett bra svar 'hea vastus';
i en nära främ tid 'lähemas tulevikus';
ett üdda tal 'paaritu arv';
en äkta mätta - 'ehtne vaip'.

2. Mitmed konsonantlõpulised adjektiivid: ütrikes 'välismaa-',
inbördes 'omavaheline', fjärran 'kauge', lagom
'paras';

ainult atributiivselt kasutatavad: stäckars 'vaene',
idel 'puha, selge', gammaldags /gammaldaks/ 'vanamoodne' (ja
teised liitsõnad lõpposaga -dags);

ainult predikatiivselt kasutatavad: sams 'ühel nõul',
släkt 'sugulane', kvitt 'tasa', slut 'lõppenud' jt.

Näiteid:

en ütrikes resa 'välismaareis';
inbördes krig 'kodusõda';
ett fjärran land 'kauge maa';
ett lagom mått 'paras mõõt';
ett stäckars barn 'vaene laps';
av idel ävundsjuka 'puhtast kadedusest';
vi är sams 'me oleme ühel nõul';
vi är kvitt 'me oleme tasa';
de är släkt 'nad on sugulased';
sömmaren är slut 'suvi on läbi (lõppenud)'.

Adjektiivivi määramata vormi kasutamine

§ 70. Adjektiivivi määramata vormi kasutatakse nii atri-
butiivselt (täiendina) kui ka predikatiivselt (öeldistäite-
na). Lähemad reeglid määramata vormi kasutamiseks on järg-
mised.

1. Adjektiivivi määramata vorm a t r i b u u d i n a -
- määratletav substantiiv on samuti määramata vormis:

a) määramata artikli en, ett järel:

en ung pójke 'noor poiss';
ett lìtet bárn 'väike laps';

b) kui ühendi adjektiiv + substantiiv ees puudub mää-
ratlev artikkel, arvsõna või pronoomen, näit.:

färsk fisk 'värske kala';
färskt bröd 'värske leib';
Här finns gott vátten 'siin leidub head vett'.

Märkus. Kõnetluses ja pärisnime ees kasutatakse aga
adjektiivivi määratud vormi, vt. § 72:6,7.

c) kui adjektiivile eelnevad interrogatiiv- või inde-
finitiised pronoomenid: vìlken (vìlket, vìlket, vìlka) 'mil-
line', någon (något, några) 'mõni', ìngen (ìnget, ìnga) 'ei
ükski', mången (månget, många) 'mitu, palju' all (allt,
ålla) 'kõik', varje (ainult ainsuses) 'iga', flera (ainult
mitmuses) 'paljud', mitmed' jt.

Vilken hårlig morgon /mõrron/! 'milline ilus hommik';
Vilket tungt öde! 'milline raske saatus!'
någon gåmmal män 'mõni vana mees';
varje ny studént 'iga uus üliõpilane';
varje nytt år 'iga uus aasta';
allt möjligt 'kõik võimalik';

ka mitmuses on substantiiv määramata vormis:

några gåmla män 'mõned vanad mehed';
många unga pójkar 'palju noori poisse';

d) kui adjektiivile eelneb demonstratiivpronoomen sådan (sådant, sådana) 'selline; milline';

En sådan härlig sånedgång! 'Selline (milline) ilus päikeseloojak!';

e) kui adjektiiv seisab määratletava substantiivi järel:

Ett rum, varmt och söligt, att hyra 'soe ja päikese-
paisteline tuba välja üürida'.

2. Adjektiivivi määramata vorm ö e l d i s t ä i t e n a ;
subjektina esinev substantiiv võib sel juhul olla nii määra-
tud kui ka määramata vormis:

a) Stölen (en stol) är röd 'tool on punane'.

Bördet (ett bord) är rött 'laud on punane'.

Konsten är lång, livet är kort 'kunst on igavene, elu
on lühike'.

Bäst att smida, medan järnet är varmt 'tao rauda, nii
kaua kui tuline'.

b) Rootsi grammatikas loetakse adjektiivivi öeldistäiteks
ka mitmesuguste muutust, tundmust ja arvamust väljendatavate
verbide järel, näit.;

Jag blev glad 'ma muutusin rõõmsaks'.

Fågeln blir rädd 'lind hakkab kartma' (muutub kart-
likuks).

Han målade bordsket brunt och stölarne gula 'ta värvis
laua pruuniks ja toolid kollaseks'.

Luften känns kall 'õhk tundub külmana'.

Han kände sig hångrig 'ta tundis end näljasena'.

Mõned verbid seostatakse määramata adjektiiviga - öel-
distäitega prepositsiooni för abil:

Jag tog hans ursäkt för gód 'ma võtsin ta vabanduse
vastu'.

Jag ånser honom för fullt pålitlig 'ma loen teda
täiesti usaldusväärseks'.

c) Määramata vormi kasutatakse ka nn. predikatiivse at-
ribuudi puhul, mis sarnaneb adverbiga ja mida võib vahel ad-
verbiga asendada, näit.:

Glad och munter (glatt och muntert) gick han till arbetet 'rõõmsalt ja heas tujus läks ta tööle'.

Han gick bedrövad bort 'ta läks kurvalt minema'.

Han står ensam i världen 'ta seisab üksinda siin maailmas'.

De stod stärka och käcka kvar på sin post 'nad jäid tugvatena ja vapratena oma (vahi)postile'.

d) Kõnekeeles kasutatakse toitude kohta (üldises tähenduses) ainsuse neutrumit gott /gott/ tähenduses 'hea, maitsev':

Håvregrynsgröt är gott 'kaerahelbepuder on hea (maitsev)'.

Banåner är gott 'banaanid on head (maitsevad hästi)'.

Åga mingi kindla toidu (roa) kohta:

Den här gröten är god /gu:d/ 'see puder on hea (maitseb hästi)'.

Adjektiivivi määratud vormi kasutamine

Adjektiivivi määratud vormi kasutatakse ainult atribuudina (täiendina) või substantiveeritud adjektiivina (§ 76). Määratletav substantiiv võib olla kas määratud või määramata vormis:

§ 71. Adjektiivivi määratud vorm + substantiivi määratud vorm:

1. Üldreeglina on nii atributiivne adjektiiv kui ka määratletav substantiiv mõlemad määratud vormis juhul, kui adjektiivile eelnevad määratud vaba artikkel ("adjektiiviartikel") den (det, de) või demonstratiivpronoomenid den här 'see (siin)', den där 'see (seal)';

den	}	<u>stora ståden</u> '(see) suur linn'
den här		
den där		

det }
 det här } hüga húset '(see) kõrge maja'
 det där }

de }
 de här } hüga húsen '(need) kõrged majad'
 de där }

2. Mõningatel juhtudel on atributiivne adjektiiv ja määratletav substantiiv mõlemad määratud vormis, kuigi puudub määratud vaba artikkel:

a) kui adjektiiv koos substantiiviga moodustab mingi nimetuse, näit.:

Flinska víken 'Soome laht';
Svarta hávet 'Must meri';
Franska revolutiónen 'Prantsuse revolutsioon';
Förenta ståtterna 'Ühendriigid';
Röda kórset 'Punane Rist';
Trëttioåriga kriget 'Kolmekümneaastane sõda';

b) mõningates kindlates väljendites, näit.:

svenska fólket (språket) 'rootsi rahvas (keel)';
rëna sanningen 'puhas tõde';
sunda förståndet 'terve mõistus';
i fria lúften 'vabas õhus';
på svarta tåvlan '(mustal) tahvilil';

c) väljendites adjektiividega hëla 'kogu', halva 'pool':

hëla (halva) dågen, våren, världen, låndet 'kogu (pool) päev(a), kevad(et), maailm(a), maa(d)';

d) adjektiividega, mis tähistavad kohta (pärisnimi jääb muutumatuks):

nörra (södra, östra, västra) délen 'põhja- (lõuna-, ida-, lääne-) osa';
i södra Éstland 'Lõuna-Eestis';
i mëllersta Svérige 'Kesk-Rootsis';
nëdre väningen 'alumine korrus';
högra (vänstra) sidan 'parem (vasak) pool';

på (den) vänstra sidan av gatan 'vasakul pool tänavat';

e) pealkirjades:

Ändra kapitlet 'teine peatükk';
"Röda rummet" "'Punane tuba"';

f) kõnekeeles, eriti emotsionaalses kõnes, näit.:

Tack för kärkomna brevet! 'tänan kallil kirjal eest!'

§ 72. Adjektiivil m ä ä r a t u d vorm + substantiivil m ä ä r a m a t a vorm:

1. Genitiivil ja possessiivpronoomeni järel:

Karls nya bok 'Karli uus raamat';

hüsets nya ägare 'maja uus omanik';

min färs göda vän 'mu isa hea sõber';

hans (hennes, deras) intressanta brev 'tema (naiss. tema, nende) huvitav kiri';

min (din, var, er) röda penna 'minu (sinu, meie, teie) punane sullepea';

mitt lilla barn 'mu väike laps'.

Brandid: 1) Adjektiivil égen (éget, ègna) 'oma' on genitiivil ja possessiivpronoomeni järel määramata vormis: min égen bok 'mu oma raamat', mitt éget hus 'mu oma maja', mitmuses: våra egna barn 'meie omad lapsed'.

2) Hulka tähistava genitiivil järel seisab adjektiivil määramata vorm: två dagars besvärlig resa 'kahepäevane raske reis'.

2. Personaalpronoomeni järel:

Jag ärna människa! 'ma vaene inimene!'

Du lilla barn 'sa väike laps'.

3. Demonstratiivpronoomenite denna (dètta, dèssa) 'see' ja samma '(see)sama' järel:

denna göda människa 'see hea inimene';

dètta stora hus 'see suur maja';

dèssa göda människor 'need head inimesed';

dèssa stora hus 'need suured majad';

samma gamla kostym 'sama vana ülikond';

samma länga väg 'seesama pikk tee',

4. Determinatiivselt kasutatud pronoomeni den (det, de) 'see' järel (s.t. kui järgneb relatiivlause):

Den unga flicka, som du ser där borta '(see) noor tüdruk, keda sa seal näed'.

Vrd.: Den unga flickan kommer hit 'noor tüdruk tuleb siia' (§ 71:1).

5. Relatiivpronoomeni järel:

Han är en människa, vars göda smak man kan lita på 'ta on inimene, kelle head maitset võib usaldada'.

6. Kõnetluses ja hüüdluses:

Snälla mamma, får jag gå på bio? 'pai ema, kas ma võin kinno minna?

Kära barn! 'kallis laps!'

Gamle vän! 'vana sõber!'

7. Pärinime ees:

lilla Maria 'väike Maria';

Tjocka Margaréta 'Paks Margareeta';

gamle Fritz 'vana Frits'.

§ 73. Kokkuvõtlik ülevaade: määratlussõna + adjektiiv + substantiiv (vrd. § 98).

Määratlussõnad võime jaotada kolme gruppi:

- I - määratud vaba artikkel den (det, de);
demonstratiivpronoomenid den här, den där;
- II - määramata artikkel en (ett);
interrogatiivpronoomenid vad (för), vilken,
hurudan;
indefiniitsed pronoomenid: någon, ingen, mången,
all, varje, flera jt.;
demonstratiivpronoomen sådan;
- III - genitiivvormid: Karls, stadens jt.;
possessiivpronoomenid: min, din, hans, sin jt.;

personaalpronoomenid: jag, du jt.
 demonstratiivpronoomenid: denna ja samma;
 determinatiivpronoomenid: den (det, de);
 relatiivpronoomenid: vilken ja vars.

I grupi määratlussõnade järel on nii adjektiiv kui ka substantiiv määratud vormis;

II grupi määratlussõnade järel on nii adjektiiv kui ka substantiiv määramata vormis;

III grupi määratlussõnade järel on adjektiiv määratud, substantiiv aga määramata vormis.

Kui tähistada määratud vormi plussiga (+) ja määramata vormi miinusega (-), saame alljärgneva koonddabeli sõnajärjendi määratlussõna + adjektiiv + substantiiv tarvitamise kohta:

Määratlussõna	Adjektiiv	Substantiiv
I grupp	+	+
II grupp	-	-
III grupp	+	-

Adjektiivi komparatsioon (võrdlemine)

§ 74. Adjektiivil on kolm võrret: positiiv (algvõrre), komparatiiv (keskvõrre) ja superlatiiv (ülivõrre).

1. Suurem osa rootsi adjektiive moodustab komparatiivi sufiksi -are ja superlatiivi sufiksi -ast abil, mis lisatakse adjektiivi algvõrdele. Nimetatud sufiksitega komparatiivi ja superlatiivi hääldatakse muusikalise liitrõhuga (graaviseiga), kui sõnarõhk on esimesel silbil:

<u>varm</u> 'soe'	<u>varmare</u> 'soojem'	<u>varmast</u> 'kõige soojem'
<u>stark</u> 'tugev'	<u>starkare</u>	<u>starkast</u>
<u>ny</u> 'uus'	<u>nyare</u>	<u>nyast</u>

Märkus 1. Kui adjektiivi algvõrde lõpus on -el, -en või -er, langeb neis e välja:

<u>ädel</u>	'õilis'	<u>ädlare</u>	'õilsam'	<u>ädlast</u>	'õilsaim'
<u>trögen</u>	'ustav'	<u>trögnare</u>		<u>trögnast</u>	
<u>väcker</u>	'ilus'	<u>väckrare</u>		<u>väckrast</u>	

Märkus 2. Kui adjektiiv lõpeb a-ga, on sufiks -re ja -st; saadud vormid on liitrõhuga:

<u>ringa</u>	'vähene'	<u>ringare</u>	<u>ringast</u>
<u>sakta</u>	'tasane'	<u>saktare</u>	<u>saktast</u>

2. Mõned substantiivid moodustavad komparatiivi sufiksiga -re ja superlatiivi sufiksiga -st, kusjuures včib esineda metafoonia (umlaut) (o > ö, u > y, å > ä). Komparatiivi vorme sufiksiga -re hääldatakse alati muusikalise liitrõhuga (erandid vt. ülal punkt 1, märkus 2). Näit.:

<u>grov</u> /gru:v/	'jäme'	<u>grövre</u>	'jämedam'	<u>grövst</u>	'jämedaim'
<u>stor</u>	'suur'	<u>större</u>		<u>störst</u>	
<u>ung</u>	'noor'	<u>ýngre</u>		<u>ýngst</u>	
<u>tung</u>	'raske	<u>týngre</u>		<u>tyngst</u>	
<u>lång</u>	'pikk'	<u>långre</u>		<u>långst</u>	
<u>trång</u>	'kitsas'	<u>trångre</u>		<u>trångst</u>	
<u>låg</u>	'madal'	<u>lågre</u>		<u>lågst</u>	
<u>hög</u>	'kõrge'	<u>högre</u>		<u>högst</u>	
<u>få</u>	'vähesed'	<u>fårre</u>	'vähem'		(puudub)
<u>små</u>	'väike(sed)'	<u>smårre</u>	'väiksem'		(puudub)

3. Järgmisi adjektiive kompareeritakse ebareeglipäraselt:

<u>god</u>	'hea'	<u>bättre</u>	'parem'	<u>bäst</u>	'parim
<u>bra</u>	'hea'	"	"	"	"
<u>dålig</u>	'halb'	<u>sämre</u>		<u>sämst</u>	
<u>ond</u> /und/	'paha; halb	<u>vårre</u>		<u>vårst</u>	
<u>gammal</u>	'vana'	<u>äldre</u>		<u>äldst</u>	
<u>liten</u>	'väike'	<u>mindre</u>		<u>minst</u>	
<u>nära</u>	'lähedane'	<u>närmare</u>		<u>närmast</u>	
<u>måcken</u>	'palju; rohke	<u>mera</u> /mè:ra/		<u>mest</u> /mè:st/	(§ 97)
<u>mången</u>	(många) 'palju(d)'	<u>flera</u> /fle:ra/		<u>flest</u> /flè:st/	(§ 97)

Märkus. Reeglipäraselt kompareerimisel saavad mõned ülaltoodud adjektiividest teise tähenduse:

<u>god</u>	-	<u>gödare</u>	-	<u>gödast</u>	'maitsev'
<u>dålig</u>	-	<u>dåligare</u>	-	<u>dåligast</u>	'ebamoraalne'
<u>ond</u>	-	<u>öndare</u>	-	<u>öndast</u>	'vihane'

4. Adjektiivide lõppudega -ad, -e või -isk (samuti partitsiipe - vt. § 77:2 ja § 78:3) kompareeritakse abisõnade mera /mè:ra/ 'enam' ja mest /mè:st/ 'kõige enam' abil, näit.:

<u>gödhjärtad</u>	'heasüdamlik'	<u>mèra gödhjärtad</u>	<u>mest gödhjärtad</u>
<u>öde</u>	'tühi, paljas'	<u>mèra öde</u>	<u>mest öde</u>
<u>pråktisk</u>	'praktiline'	<u>mèra práktisk</u>	<u>mest práktisk</u>

Näit.: Någonting mèra kómiskt har jag aldrig sett 'midagi koomilisemat pole ma kunagi näinud'.

5. Mõnedel (peamiselt kohta tähistatavatel) adjektiividel puudub positiiv (algvõrre) ja nad esinevad ainult komparatiivis ja superlatiivis. Niisugustel sõnadel võib positiivi vasteks olla adverb ja nende superlatiivi kasutatakse nii adjektiivina kui ka adverbina. Näit.:

<u>fram</u>	'ees, ette'	<u>fråmre</u>	'eespoolne'	<u>fråmst</u>	'kõige eespoolsem; kõigepealt'
<u>in</u>	'sisse'	<u>inre</u>	'seespoolsem'	<u>innerst</u>	'kõige seespoolsem; sisemiselt'
<u>ut</u>	'välja'	<u>yttre</u>	'väline'	<u>ytterst</u>	'äärmine; äärmiselt'
<u>under</u>	'all'	<u>ündre</u>	'allolev'	<u>únderst</u>	'kõige alumine'
<u>ned</u>	'alla'	<u>nédre</u>	'alumine'	<u>néderst</u>	'kõige alumine'
<u>ovan</u>	'õ:van/ üleval'	<u>övre</u>	'ülemine'	<u>överst</u>	'kõige ülemine'

§ 75. Komparatiivi ja superlatiivi kasutamisest.

1. K o m p a r a t i i v i s adjektiiv ei muutu, s.t. ta jääb samaks määramata /määratud vormis, utrumis/ neutrumis ja ainsuses/mitmuses. Näit.:

Määramata vorm:

en väckrare flicka 'ilusam tüdruk'
ett väckrare barn 'ilusam laps'
väckrare flickor (barn) 'ilusamad, tüdru-
kud (lapsed)'

Määratud vorm:

den väckrare flickan 'ilusam tüdruk'
det väckrare barnet 'ilusam laps'
de väckrare flickorna (barnen) 'ilusamad tüd-
rukud (lap-
sed)'

Märkus. Komparatiivivorm võib esineda genitiivis vaid juhul, kui ta on substantiveeritud (§ 76:3) või kui ta seisab atribuudina substantiivi järel, näit.:

Sten Sture den äldres styrelse 'Vanema Sten Sture valitsus'.

2. Millegagi võrdlemisel kasutatakse komparatiivi järel sidesõna än 'kui', aga positiivi järel sidesõna som 'kui':

a) Han är äldre än jag 'ta on vanem kui mina (minust vanem)'.

Ljúset är snabbare än ljúdet 'valgus on helist kiirem'.

b) Han är lika gammal som jag 'ta on sama vana kui mina'.

Han är inte så lång som jag 'ta ei ole nii pikk kui mina'.

3. S u p e r l a t i i v i s võib adjektiivil olla määramata (lühike) või määratud (pikk) vorm.

Määramata vorm, mida saab kasutada ainult predikatiiviselt (öeldistäitena), on lõputa ning jääb muutumatuks utrumis/neutrumis ja ainsuses/mitmuses:

Han är äldst 'ta on kõige vanem'.

Detta hus är störst 'see maja on suurim'.

Dessa blommor /blümmur/ är väckrast 'need lilled on kõige ilusamad'.

Vrd. punkt 7.

4. Superlatiivi määratud vormi kasutatakse nagu tavalist atributiivset adjektiivi (vt. § 63) harilikult koos vaba määratud artikliga ("adjektiivartikliga") den (det, de). Superlatiivi määratud vormi lõpp on -e (kui sufiks on -ast) või -a (kui sufiks on -st):

stärkast - den stärkast-e 'tugevaim'
äldst - den äldst-a 'vanim' (meessoost sõnade ainsuses
ka: den Äldst-e)

Näit.:

den värmaste sömmaren 'kõige soojem suvi';
det vackraste bärnet 'ilusaim laps';
de källaste nätterna 'külmmiad ööd';
den yingsta flöckan 'noorim tüdruk';
det äldsta bärnet 'vanim laps';
de bästa eleverna 'parimad õpilased'.

5. Superlatiivi määratud vormi ees puudub vaba määratud artikkel mõningates väljendites, vanasõnades, kõnetlustes jm., näit.:

i främsta rummet 'esmajoones';
till största delen 'suuremalt jaolt';
i bästa (värsta) fall 'parimal (halvimal) juhul';
efter bästa förmåga. 'nii hästi kui võimalik' (parima oskuse järgi);
med värmaste hälsningar 'parimate (kõige soojemate) tervitustega';
med största nöje 'suurima heameelega';
jag vet det ur bästa källa 'ma tean seda parimast allikast';
I lugnaste vatten går de största fiskarna 'vaga vesi, sügav põhi' (kõige vaiksemas vees liiguvad suurimad kalad);
Bästa Bror! 'kallis sõber!' ("parim vend!" - kirja algus meessõprade vahel);
Käraste vännen min! 'mu kallim sõber!'.

6. Niihästi komparatiivi kui superlatiivi võib kasutada "absoluutses" tähenduses, s.t. ilma otsese võrdlusega:

- a) en större pënningssumma 'suurem rahasumma' (= võrdlemisi suur);
ett mindre sällskap 'väiksem seltskond' (võrdlemisi väike);
utan större missöden 'ilma suuremate viperusteta';
I går kväll tog jag mig en långre promenåd 'eile õhtul tegin pikema jalutuskäigu';
I morse mötte jag en yngre dam och en äldre herre 'täna hommikul kohtasin üht nooremat daami ja vanemat härrat'.

b) Absoluutse superlatiivi puhul tuleb silmas pidada, et määratletav substantiiv on tavaliselt määramata vormis:

Jag hýser de allvarligaste färhågor (pro: färhågorna) 'mul on kõige tõsisemad kartused ...'.

De värmaste hälsningar till din famílj 'parimaid (kõige soojemaid) tervitusi su perekonnale'.

Med den största hemlighetsfullhet 'suurima saladuskatte all'.

Den mest förbittrade strid uppstod 'algas kibedaim võitlus'.

7. Superlatiivi predikatiivsel kasutamisel võib esineda määramata vorm ja ka määratud vorm.

a) Määramata vormi võib kasutada erinevate esemete või nähtuste võrdlemisel, näit.:

Anna är äldst bland bárnen 'Anna on laste seas kõige vanem' -

ja ka siis, kui mingit eset võrreldakse iseendaga eri kohtades või eri aegadel, näit.:

Här är sjön /sjönn/ djupast 'siin on järv kõige sügavam'.

Viimasel juhul lisatakse sageli sidesõna som 'kui, nagu':

Nu är rösorna (som) väckrast 'praegu on roosid kõige ilusamad'.

När nöden är (som) störst, är hjälpen (som) närmast 'kus häda kõige suurem, seal abi kõige lähedam'.

b) Superlatiivi määratud vormi võib kasutada ainult sel juhul, kui võrreldakse erinevaid esemeid või nähtusi, näit.:

Det här trädet är det högsta i skógen 'see puu on (selles) metsas kõige kõrgem'.

Húnden är den klökaste av húsdjuren 'koer on kõige targem koduloom'.

Märkus. Superlatiivi määratud vorm on obligatoorne, kui järgneb relatiivlause:

Dessa blómmor är de vackraste, j a g h a r s e t t 'need lilled on kõige ilusamad, mis ma olen näinud'.

8. Erinevalt eesti keelest kasutatakse rootsi keeles superlatiivi ka juhul, kui on tegemist ainult kahe võrdlusobjektiga, näit.:

Vem är äldst av de båda bróderna? 'kumb neist kahest vennast on vanem?'.

Den längsta av de två sýstrarna är den äldsta; hon är också den vackraste 'pikem nendest kahest õest on vanem; ta on ka ilusam'.

Substantiveeritud adjektiiv

§ 76. Substantiveeritud adjektiivi kasutatakse nii määratud kui ka määramata vormis:

1. M ä ä r a t u d vormi lõpp on nagu tavalisel adjektiivilgi -a (meessoost sõnade ainsuses -e) ja seda kasutatakse koos vaba määratud artikliga den (det, de):

den visa (vise) 'tark';

det bästa du kan göra ... 'kõige parem, mida sa teha saad ...';

det nya i denna skildring 'uus selles kirjelduses';

det minsta du kan begära ... 'kõige vähem, mida sa võid nõuda';

de rika och de fattiga 'rikkad ja vaesed';

i det längsta 'nii kaua kui võimalik';

Den klöke har långa öron och kort tunga 'targal on pikad kõrvad ja lühike keel'.

2. M ä ä r a m a t a vormis kasutatud substantiveeritud adjektiiv võib olla:

a) ainsuses koos määramata artikliga en, ett, mitmuses ilma artiklita:

En düm kan fråga mycket, som en vís ej kan svåra
'rumal võib küsida palju, millele tark
ei oska vastata'.

Pójkarna lekte indiåner och vita 'poisid mängisid indiaanlasi ja valgeid'.

b) ainsuse neutrumis ilma artiklita:

Blått är hans ålsklingsfårg 'sinine on ta lemmikvärv'.
Lõna ej gott med ont /unt/! 'åra vasta heale halvaga!'

3. Substantiveeritud adjektiivid võivad moodustada genitiivivormi lõpuga -s:

den gånles lilla stuga 'vanakese väike onn';

den stårkåres rätt 'tugevama õigus';

de ungas glådje 'noorte rõõm';

Följ de åldres råd 'järgi vanemate (inimeste) nõuan-
deid'.

4. Mõned substantiveerunud adjektiivid on lähenenud niivõrd substantiivile, et neid võib kasutada lõppartikliga;

lillen (lillan) är sjuk 'väike poiss (väike tüdruk)
on haige';

kårasten 'kallim' (mehe kohta);

kårestan 'kallim' (naise kohta);

ållra kårestan min 'mu kõige kallim'.

5. Täielikult substantiveerunud on mõningad adjektiividest tuletatud rahvuste nimetused, näit.:

en svensk, -en, -år 'rootslane' - vrd. en svensk
pójke 'rootsi poiss'.

Samuti: dansk 'taanlane', tysk 'sakslane'.

6. Täielikult substantiveerunud on keelte nimetused:

Lårobok i svenska 'rootsi keele õpik' - vrd. svenska
språket 'rootsi keel'.

Svenskan är ett vackert språk 'rootsi keel on ilus keel'.

Hans svenska är utmärkt 'tema rootsi keel on suurepärane'.

Svenskans språkmelodi 'rootsi keele meloodia'.

Samuti: finska 'soome keel', estniska 'eesti keel', ryska 'vene keel', danska 'taani keel', norska 'norra keel', tyska 'saksa keel', engelska 'inglise keel', franska 'prantsuse keel', italiëniska 'itaalia keel' jt. (Rõhu kohta vt. § 26:4 märkus.)

Adjektiivselt kasutatud partitsiip

I partitsiipi (preesensi partitsiipi) ja II partitsiipi (perfekti partitsiipi) kasutatakse sageli adjektiivi tähenduses - nii atributiivselt (täiendina) kui ka predikatiivselt (öeldistätitena).

§ 77. 1. I partitsiip (preesensi partitsiip) (sufiks -ande või -ende, vt. § 124) adjektiivi tähenduses jääb muutumatuks määramata/määratud vormis, utrumis/neutrumis ja ainsuses/mitmuses:

a) atributiivselt:

- en älskande moder 'armastav ema';
- ett sövande barn 'magav laps';
- den uppgående sólen 'tõusev päike';
- det lående ansiktet 'naerev nägu';
- de nuvarande lärarna 'praegused õpetajad';

b) predikatiivselt:

- kölden är bitande 'külm on näpistav';
- det här var förtjúsande 'see oli kütkestav'.

2. I partitsiipi adjektiivi tähenduses saab sageli kompareerida, kuid ainult abisõnade mèra, mest abil (vrd. § 74:4):

Den där filmen var mèra spännande 'see film oli põnevam'.

Den mest spännande tiden 'kõige põnevam aeg'.

§ 78. 1. II partitsiip (perfekti partitsiip) adjektiivivi tähenduses võib olla määramata või määratud vormis ja muutub ka utrumis/neutrumis ja ainsuses/mitmuses. Ainsuse määramata vormi sufiksids on utrumis -ad, -d/-t, -dd ja -en, neutrumis vastavalt -at, -t, -tt ja -et; mitmuses ja määratud vormis lisandub lõpp -e või -a (vt. lähemalt § 125).

a) atributiivselt:

en stängd dörr 'suletud uks' (määramata vorm);
ett stängt fönster 'suletud aken' " "
den stängda dörren 'suletud uks' (määratud vorm);
det stängda fönstret 'suletud aken' " "
stängda dörrar 'suletud ukсед' (mitm. määramatu vorm);
de stängda dörrarna " " (mitm. määratud vorm);

b) predikatiivselt:

dörren är stängd 'uks on suletud';
fönstret är stängt 'aken on suletud';
dörrarna är stängda 'ukсед on suletud'.

2. Adjektiivise II partitsiibi määramata ja määratud vormi koos määratlussõnaga kasutatakse samade reeglite kohaselt kui tavalist adjektiivivi (vrd. § 73), näit.:

Vilken stängd dörr? 'milline suletud uks?';
den här stängda dörren 'see suletud uks';
denna stängda dörr 'see suletud uks';
detta stängda fönster 'see suletud aken';
vårt stängda fönster 'meie suletud aken';
de där stängda dörrarna 'need suletud ukсед'.

3. II partitsiipi adjektiivivi tähenduses võib kompareerida abisõnade mära, mest abil (vrd. § 74:4):

Han är mära älskad än du 'ta on enam armastatud kui sina'.

Det mést besökta kaféet 'kõige enam külastatud kohvik'.

Märkus. Täielikult adjektiveerunud partitsiipe kompareeritakse tavaliselt sufiksiga -are ja -ast abil (vrd. § 74:1), näit.:

ansedd - anseddare - anseddast 'austatud, auväärt'
bestämd - bestämdare - bestämdast 'kindel'
erfaren - erfarnare - erfarnast 'kogenud'
lärd - lärdare - lärdast 'õpetatud, haritud'

Näit.: En av städens anseddaste (= mést ansedda)
 människor 'linna üks austatumaid inimesi'.

Adjektiivirektsioon

§ 79. Adjektiiv (ja adjektiivselt kasutatud partitiivi) määratlevad sageli substantiiv või pronoomen üks või koos prepositsiooniga:

1. Substantiiv põhikäändes (§ 44:1) või pronoomen objektiivis (§ 86) seisavad tavaliselt otseselt adjektiiv (või partitiivi) ees:

Han är sin lärare tillgiven 'ta on kiindunud oma õpetajasse'.

Han är mig ^obevågen 'ta on mulle (minu vastu) heatahtlik'.

Det är mig likgiltigt 'see on mulle ükskõik'.

Du är dig lik 'sa jääd iseendaks' (sa oled iseendaga sarnane).

Det hände mig övetaande 'see juhtus ilma minu teadmata'.

Aga:

Han är lik mig 'ta on minu moodi'.

Han är lik sin far 'ta on oma isa moodi'.

Jag är kvitt min sjukdom 'ma olen oma haigusest lahti'.

2. Kõige sagedamini määratlevad adjektiiv (ja partitiivi) substantiiv või pronoomen koos prepositsiooniga;

blek av förskräckelse 'hirmust (ehmatusest) kahvatu';
 nyttig (skådlig) för hälsan 'kasulik (kahjulik) tervisele';

viktig för mig 'mulle tähtis';

duglig för allt 'kõigeks kõlbulik';

Han är rädd för hunden 'ta kardab koera'.

Var rädd om din hälsa! 'hoolitse oma tervise eest!'.
 Sjun /šönn/ är rik (fattig) på fisk 'järv on kalari-
 kas (-vaene)'.
 Han är ävundsjuk (svårtsjuk) på mig 'ta on minu peale
 kade (armukade)'.
 Jag är säker på det 'ma olen selles kindel'.
 Han var trött av arbetet 'ta oli tööst väsinud'.
 Han var trött på arbetet 'ta oli tööst tüdinud'.
 Hon är liten till växten 'ta on kasvult väike'.
 Vi är beredda till allt 'me oleme kõigeks valmis'.
 Jag var glad över presenten 'ma olin rõõmus kingituse
 üle'.
 Jag är bekymrad över din hälsa 'ma tunnen su tervise
 üle muret'.
 Jag är förvånad över ditt tålmod 'ma imestan su kan-
 natlikkust'.
 Han är god (e)mót mig 'ta on mu vastu hea'.
 Jag är van vid det 'ma olen sellega harjunud'.
Märkus. Adjektiivivi võib määratleda ka kõrvallause:
 Jag är inte medveten om, att ... 'ma pole sellest tead-
 lik, et ... (ma ei
 tea, et ...)'.

N u m e r a a l (arvsõna)

Põhiarvud

§ 80. Põhiarvud on rootsi keeles järgmised:

0	<u>noll</u> /noll/	30	<u>tretti(o)</u> /trètti(u)/
1	<u>en</u> /ɛnn/, ett	40	<u>fyrty(o)</u> /föti(u)/
2	<u>två</u>	50	<u>femti(o)</u>
3	<u>tre</u>	60	<u>sexti(o)</u>
4	<u>fyra</u>	70	<u>sjutti(o)</u> /šatti(u)/
5	<u>fem</u> /femm/	80	<u>ätti(o)</u>
6	<u>sex</u>	90	<u>nitti(o)</u>
7	<u>sju</u> /šü:/	100	(ett) <u>hundra</u>
8	<u>åtta</u>	101	<u>hundraén</u> , <u>hundraétt</u>
9	<u>nio</u> /ni:u/ või /ni:ə/	102	<u>hundra två</u>
10	<u>tio</u> /ti:u/ või /ti:ə/	200	<u>tvåhundra</u>
11	<u>elva</u>	300	<u>trehundra</u>
12	<u>tolv</u> /tolv/	448	<u>fyrhundrafyrty(o)åtta</u>
13	<u>trèttön</u> /-ton/	705	<u>sjühundrafém</u>
14	<u>fjortön</u> /fju:ton/	1000	(ett) <u>tusen</u> /tú:ssən/
15	<u>femton</u>	1001	(ett) <u>tusenén</u> , <u>tusenétt</u>
16	<u>sexton</u>	2000	<u>två tusen</u>
17	<u>sjutton</u> /šatton/	1968	<u>étt tusen sexti(o)åtta</u>
18	<u>arton</u> /à:ton/ või <u>äderton</u>	1968	<u>níttonhundra sexti(o)- åtta</u> (aastarvuna)
19	<u>nítton</u>	7539	<u>sjú tusen fémhundra tret- ti(o)nío</u>
20	<u>tjugo</u> /čü:gu/ või /čü:gə/	100.000	(ett) <u>hundra tusen</u>
21	<u>tjugoén</u> , <u>tjugoétt</u>	1.000.000	(en) <u>miljon</u> /miljå:n/
22	<u>tjugotvå</u>	2.000.000	<u>två miljóner</u>
23	<u>tjugotré</u>	1 miljard	(en) <u>miljárd</u>

Märkus. Põhiarvud alla 100 kirjutatakse kokku; hundra ja tusen võib kokku või lahku kirjutada; miljón ja miljárd kirjutatakse lahku.

Mõningaid arve kirjutatakse ja hääldatakse mitut moodi, näit.: tjugo '20' /čù:gu/, /čù:gə/ või tjugu /čù:gü/; miljón või milliún, miljárd või milliárd; kümmelisi tretti '30', fyrty '40' jne. hääldatakse ja ka kirjutatakse sageli tretti, fyrty jne., kusjuures neid võib hääldada nihästi muusikalise liit- kui lihtrõhuga, vrd. § 26:11.

(En) miljón ja (en) miljárd on substantiivid ja mitmuses lõpuga -er: tre miljóner, två miljárder;

ka (ett) hundra ja (ett) tusen on substantiivid, kuid ei muutu mitmuses: två hundra, tre tusen; tuleb silmas pidades, et hundra ja tusen hääldatakse muusikalise lihtrõhuga (akuudiga), vrd. § 26:11.

§ 81. Põhiarvude kasutamisest:

1. Põhiarvud on muutumatud peale en 'üks', mille vasteks neutrumis on ett. En ja ett on seega sarnased määrata artiklile, viimane on aga rõhutu (vrd. § 36).

Põhiarvu en saab kasutada ka adjektiivina määratud vormis lõpuga -a või -e (viimane lõpp esineb meessoost sõnade puhul), tavaliselt vastandades seda sõnale andra 'teine', näit.:

Den èna är sex år, den andra är åtta 'üks on kuus aastat vana, teine kaheksa'.

Min èna hánd 'mu üks käsi';

mitt èna öga 'mu üks silm;

ä èna sidan, ä andra sidan 'ühelt poolt - teiselt poolt'.

2. en või ett?

a) Põhiarvu ett kasutatakse iseseisvalt, s.t. ilma järgneva substantiivita, näit. arvude üleslugemisel: ett, två, tre, fyra ... 'üks, kaks, kolm, neli ...', ka liit- arvude koostisosana: tjugoétt, tjugotvå ... '21, 22 ...', tretti(o)étt '31', fyrty(o)étt '41' jne.

ett kasutatakse ka arvutamisel, kellaegade ja aasta- arvude puhul:

ett och ett är två 'üks ja üks on kaks';
en gång ett är ett 'üks kord üks on üks';
klockan är étt 'kell on üks';
är nittonhundrasexti(o)étt '1961. aasta'.

b) Põhiarvud en või ett olenevalt järgneva substantiivi soost: om én och en hålv timme 'pooleteist tunni pärast'; för étt och ett hålv är sedan 'pooleteist aasta eest'.

c) Liitarvsõnade osana kasutatakse aga sageli en olenemata järgneva substantiivi (soost) näit.:

tretti(o)én hus 'kolmkümmend üks maja' (vrd. ett hus 'üks maja'); siiski on alati -ett, kui järgneb är 'aasta':
tjugoétt är gammal 'kakskümmend üks aastat vana'.

d) Ka liitsõnades kasutatakse vahel en neutrumi ees, näit.:
en énrumslägenhet 'ühetoaline korter' (vrd. ett rum 'tuba').

Aga: en éttöring 'üheööriline' (raha) (ett öre 'üks öör'), en éttåring 'üheaastane laps' (ett är 'aasta').

e) Järgnevad substantiivid-arvsõnad on neutrumid:
ett par 'paar' (ett) hundra 'sada'
ett tjog /čo:g/ '20 tükki' (ett) túsen 'tuhat'
ett dússin 'tosin'

Näit.: ett par veckor 'paar nädalat'; ett tjog ägg '20 muna'; ett dússin göda äpplen 'tosin häid čunu'.

3. Arvsõna två 'kaks' asemel kasutatakse mõningates väljendites vanemaid vorme tu ja tvenne (tre 'kolm' asemel vahel ka trénne):

ett, tu, tre! 'üks, kaks, kolm!' (näit. käskluses);
på tú man hand 'kahekesi; nelja silma all';
gå itú (i tu) 'katki minema, pooleks minema';
giva sju för tu 'kuhjaga kätte tasuma' (andma seitse kahe eest);

tvenne gånger (två gånger) 'kaks korda';
trénne gånger (tré gånger) 'kolm korda'.

4. Iseseisval kasutamisel včivad arvsčnad moodustada genitiivi lõpuga -s:

de tios råd 'kümne nõukogu';

de adertons förbünd 'kaheksateistkümne liit';

Det är inte éns fél, att två tråta 'pole ühe süü, kul
kaks on riius'.

5. Liite -tal abil moodustatakse:

a) aastakümned ja sajandid, vt. § 85:2.

b) umbkaudsed arvud:

ett tìotal 'kümne ümber';

ett hùndratal 'saja ümber';

näit.: ett tìotal gäster 'umbes kümme külalist';

c) arvsčnad liitega -tals tähistavad umbkaudset suurt hulka:

hùndratals (tùsentals) människor 'sadasid (tuhandeid) inimesi'.

6. Esimesest kaheteistkümnest põhiarvust (ja liitarvudest, mis lõpevad liidetega 1-9) saab moodustada substantiive lõpuga -a, mis käänduvad I deklinatsiooni järgi:

en ètt/a, -an, -or 'üks; üheline';

en två/a, -an, -or 'kaks; kaheline';

samuti: trèa '3', fýra '4', fèmma '5', sèxa '6', sjùa '7',
åtta '8', nìa '9', tìa '10', èlva '11', tòlva '12';
tjugoètta '21', tretti(o)fèmma '35' jne.

Kasutatakse ka: en nòlla 'null; nulline'.

Neid sõnu tarvitatakse kaardimängus jms., rahatähtede, trammide, busside, rongide kohta jne., näit.:

Kan du låna mig en fèmma? 'kas sa včid mulle viielise (viiekroonise, -rublase jm.) laenata?'

Ta(g) tvåan! 'včta tramm (buss) nr. kaks'.

Sjutti(o)fèmman är försénad '(rong) nr. 75 on hilinenud'.

Jag bor i tretti(o)fýran 'ma elan (majas) nr. 34'.

Han kom (som) trèa 'ta tuli kolmandaks (kolmandale kohale)'.
Han går i fýran 'ta käib neljandas (klassis)'.

7. Liidete -dubbel ja -faldig abil moodustatakse liitsõnad, mis tähistavad korduvat tegevust:

tvådubbel, -t või tvåfaldig, -t 'kahekordne';
trèdubbel, -t või trèfaldig, -t 'kolmekordne'.

Näit.: ett fýr(a)faldigt hurrá 'neljakordne hurraa' (mis on Rootsis tavaline kolmekordse hurraa asemel).

Märkus. 'Ühekordse' tähistamiseks ei saa kasutada sõna énfaldig, mis tähendab 'kohtlane, rumal', vaid tuleb võtta sõna énkel 'lihtne; ühekordne'.

8. Pandagu tähele järgmisi kasutusviise, mis erinevad eesti keelest:

Han är två gånger så stor som jag =

Han är dúbbelt så stor som jag 'ta on minust kaks korda suurem'.

Den är hälften så dyr 'see on kaks korda odavam (poole odavam)'.

Stáll er upp två och två 'seadke end kahekaupa ritta'.

9. 'Mõlema' on rootsi keeles båda või bägge, iseseisvalt ka båda två, bägge två; neid saab kasutada ka genitiivis:

enligt bådas (bägges) vår önskan 'meie mõlema soovi kohaselt';

genitiivis ka: båda tvås (bägge tvås) önskan 'mõlema soov'.

(Vrd. § 97:4.)

10. Põhiarvud arvutamisel:

2 + 3 = 5 två plus /pluss/ tre är fem -
või: två och tre är fem;

7 - 1 = 6 sju minus ett är sex -
või: ett från sju är sex;

3 x 4 = 12 tre gånger fyra är tolv;

6 : 2 = 3 sex delat (dividérat) med två är tre -
või: sex genom två är tre.

Vördsusmärki (=) võib lugeda mitut moodi: är 'on', är
lika med 'on võrdne', gör 'teeb (välja)', blir 'jääb'.

Järgarvud

§ 82. Järgarvudest moodustatakse esimesed kaks suple-
tiivselt (eritüveliselt); 3., 4., 5., 6., 8., 11. ja 12.
ebareeglipäraselt vastavast põhiarvust; 7., 9., 10., 13. ja
kõik järgnevad järgarvud reeglipäraselt vastavast põhiar-
vust sufiksi -de või -nde lisamisega. Liitarvudes saab ai-
nult viimane arv järgarvu sufiksi.

1. <u>första</u> (<u>förste</u> meessoost sönade eel) - lühend:	<u>1:sta</u>
2. <u>andra</u> (<u>andre</u> " " ") - "	<u>2:dra</u>
3. <u>trêdje</u> - lühend:	<u>3:dje</u>
4. <u>fjârde</u>	<u>4:de</u>
5. <u>fênte</u>	<u>5:te</u>
6. <u>sjätte</u> /šetta/	<u>6:te</u>
7. <u>sjunde</u>	<u>7:de</u>
8. <u>âttonde</u>	<u>8:de</u>
9. <u>nionde</u>	<u>9:de</u>
10. <u>tionde</u>	<u>10:de</u>
11. <u>êlfte</u>	<u>11:te</u>
12. <u>tôlfte</u>	<u>12:te</u>
13. <u>trêttionde</u>	<u>13:de</u>
14. <u>fjortonde</u> /fjû:-/	<u>14:de</u>
15. <u>fêmtionde</u>	<u>15:de</u>
16. <u>sêxtionde</u>	<u>16:de</u>
17. <u>sjûttonde</u>	<u>17:de</u>
18. <u>artonde</u> (<u>âdertonde</u>)	<u>18:de</u>
19. <u>nittionde</u>	<u>19:de</u>
20. <u>tjugonde</u>	<u>20:de</u>
21. <u>tjugoförst/a</u> (-e)	<u>21:sta</u>
22. <u>tjugoandra</u>	<u>22:dra</u>
23. <u>tjugotrêdje</u>	<u>23:dje</u>
30. <u>trêttionde</u>	<u>30:de</u>
40. <u>fjûrtionde</u> /fû-/	<u>40:de</u>
50. <u>fêmtionde</u>	<u>50:de</u>
60. <u>sêxtionde</u>	<u>60:de</u>
70. <u>sjûttonde</u>	<u>70:de</u>
80. <u>âttonde</u>	<u>80:de</u>
90. <u>nittionde</u>	<u>90:de</u>
100. <u>(ett)hûndrade</u>	<u>100:de</u>
101. <u>(ett)hûndraförsta</u>	<u>101:sta</u>
1000. <u>(ett)tûsende</u>	<u>1000:de</u>
1001. <u>(ett)tûsenförsta</u>	<u>1001:sta</u>
1475. <u>êtt tusen fjûrahundra sjuttiofênte</u>	<u>1475:te</u>

§ 83. Järgarvude kasutamisest.

1. Järgarve käsitletakse määratud vormis olevate ad-
jektiividena ja seepärast peab nende ees tavaliselt olema
määratud vaba artikkel den (den, de), näit.:

den första (trèdje, tjugofèmte) august '1. (3., 25.)
august';

för det första, för det andra. för det tredje jne.
'esiteks, teiseks, kolmandaks jne.'

Märkus. Vaba määratud artikkel jäetakse ära mõningates
väljendites:

(för) första gången 'esimest korda';

första lektionen 'esimene õppetund';

första kärleken 'esimene armastus';

ett andra klässens hotell 'teise klassi hotell';

Ta första tag och kom ut till oss 'võta esimene rong
ja sõida meie juurde';

i första hand 'esmajoones'.

2. Järgarvud ei muutu, välja arvatud den första 'esi-
mene' ja den andra 'teine', mis meessoost sõnade ees asen-
datakse sageli vormidega den förste ja den andre:

Gustav II (den andre) Adolf 'Gustav II Adolf'.

Märkus. Määramata vorm först esineb ka predikatiivselt
(öeldistäitena) või adverbina tähenduses:

Han kom först 'ta tuli esimesena'.

Gå du först 'mine sina esimesena'.

Jag hörde det först i går 'ma kuulsin seda alles ei-
le'.

Jag går först till posten och sedan till arbetet 'ma
lähen esiteks (algul) post-
kontorisse ja siis tööle'.

3. Järgarvud võivad moodustada genitiivi lõpuga -s:

Karl XII:s (den tolfte) död 'Karl XII surm'.

Erik XIV:s (den fjortonde) regering 'Erik XIV valit-
sus'.

4. Järgarvudest moodustatakse järgmised liitsõnad (vrd. § 97:6):

varannan, vartannat 'iga teine';
var trèdje, vart trèdje 'iga kolmas' jne.

Näit.: varannan människa 'iga teine inimene';
vartannat är 'iga teine aasta, iga kahe aasta järel';
vart trèdje är 'iga kolmas aasta';
var fèmte minut 'iga viies minut'.

5. Erinevalt eesti keelest ei kasutata rootsi keeles järgarve aasta-arvudest, lehekülgedest, paragrahvidest jne., vaid asetatakse vastav põhiarv substantiivi järele:

är 1968 '1968. aasta';
sida(n) 35 '35. lehekülg';
kapitel 12 '12. peatükk';
bänd 2 '2. köide';
paragraf 23 '23. paragrahv'.

Murdarvud

§ 84. Murdarvud moodustatakse üldreegli kohaselt järgarvudest liite -del lisamisega, välja arvatud 1/2.

1. Murdarvude nimetaja koosneb järgarvust ja liitest -del, mis käändub nagu substantiiv del 'osa':

1/3 en trèdjedel
1/4 en fjärdedel
2/3 två trèdjedelar
5/6 fem sjättedelar
3/7 tre sjündedelar

Aga:

1/2 en hälva, en hälft; 3/2 tre hälva - substantiivina;
1/2 en halv, ett halvt, määratud vorm hälva - adjektiivina;

- 1 $1/2$ en och en halv, ett och ett halv -
 vči: halvannan, halvannat;
 2 $1/2$ två och en halv, två och ett halv -
 vči: halvtredje.

Näit.: en halv liter 'pool liitrit';
ett halvt bröd 'pool leiba';
hälva priset 'pool hinda';
en och en halv månad 'poolteist kuud';
en och en halv minut (minüter) 'poolteist mi-
 nutit'.

2. Liitmurdarvude nimetajas väljendatakse '1' ja '2'
 pčhiarvude abil:

- $1/21$ en tjuugoéndel (seega: -en- pro: -första-);
 $1/32$ en trettitvåendel (-tvåen- pro: -andra-).

3. Kui järgarvu lõpus on -de, jätakse see murdarvus
 harilikult välja (välja arvatud $1/4$ en fjärddedel ja $1/7$ en
sjuundedel):

- $1/8$ en åttöndel (åttöndedel)
 $1/20$ en tjuögöndel (tjuögöndedel)
 $1/100$ en hundraedel (hundraedel)
 $1/1000$ en tusöndel (tusöndedel)

4. $1/4$ en fjärddedel asemel kasutatakse sageli en kvart,
 samuti: $3/4$ tre kvart. Koos järgneva mõõtühikuga:

en kvarts timme 'veerand tundi';
en kvarts mil 'veerand miili' (rootsi miil on 10 km);
en kvarts liter 'veerand liitrit'.

5. Mõõtühiku ees kasutatakse murdarve üldreegli koha-
 selt genitiivis vči pčhikäändes koos prepositsiooniga av:

en femtedels mil 'viiendik miili';
tre och tre fjärddedels kilo /kì:lu vči čì:lu/ 'kolm ja
 kolmveerand kilo';
tre fjärddedels år = tre fjärddedelar av året 'kolm
 neljandikku aastat';
en femtedel av vinsten 'viiendik včidust';
en fjärddedel av årvet 'neljandik pärandusest'.

6. Kümneidikarve väljendatakse suuliselt sageli murdarvude abil:

2,08 två (hela) och åtta hundra delar (= två komma noll åtta);

0,07 noll hela och sju hundra delar (= noll komma noll sju);

0,1 % en tiondels procent (= noll komma en procent = noll hela en).

Arvsönad aastaarvudes, kuupäevades ja kellaaegades

§ 85. Erinevalt eesti keelest moodustatakse rootsi keeles aastaarvud sadade abil, kusjuures kasutatakse ainult põhjarve (vrd. § 83:5):

1100 - elva hundra

1632 - sëxton hundra tretti(o)två

1802 - arton hundra två

Võib ütelda: han är född 1945 'ta on sündinud 1945.a.'

= han är född i 1945;

= han är född år 1945.

Näit.: år 1066 (tiohundra^osëxtiosex = ettusensëxtiosex) erövrades England 'aastal 1066 vallutati Inglismaa'.

Han dog 1901 (nittonhundraätt) 'ta suri 1901.a.'.

2. Liite -tal abil moodustatakse aastakümned ja sajandid, näit.:

på tretti(o)talet (30-talet) 'kolmekümneid aastail';

sëxtonhundra talet (1600-talet) '17. sajand'

(seda võib väljendada ka: sjuttonde århundradet), näit.:

Vi lever på nittonhundra talet (på 1900-talet) = Vi lever under tjugonde århundradet (20-de århundradet) 'me elame kahekümneid sajandil'.

Han levde på sjuttonhundra talet (på 1700-talet) 'ta elas 18. sajandil'.

3. Kuupäevi väljendatakse järgarvudega koos vaba mää-

ratud artikliga; järgarvu järel ei kirjutata punkti, kui järgnev kuunimetus on sõnadega välja kirjutatud (ka lühendatult):

Han är född den 23 augusti 1922 'ta on sündinud 23. augustil 1922'.

Tällinn den 9 novéمبر 1967 'Tallinn(as), 9. novembril 1967'.

Han anlände den 17 okt 'ta saabus 17. okt.'.

Lühemaid järgarve võib sõnadega välja kirjutada:

Han anlände den tredje januari 'ta saabus 3. jaanuaril'.

Det är den andra mars i dag 'täna on 2. märts'.

Kuude märkimiseks rootsi keeles rooma numbroid ei tarvita; kasutatakse ainult araabia numbroid punktiga, näit.:

d (den) 3. 4. 1991 (loe: den tredje i fjärde 1991 = den tredje april 1991) 'kolmandal aprillil 1991'.

Märkus. Ärikirja standard: 1991-04-03 (aasta - kuu - päev).

4. Kellaaegu väljendatakse pöhiarvudega:

Vad är klockan? 'mis kell on?'

Hur mycket är klockan? 'kui palju kell on?'

Klockan är ett 'kell on üks';

halv två 'pool kaks';

tio (minüter) över tre 'kümme minutit üle kolme';

(en) kvart över fyra 'veerand viis'

(en) kvart i fyra 'kolmveerand neli' (veerand enne nelja);

fem (minüter) i fem 'viie minuti pärast viis'.

Klockan tolv på dagen (på natten) 'kell kaksteist päeval (öösel)'.

På släget tre = precis (klockan) tre 'täpselt kell kolm'.

Kl 21.43 (= klockan tjugooett och fyrty(o)tre).

Pronoomen (asesõna)

Personaalpronoomen (isikuline asesõna)

§ 86. Substantiivist erinevalt on personaalpronoomenil põhikäände (§ 44) asemel kaks käänet: nominatiiv ja objektiiv (objekti kääne); seega kokku kolm käänet:

1. nominatiiv;
2. objektiiv;
3. genitiiv.

Objektiivi kasutatakse akusatiivse ja datiivse sihitisena ja prepositsionaalsetes ühendites. Esimesel ja teisel isikul puudub genitiiv. Selle asemel esineb vastav posesiivpronoomen (omastav asesõna).

	<u>Nominatiiv</u>	<u>Objektiiv</u>	<u>Genitiiv</u>
<u>Ainsus:</u> 1. isik	<u>jag</u>	<u>mig</u>	(<u>min</u>)
2. "	<u>du</u>	<u>dig</u>	(<u>din</u>)
3. " mask.	<u>han</u>	<u>hònom</u>	<u>hans</u>
fem.	<u>hon</u>	<u>hènnè</u>	<u>hènnès</u>
utr.	<u>den</u>	<u>den</u>	<u>dess</u>
neutr.	<u>det</u>	<u>det</u>	<u>dess</u>
<u>Mitmus:</u> 1. isik	<u>vi</u>	<u>oss</u>	(<u>vår</u>)
2. "	<u>ni</u>	<u>er, éder</u>	(<u>er, éder</u>)
3. "	<u>de</u>	<u>dem</u>	<u>dèras</u>

Hääldamine:

jag rõhutatult /ja:(g)/, muidu /ja/

du " /dü:/ " /dü/

mig, dig /mɛi, dɛi/

han /hann/, hans /hanss/, honom /hònom/

hon /hunn/

den /dɛnn/

det rõhutatult /de:/, muidu /dɛ, dɛ/

de /di:, di/, kõnekeeles /domm/

dem /dɛmm/, kõnekeeles /domm/

§ 87. Personaalpronoomeni kasutamisest.

1. Maskuliini han 'tema' ja feminiini hon 'tema' kasutatakse vastavalt meessoost ja naissoost isikute, vahel ka loomade ja esemete kohta, vt. § 34.

Pronoomeneid den, det 'see' kasutatakse vastavalt utrumi ja neutrumi sõnade kohta:

Var är böken? - Den ligger på bords^oet.

'kus on raamat?' - 'see lebab laual'

Var är bläckhornet /bläkku:nɔt/? - Det står på bords^oet.

'kus on tindipott?' - 'see seisab laual'

2. K õ n e t a m i s e l tarvitatakse du 'sina' sugulaste, lähemate sõprade ja tuttavate seltskonnas; omavaheline sinatamine on Rootsis väga tavaline ka töökaaslaste hulgas.

Pronoomenit ni 'teie' võib kasutada ühe või mitme isiku poole pöördudes. Ühe isiku poole pöördudes ei peeta pronoomenit ni teatud juhtudel eriti viisakaks, näit. oma üle-
must või vanemaid inimesi kõnetades. Selle asemel pöördu-
takse nagu kolmanda isiku poole ja kasutatakse kas tiitlit
nimega või ilma (viimasel juhul on tiitel tavaliselt määratud
vormis) või herr 'härra', fru /frü/ 'proua', fröken
'preili'; 'seltsimehe' vaste on rootsi keeles kamrát. Näit.:

Har profèssorn tíd om mändag? '(Hr.) professor, kas
teil on esmaspäeval aega?'

Vill fru Andersson dricka en kopp té? 'Kas proua An-
dersson soovib tass teed juua?'

Har herr Pèttersson varit i Moskvá? 'Kas te olete
olnud Moskvas, hr. Pettersson?'

Kolmandas isikus kõnetatakse Rootsis sageli ka vane-
maid sugulasi:

Vill faster Elsa hjälpa mig? 'Kas sa aitaksid mind,
tädi Elsa?'

Har farfar fått tìdningen? 'Kas sa said ajalehe, va-
naisa?'

Vad vill far ha? 'Mis sa soovid, isa?'

Formaalses kirjastillis tarvitatakse tiitlit ainult pealkirjas, kuna tekstis esineb Ni 'Teie' ja Eder, (Er) 'Teie (oma), Teid, Teile', kirjutatud suure algustähega.

3. Vanemas keeles kasutati - ja praegugi kasutatakse vanamoodsas, pidulikus kõnes ja mõningates dialektides - ni asemel I (alati suure tähega), kusjuures verbi lõpp on -(e)n; näit.: I tron 'teie usute'; I trodden 'teie uskuste'.

4. Personaalpronoomenit o b j e k t i i v i s kasutatakse:

a) akusatiivobjektina:

Jag älskar dig 'ma armastan sind'.

Har du sétt honom? 'kas sa oled teda näinud'.

Vi kanner dem ìnte 'me ei tunne neid'.

b) daativobjektina:

Ge mig bóken! 'anna mulle raamat!'.

Det förbjúder jag dig 'ma keelan sulle seda (teha)'.

Han berättade oss en rølig história 'ta jutustas meile naljaka loo'.

c) koos prepositsiooniga:

Jag vill tåla med dig 'ma tahan sinuga rääkida'.

Han är kär i henne 'ta on temasse armunud'.

Vi väntar på er 'me ootame teid'.

Märkus 1. Ühendis prepositsioon + pronoomen on prepositsioon tavaliselt rõhuline, pronoomen aga rõhutu:

till honom 'temale', med mig 'minuga', éfter oss 'pärast meid'.

Märkus 2. Teatud konstruksioonides võib pronoomen seista lause algul ja prepositsioon lause lõpul:

Det har jag ìnte tänkt på 'sellele ma pole mõtelnud'.

5. Daativobjekti rõhutamisel võib seda asendada prepositsionaalse ühendiga; pandagu tähele sõnajärjestust:

Han gav mig en bók = Han gav bóken åt mig 'ta andis raamatu minule'.

Han visade mig en bok = Han visade boken för mig 'ta näitas raamatut minule'.

Han sände mig en bok = Han sände boken till mig 'ta saatis raamatu minule'.

Prepositsiooni åt kasutatakse tavaliselt koos verbidega: giva (ge) 'andma' ja skänka /šèŋka/ 'kinkima';

för - koos verbidega: berätta 'jutustama', ömtala (täla om) 'jutustama', förklära 'seletama', visa 'näitama', ännala 'teatama';

till - koos verbidega: sända 'saatma', skicka 'saatma', skriva 'kirjutama', säga 'ütleva', sälja 'müüma'.

6. Personaalpronoomen genitiivis (hans, hennes, dess, déras) jääb muutumatuks olenemata järgneva substantiivi soost, arvust ja käändest:

hans vän 'tema sõber' (vrd. en vän 'sõber');

hans rum 'tema tuba' (vrd. ett rum 'tuba');

hans vänner 'tema sõbrad';

hans fars bok 'tema isa raamat'.

Personaalpronoomeni genitiivivorm tähistab tänapäeval ainult omamist, s.t. ta esineb possessiivpronoomeni funktsioonis (vrd. § 91).

Genitiivi võib kasutada ka predikatiivselt (öeldistšitena):

Boken är hans (või: boken tillhör honom) 'raamat on tema oma' ('raamat kuulub temale').

§ 88. Neutrumi det 'see' esineb rootsi keeles paljudes konstruktsioonides, kus eesti keeles asesõna 'see' tavaliselt ei kasutata:

1. Pronoomen det impersonaalse (umbisikulise) subjektina:

a) impersonaalsete verbide koostisosana (vt. § 132), näit:

det regnar 'sajab (vihma)'; det snöar 'sajab lund';

b) det + muud verbid:

Det ringar i telefonen (vči: telefonen ringar) 'telefon heliseb'.

I alla fönster lyste det 'kčik aknad olid valgustatud'.
Det svindlar för mina ögon 'mul läheb silmade ees kirjuks'.

Nende hulgas paljud igapäevased väljendid, näit.:

Hur går det? 'kuidas läheb?'.

Hur står det tlll? 'kuidas käsi käib'.

Hur kommer det sig, att ... 'millest see tuleb, et ...'.

Det räcker 'küllalt, aitab'.

c) det impersonaalse passiivi konstruksioonis (vrd. § 128:5):

Det dansades hela kvällen 'tantsiti kogu čtu'.

I går dansades det 'eile tantsiti'.

Det bestämdes, att alla skulle gå dit 'otsutati, et kčik pidid sinna minema'.

2. Pronoomen det subjekti korreelaadina (det kui formaalne subjekt):

Det var en gång en kung 'oli kord kuningas'.

Det har varit någon här och sökt er 'keegi oli siin ja otsis teid'.

Jag vet, att det inte kommer någon 'ma tean, et mitte keegi ei tule'.

Det stód tre studénter vid krúken (G. Frúding) 'kolm tudengit seisid käänakul'.

Märkus. Pronoomen det jääb ära, kui tegelik subjekt asetseb lauses enne predikaati:

Det stód tre studénter ... = Tré studénter stód ... 'kolm tudengit seisid ...'.

3. Konstruksioonis det finns 'leidub':

Det finns alltid en útväg 'alati leidub väljapääs'.

Det finns över en miljón böcker i vårt biblioték 'meie raamatukogus on üle miljoni raamatu'.

Det fanns andra möjligheter också 'leidus ka teisi včimalusi'.

Det har alltid funnits människor, som ... 'alati on leidunud inimesi, kes ...'.

4. Konstruktsioonis det är 'on (olemas)':

a) det är + substantiiv:

Det är frédag i dág 'täna on reede'.

Det var torsdag /tú:sda(g)/ i gár 'eile oli neljapäev'.

I dág är det den 10 novéber 'täna on 10. november'.

I dág är det min födelsedag 'täna on mu sünnipäev'.

b) det är + adjektiiv või adverb:

Det är kallt i dág 'täna on külm'.

Är det varmt ute? 'kas väljas on soe?'

Det var bra, att du kom 'hea, et sa tulid'.

Det var ont /unt/ om bränsle 'küttest oli puudus'.

Det är inte svårt att tala svenska 'rootsi keelt rääkida pole raske'.

Märkus. Väljendites, mis näitavad kõneleja suhtumist asjasse, eelistatakse minevikuvormi det var oleviku tähenduses, näit.:

Det var rõligt, att han är bättre 'tore, et tal (tervis) on parem'.

Det var tråkigt, att du inte kan komma 'kahju, et sa ei saa tulla'.

Det var synd, att du inte kan ståna längre 'kahju, et sa ei saa kauemaks jääda'.

5. Pronoomen det võib viidata mitmesugustele lause liikmetele ja tervetele lausetele; det esineb tavaliselt (akusatiivobjektina või öeldistäitena) koos abiverbidega ja verbidega nagu tro /tru:/ 'arvama', veta 'teadma', fråga 'küsima', tala om 'jutustama', höppas 'lootma', göra 'tegeme' jt., kui muu objekt või öeldistäide puudub, näit.:

Är han hemma? - Ja, jag tror det.

'Kas ta on kodus?' - 'Jah, ma arvan küll'.

Var bör han? - Det vet jag inte.

'Kus ta elab?' - (Seda) ma ei tea'.

Varför frågar du det? 'miks sa seda küsid?'

Vem tälade om det för dig? 'kes sulle sellest jutustas?'

Kommer han i morgon? - Jag hoppas det.

'Kas ta tuleb homme?' - 'Ma loodan'.

Jag är mycket trött. - Det är jag också.

'Ma olen väga väsinud' - 'Mina ka (samuti)'.

Hän tycker om att resa, men det gör jag inte.

'Ta armastab reisida, kuid mina mitte'.

6. Pronoomen det esineb rootsi keelele iseloomulikes lühivastustes.

a) Konstruktsioon: det är det (inte):

Är det din bok? - Ja, det är det. /já:, də é: də/

Nej, det är det inte /nei, də é:

də intə/

'Kas see on sinu raamat?' - 'On küll'. - 'Ei ole'.

Var du länge där? - Nej, det var jag inte.

'Kas sa olid seal kaua?' - 'Ei olnud'.

b) Teiste abiverbide puhul korratatakse lühivastuses abiverbi:

Har du några tändstickor? - Nej, det här jag inte.

'Kas sul tikke on?' - 'Jah, on küll'.

Vill du följa méd? - Ja, det vill jag.

'Kas tahad kaasa tulla?' - 'Tahan küll'.

Kan du göra det? - Nej, det kan jag inte.

'Kas saad seda teha?' - 'Ei saa'.

c) Ülejäänud verbide puhul kasutatakse lühivastuses verbi göra 'tegema':

Talar ni svenska? - Ja, det gör jag.

Nej, det gör jag inte.

'Kas te räägite rootsi keelt?' - 'Jah, räägin küll'.
'Ei räägi'.

Säg du mig ìnte? - Nej, det gjörde jag inte.

'Kas sa ei näinud mind?' - 'Ei näinud'.

Skríver du till mig? - Já, det ska jag göra.

'Kas sa mulle kirjutas?' - 'Jah, kirjutan küll'.

7. Pronoomen det emfaatilises konstruktsioonis.

Mingi sõna eriliseks rõhutamiseks kasutatakse rootsi keeles sageli det är 'see on', det var 'see oli', millele včib lisanduda relatiivpronoomen som 'kes, mis'. Eesti keeles piisab tavaliselt vastava sõna rõhutamisest vči sõnajärjestuse muutmisest.

Det är dú, som har gjort det 'seda oled sina teinud'.

Det var hán, som kom 't e m a tuli'.

Det är därför, som jag ìnte kan göra det 's e e p ä - r a s t ma ei saa seda teha'.

Är det här, du bor? 'kas sa s i i n elad?'.

Det är oss, han talar om 'ta räägib m e i s t'.

Refleksiivpronoomen (enesekohane asesõna) ja
retsiiprookne pronoomen (vastastikune asesõna)

§ 89. 1. Erinevalt eesti keele asesõnast 'end, ennast' viitab rootsi refleksiivpronoomen sig /sɛi/ ainult 3. isikus olevale subjektile ainsuses vči mitmuses:

Han tvättar sig 'ta peseb ennast'.

De tvättar sig 'nad pesevad ennast'.

Ülejäänud isikute puhul tuleb kasutada vastavat personaalpronoomenit objektiivis, seega kogu paradigma on järgmine:

jag tvättar mig 'ma pesen ennast'

du tvättar dig 'sa pesed ennast'

han tvättar sig 'ta peseb ennast'

(hon, den, det)

vi tvättar oss 'me peseme ennast'
ni tvättar er 'te pesete ennast'
de tvättar sig 'nad pesevad ennast'

Näiteid refleksiivpronoomeni ja seda asendava personaalpronoomeni kasutamise kohta:

Jag lär mig svenska 'ma õpin rootsi keelt'.
Vi måste öva oss i att tåla svenska 'me peame harju-
tama rootsi keelt'.
Han kände sig hungrig 'ta tundis end näljasena'.
Barnet har gjort sig illa 'laps on endale haiget tei-
nud'.
Studenten förbereder sig till examina 'üliõpilane
valmistub eksamiteks'.

Sätt dig! 'istu!'

Sätt er! 'istuge!'

Jag satte mig i soffan 'ma istusin sohvale'.

Vänd dig inte om! 'ära end pööra!'

Akta dig! 'hoia end! (ole ettevaatlik)'.

Ta er en kopp té! 'võtke endale tass teed!'

Tuleb teha vahet refleksiiv- ja personaalpronoomeni vahel 3. isikus:

Han såg sig i spègeln 'ta nägi end peeglis'.

Vrd.: Han såg honom i spègeln 'ta nägi teda peeglis'.

2. Refleksiivpronoomenit sig kasutatakse ka umbisiku-
listes konstruktsioonides, kui subjektiks on indefiniitne
pronoomen või mõeldav subjekt 3. isikus:

Man måste försvåra sig 'peab end kaitsma'.

Det är ens plikt att försvåra sig 'igaühe kohus on end
kaitsta'.

Vrd.: Man måste försvåra honom (personaalpronoomen) 'teda
peab kaitsma'.

3. Refleksiivpronoomenit ja personaalpronoomenit enes-
kohases tähenduses kasutatakse sageli prepositsiooniühen-
dites, näit.:

Han tittade framför sig 'ta vaatas enda ette'.

De såg en bil bakom sig 'nad nägid üht autot enda ta-
ga'.

Skall jag ta paraply méd mig? 'kas ma võtan vihmavarju (endaga) kaasa?'

Pandagu tähele järgmisi väljendeid prepositsiooniga på:

Jag har inga pengar på mig 'mul pole raha kaasas'.

Har du någon klocka på dig? 'kas sul on kell kaasas?'

Har ni cigaretter på er? 'kas teil on sigarete (kaasa)?'

Jag klär på mig 'ma panen end riidesse'.

Han har hättan och rocken på sig 'tal on kübar peas ja mantel seljas'.

Hon satte på sig gläsögonen 'ta pani endale prillid ette'.

4. Mõningates väljendites kasutatakse refleksiivpronoomeni tugevdamiseks pronoomenit själv 'ise', näit.:

Hon var alltid sig själv 'ta jäi alati iseendaks'.

Förlåt mig, jag är inte mig själv i dag 'vabandage, ma olen täna endast väljas'.

Det säger sig själv att ... 'on iseenesestmõistetav, et ...'.

§ 90. 1. Refleksiivpronoomenile on lähedane retsiprookne pronoomen (vastastikune asesõna) varandra (kõnekeeles: varann) 'teineteist, üksteist', mis tähistab mitut isikut. Ta ei või olla lauses subjektiks. Näit.:

När återser vi varandra? 'millal me näeme jälle teineteist (üksteist)?'

De älskar varandra 'nad armastavad teineteist'.

Syskonen liknar varandra 'õed-vennad on üksteisele sarnased'.

2. Retsiprookne pronoomen esineb ka genitiivis:

De tryckte varandras händer 'nad surusid teineteise kätt'.

De lånar varandras böcker 'nad laenavad teineteiselt (üksteiselt) raamatuid'.

3. Sageli kasutatakse retsiprookset pronoomenit koos prepositsioonidega:

Sjú dagar efter varandra 'seitse päeva järjest'.
De bodde långt från varandra 'nad elaside teineteisest (üksteisest) kaugel'.

"Lycka till," sade de till varandra. "Önn kaasa", soovisid nad teineteisele (üksteisele)'.
4. Retsiprookset tähendust saab vahel edasi anda ka deponensverbiga (vrd. § 130:2):

Vi träffade varandra på gatan - Vi träffades på gatan
'me kohtusime tänaval'.

Pöjkarna slår varandra - Pöjkarna slås 'poisid löövad üksteist - kaklevad'.

Possessiivpronoomen ja refleksiivne possessiivpronoomen

(omastav ja enesekohane omastav asesõna)

§ 91. 1. Possessiivpronoomen väljendab omamist ja ühildub substantiiviga arvus ja soos. 3. isikul puudub tavaline (s.t. mitterefleksiivne) possessiivpronoomen ja selle asemel tarvitatakse vastava personaalpronoomeni genitiivivormi (vrd. § 87:6):

(jag)	-	<u>min</u>	<u>mitt</u>	<u>mina</u>	'minu'
(du)	-	<u>din</u>	<u>ditt</u>	<u>dina</u>	'sinu'
(han)	-		h a n s		'tema' (mask.)
(hon)	-		h e n n e s		'tema' (fem.)
(den)	-		d e s s		'selle' (utr.)
(det)	-		d e s s		'selle' (neutr.)
(vi)	-	<u>var</u>	<u>vårt</u>	<u>våra</u>	'meie'
(ni)	-	<u>er</u>	<u>ert</u>	<u>era</u>	'teie'
(de)	-		d e r a s		'nende'

Näit.:

min bok 'minu raamat' (min, sest en bok)

mitt barn 'minu laps' (mitt, sest ett barn)

mina böcker 'minu raamatud'

mina barn 'minu lapsed'

Det är min bok 'see on minu raamat'. Är ert rum stort? 'kas te tuba on suur?' Vårt brev var långt 'meie kiri oli pikk'.

Märkus, Mitmuse 2. isikus tarvitatakse pidulikumas keeles pikemaid vorme éder, édert, èdra, kirjades suure algustähega, näit.: Edert brev 'Teie kiri'. Mõningate tiitlite ees tarvitatakse vorme Eders või Ers, näit.: Ers majestät 'Teie majesteet'.

2. Possessiivpronoomenit saab rootsi keeles tarvitada juhtudel, kui eesti keeles tuleb lisada 'oma':

a) predikatiivselt (öeldistättena):

Den här boken är min 'see raamat on minu oma'.

Det här bordsdet är mitt 'see laud on minu oma'.

De här böckerna är mina 'need raamatud on minu omad'.

b) substantiivi ärajätmisel:

Min bil är äldre än din, och deras är äldre än min 'minu auto on vanem kui sinu oma ja nende oma on vanem kui minu oma'.

Ert rum är större än mitt 'teie tuba on suurem kui minu oma'.

Det är inte vårt, det är deras 'see pole meie, vaid nende oma'.

Jag har gjort mitt 'ma olen teinud oma (osa)'.

3. Possessiivpronoomenit tarvitatakse vahel halvustavas või naljatlevas tähenduses, näit.:

Din ödåga! 'sa saamatu!'

Era dumbommar! 'teie rumalad!'

Din lyckliga ost /ust/! 'sa õnneseen!'

4. Possessiivpronoomeni juurde kuulub sageli tugevdav égen, éget, egna /è:gna/ 'oma':

min égen hatt 'mu oma kübar';

mitt éget barn 'mu oma laps';

mina ègna barn 'mu omad lapsed'.

5. Possessiivpronoomen asendatakse teatud juhtudel ühendiga prepositsioon + personaalpronoomen objektiivis. Näit.:

En vän till mig 'üks mu sõber'; vrd.: en av mina vänner 'üks mu sõpru'.

Det är en släkting till oss 'see on (üks) meie sugulane'.

Barnet sitter i knäet på honom 'laps istub tal süles'.

Rösten stöckade sig i halsen på honom 'hää! jäi tal kurku kinni'.

§ 92. 1. R e f l e k s i i v n e possessiivpronoomen (enesekohane omastav asesõna) sin, sitt, sina '(tema) oma' viitab, erinevalt eesti pronoomenist 'oma', ainult 3. isikule ainsuses ja mitmuses. Ülejäänud isikutes tarvitatakse enesekohases tähenduses tavalisi possessiivpronoomeneid; kogu paradigma on seega järgmine:

jag	<u>läser</u>	<u>min</u>	bok	'ma loen <u>oma</u> raamatut'
du	"	<u>din</u>	"	'sa loed <u>oma</u> raamatut'
han, hon	"	<u>sin</u>	"	'ta loeb <u>oma</u> raamatut'
(den, det)				
vi	"	<u>vår</u>	"	'me loeme <u>oma</u> raamatut'
ni	"	<u>er</u>	"	'te loete <u>oma</u> raamatut'
de	"	<u>sin</u>	"	'nad loevad <u>oma</u> raamatut'

Näit.:

Ta(g) méd dig dina böcker! 'võta oma raamatud kaasa!'

Glöm inte era skrivböcker! 'ärge unustage oma vihikuid!'

2. Refleksiivne possessiivpronoomen sin (sitt, sina) viitab tavaliselt lause subjektile 3. isikus:

Han såg sin far på gatan 'ta nägi oma isa tänaval' - vrd. han såg hans far på gatan 'ta nägi tema isa tänaval' (siin hans ei viita lause subjektile).

Mannen (han) tog sin hatt och gick 'mees (tema) võttis oma kübara ja läks'.

Flickan (hon) stod och tälade med sin far 'Tüdruk (tema) seisis ja rääkis oma isaga'.

De har ìnte sett sina föräldrar på flèra år 'nad pole oma vanemaid palju aastaid näinud'.

Ka juhul, kui subjektiks on indefiniitne pronoomen (umbmäärane asesõna) man:

Man bör göra sin plikt 'tuleb täita oma kohust'.

Man skall hålla sitt ord 'tuleb oma sõna pidada'.

3. Mõningates väljendites ei viita sin (sitt, sina) lause subjektile (alusele), vaid mõnele muule sõnale:

a) lause objektile (kaudsihitisele), kui on vaja vältida kahemõttelisust:

Ge honom sin bok 'anna talle tema raamat', - Vrd.: Ge honom hans bok - võib mõista: 'anna talle tema (kellegi kolmanda isiku) raamat'.

Vi måste lämna dem åt sitt öde 'me peame neid jätma (nende oma) saatuse hooleks'.

b) lühendatud võrdlevas kõrvallauses, et vältida kahemõttelisust:

Hon är yngre än sin syster 'ta on noorem kui ta õde'.
- Vrd.: Hon är yngre än hennes syster 'ta on noorem kui ta (kellegi kolmanda isiku) õde'.

Han är bättre än sitt rykte 'ta on parem kui ta kuuldus (kuuldus ta kohta)'

c) alati ühenduses sõnaga var 'iga':

Lägg var sak på sin plats 'pane iga asi oma kohale'.

De sprang var sin väg 'nad jooksid igaüks oma teed'.

Vi gav honom var sin slant 'igaüks meist andis talle rahatüki'.

Han gav oss var sin slant 'ta andis meile igaühele rahatüki'.

Pojkarna fick var sitt äpple 'iga poiss sai uhe õuna'.

3. Pronoomenit sin (sitt, sina) tarvitatakse ka paljudes väljendites, nagu:

Det kòstar på sin höjd 50 rúbl 'see maksab kõige rohkem 50 rubla'.

Det kan man få se på sina håll 'seda včib siin ja seal naha'.

På sin tid ånsågs det fint att ... 'omal ajal loeti peeneks, et ... '.

Mõnes väljendis esineb vana käändevorm sinom:

Du ska få veta det i sinom tid 'küll sa seda omal (čigel) ajal teada saad'.

4. Possessiivpronoomeni ja refleksiivse possessiivpronoomeni mitmuse vorme koos vaba määrava artikliga kasutatakse selleks, et tähistada perekonnaliikmeid tervikuna, näit.:

Alla de mina har rest bort 'kčik minu omad on ära sčitnud'.

Hålsa de dina! 'tervita omasid!' (oma perekonda).

En av de våra 'üks meie omadest'.

Man måste tänka på de sina 'peab mõtlema omade peale'.

Ka genitiivis:

Man måste tänka på de sinas bästa 'peab mõtlema omade käekäigu peale'.

Märkus. Ei kasutata: de era.

Demonstratiivpronoomen (näitav asesčna)

§ 93. Demonstratiivpronoomenid on: den 'see', den här 'see (siin)', samma 'sama', sådan 'selline', dylig 'selline', slik 'säärane', likadan 'samasugune'. Demonstratiivpronoomenitel on kolm pčhivormi: utrum, neutrum ja mitmus; vahel ka eri vorm meessoojaoks (lčpuga -e). Demonstratiivpronoomeneid včib kasutada nii adjektiivselt kui ka substantiivselt (iseseisvalt).

1. den /dɛnn/, det /de:/, de /de:/, domm/ 'see' erinevad personaalpronoomeni 3. isiku vormidest sellega, et nad on rčhulised.

a) Adjektiivsel tarvitamisel jäävad need pronoomed

nid muutumatuks; neile järgnev substantiiv on määratud vormis (lõppartikliga):

Dén bóken är intressánt 'see raamat on huvitav'.

Dét sváret týcker jag óm 'see vastus meeldib mulle'.

Dé böckerna kan du behålla 'need raamatud võid endale jätta'.

Väljendites:

på dét sättet 'sel viisil';

vid dét laget 'praegu, selleks ajaks'.

Nu talar vi inte mer om dén sáken 'sellest asjast me enam ei räägi'.

b) Substantiivsel kasutamisel käändub den (det, de) nagu personaalpronoomen (vt. § 86):

Dém týcker jag mést om 'need meeldivad mulle kõige enam'.

Jag har lást dén bóken och jag týcker myéket om dess innehåll 'ma lugesin seda raamatut ja mulle meeldib selle sisu'.

2. Demonstratiivpronoomeneid den här (det här, de här) 'see (siin)' ja den där (det där, de där) 'see (seal)' kasutatakse tavaliselt kõnekeeles.

a) Adjektiivsel kasutamisel on neile järgnev substantiiv määratud vormis:

Den här tåvlan är vackrare än den där 'see maal on ilusam kui see seal'.

Ta inte de där äpplena, de här är bättre 'ära võta neid õunu (seal), need siin on paremad'.

Väljendis: på det här sättet 'sel viisil, sel moel'

b) Erinevalt demonstratiivpronoomenist den (det, de), vt. ülal, ei käändu den här (där) substantiivsel kasutamisel:

Jag týcker inte om de här (mitte: dem här) 'need mulle ei meeldi'.

De här får du behålla 'need võid sa endale jätta'.

3. Demonstratiivpronoomeneid denna (denne), detta 'see', dessa 'need' kasutatakse kirjakeeles, kõnekeeles asendatakse nad ühenditega den (det. de) här või den (det, de) där (vt. ülal).

a) Adjektiivsel kasutamisel on järgnev substantiiv määramata vormis:

denna bók 'see raamat' (vrd. den här boken);

detta hús 'see maja' (det här húset);

dessa bárn 'need lapsed' (de här barnen).

b) Substantiivsel kasutamisel võib denna (denne) esineda ka genitiivis:

den 7 (sjunde) dennes = den 7 i denna månad '7. selle kuu päeval (skp.)'.

Märkus. Meessoost isikute kohta tarvitatakse sageli denne: Vem är denne man? 'kes see mees on?'

Han ville träffa direktören, men denne var borta 'ta tahtis direktoriga kokku saada, kuid seda polnud kohal'.

4. Demonstratiivpronoomeni ainsuse neutrumivorme tarvitatakse niihästi ainsuse kui mitmuse kohta näitavas (deiktilises) tähenduses.

Vad är det här? 'mis see on?'

Vad är det här för människor? 'mis inimesed need on?'

Det är en klocka 'see on kell'.

Är det dina barn? 'kas need on sinu lapsed?'

Det är min far 'see on mu isa'.

Det är (var) lustiga människor 'need on (olid) lõbusad inimesed'.

Det här är min son 'see on mu poeg'.

Det här är mina syster 'need on mu õed'.

Detta är min mor 'see on mu ema'.

Detta är mina bröder 'need on mu vennad'.

5. Pronoomenit detta 'see' kasutatakse ka a) tagasi viitavalt (anafooriliselt) terve lause või lauseosa kohtaja b) etteviitavalt. Näit.:

a) Flenderna försökte erövra ländet, men detta misslyckades 'vaenlased püüdsid maad vallutada, kuid see ebaõnnestus'.

Han har lämnat sin anställning och detta utan att säga ett ord till någon 'ta lahkus töölt ilma kellelegi ütlema-ta'.

b) Vad som har skett är endast detta: ... 'see, mis juhtus, on ainult see (järgmine): ...'.

Pronoomenit detta kasutatakse ka ühendis:

före detta (lühendatult f d) 'endine', näit.: f d lektor Karlsson 'end. lektor Karlsson'.

6. Pronoomeneid densamma (densamme - mask.), detsamma 'seesama', desamma 'needsamad' kasutatakse tavaliselt ainult substantiivselt (iseseisvalt), kuna samma (samme) 'sama' esineb ainult adjektiivselt artiklita substantiivi ees.
Näit.:

a) Han är alltid densamme 'ta on alati seesama'.

Väljendites:

i detsamma 'kohe, samal silmapilgul';

det gör detsamma 'see on ükskõik';

Gott nytt år! - Tack, detsamma 'Head uut aastat!

- Tänan, soovin sama'.

b) Vi kan ju gå samma väg 'me võime ju sama teed minna'.

Det är samme man, jag såg i går 'see on sama mees, keda ma eile nägin'.

De gick i samma klass 'nad käisid samas klassis'.

I samma ögonblick hände det 'samal silmapilgul juhtus see'.

Samma regler gäller även i detta fall 'samad reeglid kehtivad ka sel juhul'.

Väljendites:

med samma (med detsamma) 'kohe';

det är sak samma 'see on ükskõik'.

7. Pronoomenid sådan (sådant, sådana) (kõnekeeles sageli lühendatult sån, sånt, såna) ja dylig (dyligt, dylika)

tähendavad mõlemad 'selline, säärane' ning neid tarvitatakse nii adjektiivselt kui ka substantiivselt, tavaliselt koos eelneva määramata artikliga en, ett.

a) Adjektiivselt:

En sådan vän som du 'selline sõber nagu sina'.

Sådan herre, sådan dräng 'nii nagu isand, nõnda ka sulane'.

Sånt (sådant) är livet 'nii on elu'.

En dylik upplevelse hade han aldrig förr haft 'sellist elamust polnud tal varem kunagi olnud'.

Sageli esineb sådan hüüdlausestes tähenduses 'milline';

(En sådan väcker dag! 'milline ilus päev!')

Ett sådant mod! 'milline julgus!'

Sådana idéer! 'millised ideed!'

b) Substantiivselt:

En sådan som du kan inte känna till saken 'selline nagu sina seda niikuinii ei tea'.

Sådant händer 'seda juhtub'.

Något sådant hade jag inte väntat 'midagi säärast polnud ma oodanud'.

Något dylikt har jag aldrig hört 'midagi säärast (sellitaolist) pole ma kunagi kuulnud'.

Sådana ord som 'här', 'där', 'nu' o d (= och dylika) kallas adverb 'selliseid sõnu nagu 'siin', 'seal', 'nüüd' jms. nimetatakse määrsõnadeks'.

o d = o dyl = och dylikt (och dylika) 'ja muud sellesarnast (jms.)';

e d = eller dylikt 'või muud sellesarnast (vms.)'.

8. Mõningates väljendites esinevad vanemad vormid slik (slikt, slika) 'selline, säärane' ja så 'selline':

Ett slikt illdåd 'säärane kuritegu'.

Jag inlåter mig icke med en slik 'ma ei tee säärase (inimesega) tegemist'.

I så måtto har han rätt 'selles suhtes on tal õigus'.
På så sätt (või: på det sättet) 'sel viisil'.

9. Demonstratiivpronoomenite hulka loetakse ka likadan (likadant, likadana) 'samasugune; ühesugune':

Tvillingarna hade likadana kläder 'kaksikutel olid ühesugused riided'.
Han är likadan trots allt 'ta on kõigele vaatamata (ikka) samasugune'.

Determinatiivpronoomen (määrav asesõna)

§ 94. Kui demonstratiivpronoomen viitab järgnevale relatiivlausele, infinitiivile või prepositsioonühendile, siis nimetatakse teda rootsi keele grammatikas determinatiivpronoomeniks. Determinatiivpronoomenid esinevad niihästi adjektiiivselt kui substantiivselt (iseseisvalt).

1. Determinatiivselt võib kasutada kõiki demonstratiivpronoomeneid, peale substantiivse dénne.

a) Kui järgneb relatiivlause:

Känner du den där mannen, som står där? 'kas sa tunseada meest, kes seal seisab?'

Det där du sade i går var alltså sant 'see, mis sa eile ütlesid, oli seega õige'.

Det du säger är inte sant 'see, mis sa ütled, pole õige'.

Dén som tigger han sàmtycker 'see, kes vaikib, on nõus' (vaikimine tähendab nõusolekut).

Jag tycker synd om dem, som lätt blir sjösjuk 'mul on kahju neist, kes jäävad kergesti merehaigeks'.

Ett hjärtligt tack till alla dem, som hyllat mig på min 50-årsdag 'südamlik tänu kõigile (neile), kes mind mu 50. sünnipäeval õnnitlesid'.

Bland dem, som gratulerade honom, var hans chef 'nende hulgas, kes teda õnnitlesid, oli ta šeff'.

b) Järgneb infinitiiv:

Jag har den äran att gratulera 'mul on au õnne soovida'.

Han upplevde den glädjen att få återse sina föräldrar 'talle sai osaks rõõm oma vanemaid jälle näha'.

c) Järgneb prepositsioonühend:

Den bästa stadsdelen är dén omkring tórgét 'parim linnaosa on see, mis asub turu ümber'.

Bland kavájerna var dé med tré knappar populárust 'kuubedest olid kolmenõbbilised kõige populaarsemad'.

2. Determinatiivpronoomen den (det, de) erineb samakuulisest demonstratiivpronoomenist sellega, et:

a) substantiivsel kasutamisel on utrumi genitiiv dens (mitte dess, nagu demonstratiivpronoomenil, vt. § 93: lb), näit.:

Det är déns fel, som inte kom 'see on selle süü, kes ei tulnud'.

Det är déns skyldighet, som lånar en bók, att återlämna den 'see, kes laenab raamatu, on kohustatud selle ka tagasi andma'.

Mitmuse genitiiv on déras nagu demonstratiivpronoomenilgi:

Du skülle ha sett déras ansikten, som såg på 'sa oleksid pidanud nende nägusid nägema, kes pealt vaatasid'.

b) Adjektiivselt kasutatud determinatiivpronoomenile järgnev substantiiv on m ä ä r a m a t a vormis, kui järgneb relatiivlause, mille abil tahetakse substantiivi-ga tähistatavat eset lähemalt piiritleda, s.o. eraldada teistest samasugustest. Sel juhul öeldakse, et relatiivlause on vajalik ehk vältimatu. Näit.:

Dén bok, som du frågade efter, finns inte i bibliotéket 'seda raamatut, mida sa küsisid, ei leidu raamatukogus'.

Vem var den män, (som) du talade med? 'kes oli see mees, kellega sa rääkisid?'

Jag gör det på dét villkor, att du hjälper oss 'ma teen seda (sel) tingimusel, et sa meid aita'.

Dét träd, som vi fällde, var en tall 'see puu, mille me maha võtsime, oli mänd'.

De tidskrifter, som mamma hade köpt honom, hade han redan läst 'neid ajakirju, mis ema talle ostis, oli ta ju ba lugenud'.

Determinatiivpronoomenile järgnev adjektiiv on aga määratud vormis (vrd. § 72:4):

Det gamla hus, som ligger vid sjön, skall rivas 'see vana maja, mis seisab järve kaldal, lammutatakse'.

Märkus. Kui relatiivlause annab ainult lisaselgitust juba varem piiritletud mõiste kohta, nimetatakse seda "vabaks" relatiivlauseks; eelnev substantiiv on sel juhul määratud vormis:

a) ilma determinatiivpronoomenita den (det, de), kui substantiivile ei eelne adjektiivi (või partitsiipi):

Han förärgade sig över lärmet, som störde hans nättro 'ta pahandas lärmi üle, mis segas ta öörahu'.

b) koos determinatiivpronoomeniga, kui substantiivile eelneb adjektiiv (partitsiip):

I de förvirkade unionsstriderna, som räsade under femtonhundraalet, förstördes många städer ... 'segastes unionisõdades, mis möllasid 16. sajandil, hävitati palju linnu ...'.

Kõnekeeles ei tehta ranget vahet vajalike ja vabade relatiivlauseste vahel ja tarvitatakse sageli substantiivi määratud vormi ka vajalike relatiivlauseste puhul, näit.:

Båtarna (de batar), som ligger i hämmen, är sègelklara 'laevad, mis seisavad sadamas, on sõiduvälmis'.

Interrogatiivpronoomen (küsiv asesõna)

§ 95. Interrogatiivpronoomenid on:

a) ainult substantiivselt kasutatavad:

vem 'kes', genitiiv vems 'kelle';

b) niihästi substantiivselt kui ka adjektiivselt kasutatavad:

vad 'mis' (muutumatu);

vad för (en, ett, ena) 'mis, missugune';

vilken (vilket, vilka) 'kes, mis, milline'; genitiiv lõpuga -s;

vilkendera (vilketdera, vilkadera) 'kumb'; genitiiv lõpuga -s;

hürudan (hürudant, hürudana) 'missugune, milline'
(kõnekeeles ka hürdan, -t, -a)

Substantiivselt kasutatavad interrogatiivpronoomenid esinevad subjekti, objekti ja öeldistäite funktsioonis; genitiiv on olemas ainult pronoomenitel vem, vilken ja vilkendera.

Näiteid ja reegleid tarvitamise kohta:

1. Vem är det? 'kes see on?'

Vem mötte du på gatan? 'keda sa kohtasid tänaval?'

Vem tillhör den här boken? 'kellele kuulub see raamat?'

Vems tur är det nu? 'kelle (järje)kord nüüd on?'

Vems böcker är det där? 'kelle raamatud need seal on?'

Vems är den där boken? 'kelle oma on see raamat (seal)?'

Märkus. Mitmuses tarvitatakse sageli vilka tähenduses 'kes':

Vem (või: vilka) av er såg mig? 'kes teist nägi mind?'

Vem (või: vilka) av er kan svära? 'kes teist saab vastata?'

Vilka är borta i dag? 'kes täna puudub (puuduvad)?'

2. Vad är det? 'mis see on?'

Vad hände då? 'mis siis juhtus?'

Vad heter han? 'mis ta nimi on?'

Vad betyder det? 'mis see tähendab?'

Vad sade /sá:/ du? 'mis sa ütlesid?'

Ka adjektiivselt:

Vad nytta har du av det här? 'mis kasu sul sellest on on?'

Vad nytt? 'mis uudist?'

3. Vad för en bok läser du? 'mis raamatut sa loed?'

Vad för ett djur är det här? (= Vad är det här för ett djur?) 'mis loom see on?'

Vad för människor är de? 'mis inimesed nad on?'

Vad är du för en? 'mis (kes) sina niisugune oled?'

Vad är det för dag i dag? 'mis päev täna on?'

Vad är det för någonting? 'mis (asi) see on?'

Vad sade /sá:/ du för något? 'mis (asja) sa ütlesid?'

Vad för något? (kõnekeeles) 'mis? kuidas?' (ka: Hur?

'kuidas?'; Hur sá? 'mida sa ütlesid (te ütlesite)?';

Va falls? 'kuidas, palun?'; Förlät! 'vabandage!'; vöi:

Förlät. jag hörde inte! 'vabandage, ma ei kuulnud'.

Vad för slag? 'mida? mis asja?'

Vad för slags bläck önskar ni? 'mis sorti tinti te soovite?'

Vad för slags folk är det? (= Vad är det för slags folk?) 'mis laadi rahvas (inimesed) need on?'

4. Vilken bok menar du? 'missugust raamatut sa mõtled?'

Vilket tåg tänker du ta? 'millist rongi sa mõtled võtta? (millise rongiga sa mõtled sõita?)'

Vilka ördböcker behöver du? 'milliseid sõnaraamatuid sa vajad?'

Vilken är nästa hållplats? 'mis on järgmine peatus?'

Tähenduses 'kes?' (vrd. ülal punkt 1 märkus):

Vilka är dina bästa vänner? 'kes on sinu parimad sõbrad?'

Vilkas barn kómmer? 'kelle lapsed tulevad?'

Tähenduses 'kes (neist)?'

Vilken (kõnekeeles: vem) av er har gjort det? 'kes teist tegi seda?'

Tähenduses 'kumb?':

Här är två hundar. Vilken är din? 'siin on kaks koera, milline (kumb) neist on sinu oma?'

Tähenduses 'mitmes?':

Vilken lektiôn är det här? 'mitmes (õppe)tund see on?'

Märkus. Adjektiivselt tarvitatud vilken ei saa genitiivi lõppu -s: Vilken flickas hátt? 'millise tüdruku kübar?'

5. Pronoomeni vilkendera 'milline neist' järel on substantiiv määratud vormis (vanemas keeles):

Vilkendera háttén (= vilkendera av háttarna) týcker du óm? 'milline nendest kübaratest sulle meeldib?'

Vilketdera táget réser du méd? 'millisega nendest rongidest sa sõidad?'

Vilkendera týcker ni bást óm? 'milline nendest teile kõige rohkem meeldib?'

6. Hür(u)dan var pjäsen /pjé:ssón/? 'kuidas oli näidend?'

Hür(u)dan hatt hade hon? 'milline kübar tal oli?'

Hür(u)dant var vädret i förra véckan? 'kuidas ilm oli eelmisel nädalal?'

Hür(u)dant väder har vi i dag? 'milline ilm on meil täna?'

7. Interrogatiivpronoomeniga algavas küsilause esineb rootsi kõnekeeles sageli emfaatiline (rõhuline) det är ('see on'), millele võib järgneda som ('kes, mis'), vrd. § 88:7. Näit.:

Vem knäcker? - Vem är det som knäcker? 'kes (see on, kes) koputab?'

Vad vill du ha? - Vad är det du vill ha? 'mis sa tahad saada?'

Vem var det du hälsade på? 'keda sa tervitasid?'
(kes see oli, keda sa tervitasid?)

8. Interrogatiivpronoomeni juurde kuuluv prepositsioon asetatakse tavaliselt lause lõppu:

Om vem talar ni? - Vem talar ni om? 'kellest te räägite?'

Vem har jag den äran att tala med? 'kellega on mul au kõnelda?'

Vad tänker du på? 'millele sa mõtled?'

Vad berör det på? 'millest see oleneb?'

Vad handlar den om? 'millest on seal juttu?'

Vad är det frågan om? 'milles seisneb asi?'

Adjektiivsel tarvitamisel seisab aga prepositsioon tavaliselt interrogatiivpronoomeni ees:

Med vad rätt åklagar ni honom? 'mis õigusega te teda süüdistate?'

Av vad skäl säger du så? 'mis põhjusel sa nii ütled?'

I vad mån gäller detta mig? 'mil määral puutub see minusse?'

I vilket land föddes han? 'mis maal ta sündis?'

9. Interrogatiivpronoomile, mis on kaudse küsilause subjektiks, lisandub pronoomen som (vrd. § 96:7):

a) Se efter, vem som ringde 'vaata järele, kes helistas'.

Aga: Jag undrar, vem det är 'ma imestan (tahaksin teada), kes see on' (siin on vem öeldistäide).

- b) Jag vét inte, vad som hände 'ma ei tea, mis juhtus'.
Aga: Jag vét inte, vad (lause objekt) jag skulle göra
 'ma ei tea, mida ma peaksin tegema'.
- c) Kan du säga, vilken färg som passar mig bäst? 'kas
 sa vöid ütelda, milline värv mulle
 kõige paremini sobib?'
- Aga: Kan du säga, vilken färg (lause objekt) jag borde
 välja? 'kas sa vöid ütelda, millise värvi ma peak-
 sin valima?'

10. Interrogatiivpronoomeneid tarvitatakse ka hüüdlau-
 setes, näit.:

Ack, vad det är skönt! 'ah, mis ilus!'
Vad det är skönt här! 'kui ilus siin on!'
Vad för en stor karl! 'milline suur mees!'
Vilken härlig morgon! 'milline tore hommik!'
Vilket tungt öde! 'milline raske saatus!'
Vilka vackra blommor! 'millised ilusad lilled!'
 (Vrd. § 93:7a)

§ 96. Relatiivpronoomen (siduv asesõna)

a) ainult substantiivselt kasutatavad:

som 'kes, mis', vars 'kelle, mille', vad 'mis';

b) niihästi substantiivselt kui ka adjektiivselt kasu-
 tatav vilken (vilket, vilka) 'kes, mis, milline', genitiiv
 lõpuga -s.

Näiteid ja reegleid tarvitamise kohta:

1. som on kõige tavalisem relatiivpronoomen, seda tar-
 vitatakse nii ainsuses kui ka mitmuses kõigi geenuste kohta
 nominatiivi ja objektiiv funktsioonis (vt. § 86):

a) Männen, som står där ... 'mees, kes seisab seal ...'
 Männen, som går där ... 'mehed, kes seal lähevad ...'
 Trädet, som ni ser därbörta 'puu, mida te seal
 näete ...'

b) Sageli pärast pronoomeneid:

Jag, som är din vän ... 'mina, kes (ma) olen su sõber ...'

Ni, som känner mig ... 'teie, kes (te) tunnete mind ...'

Du är dén, som känner mig bäst 'sina oled see, kes mind kõige paremini tunneb'

Det, som du kan göra i dag, skall du inte uppskjuta till i morgon '(see,) mida sa võid täna teha, ära lükka edasi homse peale'.

Ingen, som én gång har sett det, kan någonsin glömma det 'see, kes seda on üks kord näinud, ei unusta seda kunagi'.

Han bor i samma hus som jag 'ta elab samas majas, kus minagi'.

Märkus. Erinevalt eesti keelest ei tarvitata rootsi keeles interrogatiivpronoomenit vem 'kes' relatiivpronoomeni funktsioonis; vem säilib aga kaudes küsimuses, vt. § 95: 9.

2. Pronoomenil som puudub genitiiv, seda asendab vars 'kelle, mille', mitmuses vilkas 'kelle(de), mille(de)':

Han är en man, vars ord man inte glömmet 'ta on mees, kelle sõnu ei unustata'.

Dessa män är flygare, vilkas mod hänför alla 'need mehed on lendurid, kelle julgus vaimustab kõiki'.

Kõnekeeles välditakse pronoomeneid vars ja vilken ning tarvitatakse teisi konstruktsioone, näit.:

Man kan inte köpa en bok, som man har glömt bort titeln på (= ... en bok, vars titel man har glömt bort) 'ei saa osta raamatut, mille pealkiri on ununenud'.

3. Pronoomen vad 'mis, mida' on muutumatu ja esineb ainult kahel juhul:

a) pärast korrelaati allt 'kõik', kusjuures vad võib ka välja jääda:

Det är allt, vad jag vet om saken 'see on kõik, mis ma asjast tean'.

Allt (vad) han gör lyckas 'kõik, mis ta teeb, õnnestub (hästi)'.

b) tähenduses 'see, mis':

Vad du gör, gör snart 'see, mida sa teed, tee kiiresti (varsti)'.

Jag hörde inte, vad han så(de) 'me ei kuulnud (seda), mis ta ütles'.

Han säger, vad han tänker 'ta ütleb, mis ta mõtleb'.

4. Pronoomenit vilken tarvitatakse vähe, tavalisem on som (vt. ülal punkt 1). Kirjakeeles esineb vilken nn. vabades relatiivlausestes, s.o. siis, kui relatiivlause ei piiritle täpsemalt korrelaati, vaid viib lihtsalt jutustust edasi (vrd. § 94:2 märkus), näit.:

Det åntas, att någon övan arbetare hänskats övarsammt med en granát, vilken därvid exploderat 'arvatakse, et keegi vilumatu tööline käsitses granaati ettevõtetamatult, mis sealjuures lõhkes'.

Kui korrelaadiks on terve lause, esineb neutr. vilket:

Han har åntligen vunnit en fast ånstållning, vilket (= något som) glåder mig 'ta on lõpuks leidnud endale kindla töökoha, mis mind rõõmustab'.

5. Prepositsioon võib seista ainult pronoomenite vilken ja vars ees, teistel juhtudel seisab prepositsioon lause lõpus:

Mannen, med vilken vi tälade (= vilken vi tälade med)
'mees, kellega me rääkisime'.

Den man, i vars hus jag bor 'see mees, kelle majas ma elan'.

Aga: Vem var den man, som du tälade med? 'kes oli see mees, kellega sa rääkisid?'

Den sak, som du tälade om ... 'see asi, millest sa rääkisid ...'

Den sjukdom, som han plägades av 'haigus, mille käes ta vaevles'.

Vi tittar éfter i en tidning, så får vi se, vad vi har att välja på 'me vaatame järele ajalehest, siis näeme, mida meil valida on'.

Allt, vad vi förr glatt oss åt, var nu borta 'kõik, mis meid enne rõõmustas, oli nüüd kadunud'.

Märkus. Prepositsioon võib relatiivlauset otse sisse juhatada, sel juhul võib prepositsioon seista relatiivpronoomeni ees:

Tänk på vad du gör 'mõtle sellele, mis sa teed'.

Efter vad jag har hört kómmar han snart hem 'nagu ma kuulnud olen, tuleb ta varsti koju'.

6. Kui relatiivpronoomen on objektiks, võib ta välja jääda, näit.:

a) Han är den trévligaste människa, (som) jag känner 'ta on kõige toredam inimene, keda ma tunnen'.

Han kan inte kópa alla böcker, han skulle vilja há 'ta ei saa osta kõiki raamatuid, mida tal oleks tarvis'.

Det är det minsta, ni kan göra 'see on ainuke, mida te võite teha'.

Det (som) du säger, är inte sant 'see, mis sa ütled, pole õige'.

b) Relatiivpronoomen jääb välja juhul, kui prepositsioon seisab lause lõpus (vrd. ülal punkt 5):

Vem var den, (som) du tälade med 'kes oli see mees, kellega sa rääkisid?'

Här är bóken, (som) du tälade om 'siin on raamat, millest sa rääkisid'.

c) Relatiivpronoomen jääb tavaliselt välja emfaatilises konstruktsioonis ühendiga det är (vt. § 88:7), kui relatiivpronoomen oleks objektiks. Kui korrelaadiks on personaalpronoomen, seisab see objektiivis (§ 85). Näit.:

Vem är det, jag talar med '(kes see on), kellega ma räägin?'

Det är dig, han är ond på 'ta on s i n u peale pahane'.

Det är oss, han talar om 'ta räägib m e i s t '.

Det var honom, jag fann där 'ma leidsin t e m a sealt'.

Ka väljendites nagu:

Det är här jag bor 'ma elan s i i n '.

Det är där ni stiger av 's e a l te väljute'.

Aga: Relatiivpronoomen ei või välja jääda, kui see on subjektiks:

Det är du, som har gjort det 's i n a oled seda teinud'.

7. Kui vad 'mis' ja vilken 'kes, mis, milline' on kõrvallause subjektiks, peab neile tingimata lisanduma pronoomen som (vrd. § 95:9);

Jag vét inte, vad som är rätt 'ma ei tea, mis on õige'.

Aga: Han gjorde, vad han künde 'ta tegi, mis ta võis' (siin on vad objektiks).

Teisi näiteid:

Han künde inte förklára, vad som hade hänt 'ta ei suutnud seletada, mis oli juhtunud'.

Det var allt, (vad) som inträffade 'see oli kõik, mis juhtus'.

Jag måste tala om för dig, vilken ötur som jag har haft 'ma pean sulle jutustama, milline ebaõnn mind tabas'.

Märkus. Mõningates väljendites võib som välja jääda, kuigi relatiivpronoomen on subjektiks; sel juhul aga muudetakse kõrvallause sõnajärjestust:

Jag vét inte, vad rätt är (= vad som är rätt) 'ma ei tea, mis on õige'.

8. Vanemas keeles ja praegugi luulekeeles tarvitatakse relatiivpronoomenina den (det, de) ja den där (rõhuga den peal), näit.:

Åskurs söner, som böja knä för gudar, dém jag föraktar (E. Tegnér) 'Askuri pojad, kes põlvitavad jumalate ees, keda ma põlgan'.

Dén där icke är mot oss, han är med oss 'see, kes pole meie vastu, on meiega'.

9. Eri grupi moodustavad nn. üldised relatiivpronoomenid, mis moodustatakse än või helst lisamisega:

Vad du än gör, kom inte för sént till tåget 'mis sa ka ei tee, ära rongile hiljaks jää'.

Vilken väg ni än far ... 'millist teed te ka ei sõidaks ...'.

Han hade ständig frångång, vad helst han tog sig för 'tal oli pidevalt edu, mida ta ka poleks ette võtnud'.

Kui relatiivpronoomen on kõrvallause subjektiks, esineb (vem, vad, vilken) som helst, som:

De sålde sina varor till vem som helst som ville köpa dem 'nad müüsid oma kaupu kõigile, kes aga ainult tahtsid neid osta'.

Indefiniitne pronoomen (umbmäärane asesõna)

§ 97. Indefiniitsed pronoomenid on:

a) ainult substantiivselt kasutatavad:

allting 'kõik';

någonting 'midagi';

ingenting 'ei midagi';

man (umbmäärane subjekt, vastab tavaliselt eesti umbisikulistele lõppudele - takse, -(d)akse, ja -ti, -di);

en 'keegi, üks' (võib olla ka objekt sõnale man, vt.

lk. 151).

var och en, vart och ett 'igaüks';
envár 'igaüks';
varénda en, varénda ett 'igaüks, viimane kui üks';

b) ainult adjektiivselt kasutatavad:

var, vart 'iga';
varje 'iga';
varénda, varténda 'iga, viimane kui üks';

c) niihästi substantiivselt kui ka adjektiivselt kasutatavad:

all, allt, alla 'kõik';
båda, bågge 'mõlemad';
ånnan, ånnat, åndra 'teine, muu';
någon, något, några 'mõni';
sömlig, sömligt (= somt), sömliga 'mõni';
ingen, intet (kõnekeeles: inget), inga 'ei keegi, ei ükski';
varånnan, vartånnat 'iga teine';
någondera, någotdera 'emb-kumb, keegi neist';
åndera, åttdera 'emb-kumb, üks neist';
ingendera, intetdera 'ei kumbki, ei keegi neist';
våndera, vårtdera 'kumbki, igaüks neist';
sjålv, sjålvt, sjålva 'ise';
måcken, måcket, måckna 'palju';
mången, månget, många 'mitu, palju';
lått, fåga 'våhe';
få 'våhesed, våhe'.

Indefiniitsete pronoomenite hulka loetakse rootsi keele grammatikas erisuguseid määratlussõnu, mis vormi poolest võivad olla muutumatud pronoomenid või käänduvad ja osalt isegi kompareeruvad adjektiivid, mõned on sisuliselt lähedased numeraalidele (arvsõnadele). Neil on kõigil oma iseärasused, mistõttu on põhjust nende kasutamise võimalusi eraldi vaadelda:

1. Pronoomenit man kasutatakse ainult umbmäärase subjekti funktsioonis, näit.:

Man b ygger ett hus 'ehitatakse maja'.

Man byggde ett hus 'ehitati maja'.

Man k an vad man vill 'inimene saab, kui ta tahab'.

S  får man inte bära sig åt 'nil ei tohi k ituda'.

Det g r lättare om man  r två 'l heb kergemini, kui ollakse kahekesi'.

Puuduvaid k andevorme asendab pronoomen en:

Man kan  ldrig v ta, vad som kan hända  n 'ei v i kunagi teada, mis kellegagi v ib juhtuda'.

Ens tid räcker inte till allt 'inimesel) ei j tku k igeks aega'.

Märkus. K nekeeles tarvitatakse pronoomeni man t h nduses ka de 'nemad', folk 'rahvas' jms. N it.:

De säger (folk säger), att han är mycket snål 'r aggi-takse, et ta on v ga ihnus'.

Pronoomeni man puhul arvab k neleja tavaliselt iseen-nast ka sinna hulka.

2. Adjektiivsed var, v rje, varenda tähendavad 'iga-( ks)' ja esinevad ainult ainsuses:

Var (v rje) dag 'iga päev'.

Vart (v rje)  r 'iga(1) aasta(1)'.

Var t onde min t 'iga k mmes minut'.

Det har regnet varenda dag den här v ckan 'iga päev sel nädalal on vihma sadanud'.

Pronoomenil var võib esineda genitiivivorm:

Det är i var (või: vars) mans mun 'see on iga mehe suus' (s.t. k ik r agivad sellest).

Substantiivselt tarvitatakse env r, var och en, var-enda en t h nduses 'iga ks':

Env r f r sv ra för sig 'iga ks peab ise enda eest vastutama'.

Det här borde var och en v ta 'seda peaks iga ks teadma'.

De har gått varenda en 'nad on k ik (viimane kui  ks) läinud'.

Genitiivis:

Det är vårs och éns énsak 'see on igaihe oma asi'.

Märkus. Pronoomeneid var sin, var sitt, mitm. var sina tarvitatakse järgmist laadi väljendites:

Det fick var sin ny (või: nya) bok 'nad said igaiüks uue raamatu'.

Barnen fick var sitt rött (või: röda) äpple 'lapsed said igaiüks punase õuna'.

Vi satt på var sin (mitte: var vår) stól 'me istusime igaiüks oma toolil'.

3. Pronoomenid all ja allting 'iga, kõik':

All början är svår 'iga algus on raske'.

Tack för allt besvär 'aitäh kõige vaeva eest'.

Allt eller intet 'kõik või mitte midagi'.

Det är icke guld allt som glimmar 'kõik pole kuld, mis hiilgab'.

Alla goda ting är tre 'kõiki häid asju on kolm'.

Én för alla och alla för én 'üks kõigi eest ja kõik ühe eest'.

Allting har sin tid 'igal asjal on oma aeg'.

Sätta allting på spél 'kõik mängu panema'.

Genitiivis:

Allas krig mot alla 'kõigi sõda kõigi vastu'.

Väljendites:

i alla fáll 'igal juhul';

utan all tvékan 'ilma kõhklemata'.

Tack så mycket! - För áll dé! 'Palju tänu! - Palun väga'.

När állt kommer omkring 'lõppude lõpuks';

allt som allt 'kokkuvõttes';

av allt att döma 'kõigi järgi otsustades'.

Vanade käändevormidega mõningates väljendites:

Det är ej állom givet 'see pole kõigile antud';

i állo 'igas asjas, igas suhtes'.

Substantiiv pronoomeni alla järel võib olla määratud või määratus vormis, vt. § 42:10.

4. Pronoomenid båda ja bågge 'mõlemad':

Båda två (bågge två) var ònse 'mõlemad olid ühel nõul'.

Båda pojkarne 'mõlemad poisid'.

Vilken av de båda? 'kumb neist kahest?'

Det går bra på bågge sätten 'molemat moodi kõlbab'.

Båda (bågge) delarna 'mõlemaid; mõlemat sorti'.

Genitiivis:

Enligt bådas (bågges) mening 'mõlemate arvates'.

Det är bådas vår önskan 'see on meie mõlema soov'.

Märkus. Kui båda (bågge) seisab koos adjektiiviga, tuleb lisada määratud vaba artikkel de ette või taha; substantiiv on määratud vormis:

De båda (või: båda de) unga männen är konstnärer 'mõlemad noored mehed on kunstnikud'.

Kui adjektiiv puudub, võib ka vaba määratud artikkel puududa; substantiiv on määratud vormis:

(De) båda barnen 'mõlemad lapsed'.

Substantiiv on määramata vormis, kui båda kõrval esineb mõni teine määratlussõna, mis nõuab substantiivi määramata vormi, näit.:

Mina båda (või: båda mina) systtrar 'mu mõlemad õed'.

Samuti üksikutes väljendites nagu:

En väg med diken på båda sidor 'maantee, millel on mõlemal pool kraavid'.

5. Pronoomen ånnan 'teine, muu' käändub nagu tavaline adjektiiv: määramata vormid on ånnan ja ånnat, määratud vorm ja mitmus åndra. Genitiiv esineb ainult substantiivselt tarvitatud vormidel ånnan ja åndra. Näit.:

Jag skall göra det en ånnan gång 'ma teen seda mõni teine kord'.

Det var en ånnan sak 'see on teine asi' (see muudab asja).

Det får ordnas på ånnat sätt 'seda tuleb teistmoodi korraldada'.

På andra sidan vägen 'teisel pool teed'.

Det vill med andra ord säga 'teiste sõnadega'.

Ändra tider, andra sèder 'teised ajad, teised kombed'.

Den som gräver en grop åt andra faller ofta själv därifrån 'kes teisele auku kaevab, langeb (sageli) ise sisse'.

Genitiivis:

Han bryr sig ìnte om någon ännans mènning 'ta ei hooli kellegi teise arvamusest'.

Man skall ìnte lägga sig i ändras affärer 'ei maksa end teiste (inimeste) asjadesse segada'.

Väljendites:

Bland annat 'muuseas'.

Vi tälade om ett och annat 'me rääkisime ühte-teist'.

Jag kunde ìnte annat än skrätta 'ma ei saanud teisiti kui naerda'.

Vastandades en - annan:

En dricker öl, en annan föredrar vatten 'üks joob õlut, teine eelistab vett'.

På ett eller annat sätt 'ühel või teisel viisil'.

Ä òna sidan - å àndra sidan 'ühelt poolt - teiselt poolt'.

Både det òna och det àndra 'nii üht kui teist'.

Den òna dâgen är den àndra lîk 'üks pæev on teise sarnane'.

Han stännade én eller annan vècka 'ta jäi (siia, sinna) üheks või kaheks nädalaks'.

Av én eller annan ànledning 'ühel või teisel põhjusel'.

6. Pronomenit varannan, vartannat 'iga teine' (vrd. § 83:4):

Han är lèdig varannan dag 'ta on (töölt) vaba ülepäeviti'.

Vartannat är 'iga teine aasta'.

Vrd.: var tredje dag 'iga kolmas pæev';

vart fjärde år 'iga neljas aasta'.

7. Någon, något, några ja någonting 'mõni, keegi'
(kõnekeeles: nånting) 'midagi':

Kom tillbåka någon annan dag 'tule mõni teine päev tagasi'.

Han tålade svenska med någon brytning 'ta rääkis rootsi keelt teatava aktsendiga'.

Har någon varit här? 'kas keegi (mõni) on siin olnud?'

Någon av pójkarna 'keegi poistest'.

Några av mina vänner 'mõned mu sõpradest'.

Något är bättre än intet 'midagi on parem kui mitte midagi'.

Det måste ha hänt honom något 'tal on arvatavasti midagi juhtunud'.

Genitivis:

Det här måste vara någons fel 'see peab olema kellegi viga'.

Någonting (või: något) har hänt 'midagi on juhtunud'.

Här saknas någonting 'siin puudub midagi'.

Ge mig någonting annat 'anna (andke) mulle midagi muud'.

Mårkus. Teatavates väljendites jääb någon eesti keelde tõlkimata:

Har du någon bror? 'Kas sul on vend?'

Nej, jag har inte några syskon (= jag har inga syskon) 'ei mul pole õdesid-vendi'.

Jag skulle vilja låna en penna. Har du någon? 'ma tahaksin laenata sulle, kas sul on?'

Har du (någon) klöcka på dig? 'kas sul on kell kaasas?'

Har du några pengar? 'kas sul on (natuke) raha?'

Några pengar hade han inte 'raha tal polnud'.

Vad för något? 'mida (sa ütlesid)?'

Vad är han för något? 'mis ta on?' (mis amet tal on?)

Vad är det för något? 'mis (asi) see on?'

8. Sõmlig, sõmligt (sõmt), sõmliga tähendab umbes sama, mis någon 'mõni', kuid tarvitatakse ainsuses ainult ainemetuste ja abstraktsete substantiivide puhul; mitmuses sõmliga 'mõned, mõningad' juurde mõeldakse tavaliselt 'mitte teised'. Näit.:

Sõmlig frukt måste kastas 'mõned puuviljad tuli ära visata'.

Sõmligt arbete undviker han 'mõnest tööst ta hoidub eemale'.

Han är sa pedantisk i sõmligt 'ta on mõnes asjas nii pedantne'.

Sõmliga satt, andra stod 'mõned istusid, teised seisid'.

Väljendis: i sõmliga fall 'mõningatel juhtudel'.

9. Pronoomenid ingen, intet (kõnekeeles: inget), inga 'ei keegi, ei ükski, ei miski' ja ingenting 'ei midagi':

Där fanns ingen människa 'seal polnud ühtki inimest'.

Jag har ingen lust till det 'mul pole selleks mingit isu'.

Har ingen ringt till mig, medan jag var ute? 'ega keegi pole mulle helistanud, kui väljas olin?'

Ingen var hemma 'kedagi polnud kodus'.

Ingen är profét i sitt fädernesland 'ükski pole prohvét oma kodumaal'.

Inget svar behövdes 'polnud mingit vastust tarvis'.

På intet sätt 'ei mingil moel'.

Inga nyheter är goda nyheter 'ei mingeid uudiseid tähendab häid uudiseid'.

Det är ingenting att skratta åt 'siin pole midagi naerda'.

Någonting är bättre än ingenting (= Något är bättre än intet) 'midagi on parem kui mitte midagi'.

Jag har ingenting annat att bjuda på 'mul pole midagi muud pakkuda'.

Det blev ingenting av med resan 'reisist ei tulnud midagi välja'.

Ingenting nytt under sólen 'pole midagi uut päikese all'.

Märkus. Kõnekeeles asendatakse ingen sageli ühendiga inte nägon, eriti kui inte kuulub nii predikaadi kui ka nägon juurde, näit.:

Vet ingen (= inte nägon) av er, var han är? 'ega teist keegi ei tea, kus ta on?'

Han så(de) att han hade inga pengar (= att han inte hade några pengar) 'ta ütles, et tal pole raha'.

Samuti asendatakse ingenting sageli ühendiga inte någonting:

Har du ingenting glömt (= Har du inte glömt någon-ting?) 'ega sa pole midagi unustanud?'

10. -dera-lõpulised (vanemas keeles):

Någondera (èndera) bröderna = Någondera (èndera) av bröderna 'emb-kumb'(keegi) vendadest',

Någotdera (èttdera) barnet 'keegi lastest'.

Vi väntar honom èndera dagen 'me ootame teda lähemal tel päevadel'.

Någondera måste ha sagt det 'keegi neist ütles seda'.

Èttdera av de båda länderna 'üks neist kahest maast'.

De fick vårdera sin andel 'nad said igaüks oma osa'.

I vårtdera fället 'kummalgi juhul'.

Ingendera vägade lita på den andra 'ükski neist ei julgenud teist usaldada'

Genitiiv lõpuga -s:

Vårderas lön är 500 rubel 'igaühe (neist) palk on 500 rubla'.

11. Självt, självt, själva 'ise':

Han självt har (= han har självt) skrivit brevet 'ta is kirjutas kirja'.

Pojken har skrivit brevet självt 'poiss kirjutas kirja ise (ilma abita)'.

Vi gjorde det själva 'me tegime selle ise'.

Föräldrarna var öroliga, men barnet självt tog saken lugnt 'vanemad olid rahutud, kuid laps ise võttis asja rahuga'.

Det skådar bara honom själv och ingen annan 'see kahjustab ainult teda ennast ja ei kedagi teist'.

Resultåten talar för sig själva 'resultaadid räägivad ise enda eest'.

Detta säger sig självt 'see on iseenesestmõistetav'.

Hon ville vara för sig själv en stund 'ta tahtis olla üks hetk omaette'.

Jag tänkte för mig själv ... 'ma mõtlesin endamisi...'

Märkus. Etteasetatult tähendab själva 'iseenesest' või 'isegi', näit.:

Själva tanken är inte ny 'mõte pole iseenesest uus'.

Själva (või: självaste) kungen kunde inte ha det bättre 'isegi kuningal ei saaks parem olla'.

Väljendis: i själva verket 'tegelikult'.

12. Mycken ja mången tähendavad mõlemad 'palju'. Viimast tarvitatakse loendatavate esemete puhul.

Mycken käändub nagu adjektiiv: utrum mycken, neutrum mycket /myckä/, määratud vorm myckna:

mången, neutrum månget, mitmus många.

Näiteid:

Med mycken möda 'suure vaevaga'.

Hans myckna besvär 'tema suur vaev'.

All den myckna snön 'kõik see suur hulk lund'.

Det myckna stillasittandet 'palju kohalistumist'.

Mången gång 'palju kordi; nii mõnigi kord'.

Månget kärt besök 'nii mõnigi kallis külastus'.

Mången (või: många) tror, att ... 'nii mõnigi arvab (paljud arvavad), et ...'

Många människor 'palju inimesi, paljud inimesed'.

Många äldre personer 'paljud vanemad isikud'.

Sa många huvuden, så många sinnen 'kui palju päid, nii palju tahtmisi'.

13. Mycken ja mången 'palju' juurde kuuluvad komparatiivi vormid mer(a) ainsuses ja fler(a) mitmuses:

mer(a) smör 'rohkem võid';

fler(a) smörgåsar 'rohkem võilaibu';

fler än två 'rohkem kui kaks'.

Lühend: m fl (= med flera) 'jm. (ja muud), jt. (ja teised)'.

Ainult mitmuses tarvitatavate substantiividega (vt. § 59:3) seisab mer(a):

mer pöngar 'rohkem raha';

mer grönsaker 'rohkem aedvilja'.

14. Pronoomenit fler(a) tarvitatakse ka tähenduses 'palju' (vastandava tähendusvarjundiga: "mitte nii vähe", "rohkem kui kaks" jne.):

Jag har sett det flera gånger 'ma olen seda palju kordi (korduvalt) näinud'.

Staden har flera vackra parker 'linnas on mitmed ilusad pargid'.

Vi var flera stycken där 'meid oli seal mitu tükki'.

Resan blir billig om man är fler(a) i sällskap 'reis tuleb odav, kui ollakse mitmekesi (palju, rohkem) grupis'.

15. Superlatiivivorm de flesta 'enamjagu, suurem osa':

de flesta av oss 'suurem osa meist';

de allra flesta tror, att ... '(kõige) suurem osa arvab, et ...'

Genitiivis: enligt de flestas mening 'suurema osa arvamuse järgi'.

Han fick de flesta rösterna (või: han fick flést röster) 'ta sai suurema osa häältest (häälteenamuse)'.

Järgnev substantiiv võib olla määratud või määramata vormis, vt. § 42.10.

16. Ainenimetustega ja abstraktsete substantiividega tarvitatakse tavaliselt mycket /mýkkə/ 'palju' ja litet /lî:tə/, föga 'vähe' muutumatul kujul, näit.:

mycket snö 'palju lund';

litet snö 'vähe lund';

mycket vatten 'palju vett';

litt (või: föga) vä́tten 'vähe vett' (litt rõhuta-
tud);

vrđ.: litt vä́tten 'natuke vett' (litt rõhuta);

mýcket sörger och bekýmmer 'palju kurbust ja muret';

mýcket folk 'palju rahvast'.

Kõnekeeles ka: Det var mýcket bilar på tórget 'välja-
kul oli palju autosid'.

mýcket adverbina tähenduses 'väga' vt. § 139.

17. Mitmus pronoomenist litt 'vähe' on få:

Få människor 'vähe inimesi (vähesed inimesed)'.

Dessa få ord må förklára allt 'need vähesed sõnad
peavad kõike seletama'.

Tåg går med få minúters mellanrum 'rongid lähivad iga
mõne minuti tagant'.

Väljendis: i få ord 'mõne sõnaga'.

Komparatiiv pronoomenist få on fårre 'vähem':

Ju fårre människor, desto bättre 'mida vähem inimesi,
seda parem'.

Kokkuvõtlik ülevaade: pronoomen + substantiiv

§ 98. 1. Adjektiivselt kasutatavad pronoomenid võime jaotada kolme gruppi:

- I - demonstratiivpronoomenid den, den här ja den där; indefiniitsed pronoomenid båda, själva ja -dera- lõpulised;
- II - indefiniitsed pronoomenid alla ja de flesta;
- III - kõik ülejäänud pronoomenid.

I grupi pronoomenite järel on substantiiv m ä ä r a - t u d vormis (vrd. § 42:8,9; § 93:1,2; § 97:4,10,11);

II grupi pronoomenite järel on substantiiv m ä ä r a - t u d vormis, kui see on piiritletud, ja m ä ä r a m a - t a vormis, kui see on piiritlemata (§ 42:10 ja § 97:3, 15);

III grupi pronoomenite järel on substantiiv m ä ä r a - m a t a vormis (§ 43:5,6).

2. Indefiniitsed pronoomenid båda (bägge) ja alla allutatakse teistele pronoomenitele ja substantiivi vorm määratakse teiste pronoomenite järgi, näit.:

a) båda systerarna;

Aga: mina båda systerar = båda mina systerar;

b) alla pojkar i klässen;

Aga: alla mina pojkar;
alla dessa pojkar.

3. Pronoomen annan käitub nagu tavaline adjektiiv, millel võib olla määratud ja määramata vorm; substantiivi vorm määratakse reeglite järgi § 70 - 73.

4. Sõnajärgendi pronoomen + adjektiiv + substantiiv kohta vt. ülevaade § 73.

V e r b

Verbi vormid

§ 99. 1. Rootsi verbil on:

a) kolm moodust (kõneviisi):

indikatiiv (kindel kõneviis);

konjunktiiv (seotud kõneviis);

imperatiiv (käskiv kõneviis).

Konjunktiivivi asendab kõnekeeles tavaliselt konditsio-
naal (tingiv kõneviis). (Vt. §§ 115:2b, 119.)

b) kolm nominaalvormi:

infinitiiv (tegevusnimi);

partitsiip (kesksõna);

supinum;

c) kaks verbigeenust (tegumoodi):

aktiiv;

passiiv;

d) kaks lihtaega:

preesens (olevik):

imperfekt (preteeritum) 'lihtminevik';

kolm lihtaega:

perfekt (täisminevik);

pluskvamperfekt (enneminevik);

futuurum (tulevik).

2. Kõnekeeles ja uuemal ajal ka kirjakeeles on rootsi verbil igas ajavormis ainult üks vorm kõigi isikute kohta nii ainsuses kui mitmuses, näit. verbist tala 'rääkima':

preesens: jag, du, han, hon, den } talar
vi, ni, de
'mina räägin, sina räägid jne.'

imperfekt: jag, du, han, hon, den } talade
vi, ni, de
'mina rääkisin, sina rääkisid jne.'

3. Vanemas kirjakeeles ja praegugi pidulikumas keeles kasutatakse ainsuses ja mitmuses eri vorme:

a) preesensis langeb mitmuse vorm kokku infinitiiviga, näit.: vi, ni, de tala 'meie räägime, teie räägite, nemad räägivad'; välja arvatud verb 'olema': jag, du, han är 'mina olen, sina ... jne.'; vi, ni, de äro 'meie oleme, teie ... jne.';

b) tugevate verbide imperfektis on mitmusevormi lõpp -o /-u/, kusjuures tüvevokaal võib muutuda:

jag skrev 'ma kirjutasin' - vi skrèvo 'me kirjutasime';
jag var 'ma olin' - vi voro 'me olime'
(vrd. § 111:1).

Vanamoelises ja vanemas pidulikumas keeles kasutatakse ka eri vormi lõpuga -en koos pronoomeniga I (vrd. § 87:3):
I talen 'teie räägite'.

Verbi konjugatsioon

§ 100. 1. Rootsi keeles on neli konjugatsiooni (pöördkonda): kolme esimesse kuuluvad nn. n ö r g a d verbid, mis moodustavad imperfekti erilise lõpu abil, ja neljandas- se nn. t u g e v a d verbid, millel puudub imperfektis lõpp ja selle asemel esineb tüvevokaali muutus (ablaut). Peale selle on olemas segakonjugatsioon ja grupp ebareeglipäraseid verbe.

2. Verbi konjugeerimiseks aktiivis on vaja teada nelja p õ h i v o r m i:

infinitiiv;
preesens;
imperfekt;
supinum.

Verbi vormide moodustamisel on vaja teada verbi t ü v e, mille saame, kui eraldame infinitiivil sufiksi -a (näit.: tal-a 'rääkima', köp-a 'ostma', skriv-a 'kirjutama'). III konjugatsiooni verbidel puudub infinitiivil su-

fiks -a ja tüvi on seega võrdne infinitiiviga (näit.: tro 'arvama', sy 'õmblema'). Vrd. § 121:2a.

Põhivormide lõpud lisatakse verbi tüvele. Preesensi, imperfekti ja supiinumi lõpud on eri konjugatsioonidel järgnevad:

I konjugatsioon:	<u>-ar</u>	<u>-ade</u>	<u>-at</u>
II konjugatsioon:	(<u>-er</u>)	<u>-de/-te</u>	<u>-t</u>
III konjugatsioon:	<u>-r</u>	<u>-dde</u>	<u>-tt</u>
IV konjugatsioon:	(<u>-er</u>)	lõputa	<u>-it</u>

Futuurum moodustatakse abiverbi skõla 'saama' (§ 105:4) ja infinitiivi abil, mineviku liitajad perfekt ja pluskvamperfekt abiverbi ha(va) 'omama' (§ 107:6) ja supiinumi abil.

3. Näide verbi tàla 'rääkima' konjugeerimisest aktiivi ajavormides:

Preesens:	jag <u>tàlar</u>	'ma räägin'
	du "	'sa räägid'
	han, hon "	'ta räägib'
	vi "	'me räägime'
	ni "	'te räägite'
	de "	'nad räägivad'

Imperfekt:	jag <u>tàlade</u>	'ma rääkisin'
	(du, han etc. ")	

Perfekt:	jag <u>har tàlat</u>	'ma olen rääkinud'
	(du, han etc. ")	

Pluskvamperfekt:	jag <u>hade tàlat</u>	'ma olin rääkinud'
	(du, han etc. ")	

Futuurum:	jag <u>skall tàla</u>	'ma räägin (tulevikus)'
	(du, han etc. ")	

§ 101. I k o n j u g a t s i o o n .

infinitiiv		preesens	imperfekt	supinum
<u>tàl-a</u>	'rääkima'	<u>tàl-ar</u>	<u>tàl-ade</u>	<u>tàl-at</u>

I konjugatsiooni kuulub suurem osa rootsi verbe. Näit.: källa 'kutsuma', röpa 'hüüdma', fråga 'küsima', svära 'vastama', börja 'algama', sluta 'lõpetama', öppna 'avamata', träffa 'kohtama', täcka 'tänama', spela 'mängima', vakna 'ärkama', vänta 'ootama', önska 'soovima', visa 'näitama', prata 'rääkima, vestlema', kasta 'viskama', kosta 'maksama', titta 'vaatama', bilda 'moodustama', grunda 'asutama', låna 'laenama', räkna 'arvutama, arvestama', tvätta 'pesema', stanna 'seisma jääma', älska 'armastama', sköja 'naljatama', arbeta 'töötama', studera 'õppima, uurima', berätta 'jutustama', skända (sig) 'kiirustama'.

§ 102. II k o n j u g a t s i o o n .

a)	<u>ring-a</u>	'helistama'	<u>ring-er</u>	<u>ring-de</u>	<u>ring-t</u>
b)	<u>köp-a</u>	'ostma'	<u>köp-er</u>	<u>köp-te</u>	<u>köp-t</u>
c)	<u>hör-a</u>	'kuulma'	<u>hör</u>	<u>hör-de</u>	<u>hör-t</u>

II konjugatsiooni kuuluvad verbid moodustavad imperfekti lõpuga -de, kui verbi tüvi lõpeb helilise konsonandiga, ja lõpuga -te, kui tüve lõpus on helitu konsonant (k,p,t,s).

Verbid, mille tüvi lõpeb häälikuga -r- (mõnel juhul ka -l-), moodustavad preesensi paljast tüvest ilma lõputa -er.

II a k o n j u g a t s i o o n i kuuluvad näit.: böja 'käänama, keerama', följa 'järgima', ställa 'asetama', hänga 'rippuma, riputama', stänga 'sulgema', duga 'kõlbama', bygga 'ehitama';

II b k o n j u g a t s i o o n i kuuluvad näit.: rësa 'reisima', läsa 'lugema', röka 'suitsetama', leka 'mängima', söka 'otsima', besöka 'külastama', försöka 'proovima', väcka 'äratama', trycka 'trükkima, suruma', åka 'sõitma', týcka 'arvama';

II c k o n j u g a t s i o o n i kuuluvad näit.: lära 'õpetama', hyra 'üürima', köra 'sõitma', röra 'liigutama', störa 'segama', begära 'nõudma' jt. ning järgmised ver-

bid tüvelõpuga -l-: mala 'jahvatama', gala 'kirema', tala 'taluma, kannatama'.

Märkused.

1. Kui verbi tüve lõpus on -mm- või -nn-, kirjutatakse imperfektis ja supiinumis ainult üks m või n, näit.:

<u>glõmm-a</u>	'unustama'	<u>glõmm-er</u>	<u>glõm-de</u>	<u>glõm-t</u>
<u>känn-a</u>	'tundma'	<u>känn-er</u>	<u>kän-de</u>	<u>kän-t</u>

2. Kui tüve lõpus on -d- või -t- eelneva vokaaliga, toimub imperfektis ja supiinumis vokaali lühenemine; supiinumis d + t annab -tt, näit.:

<u>lÿd-a</u>	'sõna kuulma'	<u>lÿd-er</u>	<u>lÿd-de</u>	<u>lÿt-t</u>
/y:/		/y:/	/y/	/y/
<u>mõt-a</u>		<u>mõt-er</u>	<u>mõt-te</u>	<u>mõt-t</u>
/ö:/		/ö:/	/ö/	/ö/

Samuti pöörduvad leda 'juhatama', betÿda 'tähendama', träda 'astuma', byta 'vahetama', mäta 'mõõtma', stöta 'lük-kama' jt.

3. Kui tüve lõpus on -d- või -t- eelneva konsonandiga, siis sulab imperfekti ja supiinumi lõpp nendega kokku:

<u>sänd-a</u>	'saatma'	<u>sänd-er</u>	<u>sände</u>	<u>sänt</u>
<u>mist-a</u>	'kaotama'	<u>mist-er</u>	<u>miste</u>	<u>mist</u>

Samuti: hända 'juhtuma', tända 'süütama', vända 'pöö-rama', änlända 'saabuma'; lÿfta 'tõstma', välta 'ümber aja-ma', kummutama', gifta sig 'abielluma' jt.

4. Mõningad verbid, mille tüvi lõpeb n-ga, moodustavad imperfekti ja supiinumi lõppudega -te ja -t-:

<u>krõn-a</u>	'kroonima'	<u>krõn-er</u>	<u>krõn-te</u>	<u>krõn-t</u>
---------------	------------	----------------	----------------	---------------

Samuti: bryna 'pruunistama', rõna 'saama, leidma, tund-ma' (näit.: rõna forstälse 'arusaamist leidma', rõna glädje 'rõõmu tundma'), sÿnas 'tunduma' (depoönens, vt. § 129), begÿnna (begÿnte, begÿnt) 'algama'.

5. Peaaegu kõigil II konjugatsiooni verbidel on tüvevokaaliks eesvokaal (e, i, y, ä, ö - vt § 1). Erandid:

befälla 'kääskima', gnåga 'närima', råda 'nõu andma', tåla 'taluma'.

§ 103. III konjugatsioon.

tro 'uskuma' tro-r tro-dde tro-tt
/tru:/ /tru:r/ /trüddə/ /trutt/

III konjugatsiooni kuulub väike grupp verbe, mille tüvi lõpeb vokaaliga. Infinitiivi sufiks puudub. Need on peamiselt ühesilbilised verbid: bo /bu:/ 'elama, asuma', ro /ru:/ 'aerutama', glo /glu:/ 'jõllitama', gro /gru:/ 'idanema, tärkama', sy 'õmblema', fly 'põgenema', bry 'vaevama, tülitama', gry 'koitma, valgenema', sky 'kartma, pelgama', spy 'säilitama', må 'end tundma' (Hur mår du? 'Kuidas end tunned? Kuidas läheb?'), nå 'jõudma, saavutama', så 'külvama', flå 'nõlgima', klå 'kolkima', spå 'ennustama'

ning seda tüüpi verbidest tuletatud mitmesilbilised verbid nagu: åvsky 'vastikust tundma, vihkama', förma 'suutma, jaksama', åtrå 'ihaldama', vårsko /-sku/ 'hoiatama'.

§ 104. IV konjugatsioon.

IV ehk "tugeva" konjugatsiooni verbid moodustavad imperfekti ilma erilise lõputa ainult tüvevokaali muutuse (ablaudi) abil; supiinumi lõpp on alati -it, kusjuures ka siin võib esineda tüvevokaali muutus.

Tüvevokaali muutuse järgi võib IV konjugatsiooni verbid jaotada järgmistesse rühmadesse (vanemas kirjakeeles kasutatud preesensi mitmusevorm lõpuga -a võrdub infinitiiviga, imperfekti mitmusevorm lõpuga -o on toodud ainsusevormi järel; vrd. § 99:3):

1) i - e - i

<u>hita</u>	'hammustama'	biter	bet, bèto	bìtit
<u>bli(va)</u>	'jääma'	blí(ve)r	blev, blèvo	blìvit
<u>driva</u>	'ajama'	dríver	drev, drèvo	drìvit
<u>glida</u>	'libisema'	glíder	gled, glèdo	glìdit
<u>gnida</u>	'hõõruma'	gníder	gned, gnèdo	gnìdit

<u>gripa</u>	'haarama'	griper	grep, grèpo	gripit
<u>kliva</u>	'ronima'	kliver	klev, klèvo	klivit
<u>knipa</u>	'pigistama'	kniper	knep, knèpo	knipit
<u>kvida</u>	'vinguma'	kvider	kved, kvèdo	kvidit
<u>lida</u>	'kannatama'	lider	led, lèdo	lidit
<u>niga</u>	'kniksu tegema'	niger	neg, nègo	nigit
<u>pipa</u>	'piuksuma'	piper	pep, pèpo	pìpit
<u>rida</u>	'ratsutama'	rider	red, rèdo	ridit
<u>riva</u>	'rebima'	river	rev, rèvo	rìvit
<u>skina</u>	'paistma'	skiner	sken, skèno	skinit
<u>skrida</u>	'sammuma, libisema'	skrider	skred, skrèdo	skridit
<u>skrika</u>	'karjuma'	skriker	skrek, skrèko	skrikit
<u>skriiva</u>	'kirjutama'	skriver	skrev, skrèvo	skrìvit
<u>slita</u>	'rebima'	sliter	slet, slèto	slìtit
<u>smita</u>	'ära hiilima'	smiter	smet, smèto	smìtit
<u>svida</u>	'valutama'	svider	sved, svèdo	svìdit
<u>svika</u>	'petma'	sviker	svek, svèko	svikit
<u>vika</u>	'käänama'	viker	vek, vèko	vikit
<u>vina</u>	'vinguma'	viner	ven, vèno	vinit
<u>vrida</u>	'väänama'	vrider	vred, vrèdo	vridit

Erijuhud: giva (ge) 'andma' - vt. § 107:6;
sprida 'levitama',
strida 'võitlema' - vt. § 107:4;
ligga 'lamama',
tiga 'vaikima' - vt. § 105:2.

2. i - a - u

<u>binda</u>	'siduma'	binder	band, bündo	bündit
<u>brinna</u>	'põlema'	brinner	brann, brünno	brünnit
<u>brista</u>	'murduma'	brister	brast, brüsto	brüstit
<u>dricka</u>	'jooma'	dricker	drack, drücko	drückit
<u>finna</u>	'leidma'	finner	fann, funno	funnit
<u>förnümma</u>	'teada, saama'	förnümmer	förnäm, förnümmo	förnümmit
<u>försvinna</u>	'kaduma'	försvinner	försvänn, försvünno	försvünnit

<u>hinna</u>	'jõudma'	hinner	hann, hünno	hünnit
<u>rinna</u>	'jookama'	rinner	rann, rünno	rünnit
<u>sitta</u>	'istuma'	sitter	satt, sütto	süttit
<u>slinka</u>	'lotendama'	slinker	slank, slünko	slünkit
<u>slippa</u>	'pääsema'	slipper	slapp, slüppo	slüppit
<u>spinna</u>	'ketrama'	spinner	spann, spünno	spünnit
<u>spricka</u>	'lõhkema'	spricker	sprack, sprücko	sprückit
<u>springa</u>	'jookama'	springer	sprang, sprüngo	sprüngit
<u>stloka</u>	'pistma'	sticker	stack, stücko	stückit

(vrd. § 107:5)

<u>stinga</u>	'pistma'	stinger	stang, stüngo	stüngit
<u>svinna</u>	'kaduma'	svinner	svann, svünno	svünnit
<u>vinna</u>	'võitma'	vinner	vann, vünno	vünnit

Erijuhud: siama 'ujuma' ja
tvünga 'sundima' - vt. § 107:3.

3) ä - a - u

<u>bära</u>	'kandma'	bär	bar, büro	bürit
<u>skära</u>	'lõikama'	skär	skar, sküro	skürit
<u>stjälä</u>	'varastama'	stjäl	stal, stülo	stülit

Erijuhud: skälva 'väriseama',
vära 'kasvama' - vt. § 107:4;
svära 'vanduma' - vt. § 107:6;
smälta 'sulama;
sulatama',
svälta 'nälgima;
näljutama' - vt. § 107:5.

4) y - ö - u

<u>bräta</u>	'murdma'	brüter	bröt, bröto	brütit
<u>dräpa</u>	'tilkuma'	drüper	dröp, dröpo	drüpit
<u>fläga</u>	'lendama'	flýger	flög, flögo	flügit
<u>fläta</u>	'voolama'	flýter	flöt, flöto	flütit
<u>fräsa</u>	'külmuma'	frýser	frös, fröso	früsit
<u>knäta</u>	'sõlmima'	knüter	knöt, knöto	knütit
<u>kräpa</u>	'roomama'	krüper	kröp, kröpo	krüpit

<u>ryta</u>	'kiljuma'	ryter	röt, röto	rütit
<u>skryta</u>	'hooplema'	skryter	skröt, skröto	skrütit
<u>smüka</u>	'hiilima'	smügar	smög, smögo	smügüt
<u>snüta</u>	'nuuskama'	snüter	snöt, snöto	snütit
<u>stryka</u>	'maha'kriip- sutama'	stryker	strök, ströko	strüküt
<u>trüta</u>	'puuduma'	trüter	tröt, tröto	trütit

Erijuhud:

<u>düka</u>	'sukelduma',	
<u>klüva</u>	'löhestuma',	
<u>nüpa</u>	'pigistama',	
<u>nüsa</u>	'aevastama',	
<u>rüka</u>	'suitsema'	
<u>rüsa</u>	'väriseama'	- vt. § 107:4.

5. u - ö - u

<u>bjüda</u>	'pakkuma'	bjüder	bjöd, bjödo	bjütit
<u>gjüta</u>	'valama'	gjüter	göt, göto	gjütit
<u>hügga</u>	'raiuma'	hügger	högg, höggo	hüggit
<u>ljüda</u>	'kõlama'	ljüder	ljöd, ljödo	ljütit
<u>ljüta</u>	'kaotama, kannatama'	ljüter	ljöt, ljöto	ljütit
<u>njüta</u>	'nautima'	njüter	njöt, njöto	njütit
<u>sjüda</u>	'keetma'	sjüter	sjöd, sjödo	sjütit
<u>sjünga</u>	'laulma'	sjünger	sjöng, sjöngo	sjüngit
<u>sjünka</u>	'vajuma'	sjünker	sjönk, sjönko	sjünküt
<u>skjüta</u>	'laskma, lükka'	skjüter	sköt, sköto	skjütit
<u>slüta</u>	'sulgema, järel dama'	slüter	slöt, slöto	slütit

(vrd. § 107:5)

<u>süga</u>	'imema'	süger	sög, sögo	sügüt
<u>süpa</u>	'jooma, nap- sitama'	süper	söp, söpo	süpüt
<u>tjüta</u>	'ulguma'	tjüter	tjöt, tjöto	tjütit

6) a - o - a

<u>dra(ga)</u>	'tõmbama'	drá(ge)r	drog, drögo	dragüt
<u>fära</u>	'sõitma'	far	for, föro	färit
<u>ta(ga)</u>	'võtma'	tá(ge)r	tog, tögo	tägüt

Erijuhud: begráva 'matma'
gála 'kirema' - vt. § 107:4;
vára 'olema; kestma' - vt. § 107:5.

7) a (á) - õ - a (á)

<u>fälla</u>	'kukkuma'	fállar	föll, föllo	fállit
<u>hälla</u>	'hoidma'	hállar	höll, höllo	hállit

8) ä - ä - ä

<u>gräta</u>	'nutma'	gräter	grät, gräto	grätit
<u>läta</u>	'laskma'	läter	lät, läto	lätit

9) ä - a (ä) - ä

<u>kväda</u>	'luuletama, laulma	kväder	kvad, (kvädo)	kvädit
<u>äta</u>	'sööma'	äter	ät, äto	ätit

10) kõigis vormides o /o/ vči /o:/

<u>kõmma</u>	/-o-/'tulema'	kõmmer	kom, kõmmo	kõmmit
<u>sõva</u>	/-o:-/'magama'	sõver	sov, sõvo	sõvit

Konjugatsiooni erijuhud

§ 105. S e g a k o n j u g a t s i o o n .

Mõned verbid konjugeeruvad erinevate konjugatsioonide järgi:

1. Kombinatsioon I ja II konjugatsioonist:

<u>heta</u>	'nimetatama'	héter	hette	hétat
<u>lèva</u>	'elama'	léver	lèvde	lèvat

(ka: levt)

2. I ja IV konjugatsioon:

<u>lìgga</u>	'lamama'	lìgger	låg, lāgo	lègat
<u>tìga</u>	'vaikima'	tìger	teg, tègo	tègat

3. III ja IV konjugatsioon:

<u>be(d)ja</u>	'paluma'	ber	bad, bādo	bett
<u>dō</u>	'surema'	dōr	dog, dōgo /-u:-/	dōtt
<u>fā</u>	'saama; tohtima'	fār	fick, fingo	fātt
<u>gā</u>	'minema, kāima'	gār	gick, gingo /j-/ /-u:-/	gātt
<u>le</u>	'naeratama'	ler	log, lōgo	lett
<u>se</u>	'nāgema'	ser	sāg, sāgo	sett
<u>slā</u>	'lōōma'	slār	slog, slōgo	slagit
<u>stā</u>	'seisama'	stār	stod, stōdo /-u:-/	stātt

4. Segakonjugatsioon kuuluvad ka nn. preteeritopreesensid, mille praegune preesensivorm on vana lõputa minevikuvorm:

<u>kūna</u>	'vōima'	kan	kūnde	kūnnat
<u>skōla</u>	'saama'	ska(11)	skülle	skōlat
(abiverb - vrd. § 100:2)				
<u>vēta</u>	'teadma'	vet	vīsste	vētāt
<u>vīlja</u>	'tahtma'	vill	vīlle	vēlat

Märkus. Verb bevīlja 'lubama' käändub I konj. järgi.

5. Abiverb vāra 'olema' moodustab preesensi suplettiivselt (eritüveliselt):

<u>vāra</u>	'olema'	ār, āro	var, voro	vārit
/vū:ru/				

(vrd. § 108:2)

§ 106. II konjugatsioon-tüvevokaali muutusega.

Tüvevokaal muutub (nn. "ümberpöördud umlaut") mōnede II konjugatsioonide verbide imperfektis ja supinumis:

1. ā - a (ā), kusjuures tüvelõpuline -j- kaob imperfektis ja supinumis:

<u>dväljas</u>	'viibima'	dvälj(e)s	dväldee	dvalts
(depoonens - vt. § 129)				
<u>välja</u>	'valima'	väljer	valde /-ä:-/	valt /-a:-/
<u>vänja</u>	'harjutama'	vänjer	vande /-ä:-/	vant /-a:-/
(vänja sig vid ngt 'millegagi harjuma')				
<u>svälja</u>	'neelama'	sväljer	svalde /ä:/	svalt /a:/
<u>tänja</u>	'taltsutama'	tänjer	tamde /ä:/	tamt /a:/
			või: sväljde	või: sväljt
			või: tände /ë:/	tämt /ë:/
<u>sälja</u>	'müüma'	säljer	sälde /ò/	sält /o/

-j- kaob ka praesensis järgmistel verbidel:

<u>glädja</u>	'rõõmustama'	gläder	glädde	glatt
<u>städja</u>	'palkama'	städ(j)er	städde	statt

2. ö - o; -j- kaob imperfektis ja supinumis:

<u>dölja</u>	'varjama'	döljer	dolde /-ò:-/	dolt /-o:-/
<u>smörja</u>	'määrima'	smörjer	smorde /-ù:-/	smort /-ü:-/

3. ö - o; -j- puudub üldse:

<u>böra</u>	'pidama'	bör	borde /-ù:-/	bort /-u:-/
<u>göra</u>	'tegema'	gör	gjorde / /-jü:-/	gjort /-ju:-/
<u>töras</u>	'julgema'	törs	tördes /-ü:-/	torts /-u:-/

(depoonens - vt. § 129)

4. ä - a; -j- puudub:

<u>sätta</u>	'asetama'	sätter	sätte	satt
--------------	-----------	--------	-------	------

5. ä - a; imperfektis kaob tüvelõpuline -g(g)-:

<u>lāgga</u>	'panema, asetama'	lāgger	la(de)	lagt /lakt/
<u>sāga</u>	'üttelema'	sāger	sa(de)	sagt /sakt/
/sāia/		/sāiār/		

§ 107. Paralleelvormidega verbid.

1. Mõningad I konjugatsiooni verbid võivad moodustada paralleelvorme imperfektis ja supinumis II konjugatsiooni lõppudega -te ja -t; viimased esinevad peamiselt kõne- ja ka luulekeeles. Näit.:

<u>tāla</u>	'rääkima'	tālar	tālade tālte	tālat tālt
<u>mēna</u>	'arvama'	mēnar	mēnade mente /-ē:-/	mēnat ment /-ē:-/

Samuti järgmised verbid:

<u>betāla</u>	'maksma',	<u>spēla</u>	'mängima';
<u>fōrēna</u>	'ühendama',	<u>lāna</u>	'laenama',
<u>māna</u>	'manitsema',	<u>skōna</u>	'säästma,
<u>betjāna</u>	'teenindama';		<u>tjāna</u> 'teenima',
			hoidma'
<u>koka</u>	/-ū:-/ 'keetma',	<u>ōka</u>	'suurendama, suurenema';
<u>ropa</u>	/-ū:-/ 'hüüdma',	<u>skāpa</u>	'loomma';
<u>tjūsa</u>	'võluma, veetlema',	<u>vīsa</u>	'näitama'.

Verbil brīnga on paralleelvormid tüvevokaali muutusega imperfektis ja supinumis:

<u>brīnga</u>	'tooma, viima'	brīngar	brīngade	brīngat
			brāgte	bragt /brakt/

2. Üksikutel II konjugatsiooni verbidel on paralleelvormid preesensis ja imperfektis I konjugatsiooni lõppudega -ar, -ade:

<u>fāsta</u>	'kinnitama'	fāster	fāste	fāst
		fāstar	fāstade	

Samuti: gnāga 'närima', lyfta 'tõstma', mīsta 'kaotama', rīsta (rysta) 'raputama, üles kloppima' (vrd. all punkt 5), sprätta 'lõhki lõikama; lahti harutama'.

3. Järgmistel I konjugatsiooni verbidel on imperfektis ja supinumis harvemini tarvitatavad IV konjugatsiooni vormid:

<u>süüa</u>	'ujuma'	süümar	süümade sam, süümo	süümat süümit
<u>tvünga</u>	'sündima'	tvüngar	tvüngade tvang, tvüngo	tvüngat tvüngit

4. Järgmistel II konjugatsiooni verbidel on imperfektis ja supinumis säilinud vanemad paralleelvormid IV konjugatsiooni järgi:

<u>begräva</u>	'matma'	begräver	begrävde begröv, -o	begrävt (begrävit)
<u>dýka</u>	'sukelduma'	dýker	(dýkte) dök, döko	dýkt -
<u>gäla</u>	'kirema; kukkuma'	gal gäler	(gälde) gol, gölo	galt gälit
<u>klýva</u>	'lõhkuma'	klýver	(klývde) klöv, klövo	klyvt klüvit
<u>nýpa</u>	'pigistama'	nýper	(nýpte) nöp, nöpo	nypt nüpít (nypít)
<u>nýsa</u>	'nuuskama'	nýser	(nýste) nöe, nöso	nyst nüsít (nysít)
<u>rýka</u>	'suitsema'	rýker	rýkte rök, röko	rykt rukít (rykít)
<u>rýsa</u>	'väriseema'	rýser	(rýste) rös, röso	ryst rýsít
<u>skälva</u>	'väriseema'	skälver	skälvde skalv, skalvo	skälvt -
<u>sprída</u>	'levitama'	spríder	(sprídde) spred, sprédo	spritt sprídit
<u>strída</u>	'võitlema'	stríder	(strídde) stred, strédo	stritt strídit
<u>växa</u>	'kasvama'	växer	växte -, vüxo	växt vüxít

Järgmistel verbidel on IV konjugatsioonil paralleelvormid vananenud, kuid neid võib kohata vanemas kirjakeeles:

<u>dräpa</u>	'tapma'	dräper	dräpte drap, dräpo	dräpt dräpit
<u>hjalpa</u>	'aitama'	hjalper	hjalpte halp, hülpo	hjalpt hülpit
<u>háva</u>	'tõstma'	háver	hävde hov, hovo	hävvt hävvit
<u>løpa</u>	'jooksma'	løper	løpte lopp, lupo	løpt løpit

5. Mõnedel verbidel kaasnevad paralleelvormidega eri tähendused:

<u>ýra</u>	I konj.:	ýrar	ýrade	ýrat	'soniza'
	II "	: yr	ýrde	ýrt	'tuiskama'
<u>slúta</u>	I "	: slútar	slútade	slútat	'lõppema, lõpetama'
	IV "	: slúter	slöt, -o	slütit	'sulgema'
<u>stlöka</u>	I "	: stöckar	stöckade	stöckat	'kuduma'
	IV "	: stöcker	stack, stöcko	stükit	'pistma, torkama'
<u>vára</u>	I "	: varar	varade	varat	'kestma'
	IV "	: ár, äro	var, vöro	varit	'olema'
<u>smálta</u>	II "	: smälter	smälte	smält	'sulama, sulatama'
	IV "	: smälter	smalt, smulto	smültit	'sulama'
<u>sválta</u>	II "	: svälter	svälte	svält	'näljutama'
		või: svalt			
	IV "	: svälter	svalt, svulto	svültit	'nälgima'

6. Verbid lühemate ja pikemate vormidega; lühemaid vorme eelistatakse kõnekeeles ja uuemas kirjakeeles:

<u>bèdja</u>	'paluma'	béder	bad, bado	bett
<u>be</u>	"	ber	"	"
<u>blìva</u>	'jääma'	(bliver)	blev, blèvo	blìvit
<u>bli</u>	"	blir	"	"

<u>dràga</u>	'vedama'	(dráger)	drog, drògo	dragit
<u>dra</u>	"	drar	"	"
<u>gìva</u>	'andma'	giver	gav, gòvo	gìvit
<u>ge</u>	"	ger	"	gett
<u>hava</u>	'omama'	(háver)	hade /hàdda/	haft
	(§ 108:1)			
<u>ha</u>	'omama'	har	"	"
<u>klāda</u>	'riietama'	klāder	klādde	klätt
<u>klā</u>	"	klār	"	"
<u>svārja</u>	'vanduma'	svārjer	svor, svùro	svùrit
<u>svāra</u>	"	svār	"	"
<u>tāga</u>	'võtma'	(táger)	tog, tògo	tagit
<u>ta</u>	"	tar	"	"

Abiverbid

§ 108. Rootsi keeles on kolme liiki abiverbe.

1) Temporaalsed abiverbid:

hàva (ha) - preesens har, imperfekt hade /hàddə/, supinum haft (vrd. § 107:6) - moodustab koos supinumiga perfekti ja pluskvamperfekti, näit.:

jag har tålat 'ma olen rääkinud';

vi har tålat (vi ha tålat - § 110:1) 'me oleme rääkinud';

jag (vi) hade tålat 'ma olin (me olime) rääkinud';

skola /skù:la/ - prees. skall (või: ska), imperf. skulle, supinum skolat - moodustab koos infinitiiviga futuurumi ja konditsionaali (§§ 115:2b; 119):

jag ska(11) tåla 'ma räägin' (tulevikus);

jag skulle tåla 'ma räägiksin';

ja koos II infinitiiviga II futuurumi ja II konditsionaali (§§ 114:2, 119):

jag ska(11) ha tålat 'ma olen rääkinud' (tulevikus);

jag skulle ha tålat 'ma oleksin rääkinud'.

2) Passiivi abiverbid:

blìva (bli) 'saama' - prees. blir, imperf. blev (mitm.

blèvo), supinum blìvit - moodustab koos perfekti partitsiibiga passiivi (§ 127), näit.:

húset blir byggt 'maja ehitatakse' (saab ehitatud);

vårda (vananenud) 'saama, olema' - prees. vårder, imperf.

vart (mitm. vordo /vù:ðu/), supinum puudub; näit. (könekeeles): Han vart förvärad 'ta imestus'.

våra 'olema' - prees. är /ɛ:/ või /ä:r/ (mitm. åro /ä:ru/), imperf. var (mitm. voro /vù:ru/, supinum vårit - moodustab koos perfekti partitsiibiga passiivi (statiivi) ja intransitiivsete verbidega ka mineviku liitajad (§§ 125:5, 127):

Húset är byggt 'maja on ehitatud'.

Våren är kommen 'kevad on tulnud'.

Abiverb vàra esineb ka koopulana: Han är sjuk
'ta on haige'.

3) Modaalverbid, mida tarvitatakse koos
põhiverbi infinitiiviga (ilma infinitiivimärgita att):
böra, få, kunna, låta, lär, må, månde, måste, skola, tör,
vilja - vt. § 109.

Märkus 1. Abiverbid võivad esineda ka iseseisvate
verbidena, kuid siis on neil teine tähendus; ha(va) 'oma-
ma', bli(va) 'jääma, muutuma', vàra 'olema, viibima', få^o
'(kätte) saama', kunna 'oskama', låta 'kuulduma, kõlama'
jne. Näit.:

Jag har två systerar 'mul on kaks õde'.

Bliv, där du är 'jää sinna, kus sa oled'.

Vad får du för det? 'mis sa selle eest saad?'

Vad får vi till middag? 'mis meil on lõunaks?'

De kan ingenting 'nad ei oska (suuda) mitte midagi'.

Det lät som ett pistölskott 'see kõlas nagu püstol-
lipauk'.

Märkus 2. Lühivastuses korratakse abiverbi, näit.:

Har han kommit hem? 'kas ta on koju tulnud?'

— Ja, det här han 'jah, on küll'.

— Nej, det här han inte 'ei ole'.

Vill du ta en promenád med mig? 'kas sa tahad minu-
ga jalutama tulla? — Ja, det vill jag gärna 'jah, hea-
meelega'. (Vrd. § 88:6.)

§ 109. Modaalverbide kasutamisest.

1) böra 'pidama' - preesens bör, imperfekt borde
/bù:ða/, supinum bort /but:/ - tähistab:

a) kohustust:

Man bör gå sin plikt 'tuleb oma kohust täita'.

Du borde gå dit 'sa peaksid sinna minema'.

b) oletust:

Han bör vàra ganska trött 'ta peaks päris väsinud
olema'.

2) få 'saama, võima, tohtima' - får, fick (mitm. fingo), fått - tähistab:

a) luba, tohtimist või sundi:

Får man röka här? 'kas siin tohib (võib) suitsetada?'
Så får du inte göra 'sa ei tohi nii teha'.

Jag fick vänta i en timme 'ma pidin tund aega ootama'.

b) võimalust või juhuslikkust:

Har du fått söva ordéntligt i nátt? 'kas sa said täna öösel korralikult magada?'

Dén som léver får se 'kes elab, see näeb'.

Vi får väl se hur det kan bli 'eks näe, kuidas olukord kujuneb'.

Jag fick véta det genom min bror 'ma sain sellest kuulda venna kaudu'.

c) viisakuulausetes:

Får jag störa dig ett ögonblick 'kas võib sind (hetkeks) tülitada?'

Får det vara en cigarétt? 'kas võib teile pakkuda sigaretti?'

Får jag be om räkningen? 'palun arve'.

Jag får tacka sa mycket 'ma tänan väga'.

Vi får härmed meddela ... 'käesolevaga teatame ...'

3) kunna 'võima, saama' - kan, kunde, kunnat - tähistab:

a) võimalikkust, tõenäosust:

Jag kan inte komma i morgon 'ma ei saa homme tulla'.

Från tornet /tú:nät/ kunde vi se långt 'tornist võisime kaugele nähe'.

Berättelsen kan vara sann 'jutustus võib tõeline olla'.

b) võimet, oskust:

Kan du inte få upp dörren? 'kas sa ei saa ust lahti?'

Pójken kunde tala engelska 'poiss oskas inglise keelt rääkida'.

Kan ni tåla svenska? 'kas te oskate rootsi keelt rääkida?'

c) oletust:

Bóken kan vål kòsta omkring tlo krònor 'raamat võib maksta umbes kümme krooni'.

Vår kan han ha blivit áv? 'kuhu ta võis kaduda?'

4) låta 'laskma' - låter, låt (mitm. låto), låtit - tähistab:

a) 'lubama, laskma':

Låt mig hjålpa dig! 'las ma aitan sind!'

b) käsku:

Kungen låt kålla till sig ministrarna 'kuningas laskis ministrid enda juurde kutsuda'.

c) koos refleksiivpronoomeniga:

Han låt inte òvertala sig 'ta ei lasknud end veenda'.
Det låter tånka sig 'see on mõeldav'.

d) imperatiivis (vrd. § 120:2):

Låt oss stånna en stund 'jääme hetkeks seisma'.

e) väljendites nagu:

Låt bli att gåra det! 'jätta järele!'

Låt mig bli! 'jätta mind rahule!'

Låt så våra 'las olla'.

5) lår - esineb ainult preesensis ja tähistab võimalikkust (umbes sama, mis tör, torde, vt. allpool), mida eesti keeles väljendatakse tavaliselt kaudse kõneviisi abil:

Han lår våra sjuk 'ta olevat haige'.

Det lår gå en bra film där 'seal jooksvat hea film'.

Såken lår (= tör või torde) förhålla sig så 'asi olevat nii, asi on vist nii',

6) må - ainult preesens må ja imperfekt mätte:

a) kirjeldavas konjunktiivis (§ 115:3); vastab eesti käskiva kõneviisi tunnustele -gu (-ku):

Det må våra härmed hur som helst 'olgu sellega, kuidas on'.

Ja, må han lèva uti hùndrade år! 'ta elagu sada aastat!' (tervituslaulu sõnad).

b) tähenduses 'võima, pidama':

Du må tro vi hade rõlìgt 'usu (sa võid uskuda), meil oli tore (lõbus)'.

Jag må (måste) såga att ... 'ma pean ütleva, et ...'

Du måtte ha dåligt minne 'sul peab küll halb mälu olema'.

7) månde 'võiks' ainult preesensis:

Vad månde detta betýda? 'mida see võiks tähendada?'

8) måste 'peab, pidi': preesensis ja imperfektis ühine vorm måste, supinum måst (infinitiiv ainult dialektaalselt måsta; tavaliselt asendatakse ühendiga vara tvungen 'sunnitud olema') tähistab:

a) sundi:

Han måste gå det 'ta peab seda tegema'.

Han måste (= var tvungen att) gå det 'ta pidi seda tegema'.

Jag måste gå hem nu 'ma pean nüüd kogu minema'.

Jag har måst tåla offéntlìgt 'mul on tulnud avalikult esineda (kõnega)'.

Elliptiliselt, välja jäetud põhiverbiga:

Vi måste till stån i mörگون 'me peame homme linna minema'.

b) tõenäosust, võimalikkust:

Han måste ha varit sjuk när han skrev brévet 'ta pidi haige olema, kui ta selle kirja kirjutas'.

9) skola /skù:la/ 'saama, pidama' - skall (ska), skulle, skòlat - (temporaalse abiverbina futuurumi moodustamisel vrd. § 108:1) tähistab:

a) kavatsust, lubadust:

Jag skall aldrig mera göra så 'ma ei tee enam kunagi nii'.

Jag ska sluta röka 'ma jätan suitsetamise maha'.

Ska(11)ské, kapten! 'saab tehtud, kapten!' (sõjaväes).

Elliptiliselt, ilma põhiverbita:

Jag ska med bussen 'ma sõidan bussiga'.

Jag ska in till stán i mörگون 'ma lähen homme linna'.

b) kääku, ettepanekut:

Du skall göra så! 'sa pead nii tegema!'

En man skall stå vit sitt órd 'mees peab oma sõna pidama'.

Vad skulle han göra där? 'mida ta pidi seal tegema?'

c) võimalikkust (vrd. lär, tör), mida saab väljendada eesti kaudse kõneviisi abil:

Han skall (= lär) vara rik 'ta olevat rikas'.

Det ska vara en bra film 'see olevat hea film'.

d) mitmesugustes viisakuslausetes:

Ska(11) det vara ett glas vin? 'kas soovite klaas veini?'

Ska(11) det vara lite mera té? 'kas soovite veel teed?'

Skulle det småka med en kopp kaffe? 'kas teile meeldiks üks tass kohvi?'

Jag skulle råda dig att ... 'ma soovitaksin sulle ...'

10) tör - ainult preesens tör ja imperfekt torde /tù:də/ (infinitiiv puudub) - tähistab:

a) võimalikkust:

Han tör (või: torde) vara här när som helst 'ta peaks iga silmapilk siia saabuma'.

Han torde vara den främste experten på sitt område 'ta peaks olema suurim asjatundja oma erialal'.

b) viisakuslausetes:

Ni torde ursäkta, men ... 'te vabandate, aga ...'

Läsaren torde observera att ... 'lugeja peaks märkama, et ...'

11) vilja 'tahtma, saama' - vill, ville, vèlat - tähistab:

a) soovi, tahtmist:

Han vill ha ett glas vatten 'ta tahab klaas vett saada'.

Elliptiliselt:

Vad vill ni? 'mida te tahate (soovite)?'

Om du vill kan du gå dit 'kui sa tahad, võid sa sinna minna'.

Han får allt vad han vill 'ta saab kõik, mida ta tahab'.

b) käsku või viisakat ettepanekut:

Vill du genast stänga av radion! 'pane kohe raadio kinni!'

Vill ni läsa vidare? 'lugege (palun) edasi'.

c) viisakuslausetes:

Skulle ni vilja ta av er håtten? 'kas te võtaksite kübera peast'.

Skulle ni vilja hjälpa mig? 'kas te võiksite (tahaksite) mind aidata.'

Jag skulle gärna vilja göra det 'ma teeksin seda heameelega'.

d) väljendites:

Vad vill det här säga? 'mida see peaks tähendama?'

Som du vill (= gärna för mig) 'nagu soovid' (minugi poolest)'

Kösta vad det kösta vill 'maksku, mis maksab'.

Om det vill sig väl 'kui kõik läheb hästi'.

Indikatiivi ajavormid

Verbi konjugatsioonitüüpide juures, vt, §§ 101-107, on kirjeldatud ka ajavormide erijuhte. Alljärgnevalt on toodud aktiivi ajavormid ja nende tarvitamine, passiivi kohta vt. §§ 127-128.

§ 110. P r e e s e n s.

1. Preesens moodustatakse lõppudega -ar, -er, -r, mis lisatakse verbi tüvele (mille saame, kui eraldame infinitiivi lõpu -a; III konjugatsioon on infinitiiv võrdne tüvega).

I konjugatsioon:	<u>-ar</u>	-	<u>täl-ar</u>	'räägin, räägid, jne.'
II	"	<u>-er</u>	<u>ríng-er</u>	'helistan'
III	"	<u>-r</u>	<u>tró-r</u>	'arvan, usun'
IV	"	<u>-er</u>	<u>skriv-er</u>	'kirjutan'

Vanemas ja pidulikumas kirjakeeles tarvitatakse mitmuse isikute kohta eri vorme, mis on võrdsed infinitiiviga vrd.:

Jag tàlar 'ma räägin' - aga: vi tàla 'me räägime', samuti ni tàla 'teie räägite', de tàla 'nemad räägivad';

Jag skriver 'ma kirjutan' - vi skri^ova 'me kirjutame';

Jag gå 'ma lähen' - vi gå 'me läheme';

Jag kan 'ma võin' - vi kunna 'me võime';

Jag har 'mul on' - vi ha(va) 'meil on';

Jag blir 'ma jään' - vi bli(va) 'me jääme';

Jag ska(11) 'ma saan, pean' - vi skola /skù:la/ 'me saame, peame'.

Abiverb våra 'olema' moodustab preesensi supletiivselt:

Jag är /ɛ:/, /ä:r/ 'ma olen' - vi äro /ä:ru/ 'me oleme'.

2. Preesens väljendab:

a) seda, mis juhtub käesoleval ajal või mis toimub alati, näit.:

Jag sitter vid mitt skrivebord och skriver 'ma istun oma kirjutuslaua taga ja kirjutan'.

Föreläsningarna börjar klockan åtta om morgnarna 'loengud algavad kell 8 hommikul'.

Jorden kretsar kring solen 'Maa keerleb ümber Päikese'.

b) tulevikku, kui aeg on mainitud või mõeldud, eriti liikumist tähistavate verbide ja verbi bli(va) 'saama, muutama' puhul:

Han kõmmer i mörgon 'ta tuleb homme'.

Täget gär om en kvart 'rong läheb veerand tunni pärast'.

Det blir mörkt om en liten stund 'hetke pärast läheb (ilm) pimedaks'.

c) minevikku, et teha kujutlust elavamaks ("ajalooline minevik"):

Men kan du tänka dig vad som hände i går: bäst vi sitter med våra kaffekoppar, så knäcker det på dörren, och in träder - Gustav ... 'kuid mõtle ometi, mis eile juhtus: meie istume parajasti oma kohvitasside taga, siis koputatakse uksele ja sisse astub - Gustav ...'.

§ 111. I m p e r f e k t .

1. Imperfekt moodustatakse lõppudega (sufiksitega) -ade, -de/-te, -dde või ilma lõputa, kuid tüvevokaali muutusega:

I konjugatsioon:	<u>-ade</u>	-	<u>täl-ade</u>	'rääkisin, rääkisid, jne.'
II	"	<u>-de/-te</u>	-	<u>rìng-de</u> 'helistasin'
			<u>läs-te</u>	'lugesin'
III	"	<u>-dde</u>	-	<u>trò-dde</u> 'arvasin, uskusin'
IV	"	(lõputa)	-	<u>skrev</u> 'kirjutasin'

IV ("tugeva") konjugatsiooni verbid moodustavad vane-
mas ja pidulikumas kirjakeeles eri mitmuse vormid lõpuga -o /-u/, vahel koos tüvevokaali muutusega (vt. IV konjugatsiooni verbide nimistut § 104). Mõned näited:

jag var 'ma olin' - vi vorò /vù:ru/ 'me olime';

jag gick 'me läksin' - vi gìngo 'me läksime';

jag fick 'ma sain' - vi fìngo 'me saime';

jag tog 'ma võtsin' - vi tògo 'me võtsime';

jag for 'ma sõitsin' - vi föro 'me sõitsime';
 jag gav 'ma andsin' - vi gävo 'me andsime';
 jag blev 'ma jäin' - vi blévo 'me jäime'.

Märkus. Lohakamas kõnekeeles jäetakse I konjugatsiooni verbide imperfektis sageli ära lõpp -de, näit.:

Han vänta (= väntade) nästan varje dag på mej och jag gilla (= gillade) det inte 'ta ootas mind peagu iga päev ja see ei meeldinud mulle' (M. Weiss, Jänken, Stockholm 1967, lk. 5).

2. Imperfekt väljendab:

a) tegevust minevikus, mis pole olevikuga seoses või mille seost olevikuga ei rõhutata; imperfekti tarvitatakse koos minevikku väljendavate sõnadega, nagu i går 'eile', i mörse 'täna hommikul', förra året 'eelmisel aastal', för en vecka sedan (sen) 'nädala eest' jne., jutustavas stiilis või mingi nähtuse kirjeldamisel, mis kunagi minevikus oli tavaline; näit.:

Han var inte hemma i går 'ta ei olnud eile kodus'.

Jag såg honom för fyra år sedan 'ma nägin teda neli aastat tagasi'.

Det var länge, sedan jag såg dig 'see oli ammu, kui ma sind viimati nägin'.

Svenskarnas vikingafärder gick mest i österväg 'rootslaste viikingisõidud suundusid enamasti itta'.

b) olevikku emotsionaalse värvinguga lausetes ja hüüdlausetes, näit.:

Det var bra, att du kommer 'hea, et sa tuled'.

Det var tråkigt, att du inte kan komma 'kahju, et sa ei saa tulla'.

Det var roligt att få träffa er 'tore teid kohata'.

Det var snällt av dig att ringa 'tore (see on sinust kena), et sa helistasid'.

Det där var vackra tavlor! 'need on alles ilusad pildid!'

Det var synd! 'kahju!'

Det var bra! 'hästi (tehtud)!'

Det fattades b̄ara! 'see veel puudus!'

Det var en annan sak! 'see on teine asi!' (see muudab asja).

Märkus. Sünniaja nimetamisel tarvitatakse imperfekti surnud isikute, kuid preesensit elavate isikute kohta, näit.:

August Strindberg föddes 1849 i Stockholm 'August Strindberg sündis 1849.a. Stokholmis'.

När är du (ni) född? 'millal sa oled (te olete) sündinud?'

Jag är född år 1972 'ma olen sündinud 1972.a.'

Han är född den 12 mars 1950 'ta on sündinud 12. märtsil 1950.a.'.

§ 112. P e r f e k t .

1. Perfekt moodustatakse abiverbi ha(va) preesensi ja põhiverbi supiinumi abil; supiinumi lõpud (sufiks) on -at, -t, -tt, -it:

I	konjugatsioon:	<u>har täl-at</u>	'olen (oled jne.) rääkinud'
II	"	<u>har ring-t</u>	'olen helistanud'
III	"	<u>har trö-tt</u>	'olen arvanud, uskunud'
IV	"	<u>har skriv-it</u>	'olen kirjutanud'

Vanemas ja pidulikumas kirjakeeles on mitmuse isikute puhul abiverb mitmuses, supiinum aga jääb muutumatuks, näit.:

jag har täl-at - vi ha(va) täl-at
'ma olen rääkinud' 'me oleme rääkinud'

2. Perfekti tarvitatakse siis, kui tahetakse väljendada eelnevust olevikule või mingit muud seost olevikuga. See võib väljenduda mitmel erineval viisil.

a) Tegevus algas minevikus, kuid kestab kuni kõnemo- mendini või toimub olevikus edasi; eesti keeles tarvitatakse sellistel juhtudel täisminevikku ja vahel ka olevikku:

Hur länge har ni vårit här? 'kui kaua te olete siin olnud?'

Jag har (redan) vårit här en månad 'ma olen siin (juba) kuu aega olnud' (ma olen siin juba kuu aega).

Jag har bott här i tre år 'ma olen siin kolm aastat elanud'.

Vi har läst svenska i tre månader 'me oleme rootsi keelt kolm kuud õppinud'.

Jag har väntat på dig en halv timme 'ma olen sind pool tundi oodanud' (ma ootan sind juba pool tundi).

Har ni väntat länge på mig? 'kas te olete mind kaua oodanud?' (kas te juba ammu ootate mind?).

Märkus. Prepositsioonühendiga sedan + a j a m ö ö t esineb preesens:

Jag har här sedan tre år 'ma elan siin (juba) kolm aastat'.

b) Tegevus toimub täielikult minevikus (s.t. on kõnemomendiks lõpetatud), kuid lauses esinev ajamäärus hõlmab ka kõnemomenti; eesti keeles on siin tavaliselt lihtminevik:

Jag har vårit där i år 'ma olin seal tänavu'.

Var har du vårit hela det här året 'kus sa olid (oled olnud) kogu käesoleva aasta?'

Président H. har i dag på morgonen avlidit 'president H. suri täna hommikul'.

Äga: Président H. ävled (imperfekt) i går morse 'president H. suri eile hommikul' (vrd. § 111:2a).

c) Tegevus toimub täielikult minevikus, kuid selle tagajärjed säilitavad aktuaalsuse olevikus, s.t. on mingil moel seotud olevikuga:

rootsi keeles perfekt - eesti keeles lihtminevik:

Har ni sövit gott i natt? 'kas te täna öösel hästi magasite?' (kuigi aeg minevikus on määratletud, vrd. § 111:2a, mõeldakse siin tegevuse tagajärgi olevikus, näit. enesetunnet).

Vem har ùppfunnit telefonen? 'kes leiutas telefoni?'
Vem har lãrt dig det? 'kes sulle seda õpetas?'
Var har du kõpt den här bóken? 'kust sa selle raamatu
ostsid?'

rootsi keeles perfekt - eesti keeles täisminevik:

Har ni sett den nya filmen? 'kas te olete seda uut
filmi näinud?'

Nej, det har vi inte hùnnit med 'ei, me pole veel
jõudnud'.

Ag: Vi såg (imperfekt) den i går (§ 111:2a) 'me nägi-
me seda eile'.

Perfekti tarvitatakse ka adverbidega någonsin 'kunagi'
ja aldrig 'ei kunagi, ialgi'; eesti keeles on täisminevik:

Har ni någonsin sett något sådant förút? 'kas te ole-
te kunagi varem midagi sellist näinud?'

Jag har aldrig varit där 'ma pole seal kunagi olnud'.

d) Tegevus minevikus vastandatakse formaalselt tegevu-
sele olevikus (kui pealauses on preesens, siis eelnevat te-
gevust väljendavas kõrvallauses on perfekt, eesti keeles
aga tavaliselt lihtminevik):

Sèdan han har kõmmit hit, har man ingen ro 'pärast
seda kui ta siia tuli, pole meil kellelgi rahu'.

Sèdan jag har börjat läsa (= lära mig) svenska, lyssnar
jag gärna på svensk musik 'pärast seda, kui ma hakkasin
rootsi keelt õppima, kuulan ma heameelega ka rootsi muusi-
kat'.

e) Perfekti tarvitatakse ka siis, kui tahetakse väl-
jendada tulevikus lõpetatavat tegevust (II futuurumi ase-
mel, vt. § 114:2); eesti keeles on täisminevik:

När jag har läst bóken, skall du få den 'kui ma olen
raamatu läbi lugenud, võid sa ta saada'.

Jag har nog slutat, när du är färdig 'ma olen kind-
lasti (selleks ajaks) lõpetanud, kui sa valmis saad'.

Om ett par månader har du nog glömt bort det 'paari
kuu pärast oled sa selle juba ära unustanud'.

3. Rootsi kirjakeelele (mitte kõnekeelele) on iseloomulik perfekti (ja pluskvamperfekti, vt. § 113:3) abiverbi ärajätmise kõrvallauses, näit.:

Här skickar jag dig en liten bok, som jag (har) skrivit i sönmar 'siin saadan ma sulle ühe väikese raamatu, mille ma kirjutasin suvel'.

När du (har) läst den, kan du gärna tala om, vad du tycker om den 'kui sa oled selle läbi lugenud, võid sa mulle öelda, mis sa sellest arvad'.

113. Pluskvamperfekt.

1. Pluskvamperfekt moodustatakse abiverbi ha(va) imperfekti ja supiinumi abil:

I konjugatsioon:	<u>hade täl-at</u>	'olin (olid jne.) rääkinud'
II	" <u>hade ring-t</u>	'olin helistanud'
III	" <u>hade tro-tt</u>	'olin arvanud, uskunud'
IV	" <u>hade skriv-it</u>	'olin kirjutanud'

2. Pluskvamperfekt väljendab:

a) tegevust, mis eelneb teatud momendile minevikus; eesti keeles - enneminevik:

Han hade gått redan klockan tre 'ta oli juba kell kolm ära läinud'.

b) tegevust, mis eelneb teisele tegevusele minevikus, mida väljendatakse imperfektiga; eesti keeles väljendatakse sageli mõlemaid tegevusi lihtminevikuga:

Han hade varit i Danmark, innan han kom till Tyskland 'ta oli (olnud) Taanis, enne kui ta tuli Saksamaale'.

Éfter att jag hade fått ditt brev, ringde jag upp min vän 'pärast seda, kui ma olin saanud (sain) su kirja, helistasin ma oma sõbrale'.

Kriget hade varit slut länge, då detta hände 'sõda oli ammu lõppenud, kui see juhtus'.

Detta inträffade, sedan han hade kommit 'see juhtus pärast seda, kui ta tuli'.

3. Pluskvamperfektis (nagu perfektiski, vrd. § 112:3) jäetakse kirjakeeles sageli abiverb ära:

Sedan jag (hade) slutat skòlan, begáv jag mig till universitétet 'kui ma olin kooli lõpetanud, läksin ma üli-kooli'.

§ 114. F u t u u r u m.

Formaalselt on rootsi keeles võimalik eristada nelja liiki futuurumit, mis moodustuvad abiverbi skòla ja infini-tiivi abil: preesens abiverbist skòla + I või II infinitiiv ning imperfekt abiverbist skòla + I või II infinitiiv.

Seega:

I futuurum: ska(11) tåla 'räägin, räägid jne.'
(tulevikus)

II futuurum: ska(11) ha tålat 'olen rääkinud'
(tulevikus)

III futuurum: skulle tåla 'pidin rääkima'

IV futuurum: skulle ha tålat 'pidin rääkinud olema'

Vanemas ja pidulikumas kirjakeeles on I ja II futuuru-mi mitmuse isikute puhul tarvitusel abiverbi skòla preesen-si mitmus, näit.:

jag ska(11) tåla - vi skola tåla
'ma räägin' 'me räägime' (tulevikus)

jag ska(11) ha tålat - vi skola ha tålat
'olen rääkinud' 'oleme rääkinud' (tulevikus)

1. I f u t u u r u m tähistab tegevust tulevikus, kuid sellel on tavaliselt modaalne kõrvaltähendus (väljen-dab kavatsust, lubadust, soovi jne., vrd. skòla modaalver-bina - § 109:9):

Jag ska(11) rësa till Stòckholm i mòrgon 'ma sõidan homme Stokholmi' (mul on kavatsus).

Du ska(11) få pëngarna i mòrgon 'sa saad homme raha kätte' (ma luban).

Jag hòppas du ska lyckas 'ma loodan, et sul asi õnes-tub' (ma väljendan soovi).

Märkus. Tulevikku puhtal kujul, s.t. (enam-vähem) ilma modaalse kõrvaltõenduseta, väljendab rootsi keeles ühend kõmma att + infinitiiv I:

Jag kõmmer att rësa till Stöckholm i mörögon 'ma sõidan homme Stokholmi'.

Jag tror det kõmmer att bli régn 'ma arvan, et tuleb vihma'.

Tulevikku väljendatakse sageli ka preesensi abil (vrd. § 110:2b):

Jag rëser till Stöckholm i mörögon 'ma sõidan homme Stokholmi'.

2. II f u t u u r u m (futurum exactum), mis esineb harva, väljendab lõpetatud tegevust tulevikus, näit.:

Om ett par månader ska(11) du ha glömt bort det 'paari kuu pärast oled selle ära unustanud'.

II futuurum asendatakse tavaliselt perfektiga (vrd. § 112:2e):

Om ett par månader har du glömt bort det 'paari kuu pärast oled selle ära unustanud'.

3. III f u t u u r u m (futurum praeteriti) väljendab "möödunud tulevikku", s.o. tegevust, mis oli eelseisev mingil ajalõigul minevikus, näit.:

Han visste att han skulle behöva hjälp 'ta teadis, et tal läheb abi vaja'.

Vi skulle just sätta oss till bords då han kom 'me pidime just lauda istuma, kui ta tuli'.

III futuurum esineb alati kaudses kõnes, kui saatelause on minevikuline ja vastavas otseses kõnes väljendatakse tegevust tulevikus, näit.:

Han sá(de), att han skulle rësa till Stöckholm 'ta ütles, et ta sõidab Stokholmi'.

Vrd.: Han sá(de): "Jag skall rësa (kommer att rësa, rëser) till Stöckholm." 'Ta ütles: "Ma sõidan Stokholmi."'

III futuurum langeb vormilt kokku I konditsionaaliga, mille tähendus on aga erinev, vt. §§ 115:2b ja 119.

4. IV futuurum, mis esineb harva, väljendab tegevust, mis oli eelseisev ning pidi lõpetatama mingil ajalõigul minevikus, näit.:

Han skulle ha ävrest redan i går, men det gjorde han inte 'ta oleks pidanud juba eile ära sõitma ("ära sõitnud olema"), kuid ta ei sõitnud'.

IV futuurum võib esineda kaudes kõnes, kui saatelause on minevikuline ja otseses kõnes seisaks II futuurum, näit.:

Han sá(de), att om ett par månader han skulle ha glömt bort det 'ta ütles, et paari kuu pärast on ta selle juba ära unustanud' (vrd. ülal punkt 2).

IV futuurum langeb vormilt kokku II konditsionaaliga, vt. §§ 115:2b ja 119.

Konjunktiiv

§ 115. Tänapäeva rootsi keeles on kaht liiki konjunktiive: liht- ja liitkonjunktiivid.

1. Lihtkonjunktiivid väljendavad ainult olevikku või tulevikku.

a) P r e e s e n s i k o n j u n k t i i v vastab eesti käskiva kõneviisi tunnustele -gu/-ku ja moodustatakse infinitiivi tüvest sufiksi -e lisamisega, näit.:

<u>lèv-a</u>	'elama'	- konjunktiiv I:	<u>lèv-e</u>	'elagu';
<u>læs-a</u>	'lugema'	- "	<u>læs-e</u>	'lugegu'.

Erandid:

<u>gå</u>	'minema'	- <u>gånge</u>	'mingu';
<u>stå</u>	'seisma'	- <u>stånde</u>	'seisku'.

b) Imperfekti konjunktiiv väljendab tänapäeval ainult olevikku või tulevikku ja vastab eesti tingiva kõneviisi olevikule või (kaudses kõnes) kaudse kõneviisi olevikule (tuleksin; tulevat). Imperfekti konjunktiivi moodustamisel tuleb silmas pidada järgmist.

"Nõrga" (I, II ja III) konjugatsiooni verbidel on imperfekti konjunktiiv võrdne indikatiivi imperfektiga, näit.:

(om) jag tälade '(kui) ma räägiksin';
(om) vi ringde '(kui) me helistaksime'.

"Tugeva" (IV) konjugatsiooni verbidest moodustatakse imperfekti konjunktiiv sufiksi -e lisamisega indikatiivi imperfekti mitmuse vormi tüvele, näit.:

vi blèv-o 'me jääme' - blèv-e 'jääksin, jääksid jne.';
vi fìng-o 'me saime' - fìng-e 'saaksin, saaksid jne.';
vi vòr-o 'me olime' - vòr-e 'oleksin, oleksid jne.'.

2. Liitkonjunktiivid (analüütilised vormid).

a) Pluskvamperfekti konjunktiiv langeb vormilt kokku indikatiivi pluskvamperfektiga (hade + supinum) ja väljendab minevikku üldiselt, s.t. mitte ainult enneminevikku, näit.:

jag hade gjort det, om ... 'ma oleksin seda teinud, kui ...'

b) skulle - konjunktiiv ehk konditsionaal, mis moodustatakse abiverbi skòla imperfekti konjunktiivi (skulle) ja põhiverbi infinitiivi abil; skulle-konjunktiivil ehk konditsionaalil on kaks vormi:

skulle + I infinitiiv ehk I konditsionaal, mis väljendab olevikku või tulevikku:

jag skulle g⁰, om ... 'ma läheksin, kui ...';

skulle + II infinitiiv ehk II konditsionaal, mis väljendab minevikku:

jag skulle ha g⁰tt, om ... 'ma oleksin läinud, kui ...'.

skulle-konjunktiivid (I ja II konditsionaal) langevad vormilt kokku vastavalt III ja IV futuurumiga, vt. § 114:3 ja 4.

3. Liitkonjunktiivide hulka võib lugeda ka modaalverbide mā ja mätte ühendid infinitiiviga, mis väljendavad soovi:

a) mā - k o n j u n k t i i v: abiverb (modaalverb) mā + I infinitiiv väljendab umbes sama, mis preesensi konjunktiiv; mā vastab eesti käskiva kõneviisi tunnustele -gu/-ku või sõnale las:

Mā han lèva 'ta elagu, las ta elab'.

Mā du lyckas i ditt företag 'õnnestugu sul su ettevõtte'.

Det mā vara hänt 'juhtugu; olgu peale'.

Harva esineb mā + II infinitiiv, mis väljendab minevikku:

Mā han ha läst 'las ta olla lugenud'.

b) mätte - k o n j u n k t i i v: abiverb (modaalverb) mätte + I infinitiiv vastab tavaliselt eesti tingivale kõneviisi olevikule + 'ometi' ('tuleks ta ometi' jne.):

Mätte jag bli frisk! 'saaksin ma ometi terveks!'

Mätte det gå dig väl! 'peaks sul (ometi) hästi minema!'

Mätte det vara sant! 'peaks see (ometi) tõsi olema!'

Harvemini esineb mätte + II infinitiiv, mis väljendab minevikku:

Mätte ingen olycka ha träffat honom! 'peaks tal mitte mingi õnnetus juhtunud olema!'

Konjunktiivi tarvitamisest

§ 116. P r e e s e n s i k o n j u n k t i i v väljendab soovi või ettepanekut ja esineb tänapäeval ainult teatud väljendites, näit.:

Han lève! või: Lève han! 'ta elagu!'

Man lägg märke till detta 'pandagu seda tähele'.

Råd sig den som kan 'päästku end, kes saab'.

Väre därmed hur som helst 'olgu sellega, kuidas tahes'.

Konjunktiiv I esineb sagedamini kiriku- ja seadusekeeles, näit.:

Den som har öron att höra, han höre kellel on kõr-
vad, see kuulgu'.

Frid väre med eder! 'rahu olgu teiega!'

Det stånde honom fritt ... 'ta võib ...'(kohtukeeles).

Märkus. Preesensi konjunktiiv esineb tavaliselt ainult
3. isikus, harva kohtab ainsuse 2. isiku vorme:

Du blive vår förbild! 'saagu sa meile eeskujuks!'

2. isik asendatakse tavaliselt imperatiiviga või må-
konjunktiiviga (§ 115:3).

§ 117. Imperfektikonjunktiiv
tähistab ainult olevikku või tulevikku ja seda tarvitatakse:

1) ebareaalsetes tingimuslausetes (tingimus on võimatu
või ebakindel), näit.:

Om jag finge rësa på landet, blève jag glad 'kui ma
saaksin (võiksin) maale sõita, oleksin ma rõõmus'.

Du händlade inte ännorlunda, om du vöre i hans ställe
'sa ei käituks teisiti, kui sa oleksid tema asemel'.

Tingimust võib väljendada ka adverbiaaliga:

Utän dig vöre jag förlörad 'ilma sinuta oleksin ma
kadunud'.

Pealauses asendatakse imperfekti konjunktiiv sageli
skulle-konjunktiiviga (konditsionaaliga), vt. § 119:1.

2) võrdluslausetes konjunktsiooniga som om '(ni) na-
gu':

Jag minns det så väl, som om det vöre i dag 'ma mäle-
tan seda nii hästi, nagu oleks see (olnud) eile'.

Han går, som om han vöre berösad 'ta käib, nagu oleks
ta purjus'.

3) ebareaalsetes või emfaatilistes soovlausetes:

Ack, om jag vöre ung igén! 'ah, oleksin ma jälle
noor!'

O, att jag blève frísk! 'oh, kui ma saaksin terveksi!
Ack, om jag kunde spèla fiol /fiú:l/ 'ah, kui oskak-
sin viiulit mängida!'

Ack, om det snårt bleve is! 'ah, kui varsti tuleks
jää!'

4) vahel sihitislausetes, mis väljendavad soovi:

Jag önskar att det aldrig bleve höst 'ma soovin, et
sügist ei tulekski!'

5) mõningates viisakuslausetes:

Ville ni kanske hjälpa mig? 'kas te tahaksite võik-
site) mind aidata?'

Kunde du visa mig vägen? 'kas sa võiksid mulle teed
näidata?'

Imperfekti konjunktiiv asendatakse siin sageli skulle-
konjunktiiviga (konditsionaaliga), vt. § 119.

6) Imperfekti konjunktiiv võib kirjakeeles esineda va-
hel kaudses kõnes ja vastab siis eesti kaudsele kõneviisi-
le, näit.:

Han sá(de), att här vore fråga om någonting helt ännat
'ta ütles, et küsimus seisvat hoopis milleski muus'.

7) Kõnekeeles ja uuemas kirjakeeles esineb imperfekti
konjunktiiv harva, peamiselt ainult verbist våra 'olema':
vore /vù:rå/ 'oleksin, oleksid jne.' Imperfekti konjunktiiv-
i funktsioonis tarvitatakse kõnekeeles tavalist indikatiiv-
i imperfekti (mis "nõrkade", s.o. I, II ja III konjugatsi-
ooni verbide puhul niikuinii langeb kokku konjunktiiviga),
näit.:

Om jag fick (= finge), så for (= före) jag med samma
'kui ma saaksin (võiksin), sõidaksin ma kohe'.

Jag vore glåd, om jag läg (= läge) i min égen säng 'ma
oleksin rõõmus, kui ma lamaksin omaenda voodis'.

Han går, som om han var (= vöre) berúsad 'ta käib, nagu
oleks ta purjus'.

Ack, om sömmaren aldrig tog (= toge) slut 'ah, peaks
suvi üldse mitte lõppema!'

§ 118. Pluskvamperfekti konjunktiiv esineb:

1) tavaliselt samades tingimustes, kus imperfekti konjunktiiv, kuid väljendab minevikku (kuna aga imperfekti konjunktiiv väljendab olevikku või tulevikku, vrd. § 117):

Hade du varit (= om du hade varit) här i går, hade ölyc-kan inte inträffat 'oleksid sa eile siin olnud, poleks õnnetust juhtunud'.

Man var så glad, som om han hade vunnit första priset 'ta oli nii rõõmus, nagu oleks ta esimese auhinna võitnud'.

Ack, om sommaren aldrig hade tagit slåt! 'ah, poleks (ometi) suvi kunagi lõppenud!'

Pealauses võib pluskvamperfekti konjunktiivi asendada II konditsionaal, vt. § 119.

2) sageli koos adverbiga så när 'peaaegu (et)':

Jag hade så när kömmit för sént 'ma oleksin peaaegu hiljaks jäänud'.

Det hade jag så när glömt 'ma oleksin selle peaaegu unustanud'.

3) Pluskvamperfekti konjunktiiv moodustatakse sageli modaalverbidest, millele järgneb I infinitiiv, näit.:

Jag hade gärna velat resa till Helsingfors i somras 'ma oleksin meeleldi tahtnud möödunud suvel Helsinglasse sõita'.

Det hade man kunnat vänta av dig 'seda oleks võinud sinust oodata'.

Selliseid konstruktsioone on sageli võimalik asendada paralleelkonstruktsiooniga: modaalverbi imperfekti konjunktiiv (mis vormilt langeb kokku indikatiiviga) + II infinitiiv, näit.:

Han hade velat gå = han vulle ha gått 'ta oleks tahtnud minna'.

Han hade kunnat hitta vägen själv = han kunde ha hittat vägen själv 'ta oleks võinud teed ise leida'.

Det hade vi bort /but/ tänka på = det borde /buðe/ vi na tänkt på 'ma oleksime pidanud sellele mõtlema'.

4) Plusvampperfekti konjunktiiv abiverb hade jäetakee vahel kõrvallauses välja (nagu indikatiivi pluskvampperfekti puhul, vrd. § 113:3):

Om jag (hade) haft mēra tīd, så hade jag försökt att göra det bättre 'kui mul oleks olnud rohkem aega, oleksin katsunud seda paremini teha'.

Jag hade fått ståna långre, om jag (hade) vèlat 'ma oleksin võinud kamemaks jääda, kui ma oleksin tahtnud'.

§ 119. S k u l l e - k o n j u n k t i i v ehk k o n d i t s i o n a a l on tänapäeva rootsi keele kõige levinum konjunktiiv liik:

skulle + I infinitiiv (I konditsionaal) väljendab olevikku või tulevikku ja võib asendada imperfekti konjunktiiv:

jag skulle vara glad ... (= jag vöre glad ...) 'ma oleksin rõõmus'

skulle + II infinitiiv (II konditsionaal) väljendab minevikku ja võib asendada pluskvampperfekti konjunktiiv:

jag skulle ha varit glad ... (= jag hade varit glad...) 'ma oleksin olnud rõõmus'

skulle-konjunktiiv (konditsionaali) tarvitatakse väga mitut laadi lausetes:

1) ebareealse tingimuslause (konditsionaallause) juurde kuuluvas pealauses imperfekti ja pluskvampperfekti konjunktiiv asemel; kõrvallauses väljendatud tingimus on võimaliku või ebakindel, näit.:

Om jag hade tīd, så skulle jag gå dīt (= så ginge jag dīt) 'kui mul oleks aega, siis ma läheksin sinna'.

Hade jag haft tīd, så skulle jag ha gått dīt (= så hade jag gätt dīt) 'kui mul oleks olnud aega, oleksin ma sinna läinud'.

Kõnekeeles esineb kõrvallauses sageli tavaline indikatiiv, vt. § 117:7.

Märkus. skulle võib esineda ka tingimuslauses (s.t. kõrvallauses, nimelt siis, kui tingimus ei tarvitse olla ebakindel või võimatu; skulle esineb siin modaalverbina tähenduses 'peaksin, peaksid, peaks jne.':

Jag vét inte, vad som skulle hända, om han skulle försöka 'ma ei tea, mis juhtuks, kui ta prooviks (seda teha)' (kui ta peaks proovima seda teha).

Om han skulle komma på besök, så säg, att jag är tillbåka om en timme 'kui ta peaks külla tulema, siis ütle, et ma olen tunni aja pärast tagasi'.

Om det skulle börja regna, så ta in säkerna 'kui peaks vihma sadama hakkama, too asjad sisse'.

2) mitmesugustes määrus- ja sihitislausetes (ka kaudses kõnes):

Det ser ut, som om det skulle bli regn 'paistab, nagu tuleks vihma'.

Han uppför sig, som om han skulle vara herre i huset 'ta käitub, nagu oleks ta peremees majas'.

Möden önskade, att pojken skulle komma genast 'ema soovis, et poiss tuleks kohe'.

Man uppsköt prövningen, så att han skulle få tid att förbereda sig 'arvestus (eksam) lükati edasi, et tal jääks aega ettevalmistuseks'.

Hon befälld, att han genast skulle komma 'ta käskis, et ta kohe tuleks'.

3) viisakuslauses ja tagasihoidlikus soovlauses, tavaliselt modaalverbidega kunna 'võima' ja vilja 'tahtma':

Jag skulle vilja ha några vykort 'ma tahaksin saada (osta) mõned postkaardid'.

Skulle ni vilja hjälpa mig? 'kas te tahaksite (võiksite) mind aidata?'

Skulle du kunna (või: vilja) visa mig vägen? 'kas sa võiksid mulle teed näidata?'

Jag skulle (gärna) vilja rësa till Stöckholm 'ma tahaksin (meeleldi) sõita Stokholmi'.

4) emotsionaalsetes lausetes:

Skulle dëtta vara möjligt? 'kas see vöib vöimalik olla?'

Hur skulle jag ha kunnat drömma om en sådan kärlek? 'ma poleks vöinud unistadagi sellisest suurest armastusest!'

5) Abiverb ha jäetakse vahel välja ühendis skulle + II infinitiiv (II konditsionaal), näit.:

Vem skulle (ha) trott det? 'kes oleks vöinud seda arvata!'

Jag skulle gärna (ha) velat rësa till Stöckholm i somras 'ma oleksin meeleldi tahtnud sõita Stokholmi eelmisel suvel'.

Imperatiiv

(käskiv kõneviis)

§ 120. Imperatiivi moodustamisest ja tarvitamisest.

1. Rootsi uuemas kirjakeeles on ainult üks imperatiivivorm: 2. pööre, mis on ainsuses ja mitmuses ühesugune. See vorm on I ja III konjugatsioonil verbidel vördne infinitiiviga, ülejäänud verbidel aga infinitiivi tüvega (s.t. infinitiiv ilma lõputa -a):

I tåla 'rääkima' : tåla! 'räägi! rääkige!'

II rång-a 'helistama' : rång! 'helista! helistage!'

III tró 'arvama', uskuma' : tró 'arva! arvake!'

IV skriv-a 'kirjutama' : skriv! 'kirjuta! kirjutage!'

Imperatiiv väljendab käsku, õhutust vöi palvet, näit.:

Tåla högre! 'räägi (rääkige) kõvemini!'

Vånta ett ögonblick! 'oota (oodake) üks silmapilk!'

Hålsa honom! 'tervita (tervitage) teda!'

Öppna dörren! 'ava (avage) uks!'

Stång fönstret! 'sule (sulgege) aken!'

Säg /sɛi/, att jag är upptagen 'ütte (ütelge), et ma olen kinni'.

Sätt dig! 'istu!' Sätt er! 'istuge!'

Sitt nér! 'istu (istuge) (maha)!'

Glöm inte att ... 'ära unusta (ärge unustage), et ...'

Gör det själv! 'tee (tehke) seda ise!'

Ge mig en penna! 'anna (andke) mulle sulle!'

Ta(g) plats! 'võta (võtke) istet!'

Kom hit! 'tule (tulge) siia!'

Gå bört! 'mine (minge) ära!'

Förlåt! 'vabanda! vabandage!'

Sov gott! 'maga (magage) hästi!'

Var så god! 'ole (olge) nii hea' (palun)

Var så vänlig (või: snäll) och gör det 'ole (olge) nii lahke ja tee (tehke) seda'.

Märkus. Subjekt võib esineda koos imperatiiviga vastandamisega või sõbraliku õhutuse korral, näit.:

Gå dú till höger, så går jag till vänster 'mine sina paremale, siis mina lähen vasakule'.

Försök ní, det går nog 'tehke aga proovi, küll läheb'.

2. Mitmuse 1. isikus kasutatakse ühendit lät oss ('lase meid') + infinitiiv, näit.:

Lät oss gå hem! 'lähme koju!'

Lät oss börja! 'alake!' (algama!)

Vanemas kirjakeeles esineb mitmuse 1. isikus sufiks -om:

Sjüngom! 'laulgem!'

Lätom oss fröjdas! 'rõõmustagem!'

3. Vananenud on mitmuse 2. isiku vorm sufiksiga -en; seda võib kohata veel kirikukeeles, näit.:

Süken, sa skolen I finna! 'otsige ja te leiate!'

Vananenud on samuti vorm sufiksiga -er:

Täger och äter! 'võtke ja süöge!'

4. 3. isikus asendab imperatiivi preesensi konjunktiiv (§ 116):

(Han) lève! '(ta) elagu!'

5. Sageli hoidutakse otsesest käskivast kõnест ja kasutatakse selle asemel pehmeid väljendeid, näit. skulle-konjunktiivi, mā-konjunktiivi, modaalverbide ühendeid jm. (§§ 115:3, 119:3):

Skulle ni vilja hjälpa mig? 'kas te võiksite mind aidata?' (vrd.: hjälp mig! 'aita (aidake) mind!')

Vill du vara så snäll och hjälpa mig! 'kas sa oleksid nii lahke ja aitaksid mind!'

Han må gå! 'ta võib minna, ta mingu'

Får jag be om räkningen! 'palun arve!'

Väikeste laste poole pöördudes tarvitatakse sageli infinitiivi imperatiivi asemel:

Bara se, men inte röra! 'ainult vaadata, mitte puutuda!'

Inte gräta! 'ära nuta!' (mitte nutta).

Infinitiv

§ 121. Infinitiivi liigid ja moodustamine.

1. Rootsi keeles on kolm infinitiivi:

I i n f i n i t i i v (preesensi infinitiiv):

(att) tåla 'rääkima'

(att) skriva 'kirjutama'

II i n f i n i t i i v (perfekti infinitiiv):

(att) ha(va) tålat 'rääkinud olema'

(att) ha(va) skrivit 'kirjutanud olema'

III i n f i n i t i i v (futuuri infinitiiv), mis esineb harva:

skola tåla = komma att tåla 'rääkima' (tulevikus)

I ja II infinitiivile eelneb tavaliselt infinitiivi märk att, (vt. allpool, § 122:1).

Kolm infinitiivi on olemas ka passiivis, vt. § 127.

2. I infinitiivi moodustamisest:

a) I, II ja IV konjugatsioonide verbidel on infinitiivi lõpp (sufiks) -a, III konjugatsioonide verbide infinitiiv on lõputa ning samane verbi tüvega, mis lõpeb mingi rõhulise vokaaliga, näit.:

I konjugatsioon:	<u>täl-a</u>	'rääkima'	
II	"	<u>ring-a</u>	'helistama'
III	"	<u>tro</u>	'arvama, uskuma'
IV	"	<u>skriv-a</u>	'kirjutama'

b) I infinitiiv on võrdne verbi tüvega ka mõningatel ühesilbilistel segakonjugatsioonide verbidel (§ 105) ja mõningate verbide lühematel paralleelvormidel (§ 107:6) ning nende tuletistel, näit.:

<u>se</u>	'nägema'	<u>be</u>	'paluma'
<u>dö</u>	'surema'	<u>ge</u>	'andma'
<u>slä</u>	'lööma'	<u>ütge</u>	'välja andma'
<u>dra</u>	'vedama, tõmbama'	<u>mädge</u>	'möömma' jt.

c) Leidub verbe, mille tüvi lõpeb vokaaliga, kuid mis siiski moodustavad infinitiivi lõpuga (sufiksiga) -a; need verbid kuuluvad kõik I konjugatsioonile, tähtsamad neist on:

<u>dla</u>	'imema'	<u>ròa</u>	'lõbustama'
<u>fria</u>	'vabastama; abielu- ettepanekut tegema'	<u>òroa</u>	'rahatuks tegema'
<u>befria</u>	'vabastama'	<u>slòa</u>	'laisklema'
<u>förnÿa</u>	'uuendama'	<u>snòa</u>	'lund sadama'
<u>krya</u> på sig	'tervenema'	<u>skria</u>	'kisendama'
		<u>tòa</u>	'sulama'

d) Mõnedel modaalverbidel puudub infinitiiv: lär, tör, må, måste - vt. § 109.

3. II infinitiiv moodustatakse abiverbi ha(va) ja su-piiniumi abil ja II infinitiiv esineb peamiselt ühendites, millel on modaalne tähendus:

Hon skall ha v`arit en stor skönhet 'ta olevat olnud suur iludus'.

Ni maste ha fatt fel n^omm^or 'te olete ilmselt saanud vale numbri' (telefonis).

Koos prepositsiooniga efter väljendab infinitiiv II eelnenud tegevust:

Efter att ha spelat tenn^{is} tog vi en dusch 'pärast seda, kui olime tennist mänginud, võtsime dušši'.

II infinitiiv esineb ka modaalverbidega pluskvamperfekti paralleelvormides:

Jag kunde ha varit uppe h^ela n^otten (= jag hade kunnat vara uppe h^ela n^otten) (vrd. § 118:3).

4. III infinitiiv moodustatakse abiverbi sköla ('saa- ma') v^oi sagedamini komma att ('tulema') ja I infinitiivi abil; see väljendab tegevust tulevikus, näit.:

Tävlingen tros komma att äga rum i mörgon 'arvatakse, et võistlus toimub homme'.

§ 122. Infinitiivi partikkel att.

Suuremal osal juhtudel eelneb infinitiivile partikkel att, mida kõnekeeles hääldatakse sageli /o/ (seega samuti nagu och 'ja'). Tuleb aga silmas pidada, et kui att on konjunktsiooni funktsioonis ja tähendab 'et', siis võib teda hääldada ainult /att/, näit.: Han sade, att .../att/ 'ta ütles, et ...'

Infinitiivimärgi att ja infinitiivi vahel võib seista adverbiaal, näit.:

Följande sidor avser att i största korthet ge några upplysningar om staden 'järgmistel lehekülgedel kavatsetakse anda lühidalt (i suursta korthet) mõningaid teateid linna kohta'.

Infinitiivile eelneb att, kui infinitiivi tarvitatakse:

1) s u b s t a n t i i v i atribuudina:

Konsten att skriva är gammal 'kirjutamise kunst on vana'.

Har du tid att göra det? 'kas sul on aega seda teha?'

Jag har ingen lust att arbeta 'mul pole lusti tööta-da'.

Rum att hyra 'tuba välja üürida'.

2) a d j e k t i i v i ja a d v e r b i laiendina:

Filmen är värd att se 'film on väärt, et seda vaadata'.

Din håndstil är rätt svår att läsa 'sinu käekirja on raske lugeda'.

Er fråga är omöjlig att besvara 'teie küsimusele on võimatu vastata'.

Hon var nära att gråta 'ta pidi peaaegu nutma hakkama' (tal oli nutt kurgus).

3) p r e d i k a t i i v i n a (öeldistäitena) verbidega vära 'olema', ha(va) 'omama', bli(va) 'jääma', få 'saama', finnas 'leiduma' jt.:

Han är inte att leka med 'temaga ei saa mängida'.

Jag har måcket att tänka på 'mul on palju (asju), mille peale mõelda'.

Det är ingenting att skratta åt 'siin pole millegi üle naerda'.

Här finns det måcket att göra 'siin on (leidub) palju teha'.

Jag har ett brev att skriva 'mul on vaja üks kiri kirjutada'.

4) v e r b i objektina või määrusena:

Han lovade att komma 'ta lubas tulla'.

Fortsätt att skriva 'jätka(ke) kirjutamist'.

Vi lå(de) oss att vila 'me heitsime puhkama'.

Kui infinitiiv väljendab eesmärki, seisab sageli infinitiivi partikkel prepositsiooniga för (vrd. allpool punkt 5):

Han reste till Itálien för att studera musik 'ra sõitis Itaaliasse, et õppida muusikat'.

Han spráng för att inte komma för sént 'ta jooksis, et mitte hilineda'.

5) p r e p o s i t s i o o n i j ä r e l :

Hon har svårt för att lära sig språk 'talon raske keeli õppida'.

Är du rød av att åka skidor? 'kas sulle meeldib suusatada?'

Professorn nøjde sig med att ställa några enkla frågor 'professor piirdus mõnede lihtsate küsimuste esitamisega'.

Han gjorde det utan att tänka 'ta tegi seda ilma järele mõtlemata'.

Jag övar mig varje dag i att slämma 'ma harjutan iga päev ujumist'.

Genom att bromsa fick vi bilen att stanna 'pidurdamisega saime auto seisma'.

Efter att ha ätit middag gick hon upp på sitt rum 'kui ta oli lõunat söönud, läks ta üles oma tuppa'.

6) tavaliselt ka s u b j e k t i n a :

Att föla är mänskligt 'eksimine on inimlik'.

Att våra eller icke våra, det är frågan 'olla või mitte olla, see on küsimus'.

Vahel ka ilma infinitiivipartiklita, eriti vanemates väljendites ja vanasõnades, näit.:

Tala är silver, tiga är guld 'rääkimine on hõbe, vaikimine kuld'.

Bättre fråga än välse fara 'parem küsida, kui eksida'.

Sageli seisab infinitiiv subjektina predikaadi järel, kusjuures lause algab korrelaadiga det (§ 88:2). Sel juhul ei või infinitiivi partikkel ära jääda:

Det är röligt att studera språk 'keeli õppida (uurida) on tore'.

Det var mycket behågligare att flyga än att fara 'lennata oli palju mõnusam kui sõita'.

7) mõningates väljendites, nagu:

Av händstilen att döma är brevskrivaren en äldre man 'käekirja järgi otsustades on kirja kirjutaja vanem mees'.

Av allt att döma har det hänt en olycka 'kõige järgi otsustades on juhtunud õnnetus'.

Till att börja med bör det sägas att ... 'kõigepealt tuleks ütelda, et ...'

Sanningen att säga ... 'tõtt ööda ...'

§ 123. Infinitiiv i l m a partiklita:

1) m o d a a l v e r b i d e g a sköla 'saama, pidama' (ka temporaalse abiverbina futuurumi ja skulle-vormide moodustamisel), böra 'pidama', få 'saama, võima', kunna 'võima', läta 'laskma; lubama', lär ja tör (kaudse kõneviisi väljendamiseks), må 'võima, pidama', mände 'võiks', måste 'peab, pidi', vilja 'tahtma' (vrd. § 109).

Erandina lisatakse infinitiivile att, kui få tarvita-takse tähenduses 'saavutama, sundima, panema', näit.:

Han fick mig att skratta 'ta pani mu naerma'.

2) v e r b i d e g a bruka 'tavatsema', plåga 'ta-vatsema', synas 'paistma', tyckas 'paistma, tunduma';

tavaliselt verbidega behöva 'tarvitsema', börja 'al-gama, alustama', höppas 'lootma', nödgas 'sunnitud olema', råka 'juhtuma, sattuma', tänka 'mõtlemä, kavatsema', våga 'julgema', önska 'soovima';

ja sageli verbidega begynna 'algama', besluta 'otsus-tama', förmå 'sundima, saavutama', försöka 'proovima, kat-suma', förtjäna 'teenima, väärt olema', glömma 'unustama', hinna 'jõudma', löva 'lubama', lyckas 'õnnestuma', lära 'õpe-tama', lära sig 'õppima', slippa 'pääsema', sluta 'lõpeta-ma', söka 'proovima, katsuma', vågra 'keelduma', ämna 'ka-vatsema'.

Mõningaid näiteid:

När brukar du åta middag? 'millal sa tavatsed lõuna-tada?' (millal sa tavaliselt lõunatad?)

Det plågar ofta gå så 'see juhtub tihti nii'.

Hon tycks ha glömt alltsammans 'ta paistab kõik unus-tanud olevat'.

Du behöver inte svåra om du inte vill 'sa ei tarvitse vastata, kui sa ei taha'.

Han har börjat översätta en roman 'ta on hakanud tõlkima üht romaani'.

Jag tänkte (ämnade) just gå ut 'ma mõtlesin (kavatse-sin) just välja minna'.

Han har slutat röka 'ta on suitsetamise maha jätnud'.

Det har slutat (att) regna 'vihm on üle jäänud'.

Du kan försöka (att) läsa en svensk bok 'sa võid kat-suda lugeda üht rootsi raamatut'.

Märkus. Kui nendel verbidel on isikuline objekt, on infinitiivi ees att:

Han lovade honom att komma 'ta lubas talle, et ta tuleb'.

Det lyckades mig att ta mig fram 'mul õnnestus edasi pääseda'.

3) konstruktsioonides objekt infinitiivi-ga (vrd. ladina k. "accusativus cum infinitivo") ja sub-jekt infinitiiviga ("nominativus cum infinitivo") verbidega nagu se 'nägema', höra 'kuulma', änse 'arvama, pidama (millekski)', känna 'tundma', mäna 'arvama', be(d)ja 'paluma', låtsas(s) 'teesklema', säga 'ütlema', påstå 'väitma', försäkra 'kinnitama', tänka 'arvama', tro 'arvama, uskuma', veta 'teadma, arvama':

a) objekt infinitiiviga; rootsi infinitiivile vastab eesti keeles infinitiivi seesütlev kääne (-mas), verbikaud-ne kõneviis (-vat) või kõrvallause, näit.:

Jag såg honom komma 'ma nägin teda tulemas'.

Vi hörde honne sjunga 'ma kuulsime teda laulmas'.

Hon kände sitt hjärta klappa 'ta tundis oma südant kloppivat'.

Jag trörde honom vara klökare 'ma arvasin ta olevat targema'.

Gör alltid det, som du vet vara rätt 'tee alati seda, mida sa arvad õige olevat'.

b) objektiks on sageli refleksiivpronoomen; eesti keeles on sel juhul kaudne kõneviis (-vat) või kõrvallause:

Jag tror mig ha rätt 'ma arvan endal õiguse olevat'.

Han trødde sig vara ensam 'ta arvas end olevat ükski'.

Hon låttsade sig inte förstå 'ta tegi, nagu ei saaks ta aru'.

Han påstod sig ha tappat körkortet 'ta ütles end olevat juhiloa kaotanud'.

c) subjekt infinitiiviga (passiivi konstruktsioonis); eesti keeles sama, mis ülal punkt a:

Sképpet sägs sjunka 'laeva nähti vajumas (vajuvad)'.

(Vrd. Jag såg sképpet sjunka 'ma nägin laeva vajuvat' - objekt infinitiiviga.)

Mötet väntas pågå ett par dagar 'arvatakse (oodatakse), et kokkutulek kestab paar päeva'.

Märkus. Eesti infinitiiv verbi 'jääma' järel (jääb seisma, istuma jne.) antakse rootsi keeles edasi I partitsiibi abil (vrd. § 125:26):

Han förblév stående (= han stód kvár) 'ta jäi seisma'.

Partitsiip

(kesksõna)

§ 124. I p a r t i t s i i p (preesensi partitsiip).

1. I partitsiip (preesensi partitsiip) moodustatakse infinitiivi tüvest sufiksi -ande abil, kui infinitiiv lõpeb a-ga, ja -ende abil, kui infinitiiv lõpeb mõne muu vokaaliga:

<u>täl-a</u> :	I partitsiip	<u>täl-ande</u>	'rääkiv; rääkides'
<u>skriv-a</u> :	"	<u>skriv-ande</u>	'kirjutav, kirjutades'
<u>tró</u> :	"	<u>tró-ende</u>	'uskuv; uskudes'
<u>stå</u> :	"	<u>stå-ende</u>	'seisev; seistes'

Märkus. Verbid lühemate paralleelvormidega, nagu bli-(va) 'jääma', ta(ga) 'võtma', be(dja) 'paluma' jt. (vt. § 107:6) moodustavad I partitsiibi pikemast vormist:

<u>bliv</u> -ande	'jääv; jäädes'
<u>täg</u> -ande	'võttev; võttes'
<u>pèdj</u> -ande	'paluv; paludes'

2. I partitsiip on muutumatu ja teda tarvitatakse peaaesjalikult adjektiivide tähenduses **a t r i b u u d i n a** (täiendina) või **p r e d i k a t i i v i n a** (õeldistäitena), vrd. § 77.

En älskande moder 'armastav ema'.
Ett brännande ljus 'põlev tuli'.
Luften var tryckande 'õhk oli lämmatav'.

I partitsiibi laiendid seisavad partitsiibi ees:

Med främsträckt hals och av iver därrande vingar grip-
er talgoxen biet. (S. Lagerlöf) 'õieliaetud kaelaga ja äre-
vusest värisevate tiibadega haarab rasvatihane mesilase'.

3. I partitsiip võib esineda ka **v e r b i l a i e n d i n a**, näit.:

Hon svarade skrättande 'ta vastas naerdes'.

Kriti tuleb tähele panna I partitsiibi tarvitamist ver-
bide kõmma 'tulema', bli(va) ja förbli(va) 'jääma', ha(va)
'omama', finna 'leidma', se 'nägema' järel:

a) kõmma + I partitsiip; eesti keeles des-tegevusnimi:

Han kom ridande (språngande, äkande) 'ta tuli ratsuda-
des (joostes, sõites).

Pöjken kommer inrusande 'poiss tuleb tormates sisse'.

En liten flicka kom sjungande nedför trappan 'väike
tüdruk tuli lauldes trepist alla'.

Bahvakeeles tarvitatakse vahel vorme lõpuga -s:

Han kom äkandes (språngandes) 'ta tuli sõites (joos-
tes)'.

b) bli(va) või förbli(va) + I partitsiip; eesti keeles ma-tegevusnimi:

Han föll och blev liggande på golv^oet 'ta kukkus ja jäi põrandale lamama'.

Där blev han stående 'seal jäi ta seisma'.

Hon blev (förblév) sittande (= hon satt kvar) 'ta jäi istuma' (toolile).

c) ha(va), finna või se + I partitsiip; eesti keeles mas-tegevusnimi või tavaline lause:

Han hade tavl^oan hängande på vägg^oen 'tal rippus pilt seinal'.

Jag fann det liggande på bords^ot 'ma leidsin selle laualt' (laual lamamas).

Jag såg honom sittande till häst 'ma nägin teda hobuse seljas istumas'.

Verbiga se tarvitatakse aga sagedamini ühendit infiniitiviga, vt. § 123:3a.

4. Mõningaid partitsiipe tarvitatakse prepositsiooni funktsioonis, näit.:

İakttagelser beträffande väderleken 'vaatlused ilma kohta'.

Ängående denna sak är meningarna delade 'selle asja suhtes on arvamused lahkuminevad'.

Vidkommande denna ängelägenhet 'selle asja suhtes' (mis sellesse puutub).

5. I partitsiip võib esineda s u b s t a n t i v e e r u n u d kujul, kusjuures mitmust tähistatakse määratud vaba artikli (adjektiivartikli) de abil:

en tälände 'kõneleja' (määramata vorm);

den tälände 'kõneleja' (määratud vorm);

de tälände 'kõnelejad';

en av de närvarande 'üks juuresolijaist'.

Mõned partitsiibid on täielikult substantiiveerunud ja käänduvad VI deklinatsiooni järgi (vt. § 55c):

en rèsande 'reisija' - rèsande-n
(tvä) rèsande 'reisijad' - rèsande-na

Mõlemat liiki substantiiveerunud partitsiibid moodustavad genitiivi lõpuga -s, näit.:

En döendes sista ord 'suriija viimased sõnad'.
De promenérandes skuggor 'jalutajate varjud'.

6. I partitsiip langeb vormilt kokku verbaalsubstantiividega, mis moodustatakse sufiksrite -ande ja -ende abil; seda liiki verbaalsubstantiivid on ainsuse neutrumid (mitmusevormid puuduvad):

(ett) läsande 'lugemine';
(ett) språngande 'jooksmine'.

Det ädeliga rèsandet tröttar '(see) alaline reisimine väsitab'.

Han tycker om att resa för rèsandets skull 'tal meeldib reisida reisimise (enese) pärast'.

7. I partitsiip esineb paljudes väljendites, näit.:

på rèsande fot 'reisides, reisi ajal';
i tälände stund 'just nüüd' (kui ma räägin);
för närvarande 'praegusel silmapilgul';
gå i väntande dagar 'last ootama (lähemal ajal);
vara hävande 'rase olema';
gå hävande med en idé 'mingi küpse ideega ringi käima';
den språngande punkten 'oluline, kõige tähtsam'.

§ 125. I I p a r t i t s i i p (perfekti partitsiip).

1. II partitsiip (perfekti partitsiip) muutub nagu tavaline adjektiiv, s.t. tal on kolm põhivormi: 1) ainsuse utrum, 2) ainsuse neutrum ja 3) mitmusevorm, mis on ühtlasi ainsuse määratud vorm. II partitsiibi sufiksidad on järgmised:

I konjug.:	-ad	-at	-ade	
II	"	-d	-t	-da (kui tüvi lõpeb helil. koms.)
	"	-t	-t	-ta (" " " helitu ")
III	"	-dd	-tt	-dda
IV	"	-en	-et	-na

Näit.:

I	<u>käll</u> -a	'kutsuma'	:	<u>käll</u> -ad	<u>käll</u> -at	<u>käll</u> -ade
II	<u>stäng</u> -a	'sulgema'	:	<u>stäng</u> -d	<u>stäng</u> -t	<u>stäng</u> -da
	<u>köp</u> -a	'ostma'	:	<u>köp</u> -t	<u>köp</u> -t	<u>köp</u> -ta
III	<u>tro</u> / <u>trú</u> :/	'uskuma'	:	<u>tro</u> -dd	<u>tro</u> -tt	<u>tro</u> -dda
IV	<u>skriv</u> -a	'kirjutama'	:	<u>skriv</u> -en	<u>skriv</u> -et	<u>skriv</u> -na

Rootsi II partitsiip vastab olenevalt kasutusviisist eesti tud- või nud-partitsiibile: mõnel juhul tuleb teda tõlkida eesti keelde teiste sõnade abil.

II partitsiip transitiivsetest verbidest väljendab passiivi, intransitiivsetest verbidest aga aktiivi:

en plünderad stád 'rüüstatud linn';
 en börtsprungen húnd 'ärajoosnud koer'.

Märkus. II partitsiipi ei saa moodustada mõnedest intransitiivsetest verbidest nagu vàra 'olema', lèva 'elama', lìgga 'lamama', sòva /-o:-/ 'magama', sìtta 'istuma', vàka 'valvama', lÿssna 'kuulama', tvìvla 'kahtlema'; mõningatel juhtudel on II partitsiip võimalik selliste verbide liitvormidest, kus sõna saab teise tähenduse, näit.: förléga 'seiskunud', útvaka 'väsinud, magamata', försúttén 'kaotsiläinud' (vt. allpool punkt 4).

2. II partitsiipi tarvitatakse peamiselt adjektiivi tähenduses a t r i b u u d i n a või p r e d i k a - t i i v i n a, vrd. § 78.

Näiteid:

Det tälade språket är lättare än det skrivna 'kõnekeel ("kõneldud keel") on kergem kui kirjakeel ("kirjutatud keel")'.

Bakom stängda dörrar 'suletud uste taga'.

Rökning är här förbjuden 'suitsetamine on siin keelatud'.

Är den här platsen upptagen. 'kas see koht on kinni?'

Númret är upptaget '(telefoni)number on kinni'.

Väskorna är ställda i tambüren 'reisipaunad on asetatud esikusse'.

3. Rootsi grammatikas peetakse II partitsiipi predikaatiiviks ka juhtudel, kui see esineb mõne iseseisva verbi l a i e n d i n a, näit.:

Du ser trött och utarbetad ut 'sa näed väsinud ja (tööst) kurnatud välja'.

Hon låg ävsvimmad på gólfvet 'ta lamas minestunult põrandal'.

Kõnekeeles esineb sageli konstruktsioon få 'saama' + II partitsiip, mida tuleb eesti keelde tõlkida igakord erineval viisil, näit.:

Jag fick min klöcka lågad 'ma sain oma kella lasta ära parandada' (sõna-sõnalt: ma sain oma kella ära parandatud).

Han fick sin önskan uppfylld 'ta soov läks täide'.

Jag fick ingenting gjört 'ma ei saanud midagi tehtud'.

Han fick sina kläder förstörda 'riided läksid tal katki'.

Uuemale rootsi keelele on iseloomulikud ka järgmised konstruktsioonid (E. Wellanderi järgi):

Tiden för programmen önskas ändrad (= Man önskar få ändra tiden för programmen) 'eeskavade aega soovitakse muuta'.

Man önskade saken debatterad i prässen 'asja sooviti arutada ajakirjanduses'.

Vi ansåg ämnet slutbehandlat 'me lugesime küsimuse (teema) lõpetatuks'.

Man fann förslaget förhåstat 'ettepanek loeti järelemõtlematuks (liiga rutuliseks)'.

Samuti lauselühendites nagu:

Priset är 2 000 kröner, allt inräknat 'hind on 2 000 krooni, kõik kaasaarvatud'.

4. Osa II partitsiipe moodustavad nn. adjektii-
sete partitsiipide rühma. Sii kuuluvad:

a) partitsiibid, millel on teine tähendus võrreldes
vastava verbi tähendusega, näit.:

en bildad persón 'haritud isik' - vrd. bild 'kujun-
dama, moodustama';

en förtjänt män 'teenetega mees' - förtjäna 'teeni-
ma';

en förlégrad vara 'seiskunud kaup' - légga 'lamama';

b) liitvormid, mida muidu pole võimalik moodustada vas-
tavast verbist:

maläten 'koitanud, koi söödud' - vrd. mal 'koi' ja äta
'sööma'; ka piltlikus tähenduses: han ser ganska maläten ut
'ta näeb võrdlemisi vilets välja';

en välkänd persón '(hästi)tuntud isik' - väl 'hästi',
känna 'tundms' (puudub aga verb 'välkänna');

ett nybildat ord 'uus sõna (uuslooming)';

de sölbelysta álperna 'päikesepaistelised Alpid';

c) eitusvormid eelsilbiga o- /u:/:

Brévet är ödaterat 'kiri on dateerimata'.

En öppfostrad /-fustrad/ män 'kasvatamatu mees'.

Jag har en gås öplockad med dig 'mul on sinuga kana
kitkuda' (sõna-sõnalt: hani kitkumata).

5. Intransitiivsetest verbidest võib II partitsiibi ja
abiverbi vara abil moodustada liitaegu, mis tä-
histavad lõpetatud tegevust; nende tähendus on lähedane su-
piinumi abil moodustatud liitaegadele, vt. § 126:4. Näit.:

Han är rest till Itálien 'ta on (ära) sçitnud Itaali-
asse'.

Vären är kömmen 'kevad on tulnud (kätte jõudnud)'.

II partitsiibi ja abiverbide bliva ja vara abil moo-
dustatakse ka rootsi keele passiiv, vt. § 127.

6. II partitsiip esineb s u b s t a n t i v e e r u n u l t ja včib sel juhul moodustada genitiivi vormi lõpuga -s:

min älskade 'mu armsaim';
den älskades namn 'armastatud nimi';
de fällnas minne 'langenute mälestus';
ündertecknads adress är ... 'allakirjutanu aadress on ...'

7. II partitsiip esineb paljudes väljendites, näit.:

Välkommen 'tere tulemast'.

Såken är avgjord 'asi on otsustatud'.

Det är lättare sagt än gjort 'kerge ütelda, raske teha'.

Rättare sagt ... 'õigemini öeldud'.

İngen nämnd och İngen glömd 'kedagi nimetamata ja kedagi unustamata' (näiteks kirja lõpus ühistele tuttavatele tervitusi saates).

s.k. (= så kallad) 'nn. (niinimetatud)'.

Supinum

§ 126. 1. Supinum esineb ainult liitaegade moodustamisel koos abiverbiga ha(va). Supinum on välja kujunenud II partitsiibi neutrumi vormist ja ta on muutumatu. Eesti keele vasteks on nud-partitsiip.

Supinumi sufiksids on eri konjugatsioonide järgi: -at, -t, -tt ja -it.

I konj.:	<u>täl-at</u>	'rääkinud', <u>fråg-at</u>	'küsinud'
II "	<u>ring-t</u>	'helistanud', <u>köp-t</u>	'ostnud'
III "	<u>tro-tt</u>	'uskunud', <u>sy-tt</u>	'õmmelnud'
IV "	<u>skriv-it</u>	'kirjutanud', <u>kömm-it</u>	'tulnud'

Näit. liitaegades:

Jag har redan köpt biljettterna 'ma olen juba piletid ostnud' (perfekt).

Tåget hade gått, när jag kom till stationen 'rong oli läinud, kui ma jaama jõudsin' (pluskvamperfekt).

Jag skulle ha kömmit 'ma oleksin tulnud' (II kondit-
sionaal).

2. Supiinumile lisandub -s järgmistel juhtudel:

a) passiivis (§ 127):

Bóken har översatts av honom 'raamat on tema tõlgi-
tud'.

b) deponensverbides (§ 129):

Vi hade höppats få sé dig 'me lootsume (olime lootnud)
sind näha'.

c) impersonallsetes konstruksioonides (§ 132):

Här har dånsats hela náttén 'siin tantsiti (on tant-
situd) terve öö'.

3. Abiverb ha(va) jäetakse sageli kirjakeeles ära su-
piinumi ees kõrvallauses; supiinum moodustab üksi predikaadi ja alles kontekstist ilmneb, kas predikaat väljendab perfekti või pluskvamperfekti:

Sedan han (hade) blivit pensionérad, bósatte han sig i Nárva 'pärast seda, kui ta pensionile läks, asus ta elama Narva'.

Om jag (hade) haft mera tíd, sa skulle jag ha försókt att göra det bättre 'kui mul oleks olnud rohkem aega, siis oleksin katsunud seda paremini teha'.

Vrd. §§ 112:3, 113:3, 118:4.

4. Nii supiinum kui ka II partitsiip (liitaegades, vt. § 125:5) väljendavad lõpetatud tegevust. Erinevus nende vahel seisneb selles, et II partitsiip juhib rohkem tähelepanu tegevuse resultaadile (näitab tavaliselt, et tegevuse resultaat on alles, kuna aga supiinum jätab selle küsimuse lahtiseks), vrd.:

Han har kömmit (supiinum) 'ta tuli (on tulnud)'.

Han är kömmen (II partitsiip) 'ta tuli (ja on praegu siin)'.

Jag har rivit sönder (supiinum) min rock 'ma tõmbasin oma kuue katki'.

Min rock är sönderriven (II partitsiip) 'mu kuub on katki'.

Pandagu tähele sõnajärjestust abiverbi ha(va) järel:

Han hade skrivit (supinum) ett brev 'ta oli kirjutanud ühe kirja'.

Han hade brevet skrivet (II partitsiip) 'tal oli kiri valmis kirjutatud'.

Passiiv

§ 127. Passiivi moodustamine.

Passiiv moodustatakse rootsi keeles kolmel viisil:

1) lõpuga -s (s-passiiv):

affären stäng(e)s 'kauplus suletakse';

húset målas 'värvitakse maja';

2) abiverbi bli(va) + II partitsiip abil (bli-passiiv):

affären blir stängd 'kauplus suletakse (saab suletud)';

húset blir målat 'värvitakse maja (saab värvitud)';

3) abiverbi vara + II partitsiip abil (vara-passiiv):

affären är stängd 'kauplus on suletud';

húset är målat 'maja on värvitud'.

s-passiivi nimetatakse ka sünteetiliseks passiiviks, bli- ja vara-passiivi analüütiliseks või perifrastiliseks (ümberütlevaks) passiiviks. vara-passiivi võib vaadelda ka nominaalse predikaadina.

s-passiivi ja bli-passiivi saab tavaliselt tõlkida eesti keelde umbisikulise tegumoe abil.

1) s - p a s s i i v i s lisatakse sufiks -s preesensile, imperfektile, supinumile ja infinitiivile. Seejuures langeb preesensis lõpp -r välja; II ja IV konjugatsioonil, mille aktiivi preesensis lõpp on -er, langeb passiivis sageli välja ka -e. Näiteks s-passiiv verbidest:

I konjug.	<u>öppna</u>	'avama'
II "	<u>stänga</u>	'sulgema'

preesens:	<u>öppna-s</u>	<u>stäng-(e)s</u>
imperfekt:	<u>öppnade-s</u>	<u>stängde-s</u>
perfekt:	<u>har öppnat-s</u>	<u>har stängt-s</u>
pluskvamperf.:	<u>hade öppnat-s</u>	<u>hade stängt-s</u>
futuuum:	<u>skall öppna-s</u>	<u>skall stänga-s</u>
supiinum:	<u>öppnat-s</u>	<u>stängt-s</u>
infinitiiv:	<u>(att) öppna-s</u>	<u>(att) stänga-s</u>

Passiivis esineb ka II infinitiiv:

(att) ha(va) öppnat-s (att) ha(va) stängt-s

mille abil saab moodustada II futuuumi ja II konditsionaali:

skall ha(va) öppnat-s skall ha(va) stängt-s
skulle ha(va) öppnat-s skulle ha(va) stängt-s

Harva esineb III infinitiiv (futuuumi infinitiiv):

(att) skola öppna-s (att) skola stänga-s

s-passiiv ei muutu soos ega arvus:

dörren öppnas 'uks avatakse';
fönstret öppnas 'aken avatakse';
dörrarna (fönstren) öppnas 'uksed (aknad) avatakse'.

2) b l i - p a s s i i v i s muutub abiverb bli(va)

ajas:

preesens:	<u>blir öppnad</u>	<u>blir stängd</u>
imperfekt:	<u>blev öppnad</u>	<u>blev stängd</u>
perfekt:	<u>har blivit öppnad</u>	<u>har blivit stängd</u>
pluskvamperf.:	<u>hade blivit öppnad</u>	<u>hade blivit stängd</u>
futuuum:	<u>skall bli(va) öppnad</u>	<u>skall bli(va) stängd</u>
infinitiiv:	<u>(att) bli(va) öppnad</u>	<u>(att) bli(va) stängd</u>

On võimalik moodustada ka II ja III infinitiiv:

(att) ha blivit öppnad (att) ha blivit stängd
(att) skola bli(va) öppnad (att) skola bli(va) stängd

ja II futuuum ning II konditsionaal:

skall ha(va) blivit öppnad skall ha(va) blivit stängd
skulle ha(va) blivit öppnad skulle ha(va) blivit stängd

Nagu näha, ei muutu II partitsiip küll ajas, kuid ta kongruerub subjektiga soos ja arvus:

dörren blir stängd 'uks suletakse';
fönstret blir stängt 'aken suletakse';
dörrarna (fönstren) blir stängda 'uksed (aknad) suletakse'.

Märkus. Abiverbi bli(va) tähenduses kasutati vanemas keeles ka abiverbi värda perifrastilise passiivi moodustamisel; praegu esineb see vorm ainult murdeliselt ja mõnes kõnekeele väljendis, nagu:

Han vart förvä^onad (= blev förvä^onad) 'ta imestus'.

Peale selle kasutatakse vahel preesensi vormi ametlikus (pidulikus) keeles:

Härmed varder kungjort /kunn-ju^ot/ att ... 'sellega antakse teada, et ...'

3) vara - passiiv moodustatakse samal põhimõttel kui bli-passiiv; abiverb vara muutub ajas ja II partitsiip kongruerub subjektiga soos ning arvus:

preesens: dörren är stängd 'uks on suletud';
fönstret är stängt 'aken on suletud';
dörrarna är stängda 'uksed on suletud';

imperfekt: dörren var stängd 'uks oli suletud';
fönstret var stängt 'aken oli suletud';
dörrarna var stängda 'uksed olid suletud' jne.

4) Rootsi keeles on võimalik moodustada kõiki kolme liiki passiivi ka siis, kui lauses on nimetatud tegija (agens). Need konstruktsioonid esinevad aga harva ja tavaliselt eelistatakse neil juhtudel aktiivi.

Tegijat väljendatakse passiivis prepositsiooni av kaasabil, näit.:

aktiiv	passiiv
Pójken <u>málar</u> báten 'poiss värvib paati'	Báten <u>málas</u> av pójken '(paat värvitakse poisipoolt)'
	Báten blir <u>málad</u> av pójken '(paat värvitakse poisi poolt)'

	Båten <u>är</u> <u>målad</u> av pojken 'paat on poisi värvitud'
Flenden <u>lätog</u> städen 'vaenlane vallutas linna'	Städen <u>lätogs</u> av flenden 'linn vallutati vaenlase poolt'
	Städen <u>blev</u> <u>lätagen</u> av flenden 'linn vallutati vaenlase poolt'
	Städen <u>var</u> <u>lätagen</u> av flenden 'linn oli vaenlase poolt vallutatud'

Kui tegijat väljendab personaalpronoomen, siis peab see prepositsiooni av järel olema objekti käändes, s.t. av mig, av dig jne. (§ 86). Näit.:

- aktiiv: De drog upp gardinerna
'nad tčestsid kardinad üles'
- passiiv: Gardinerna drögs upp av dem
'(kardinad tčesteti nende poolt üles)'
- aktiiv: Hon har redan tvättat skjörtan
'ta on juba särgi ära pesnud'
- passiiv: Skjörtan har redan tvättats av henne
'(särk on juba tema poolt ära pestud)'

Märkus. Kui aktiivis väljendatakse tegijat impersonaalse pronoomeniga man, siis kaob see passiivis; konstruktsioonid on oma tähenduselt võrdsed, näit.:

- aktiiv: man stängde dörren 'uks suleti';
passiiv: dörren stängdes 'uks suleti'.

§ 128. Passiivi kasutamine.

1. Rootsi keele kolme passiivi abil saab vajaduse korral eristada tähendusnüansse: s-passiiv tähistab seda, mis on just teoksil, bli-passiiv rčhutab olukorra muutumist, kuna aga vara-passiiv väljendab lõpetatud tegevust ja seega muutumatu olukorda. Kõige selgemalt tuleb see vahe esile preesensis, näit.:

s-passiiv: húset bygg(e)s 'ehitatakse maja';
bli-passiiv: húset blir byggt 'maja saab ehitatud';
vara-passiiv: húset är byggt 'maja on (valmis) ehitatud'.

Lähemad reeglid eri passiivide kasutamise kohta vt. allpool.

2. s - p a s s i i v i ja b l i - p a s s i i v i kasutamisest.

a) Imperfektis, perfektis ja pluskvamperfektis kasutatakse mõlemaid vorme ilma tähendusvaheta (kõnekeeles eelistatakse bli-passiivi), näit.:

Kläderna sýddes för hánd 'riided õmmeldi käsitsi'.

(= blev sýdda)

Brévet har lästs upp 'kiri on ette loetud'.

(= har blivit úpläst)

En gráv hade grävts i trädgården 'üks kraav oli aeda kaevatud'.

b) Praesens on s-passiivil tavaliselt oleviku, bli-passiivil aga tuleviku tähendus, vrd.:

Hon älskas 'teda armastatakse'.

Hon blir älskad (= hon kómmér att bli älskad) 'teda hakatakse armastama'.

bli-passiiv võib (olenedes kontekstist) väljendada ka olevikku, eriti üldkehtivat fakti; sel juhul on bli-passiiv võrdne s-passiiviga, näit.:

Sáden blir lätt skádad av frost.

Sáden skádas lätt av frost 'vili saab kergesti külmast rikutud'.

c) Konstruksioon skall + s-passiiv tähistab soovi või käsku, skall + bli-passiiv väljendab lubadust, kinnitust:

Brévet skall skickas till Moskvá 'kiri tuleb saata Moskvasse'.

Han skall bli väl móttagen 'ta võetakse hästi vastu'

(me võtame, nad võtavad ta hästi vastu).

d) Modaalverbid måste, bör, torde + s-passiiv väljendavad soovi või vajadust, kuna aga samad modaalverbid bli-passiiviga väljendavad võimalikkust:

Biljettterna måste hämtas klockan tolv 'piletid peab kell 12 ära tooma'.

Témat bör inlämnas på måndag 'kirjand tuleb esitada esmaspäevaks'.

Recensióner torde ävsändas till undertecknad 'retsensoonid tuleb saata allakirjutatule'.

Vrd.:

Tjúven måste förr eller senare bli upptäckt 'varas peaks varem või hiljem selguma'.

Brévet torde bli ävsänt om en vecka 'kiri peaks nädala aja pärast ära saadetama'.

3. v a r a - p a s s i i v i kasutamisel on tähtis vahet teha nn. kursiivsete ja terminatiivsete verbide vahel.

Kursiivsed verbid (förtgångsverb) väljendavad kestvat tegevust või olukorda, näit.: älska 'armastama', frukta 'kartma', leva 'elama', söva 'magama'.

Terminatiivsed verbid (övergångsverb) väljendavad üleminekut uude seisundisse või resultaadile jõudmist: börja 'algama', sluta 'lõpetama', tända 'süütama', glömma 'unustama' jne.

a) Kursiivsetest verbidest on vara-passiiv ja s-passiiv võrdse tähendusega:

Hon är älskad av alla = Hon älskas av alla
'ta on kõigi poolt armastatud'.

Han var fruktad av undersåtarna = Han fruktades av undersåtarna 'ta oli alamate poolt kardetud' (alamad kartsid teda).

b) terminatiivsetest verbidest moodustatud vara-passiiv väljendab lõpetatud tegevust (näitab valmis resultaat), näit.:

Säden är förstörd av torkan 'vili on rikutud põua poolt'.

Siin vastab vara-passiivi preesensile aktiivi perfekt:

Torkan har förstört säden 'põud on rikunud vilja'.

Vrd. g-passiivi preesens:

Säden förstörs av torkan 'vili rikutakse põua poolt', millele vastab aktiivi preesens:

Torkan förstör säden 'põud rikub vilja'.

4. s - p a s s i i v i i n f i n i t i i v esineb sageli

a) verbide se 'nägema' ja höra 'kuulma' järel lauselühendites, mis asendavad täielikku lauset predikaadiga passiivis, näit.:

Jag såg denna pjäs uppföras på teatern 'ma nägin seda näidendit esitatavat teatris'.

Vrd.: Jag såg, att denna pjäs uppfördes på teatern.

Vi hörde tålas om henne 'me kuulsime temast räägitavat'.

Vrd.: Vi hörde, att det tålades om henne.

Det har jag aldrig hört tålas om 'sellest pole ma kunagi kuulnud räägitavat'.

Vrd. Jag har aldrig hört, att det har tålats om det.

b) g-passiivi infinitiiv võib esineda ka verbiga låta 'laskma, lubama', eriti kui sellele järgneb otseselt pro-nomen sig 'ennast', näit.:

Han arbetade vidare utan att låta sig störas (= utan att låta störa sig) 'ta töötab edasi, ilma et ta oleks lasknud end segada'.

Han lät sig föras bort av strömmen 'ta laskis end voolust edasi kanda'.

Det låter sig göras (= det låter göra sig) 'seda on võimalik teha' - vastavas eitavas väljendis on aga tavali-selt aktiivi infinitiiv:

Det låter sig inte göra 'seda pole võimalik teha'.

5. Rootsi keelele on iseloomulik **i m p e r s o n a a l n e p a s s i i v** pronoomeniga det; see vastab eesti umbisikulisele tegumoele.

a) Impersonaalne passiiv võib väljendada põhitegevust:

Det dansades hela kvällen 'tantsiti terve õhtu'.

Efter middagen spèlades det kort /kuṭ/ 'pärast lõunat mängiti kaarte'.

b) Impersonaalne passiiv sissejuhatavas pealauses:

Det påstås att han har gift sig 'väidetakse, et ta olevat abiellunud'.

Det säg(e)s att han är rik 'räägitakse, et ta olevat rikas'.

c) Sageli esineb konstruktsioon säges 'öeldakse', påstås 'väidetakse', anses 'arvatakse, loetakse' jms. + aktiivi infinitiiv (punktis b toodud konstruktsiooni lühendatud variant); siin puudub pronoomen det:

Han säges ha gift sig 'ta öeldakse olevat abiellunud'.

Han anses vara mycket begåvad 'teda loetakse väga andekaks'.

Han tröddes kòmma 'arvati, et ta tuleb'.

Depoonensverbid

§ 129. Rootsi keeles leidub hulk verbe, millel on s-passiivi vorm, aktiivi tähendus. Selliseid verbe nimetatakse deponensiteks ehk deponensverbideks. Suurem osa deponenseid kuulub I ja II konjugatsiooni.

Deponensite konjugeerimisel tuleb silmas pidada järgmist.

1) Ajavormide, infinitiivi ja supiinumi moodustamisel säilib kõigjal lõpp -s, näit. verbidest hoppas (I konjug.) 'lootma', trivas (II) 'end hästi tundma', bräs (III) 'sarnanema', finnas (IV) 'leiduma':

preesens: (jag)	<u>hòppas</u> , <u>trivs</u> , <u>brås</u> , <u>finns</u> (<u>finnes</u>)
imperfekt:	<u>hòppades</u> , <u>trivdes</u> , <u>bråddes</u> , <u>fanns</u>
perfekt:	<u>har</u> <u>hòppats</u> , <u>trivts</u> , <u>bråtts</u> , <u>funnits</u>
pluskvam- perfekt:	<u>hade</u> <u>hòppats</u> , <u>trivts</u> , <u>bråtts</u> , <u>funnits</u>
futuuum:	<u>skall</u> <u>hòppas</u> , <u>trivas</u> , <u>brås</u> , <u>finnas</u>
infinitiiv:	<u>hòppas</u> , <u>trivas</u> , <u>brås</u> , <u>finnas</u>
supinum:	<u>hòppats</u> , <u>trivts</u> , <u>bråtts</u> , <u>funnits</u>

Märkus. II, III ja IV konjugatsioonil deponensitel on preesens eelistatav lühike lõpp -s, mis teda võimaldab eraldada passiivist lõpuga -es, näit. verbis rivas 'küünistama' (vrd. riva 'riivima'):

Kåtten riva 'kass küünistab'.

Potätisen rives 'kartuleid riivitakse'.

Tuleb ka vahet teha järgmistel vormidel vahel:

Pöjkarna släss /sloss/ 'poisid kaklevad'.

Gråset slås /slo:ss/ 'rohtu niidetakse'.

2) Ainult üksikud deponensid moodustavad I partitsiibi ja sealjuures ilma lõputa -s, näit.:

åldras 'vananema' - en åldrande man 'vananev mees'.

Lõpp -s säilib verbil minnas ('mäletama, meelde tulemata'), näit.: minnandes sitt löfte 'tuletades meelde oma lubadust', ja mõnes väljendis, nagu: vara till finnandes 'leiduma, kohal olema', hòppandes på bättre tider 'lootes paremaid aegu'.

3) II partitsiip esineb samuti harva, kusjuures alati ilma lõputa -s, näit.:

lyckas 'õnnestuma' - en lyckad fést 'õnnestunud pidu';

åldras 'vananema' - ett åldrat ånsikte 'vananenud nägu';

vredgas 'vihastuma' - ett vredgat svar 'vihane vastus';

inandas 'sisse hingama' - den inandade lúften 'sissehingatud õhk'.

4) Depoonensitest ei saa moodustada passiivi.

5) Mõnest deponensist on võimalik imperatiiv:

Ändas djüpt! 'hinga(ke) sügavalt!'

6) Peaaegu kõik deponensid on intransitiivsed verbid; transitiivsed on ainult minnas 'mäletama' ja ävundas 'kadestama'; peale selle võib otsese sihitisega kasutada ka verbi ändas 'hingama': ändas frisk luft 'värsket õhku hingama'.

§ 130. Depoonensid võib jaotada kolme rühma.

1) Tavalised deponensid, tähtsamad neist on järgmised:

I konjug.: ändas 'hingama', ävundas 'kadestama', bröttas 'maadlema', dågas 'koitma', fåttas 'puuduma', fèlas 'puuduma', fårðas 'reisima, matkama', höppas 'lootma', håmnas 'kätte maksuma', låtas 'laisklema', lyckas 'õnnestuma', låtsas 'teesklema', nåkåas 'lähenema', svèttas 'higistama', våstas 'viibima, asuma', våsnas 'lärmama', åldras 'vananema;

II konjug.: blågas 'häbenema', idas 'viitsima, vaevaks võtma', minnas 'mäletama, meelde tuletama', nöjas 'rahul olema, leppima', sånas 'paistma, näha olema', rådas 'kartma', tråvas 'end hästi tundma', týckas 'näima, paistma', töras 'julgema', våmjas 'pöörítust tundma, vastikust tundma';

III konjugatsiooni kuuluvad bråå 'sarnanema', leds (lèdas) 'igavust tundma';

IV konjug.: finnas 'leiduma'.

Näiteid kasutamise kohta:

Jag höppas att lyckas i mitt företag 'ma loodan, et mu ettevõtmine õnnestub'.

Det gick såmre än man hade höppats '(asi) läks halvemini, kui loodeti'.

På dörren fèlades håndtaget 'uksel puudus link'.

Han våstades pa landet 'ta viibis maal'.

Jag lddes inte svåra på hans dumma frågor 'ma ei võtnud vaevaks vastata ta rumalatele küsimustele'.

Jag triivs mycket bra här 'ma tunnen end siin väga hästi, mulle meeldib siin väga'.

Jag mínns inte vad han så(de) 'ma ei mäleta, mis ta ütles'.

Han míndes inte var han hade lagt nyckeln 'ta ei mäletanud, kuhu ta oli võtme pannud'.

Vem brås pojken på? 'kellesse on poiss läinud? kellega poiss sarnaneb?'

Märkus. Mõned deponensid esinevad nii isikulistes kui ka umbisikulistes konstruktsioonides, näit.:

Det fåttas några kröner i hundra 'paar krooni puudub sajast'.

Är du sjuk eller vad fåttas dig? 'oled sa haige või mis sul puudub (mis sul viga on)?'

Han tycks vara försénad 'ta paistab olevat hilinenud'.

Det tycks mig att ... 'mulle tundub, et ...'

Om inte månen fanns (fúnnes), skulle det inte finnas något tldvatten 'kui poleks olemas kuud, siis poleks ka tõusu ja mõõna'.

Han lýckades rädda henne (= det lýckades honom att rädda henne) 'tal õnnestus ta päästa'.

Försöket lýckades (för honom) 'katse õnnestus (tal)'.

2) R e t s i p r o o k s e d (vastastikused) d e p o o n e n s i d, mis vastavad verbi aktiivi vormile + varáandra 'üksteist, teineteist', näit.:

träffas = träffa varáandra 'kohtuma'.

I konjug.: énas 'kokku leppima', mötas 'kohtuma', rákas 'kohtuma', träffas 'kohtuma', rétas 'kiuslema', sámlas 'kogunema', skingras 'hajuma, laiali minema', skiljas 'lahku minema';

II konjug.: fürlíkas 'ära leppima';

ebareeglipärased verbid ses 'üksteist nägema' ja sláss 'kaklema'.

Näiteid:

Deras bläckar möttes 'nende pilgud kohtusid'.

De hade gjort upp att mötas utanför universitetet 'nad olid kokku leppinud, et nad kohtuvad ülikooli ees'.

De träffades av en slump 'nad kohtusid juhuslikult'.

Vi har roligt när vi råkas 'meil on tore olla, kui me kohtume (koos oleme)'.

Vi har inte setts på länge 'me pole teineteist (üks-teist) ammu näinud'.

Vi ses igen! 'nägemiseni!' (me näeme üks-teist jälle).

Mötas och skiljas är livets gång 'kohtuda ja lahku minna on elu käik'.

De skildes som vänner 'nad lahkusid sõpradena'.

3) A b s o l u u t s e d d e p o o n e n s i d
vastavad transitiivsele verbile, mille objekt on mõeldav
(kuid mitte välja öeldud):

I konjug.: narras 'narrima';

II " : bränns 'põletama', nypas 'näpistama';

IV " : bítas 'hannustama', rívas 'küünistama',
stickas 'torkama' jt.

Näiteid:

Du narras väl inte? 'ega sa ei narri (mind)? (ega sa ei luiska?)

Nässlan bränns 'nõges kõrvetab'.

Kåtten rívs 'kass küünistab'.

Húnden bítas 'koer hammustab'.

Nyps inte! 'ära näpista (mind)!'

Refleksiivne (enesekohane) verb

§ 131. Refleksiivseteks nimetatakse verbe, mida saab kasutada koos refleksiivpronoomeniga (vt. § 89). Neid võib jaotada kahte rühma:

1) a l a l i s e d refleksiivsed verbid, mis esinevad ainult koos refleksiivpronoomeniga, näit.: förálksa sig

'armuma', förfivra sig 'ägestuma', missata(ga) sig 'eksaima',
befinna sig 'asuma, asetsema';

2) j u h u s l i k u d refleksiivsed verbid, näit.:
tvätta sig 'end pesema' (vrd. tvätta 'pesema'), råka sig
'habet ajama', förbereda sig 'ette valmistuma', känna sig
'end tundma', glädja sig 'rõõmustuma'; nende hulgas reflek-
siivsed liitverbid, nagu: klä på sig 'iietuma', tä(ga) av
sig '(seljast, peast) ära võtma' jt.

Mõnedel refleksiivsetel verbidel on olemas samatähenduslikud paralleelvormid - deponensid:

låta sig = låtas 'laisklema';
såmla sig = såmlas 'kogunema';
ängsla sig = ängslas 'muretsema; hirmul olema'.

Üksikutest refleksiivsetest verbidest saab moodustada II partitsiipi, kusjuures refleksiivpronoomen langeb ära:

Hon var fördjupad i sin román 'ta oli süvenenud oma romaani' (vrd. fördjupa sig 'süvenema').

Han är upp över öronen förälskad i henne 'ta on kõrvuni temasse armunud' (vrd. förälska sig 'armuma').

Näiteid refleksiivsete verbide kasutamise kohta:

Om jag inte missar mig, befinner han sig nu i Stöckholm 'kui ma ei eksi, asub ta praegu Stokholmis'.

Han lär sig svenska 'ta õpib rootsi keelt'.

Vi måste öva oss i att tala svenska 'me peame harjutama rootsi keele kõnet'.

Jag glädder mig mycket (ät) att få träffa er 'me rõõmustan väga kohtumise üle teiega'.

Tillåt mig att presentera mig 'lubage mul ennast (teile) tutvustada'.

Jag förbereder mig till exámina 'ma valmistun eksamiteks ette'.

Skýnda dig! 'kiirusta!' Skýnda er! 'kiirustage!'

Vi måste skýnda oss till stationen 'me peame kiirustama jaama'.

Äkta dig! 'hoia end! ole ettevaatlik!'
Känner du dig bättre? 'kas tunned end paremini?'

Litverbidega:

Jag klär på mig 'ma riidetun'.
Hon satte på sig häppen 'ta pani kübara pähe'.
Ta äv dig röcken! 'võta mantel maha!'.
Han tog på sig gläsögonen 'ta pani prillid ette'.
Han tar äv sig gläsögonen 'ta võtab prillid ära'.
Vi slog oss ned i skuggan 'me istusime varju'.
Vad ska vi tá oss till nu? 'mis me nüüd peale hakka-

Samuti väljendites:

Hur kómmer det sig, att han inte gör några frámsteg?
'millest see tuleb, et ta ei tee edusamme?'

Det kómmer sig äv, att han är lat 'see tuleb sellest,
et ta on laisk'.

Pandagu tähele verbide paare:

sätta sig 'istuma' (kuhu?) - sitta 'istuma' (kus?);
lägga sig 'pikali heitma' - ligga 'lamama'.

Jag sätter mig på en bänk 'ma istun pingile'. - Vrdi:
Jag sitter på en bänk 'ma istun pingil'.
Sätt dig! 'istu!' - Sätt er! 'istuge!'

Impersonaalne (umbisikuline) verb

§ 132. Rootsi keeles leidub verbe, mida saab kasutada ainult umbisikuliselt; formaalse subjektina esineb pronoomen det, mis jääb eesti keelde tõlkimata. Sellised verbid väljendavad peamiselt ilmastikunähtusi:

det regnar 'sajab' (vihma)', det snöar 'sajab lund',
det blåser 'puhub, on tuuline', det störmar 'tormab, on torm',
det mörknar 'läheb pimedaks', det ljusnar 'valgeb' jt.

Näit.:

I går regnade det 'eile sadas vihma'.

Har det frusit i natt? 'kas täna öösel külmetas?'

Ka teisi verbe saab kasutada umbisikuliselt (§ 88:1b), näit.:

Det knäckar på dörren 'uksele koputatakse'.

Umbisikuliselt kasutatakse sageli depoonenseid (§ 130:): det finns 'leidub, on olemas', det tycks 'tundub, näib' jt.;

Impersonaalse passiivi konstruktsioone (§ 128:5):

Det har tålats mycket om denna sak 'sellest asjast on palju räägitud'.

Det dansades till långt på natten 'tantsiti hilja ööni'.

Mõnel juhul võib pronomen det ka puududa, näit.:

Här har dansats hela natten 'siin tantsiti terve öö'.

Umbisikulisi konstruktsioone saab moodustada ka pronomeniga man (§ 97:1).

Liitverb

§ 133. Liitverbid koosnevad põhiverbist ja liitosisest. Liitosisteks võivad olla:

a) prepositsioonid või adverbid: an-, av-, in- jt., näit.:

änkomma 'saabuma' (an- + komma 'tulema');

ävskilja 'eraldama' (av- + skilja 'lahutama');

inträda 'sisse astuma' (in- + träda 'astuma').

Prepositsioon või adverb eesliitena on tavaliselt oma algse tähenduse kaotanud, näit.:

inträffa 'toimuma, juhtuma' (vrd. adverb in 'sisse').

b) adjektiivid või substantiivid, näit.:

rödmåla 'punaseks värvima' (röd 'punane' + måla värvi-
ma');

hushålla 'maja pidama, majapidamist juhtima'
(hus 'maja' + hålla 'hoidma, pidama').

Liitverbe konjugeeritakse samuti nagu vastavaid põhi-
verbe ilma liitosiseta:

bista 'abistama, toetama' - imperf. bistod - perf.
har bistätt;

vrđ. stā 'seisma' - stod - har stätt;

ävbrÿta 'katkestama' - ävbröt - har ävbrutit, vrđ.
bryta 'murdma' - bröt - har brutit.

Liitverbid jaotatakse kahte suurde rühma:

1) püsivad ehk lahutamatud liitverbid, milles liitosisest
ei saa üheski muutevormis põhiverbist eraldada;

2) vabad ehk lahutatavad liitverbid.

§ 134. P ü s i v a d (lahutamatud) l i i t v e r -
b i d on:

1) liitverbid järgmiste prefiksitega: be-, ent-, er-,
före-, gen-, miss-, o-, sam-, um-, und-, van-, veder-, å-,
näit.:

betāla 'maksma', entlédiga 'vallandama', èrkānna
'tunnustama', härstamma 'pärinema, põlvnema', misstänka
'kahtlustama', ögilla 'pahaks panema, laitma', umgås 'suht-
lema', undkomma 'pääsema', vånställa 'moonutama', veder-
gälla 'tasuma; kätte tasuma', åskāda 'vaatlema'.

Lahutamatu liituvad tavaliselt ka prefiksids: an-, bi-
ja för-, näit.:

anklaga 'süüdistama', bifalla 'nõustama', förklāra
'seletama';

nende prefiksitega võib vahel esineda ka vaba (lahuta-
tav) liitverb, näit.:

Det går inte an 'see ei lähe, see ei kõlba'.

Dea(g) för gardinen! 'tõmba kardini ette!'

Om krafterna står bi 'kui jõudu jätkub'.

Märkus. Prefiksids be-, ent- ja för- on alati rõhuta
ja vastavad verbid on muusikalise lihtrõhuga:

bevīsa 'tõestama', entlédiga 'vallandama', förstå
'aru saama, mõistma';

aga: förbereda 'ette valmistama'

jt. kahekordsed liitverbid, vt. allpool punkt 4.

2) liitverbid, mille liitosiseks on adjektiiv või substantiiv, näit.:

gòdkänna 'heaks kiitma', rådfråga 'nõu küsima', lyckönska 'õnne soovima', skrinlågga 'kiristu panema'; piltlikult: 'kalevi alla panema', hëmsöka 'karistama, nuhtlema';

3) mõned liitverbid, mille liitosiseks on prepositsioon või adverb, nagu:

fråmbringa 'esitama, esile tooma', förebygga 'takistama, ära hoidma', genömskåda 'läbi nägema', inverka 'mõjustama', undersöka 'uurima', undervisa 'õpetama', utmana 'välja kutsuma', uppoffra 'ohverdama', övertala 'keelitama, auku pähe rääkima', översätta 'tõlkima';

4) kahekordsed liitverbid, mis koosnevad prepositsioonist või adverbist + prefiksiga liitverb, näit.:

inbegripa 'kaasa arvama', förbereda 'ette valmistama', överbevisa 'veenma'.

Üksikud kahekordsed liitverbid võivad esineda ka eesosisest lahus, nagu: avbetala 'ära maksuma', inbetala 'sisse maksuma', utbetala 'välja maksuma':

inbetalade = betålade in 'maksis sisse'.

§ 135. V a b a d (lahutatavad) l i i t v e r b i d.

1. Vabade liitverbide liitosiseks on tavaliselt kas prepositsioon või adverb:

av-, om-, på-, åt-, med-, till-, efter-, genom-, under-, över- ;

in-, ut-, upp-, ned-, fram-, före-, dit-, hit-, undan-, äter-, igen-, ihop- jt.

Vabad liitverbid võib jaotada kolme alagruppi:

a) alati lahus olevate osadega (välja arvatud II partitsiip, vt. allpool punkt 2 c) liitverbid, näit.: ta(ga) slút 'otsa saama, lõppema', tycka om 'lugu pidama, armastama', resa bört 'ära sõitma';

b) verbid, mis võivad ilma tähendusvaheta esineda nii lahutamata kui ka lahutatud kujul:

mëdfölja = följa mëd 'kaasa tulema või minema; kaasema';

fråmlägga = lægga frá 'esitama';

igénkænna = kænna igén 'ära tundma';

börtkasta = kasta bört 'ära viskama';

únderstryka = stryka únder 'alla kriipsutama'.

Vanemas kirjakeeles ja ametlikus stiilis kasutatakse lahutamata liitverbi:

Tìdningen útkommer en gång i vèckan 'ajaleht ilmub üks kord nädalas'.

Kõnekeeles ja vabamas kirjakeeles eelistatakse aga lahusolevate osadega liitverbe:

Tìdningen kommer út én gång i vèckan 'ajaleht ilmub üks kord nädalas'.

Teisi näiteid:

Hon ìnlämnade (= lämnade in) sin àvskedsansökan 'ta esitas oma lahkumisavalduse'.

De frånkóm (= kom frá) med ett förslåg 'nad tegid ühe ettepaneku'.

Skråddaren fåstsy (= sy fåst) knåppen 'rätsep õmbleb nõöbi kinni'.

c) liitverbid, mis esinevad kahel kujul, kuid teatava tähendusvahega; lahusolevate osadega variandil on tavaliselt konkreetsem tähendus, vrd.:

Han àvbröt samtalet 'ta katkestas kõneluse'.

Han bröt àv kåppen 'ta murdis kepi katki'.

Selliste liitverbide tähendusvahede kohta alati kindlat reeglit anda ei saa ning vajaduse korral tuleb sõnaraamatu poole pöörduda. Mõned näited:

Det àngår dig ìnte 'see ei puutu sinusse'.

Det går àn 'see läheb küll, see kõlbab'.

Han påstår det 'ta väidab seda'.

Vad står på? 'mis siin toimub?'

Man bör åvåhålla sig från rökning 'peab hoiduma suitsetamisest'.

Han håller mycket av henne 'ta hoiab (armastab) teda väga'.

2. Vabade (lahutatavate) liitverbide kasutamisel tuleb silmas pidada järgmisi reegleid.

a) Vabadel liitverbidel on rōhk alati liitosisel, näit.:

åvbryta = bryta åv 'katkestama; katki murdma'.

Vabu liitverbe tuleb lahus hoida verbidest, mida määrab prepositsioon; liitverbi liitosis on rōhuline, prepositsioon on aga tavaliselt rōhutu (välja arvatud pronoomeni ees):

Han såtte på rådition 'ta pani raadio kåima'.

Han såtte sig på stōlen 'ta istus toolile'.

Eriti tuleb lahus hoida sageli esinevat liitverbi tåla om '(åra) råkima, jutustama' liitverbist tåla + prepositsioon om, näit.:

Kan du inte tåla om för mig våd som trycker dig? 'kas sa ei vōi mulle (åra) råkida, mis sind rōhub?'

Hon tålar ålltid vål om sina kollåger 'ta råkib alati head oma kolleegide kohta'.

b) Lahusolev liitosis asub alati verbi jårel, näit.: kåsta bōrt 'åra viskama' - preesens: kåstar bōrt - imperfekt: kåstade bōrt - supinum: kåstat bōrt jne., ka näit.: Kåstade han bōrt den? 'kas ta viskas selle minema?'. Ainult II partitsiibi puhul on liitosis verbiga seotud, vt. punkt d.

Kui predikaadile jårgneb objekt, asub liitosis tavaliselt objekti ees, näit.:

Månnen trōdde, att hon skulle ge upp å n d a n p å flåcken 'mees arvas, et ta heidab kehe hinga'.

Han tog emōt d e t ur hennes hånder 'ta vōttis selle tema kåest vastu'.

Ka refleksiivsete liitverbide liitosis eelneb tavaliselt refleksiivpronoomenile:

Hon sprang in i sitt rum för att klä(da) om sig 'ta jooksis oma tuppa, et ümber riietuda'.

c) Liitverbi I partitsiip kirjutatakse atributiivses kasutuses alati liitosisega kokku, näit.:

i nēdstigande led 'laskuvas joones';
dågarnas ävtagande längd 'päevade kahanev pikkus'.

Lauselühendis on aga liitosis põhiverbist tavaliselt lahus:

Stigande nēd för bērget 'mäest laskudes'.

Tägande äv håtten, steg jag åt sidan 'võttes mütsi peast, astusin ma kõrvale'.

d) Liitverbi II partitsiip kirjutatakse alati liitosisega kokku - ka siis, kui teised vormid on lahutatavad, näit.:

Han är hēmkommen 'ta on koju tulnud' - infinitiiv:
hēmkomma või komma hēm - preesens: hēmkommer või kommer hēm jne.

En ömtyckt bok 'meeldiv (armastatud) raamat' - vrd.:
Han týcker om den här bōken 'talle meeldib see raamat'.

Bilen är inställd i garāget 'auto on pandud garaaži'.
- Vrd.: Han har ställt in bilen i garāget 'ta pani (on pannud) auto garaaži'.

A d v e r b (mäarsõna)

Rootsi keele adverbide kasutatakse nagu eesti keeleski teiste sõnade või terve lause laiendina. Rootsi keele adverbid võib jagada kahte rühma: 1) adjektiividest tuletatud adverbid, 2) iseseisvad adverbid. Viimaste hulka kuuluvad ka nn. pronominaalsed (asesõnalised) adverbid. Adverbid ei muutu soos ega käändes, kuid mõningaid neist saab kompareerida.

Adjektiividest tuletatud adverbid

§ 136. 1. Paljud adverbid tuletatakse adjektiividest sufiksi -t abil; sellised adverbid langevad seega väliselt kokku adjektiivide neutrumi vormiga. Näit.:

Han tälade med hög och tydlig röst 'ta rääkis kõva ja selge häälega' (hög ja tydlig - adjektiivid).

Han tälade högt och tydligt 'ta rääkis kõvasti ja selgelt' (högt ja tydligt - adverbid).

2. Adjektiividest sufiksiga -lig saab moodustada adverbide:

a) sufiksiga -en: verklig 'tõesti', möjlig 'võib-olla, juhuslikult', slutlig 'lõpuks', hjärtlig 'südamlikult', nyligen 'hiljuti' jt.;

mõnel selle rühma adverbil võib sufiksi -en kõrval esineda ka sufiks -t, näit.: plötsligen = plötsligt 'järsku, äkki';

b) sufiksiga -vis, mis lisatakse adjektiivile neutrumi vormile: möjligtvis 'võib-olla, juhuslikult', naturligtvis 'loomulikult'.

Näiteid:

Har ni möjlig sett min hatt? 'kas te olete võib-olla (juhuslikult) mu kübarat näinud?'

Har ni möjligtvis en gårdagstidning kvar? 'ega teil juhuslikult pole järel eilset ajalehte?'

Han är visserligen äldre än jag, men han ser mycket yngre ut 'ta on küll minust vanem, aga ta näeb palju noorem välja'.

Iseseisvad adverbid

§ 137. A e g a tähistavad adverbid; tähtsamad neist on järgmised:

<u>alltid</u> 'alati'	<u>när</u> 'millal'
<u>aldrig</u> '(ei) ialgi'	<u>nu</u> 'nüüd'
<u>ibland</u> 'vahel'	<u>då</u> 'siis'
<u>sällan</u> 'harva'	<u>ännu</u> 'veel'
<u>ofta</u> 'sageli'	<u>förr</u> 'enne'
<u>då och då</u> 'vahetevahel'	<u>förut</u> / <u>förrüt</u> :t, <u>förrüt</u> :t 'varem'
<u>någonsin</u> (<u>nånsin</u>) 'kunagi'	<u>efteråt</u> 'hiljem'
<u>redan</u> 'juba'	<u>därefter</u> 'seejärel'
<u>genast</u> 'kohe'	<u>till sist</u> 'lõpuks'
<u>strax</u> 'kohe'	<u>sist</u> (<u>sénast</u>) 'viimati'
<u>sedan</u> (<u>sen</u>) 'siis, seejärel'	<u>alltjämt</u> 'järjest'
<u>äter</u> 'jälle'	<u>förtfarande</u> 'ikka, järjest'
<u>igen</u> 'jälle'	<u>hittills</u> 'seni'
<u>länge</u> 'kaua'	<u>först</u> 'alles'
<u>längesedan</u> (<u>-sen</u>) 'ammu tagasi'	<u>först och främst</u> 'kõigepealt'
<u>nyligen</u> 'hiljuti'	
<u>nyss</u> 'hiljuti'	
<u>snart</u> 'varsti'	

Näiteid:

Bättre sent än aldrig 'parem hilja kui mitte kunagi'.

Det varade ganska länge 'see kestis üsna kaua'.

Det var längesedan jag såg honom 'see oli ammu tagasi, kui ma teda nägin'.

Tack för sénast (sist) 'tänan eelmise korra eest'.

När jag sénast såg honom, var han nyförlovad 'kui ma teda viimati nägin, oli ta just (hiljuti) kihlunud'.

Först ville han inte 'algul ta ei tahtnud'.

Först och främst vill jag båda 'kõigepealt tahan ma vanni võtta'.

Först i går fick jag veta det 'alles eile sain ma seda teada'.

Han kom älltjäm̄t med samma klågan 'ta tuli ikka (jär-
jöst) sama kaebusega'.

Han stod förtfarande kvar 'ta seisis ikka samal kohal'.
Förtfarande inget svar? 'ikka veel pole vastust?'

Adverbi aldrig '(ei) ialgi: kasutatakse vabel emfaatiliselt, näit.:

Det mēnar du aldrig! 'kas tõesti?'

Han m̄ vara aldrig s̄ rik 'olgu ta nii rikas kui tahas'.

Aega tähistavad ka paljud prepositsioonifühendid, vt.
§ 146.

§ 138. K o h t a tähistavad adverbid.

1) Samatüvelised adverbid, mis vastavad küsimustele
'kus? kuhu? kust?'

v a r?	'kus?'	v a r t?	'kuhu?'	v̄arifr̄an?	'kust?'
<u>h</u> är	'siin'	<u>h</u> it	'siia'	<u>h</u> ärifr̄an	'siit'
<u>d</u> är	'seal'	<u>d</u> it	'sinna'	<u>d</u> ärifr̄an	'sealt'
<u>u</u> ppe	'üleval'	<u>u</u> pp	'üles'	<u>u</u> ppifr̄an	'ülevalt'
<u>n</u> ere	'all'	<u>n</u> er (ned)	'alla'	<u>n</u> erifr̄an	'alt'
				(<u>n</u> edifr̄an)	
<u>i</u> nne	'sees'	<u>i</u> n	'sisse'	<u>i</u> nifr̄an	'seest'
<u>u</u> te	'väljas'	<u>u</u> t	'välja'	<u>u</u> tifr̄an	'väljast'
<u>h</u> emma	'kodus'	<u>h</u> em	'koju'	<u>h</u> emifr̄an	'kodunt'
<u>b</u> orta	'mujal'	<u>b</u> ort	'mujale, ära'	<u>b</u> ortifr̄an	'mujalt'
<u>f</u> rämme	'ees'	<u>f</u> ram	'ette'	<u>f</u> rämifr̄an	'eest (poolt)'

Kom hit! 'tule (tulge) siia!'

Gå inte dit! 'ära sinna mine (ärge sinna minge)!'

Sitt ner! 'istu (istuge)!'

Borta brá men hemma bäst 'võõrsil on hea, kuid kodus
on kõige parem' (rootsi vanasõna).

Gå hem och lägg dig! 'mine koju magama!'

Främifr̄an sett tér sig húset v̄alhället 'eestpoolt vaa-
dates näeb maja korralik välja'.

Det är kallt ute 'väljas on külm'

Stig in! 'astu (astuge) sisse!'

Han gick in i húset 'ta lüks majja (sisse)'.

Han går in på en restauráng 'ta astubrestorani (sisse)'.

2) Mõned adverbid võivad rootsi keeles tähistada kohalolekut ja vahel ka suunda:

Inomlands 'kodumaal(e)', utomlands 'välismaal(e)',
någonstans 'kuskil(e)', ingenstans 'ei kuskil', överallt
'igal pool', nära 'lähedal', fjärran 'kaugel', långt 'kaugel(e)', långt borta 'kaugel' jt., näit.:

Han réser utomlands 'ta sõidab välismaale'.

Han vístas utomlands 'ta viibib välismaal'.

Hur långt skall du gå? 'kui kaugemale sa lähed?'

Han var långt borta 'ta oli kaugel'.

Han stod långt därifrån 'ta seisis sealt kaugel'.

Samuti: till höger 'paremal(e)', till vänster 'vasakul(e)'.

3) Osa adverbe tähistavad ainult suunda, s.t. vastavad küsimusele 'kuhu?'; neid moodustatakse lõppude -åt ja -ut abil, näit.:

fråmåt 'ettepoole', utåt 'väljapoole', bortåt 'eemale, poole', hemåt 'kodu poole';

norrut 'põhja poole', söderut 'lõuna poole', våsterut 'lääne poole', österut 'ida poole';

bakåt, bakut ja baklänges tähendavad 'tagasi, tagurpidi', kuna tillbaka tähendab 'tagasi', näit.:

Han böjde sig bakåt 'ta painutas end tagasi'.

Det går bakut (baklänges) för honom 'tema asjad lähedavad tagurpidi'.

Jag är snart tillbaka 'ma olen varsti tagasi'.

Han gick oroligt fråm och tillbaka på gólvet 'ta käis põrandal rahutult edasi-tagasi'.

Edasi-tagasi-pileti kohta: túr och retúr, näit.:

Stòckholm-Göteborg túr och retúr 'Stokholm-Göteborg edasi-tagasi (-pilet)'.

Märkus. Erinevalt eesti keelest tuleb rootsi keeles kasutada kohta (mitte suunda) näitavaid adverbe järgmiste verbidega:

lägga 'panema, asetama', ställa 'panema, asetama',
sätta 'asetama', hänga 'riputama', lämna 'jätma', stanna
 'jääma', bli(va) 'jääma', glömma 'unustama; näit.:

Ställ stólen där! 'pane tool sinna!'

Sätt dig här! 'istu siia!'

Lägg bóken här! 'pane raamat siia!'

Var har du häng^t min hatt 'kuhu sa mu mütsi riputasid?'

Stanna här! 'jää siia!'

Lämna bóken kvar på bórdet 'jätä raamat lauale'.

Jag glömde péngarna hemma 'ma unustasin raha koju'.

Värför blev (stannade) du inte här? 'miks sa siia ei jää-
 nud?'

§ 139. V i i s i ja m ä ä r a väljendavad ad-
 verbid, mis vastavad küsimustele 'kuidas?', 'mil määral?'
 jms.:

<u>hur(u)</u>	'kuidas'	<u>särdeles</u>	'eriti'
<u>bra</u>	'hästi'	<u>tyvärr</u>	'kahjuks'
<u>väl</u>	'hästi'	<u>förrésten</u>	'muidu'
<u>illa</u>	'halvasti'	<u>rént av</u>	'lihtsalt'
<u>sä</u>	'nii'	<u>ätminstone</u>	'vähemalt'
<u>gärna</u>	'meeleldi'	<u>även</u>	'ka, samuti'
<u>någorlunda</u>	'kuidagi'	<u>också</u>	'ka'
<u>ännorlunda</u>	'teistmoodi'	<u>nog</u>	'küll, küllalt'
<u>ännars</u>	'muidu'	<u>lågom</u>	'parajalt'
<u>någa</u>	'täpselt'	<u>nåstan</u>	'peaaegu'
<u>måcket</u>	'palju; väga'	<u>nårapå</u>	'peaaegu'
<u>lite(t)</u>	'vähe'	<u>båra</u>	'ainult'
<u>fåga</u>	'vähe'	<u>blott</u>	'ainult'
<u>gånska</u>	'üsna, kaunis'	<u>endast</u>	'ainult'
<u>rätt</u>	'päris'	<u>just</u>	'just'
<u>tåmligen</u>	'võrdlemisi'	<u>precis</u>	'täpselt'
<u>åldeles</u>	'täiesti'	<u>alltför</u>	'liiga'
<u>knappt</u>	'vaevalt'	<u>för</u>	'liiga'
<u>tillräckligt</u>	'küllalt'	<u>ungefär</u>	'umbes'
<u>ännu</u>	'veel'	<u>förstås</u>	'füstõss/ 'muidugi'

Näiteid:

Han rēste mycket i ùtlandet 'ta reisis palju välismaal'.

Hon kan lāga mat mycket bra 'ta oskab väga hästi süüa teha'.

Tack så mycket 'palju tänu, tänan väga'.

Kom lite(t) närmare! 'tule natuke lähemale!'

Vill du låna mig lite(t) pēngar 'kas sa võid mulle vähe raha laenata?'

Det vīsste han förstās ìnte 'seda ta muidugi ei teadnud'.

Märkus. Adverbe òckså ja även 'ka' kasutatakse ainult jaatavas lauses, kuna eitavas lauses tuleb kasutada ìnte hēller (hēller ìnte) 'ka mitte', näit.:

Han har òckså varit i Stòckholm 'ta on ka Stokholmis olnud'.

Han har ìnte hēller varit i Stòckholm 'ta pole ka Stokholmis olnud'.

Mõningatel juhtudel kasutatakse 'ka' tähenduses prepositsiooni med, näit.:

Går du med hém? 'kas sa lähed ka koju?'

Det týcker jag med 'seda arvan ka mina'.

'Veel' tähenduses kasutatakse teatavates väljendites ännu kõrval ka än ja till, näit.:

Han har ìnte kòmmitt än 'ta pole veel tulnud'.

Än finns det hòpp 'veel on lootust'.

En gång till 'veel ükskord'.

Skall det vara en kopp kaffe till? 'kas võib veel pakuda tass kohvi?'

§ 140. Adverbid, mis väljendavad ja a t u s t , e i t u s t vçi k a h t l u s t :

<u>ja</u>	'jah'	<u>tvärtóm</u> (<u>tvärtom</u>)	'vastupidi'
<u>jahá</u>	'jah, nii'	<u>minsánn</u>	'tõepoolest'
<u>jo</u>	'jah, küll'	<u>i alla fáll</u>	'igal juhul'
<u>nej</u>	'ei'	<u>kánske</u>	'võib-olla'

<u>inte</u>	'mitte'	<u>kanhända</u>	'võib-olla'
<u>lcke</u>	'mitte'	<u>knäppast</u>	'vaevalt'
<u>ej</u>	'mitte'	<u>för äll däl</u>	'palun väga'
<u>älls inte, inte älls</u>	'mitte'	<u>jasä (jäsa)</u>	'ah nii'
	sugugi'		
<u>ingalunda</u>	'ei kuidagi'		
<u>inte äns</u>	'isegi mitte'		

Näiteid:

Tack så mycket! 'täna väga' - För äll däl! 'palun väga!'

Det förhåller sig precis tvärtóm 'asi on täpselt vastupidi'.

Det är minsänn inte så lätt 'see pole tõepoolest nii kerge'.

Märkus. Sõna ja kasutatakse rootsi keeles vastusena jaatavale küsimusele, kuna jo /ju:/ on vastuseks eitava küsimuse korral, näit.:

Vill du ha ett äpple? - Jä, tack.

'kas sa soovid õuna? - jah, täna'

Vill du inte ha ett äpple? - Jö, tack.

'ega sa ei taha õuna? - tahan küll'

Peale selle kasutatakse sõna jo kõnekeeles sissejuhatava sõnana, näit.:

Vad är det där? 'mis asi see on?' - Jö, det är en datamaskin 'ah see? see on raal (elektronarvuti)'.

§ 141. P r o n o m i n a a l s e d (asesõnalised) a d v e r b i d.

Mõned adverbid võivad esineda pronoomeni (asesõna) funktsioonis ja neid nimetatakse vastavate pronoomenite järgi demonstratiivseteks, relatiivseteks, interrogatiivseteks või indefiniitseteks adverbideks.

1) Demonstratiivsed adverbid on: här 'siin', där 'seal', hit 'siia', dit 'sinna', så 'nii', nu 'nüüd'; neljast esimesest võib moodustada liitadverbid prepositsiooni lisamisega, näit.: härmed 'sellega', härigenom 'selle läbi', därvid 'sealjuures', hitåt 'siia poole' jne.;

2) Relatiivsed adverbid võivad olla: där 'kus', dit 'kuhu', var 'kus', vart 'kuhu', då 'kui', samuti liitadverbid, nagu: värefter 'mille järel', varöver 'mille üle' jne., näit.:

En stön visar platsen där han stöpade 'üks kivi näitab seda kohta, kus ta langes'.

Där han kan hjälper han alltid 'kus ta saab, aitab ta alati'.

Gården dit han kom låg ävsides 'tal, kuhu ta jõudis, asus teest eemal'.

Adverbe var ja vart saab aga kasutada ainult kaudses küsimuses:

Jag undrar var han är 'ma imestan, kus ta on'.

Jag visste inte vart jag skulle gå 'ma ei teadnud, kuhu ma pidin minema'.

Relatiivsed liitadverbid moodustatakse alati var- abil:

Hon kom först värefter de övriga följde 'ta tuli esimesena, seejärel (mille järel) tulid teised'.

Han ville veta varom det rörde sig 'ta tahtis teada, milles asi seisnes'.

Just då han kom började det regna 'just siis, kui ta tuli, hakkas vihma sadama'.

3) Interrogatiivsed (küsiivad) adverbid on: hur 'kuidas?', när 'millal?', var 'kus?', vart 'kuhu?', samuti liitadverbid vårför 'miks?', varifrån 'kust?' jne., näit.:

När går tåget? 'millal läheb rong?'

Vårpå berör misstaget? 'millest tuli viga?'

4) Indefiniitsed (umbmäärased) adverbid on: någonstädes (någonstans) 'kuskil', ännorlunda 'teisiti' jt., samuti var 'kus', när 'millal', hur 'kuidas' jt., sageli ühenduses sõnadega helst või än, näit.:

Jag har läst det någonstädes (någonstans) 'ma olen seda kuskil lugenud'.

Sätt dig var du vill! (= varhelst) 'istu, kuhu tahad!'

Det går bra var som helst 'seda võib teha ükskõik kus kohas'.

Gå vart du vill! 'mine kuhu tahes!'

Våre härmed hår som helst 'olgu sellega kuidas tahes'.

Hår det ån går 'kuidas ka ei läheks'.

Märkus. Liitadverbe moodustatakse adverbide hår, dår ja var + prepositsiooni abil, kuid kõnekeeles kasutatakse liitadverbide asemel ühendit prepositsioon + den (denna), det (detta) või vad (som), näit.:

Hårav (= av detta) följer ... 'sellest järgneb ...'

Dårigenom (= genom det) vinner vi ingenting 'selle läbi me ei võida midagi'.

Relatiivsete või interrogatiivsete adverbide juurde kuuluv prepositsioon asetatakse kõnekeeles tavaliselt lause lõppu (vrd. §§ 95:8, 96:5):

Vårpå (= på vad) berór det? = Vad berór det på? 'millest see oleneb?'

Pennan, varmed jag skrifer = Pennan, som jag skrifer med 'sulepea, millega m kirjutan'.

Adverbi komparatsioon (võrdlusastmed)

§ 142. Mõningaid, peamiselt tuletatud adverbe saab kompareerida. Adverbe kompareeritakse samuti nagu adjektiive, vt. § 74. Näit.:

Positiiv	Komparatiiv	Superlatiiv
<u>snabbt</u>	<u>snåbbare</u>	<u>snåbbast</u>
'kiiresti'	'kiiremini'	'kõige kiiremini'
<u>långt</u>	<u>långre</u>	<u>långst</u>
'kaugel'	'kaugemal'	'kõige kaugemal'
<u>dåligt</u>	<u>såmre</u>	<u>såmst</u>
'halvasti'	'halvemini'	'kõige halvemini'

Ka mõningaid iseseisvaid adverbe on võimalik kompareerida:

<u>öfta</u> 'sageli'	<u>öftare</u>	<u>öftast</u>
<u>fort</u> 'kiiresti'	<u>förtare</u>	<u>förtast</u>
/fuʃ/		
<u>mýcket</u> 'palju'	<u>mèra</u> 'enam'	<u>mest</u> 'kõige enam'
<u>nära</u> 'lähedal'	<u>närmare</u>	<u>närmast</u>
<u>länge</u> 'kaua'	<u>långre</u>	<u>längst</u>
<u>väl, bra</u> 'hästi'	<u>bättre</u>	<u>bäst</u>
<u>illa</u> 'halvasti'	<u>värre</u>	<u>värst</u>
<u>gärna</u> 'meeleldi'	<u>hellre</u>	<u>helst</u>

Superlatiivis esineb ainult lühike vorm, välja arvatud mõned väljendid:

Han möttog oss på det hjärtligaste 'ta võttis meid kõige südamlikumalt vastu'.

Han språng det förtaste, han kunde 'ta jooksis nii kiiresti, kui suutis'.

Teisi näiteid adverbi komparatiivi ja superlatiivi kasutamise kohta:

Det är närmare tjugo grader varmt i dag 'täna on ligemale 20 kraadi sooja'.

Han kom sénare än du 'ta tuli hiljem kui sina'.

Jag vill inte höra på dig långre 'ma ei taha sind enam kuulata'.

Bättre sent än aldrig 'parem hilja kui mitte kunagi'.

Bättre en fågel i hånden än tjo i skógen 'parem lind peos kui kümme metsas' (parem varblane peos kui kümme põõsas).

Héllre dö än ge sig 'ennem surra kui alistuda'.

Han dricker hellre kaffe än té 'ta joob parema meelega kohvi kui teed'.

Vad vill du helst ha, kaffe eller té? 'mis sa tahad parema meelega juua, kohvi või teed?'

Vilken lek týcker du bäst om? 'milline mäng meeldib sulle kõige enam?'

Kõnekeeles väljendites:

Inte så värst bra 'mitte eriti hästi'.

Hur mår du? - Inte så värst.

'kuidas läheb' - mitte eriti (hästi)'

P r e p o s i t s i o o n (eesõna)

Prepositsioonide liigid ja kasutamine

§ 143. Rootsi keele prepositsioonid võivad oma vormilt olla:

1) lihtprepositsioonid: av '-st, -lt', bland 'seas, hulgas', efter 'pärast, järel', från '-st, -lt' jt.;

2) liitprepositsioonid: ibland 'seas, vahel', bredvid 'kõrval', intill 'kuni' jt.;

3) ühendprepositsioonid (koosnevad mitmest lahku kirjutatavast sõnast): på grund av 'põhjuseel', i stället för 'asemel', i fråga om 'mis puutub ...', täck vare 'tänu (millelegi)' jt.

Prepositsiooni funktsioonis võivad esineda ka partitsiivid, näit.: angående, beträffande 'suhtes', öaktat, öavsett 'vaatamata, hoolimata'.

Rootsi keele prepositsioonid asuvad üldiselt oma põhisõna ees. Põhisõnaks võib olla põhikäändes s u b s t a n t i i v (§ 44:1) või objektkäändes p r o n o o m e n (§ 86). Substantiivi ees on prepositsioon rõhuta ja substantiiv rõhuline; pronoomeni ees on aga prepositsioon tavaliselt rõhuline ja pronomeni rõhuta:

<u>med bröderna</u>	'vennaga'	<u>till staden</u>	'linna'
<u>med mig</u>	'minuga'	<u>till honom</u>	'temale'

§ 144. Üldreeglist esineb kõrvalekaldumisi prepositsiooni asendi ja põhisõna käände ning liigi suhtes:

1. Üksikuid prepositsioone kasutatakse ka põhisõna järel, näit.:

hela nättan igénom 'kogu öö läbi';
öss emellan 'meie (endi) vahel, omavahel';
detta öaktat 'sellele vaatamata'.

2. Kui prepositsiooni põhisõna on lause esimene sõna, siis asetatakse prepositsioon tavaliselt lause lõppu:

Hästar är jag inte rädd för 'hobuseid ma ei karda'.
Det har jag inte tänkt på 'sellele ma pole mõelnud'.

Relatiivse pronoomeniga som on prepositsioon alati lause lõpus:

Papperet som jag skriver på 'paber, millele ma kirjutatan'.

Prepositsioon asetatakse sageli lause lõppu interrogatiivpronoomenite puhul:

Vad pratar du óm? 'millest sa räägid?'

Vad sysslar du méd? 'millega sa tegeled?'

Vem berór det på? 'kellest see oleneb?'

Vilket lánd kómmer ni ifrån? 'mis maalt te tulete (olete)?'

3. Mõnel juhul võib prepositsiooni põhiosa olla genitiivis või mõnes vanas käändevormis.

a) Liitprepositsiooniga för ... skull on põhiosa genitiivis, näit.:

för bárnets skull 'lapse pärast';

för hennes skull 'tema pärast'.

Märkus. Personaalpronoomeni puuduvaid genitiivivorme asendab possessiivpronoomen (vt. § 86):

för mín (dín, vår, ér, sin égen) skull 'minu (sinu, meie, teie, tema/nende enda) pärast'.

b) Prepositsioon till, mis nõudis varem genitiivi, esineb nüüdki genitiiviga mõningates väljendites:

till fóts 'jalgsi';

till sjóss 'merel(e)' (vrd. § 47:9).

c) Prepositsiooni i järel kasutatakse mõningates aega tähistavates substantiivides lõppe -s, -se või -as, näit.:

i söndags 'eelmisel pühapäeval';

i mörse 'täna hommikul';

i vinttras 'möödunud talvel' (vrd. § 146).

d) Mõningates väljendites esineb vanu käändevorme, nagu:

till gödo 'heaks';
till sälu 'müügil';
für visso 'kindlasti' (vrd. § 44:2).

4. Prepositsioon võib peale substantiivi ja pronoomeni määrata ka teisi sõnaliike ja väljendeid:

a) a d v e r b i, näit.:

Han skall ståna här för alltid 'ta jääb siia alati-seks'.

b) i n f i n i t i i v i (sõnaga att):

Pöjken är mycket intresserad av att läsa 'poiss on väga lugemisest huvitatud'.

Vi måste öva oss i att tala svenska 'me peame harjutama rootsi keele rääkimist'.

Genom att lära andra vinner vi själva künskap 'õpetades teisi omandame ise teadmisi'.

c) Üksikutel juhtudel määrab prepositsioon ka teist p r e p o s i t s i o o n i ü h e n d i t, näit.:

Sedan i sömras har jag ñte hört av honom 'suvest peale pole ma temast midagi kuulnud' (pole mul temalt mingit teadet).

Till på köpet 'pealekauba'.

d) Prepositsioon määrab tervet l a u s e t:

Han tänkte på att han snart skulle resa 'ta mõtles sellele, et ta varsti pidi ära sõitma'.

Han tänkte på hur han skulle få pengar till resan 'ta mõtles selle üle, kuidas saada reisiks raha'.

Jag är övertygad om att han snart kommer tillbaka 'ma olen veendunud, et ta varsti tuleb tagasi'.

e) Prepositsioon esineb järgmist laadi väljendites med järel:

Jag vill ha en smörgås med ost på 'ma tahan saada juustuga võileiba'.

Han kom in med överrocken på 'ta tuli sisse mantel seljas'.

Ett fågelbo med ungar i 'pesa linnupoegadega'.

§ 145. Prepositsioonide tähendus ja kasutusvõimalusi tuleb otsida sõnaraamatust. Alljärgnevalt on toodud valik näiteid 20 kõige sagedamini esineva prepositsiooni (C. Hassler-Göranssoni rootsi keele sagedussõnaraamatu järgi) kasutamise kohta. Prepositsioonid on esitatud tähestikulises järjekorras.

(Prepositsioonid aega ja kohta tähistavates väljendites, vt. §§ 146-148.)

av '-st, -lt, käest, poolt jm.':

Den här ringen är (gjord) av guld 'see sõrmus on (tehtud) kullast'.

Hon grät av glädje 'ta nuttis rõõmust'.

Ett brev av den 20 augusti 'kiri 20. augustist'.

En del av publiken 'osa publikust'.

Jag fick böken av min bror 'ma sain raamatu oma vennalt'.

Jag hörde av min bror om olyckan 'ma kuulsin õnnetusest oma venna käest'.

Han träffades av blixten 'teda tabas pikne' (tegija passiivikonstruktsioonis, vrd. § 127:4).

Ett drama av Strindberg 'Strindbergi draama' (genitiivi asendajana).

bland (ibland) 'hulgas, seas':

Han har många vänner bland journalisterna 'tal on palju sõpru ajakirjanike hulgas'.

Han är bland de bättre i klassen 'ta on klassi paremate hulgas'.

Bland annat (lühendatult: bl. a.) 'muuseas'.

Mitt (i)bland ruinerna 'varemete keskel'.

efter 'järel(e), pärast, järgi, kohaselt':

Han kommer efter mig 'ta tuleb minu järel'.

Efter regn kommer solaken 'pärast vihma tuleb päike'.
Hon är klädd efter senaste modet 'ta on viimase moe järgi riidetatud'.

Jag ringde efter doktorn 'ma kutsusin (telefoniga) arsti välja'.

Efter min mening 'minu arvamuse järgi (kohaselt)'.

f r å n (ifrån) '-st, -lt, poolt':

Han är från Finland 'ta on Soomest (pärit)'.

Pojken kom från skolan 'poiss tuli koolist'.

Ett minne från skoltiden 'mälestus kooliajast'.

Hälsa honom från mig! 'tervita(ge) teda minu poolt'.

Från början till slut 'algusest lõpuni';

från morgon till kväll 'hommikust õhtuni';

från och med (lühendatult: fr. o. m.) den 1 juni 'alates 1. juunist'.

Han var alldeles ifrån sig 'ta oli täiesti endast väljas'.

Allt ifrån barndomen 'lapsepõlvest saadik'.

f ö r '-le, jaoks, ees, ette, eest, kohta, -ks jm.':

Det har jag gjort för dig 'seda ma tegin sinule (sinu jaoks)'.

Jag talade om det för henne 'ma rääkisin sellest temale'.

Har ni något särskilt för er i dag 'kas teil on midagi erilist ees täna?'

Hon satte en gardin för fönstret 'ta pani kardina akna ette'.

Jag köpte mig en rock för femtio rubel 'ma ostsin endale mantli viiekümne rubla eest'.

Pojken är stor för sin ålder 'poiss on oma vanuse kohta suur'.

Han kallas för Kalle 'teda kutsutakse Kalleks'.

Dågen för avresan är redan bestämd 'ärasõidu päev on juba kindlaks määratud' (genitiivi asendajana).

För det första (andra, tredje) 'esiteks (teiseks, kolmandaks)';

för närvarande (lühendatult: f. n.) 'käesoleval ajal';
för övrigt (lüh.: f. ö.) 'muuseas, muide';
för min del 'mis minusse puutub ...'

g e n o m (igénom) 'läbi, kaudu':

Vi gick genom skógen 'me läksime läbi metsa'.

Han kom in genom fönstret 'ta tuli aknast sisse'.

Genom denna öförsiktighet röjdes plänen 'selle ettevaatamatuse läbi saadi plaanist teada'.

Genom min bror har jag hört att ... 'oma venna kaudu ma kuulsin, et ...'

Än rinner mitt (i)genom stáden 'jõggi jookseb linna keskelt läbi'.

Se (i)genom fingrarna med något 'millelegi läbi sõrmede vaatama'.

h o s 'juures' (ainult isikute kohta; vrd. vid):

Han bor hos sin farfar 'ta elab oma vanaisa juures'.

Jag beställde en rock hos skräddaren 'ma tellisin endale mantli rätsepa juures (rätsepalt)'.

Skúlden ligger hos mig 'süü lasub minul' (rõhutatud mig).

Ordet förekommer hos Strindberg 'see sõna esineb Strindbergil (Strindbergi teostes)'.

i '-s, -sse, -st, sees, sisse jme.':

> Jag bor i Tállinn 'ma elan Tallinnas'.

Han går i skólan 'ta käib koolis'.

Hon lade bródet i kórgen 'ta pani leiva korvi (sisse)'.

Vi steg in i rúmmet 'me astusime tuppa (sisse)'.

Han var förálskad i hénne 'ta oli temasse armunud'.

Pójken klättrade úpp i ett trád 'poiss ronis puu otsa'.

Han var kládd i frack 'ta oli riietatud frakki'.

Hon dog i lúngsot (kráfta) 'ta suri tiisikusse (vähki)'.

Jag har lást det i tídningen 'ma lugesin seda ajalehest'.

Han tog mig i hånden ta võttis mul käest kinni.
Böken är inte i min smak 'raamat pole minu maitse jär-
gi'.

Lärobok i svenska 'rootsi keele õpik' (genitiivi
asendajana).

Strunt i det! 'löö sellele käega! (ära pane tähele)'.

Aldrig i livet! 'mitte ilmaski!'

Vt. ka §§ 146-148.

med '-ga, ühes, kaasas':

Han dansar med en flicka 'ta tantsib tüdrukuga'.

Flickan skriver med en penna 'tüdruk kirjutab sulle-
peaga'.

Jag réser med tåg (med buss, med båt, med flyg) 'ma
sõidan rongiga (bussiga, laevaga, lennukiga)'.

Har du allt med dig? 'kas sul kõik kaasas?'

Han stod med håtten i hånden 'ta seisib müts peos'.

Upp med händerna! 'käed üles!'

Med andra ord (lüh.: m. a. o.) 'teiste sõnadega'.

mellan (emellan) 'vahel(e), vahelt':

Barnet satt mellan oss 'laps istus meie vahel'.

Barnet satte sig mellan oss 'laps istus meie va-
hele'.

Nåtten mellan lördag och söndag 'öö vastu püha-
päeva'.

Läsa mellan raderna 'ridade vahelt lugema'.

Tåla mellan fyra ögon 'nelja silma all rääkima'.

Han höll något mellan fingrarna 'ta hoidis midagi
sõrmede vahel'.

Han satt mitt emellan två systerar 'ta istus (otse)
kahe õe vahel'.

Oss emellan sagt ... 'omavahel õeldes'.

mot (emót) 'vastu, poole':

Han är göd (e)mót mig 'ta on minu vastu hea'.

Har ni någonting (e)mót det? 'kas teil on midagi selle
vastu?'.

Hon vände sig (e)mot mig 'ta pöördus minu poole' (minu suunas).

Jag satt mitt emót honom 'ma istusin otse ta vastas'.

o m -st, kohta, ümber, pärast jm.':

Han tälade (berättade, skrev, visste) mycket om vëten-skapen 'ta rääkis (jutustas, kirjutas, teadis) palju teadusest'.

Vändraren frägade mig om vägen 'rändur küsis mult teed'.

Han hade en duk om halsen 'tal oli rätik kaelas'.

Jag band snöret om paketet 'ma sidusin nööri paki ümber'.

Mannen försvann om hörnet 'mees kadus nurga taha'.

Jag ber om ordet 'ma palun sõna'.

Jag ber om ursäkt 'ma palun vabandust'.

Det gör mig önt om honom 'mul on temast kahju'.

Nórr om stáden 'linnast põhja pool'.

Till höger om húset 'majast paremal'.

Vid sidan om húset 'maja kõrval'.

Vt. ka §§ 146:2, 147:1,2,3.

p ä -l, -le, peal, peale jm.':

Bóken ligger på bórdet 'raamat lebab laual'.

Lägg bóken på bórdet! 'pane raamat lauale!'

Han knäckade på dörren 'ta koputas uksele'.

Jag trycker på knappen 'ma vajutan nupule'.

Táket på húset 'maja katus' (genitiivi asendajana)'.
Títeln på bóken 'raamatu pealkiri'.

En flöcka på átta år 'kaheksa-aastane tüdruk'.

Han skakade på huvudet 'ta raputas pead'.

Han ryckte på axlarna 'ta kehitas õlgu'.

Har du någon klöcka på dig? 'kas sul kell kaasas?'

Jag har inga pengar på mig 'mul pole raha kaasas'.

Hon skrév brev på brev 'ta kirjutas kiri kirja järel'.

På återseende! 'nägemiseni!'

Vt. ka §§ 146-148.

t i l l 'juurde, -sse, -le, -ni, -ks, kuni jm.':

Läraren gick till fönstret 'õpetaja läks akna juurde'.

Põjken gick till sin farfar 'poiss läks oma vanaisa juurde'.

Han réser till Stöckholm 'ta sõidab Stokholmi'.

Vi går till arbetet 'me läheme tööle'.

Hälsningar till din far 'tervitusi su isale'.

Jag skrev ett brev till min lärare 'ma kirjutasin kirja oma õpetajale'.

Till min kára vän (som minne) 'Oma kallile sõbrale (mälestuseks)'.

Kan du översätta det till svenska? 'kas sa saad (oskad) seda tõlkida rootsi keelde?'

Det här räcker till frédagen 'seda jätkub reedeni'.

Han valdes till ördförande 'ta valiti juhatajaks'.

Till minne av ditt besök 'sinu külaskäigu mälestuseks'.

Hon är liten till växten 'ta on kasvult väike'.

Han är lärare till yrket 'ta on elukutselt õpetaja'.

Tio till femton personer 'kümme kuni viisteist isikut'.

Författaren till boken 'raamatu autor' (genitiivi asendajana).

Han är en vän till mig 'ta on mu sõber'.

Till och med (lüh.: t o m) tisdag 'kuni teisipäevani (kaasa arvatud)'.

till exempel (lüh.: t ex) 'näiteks (näit.)'.

Vt. ka § 146:4.

ú n d e r 'all, alla, -s, -l':

Kätten är under bórdet 'kass on laua all'.

Blyértsen föll under bänken 'pliiats kukkus pingi alla'.

Han arbetade under tystnad 'ta töötas vaikuses' (vaikides).

Bóken är under tryckning 'raamat on trükkimisel'.

Hon är under medellängd 'ta on alla keskmist kasvu'.

Ínget nytt under sólen 'pole midagi uut päikese all'.

Vt. ka § 146:5.

u r '-st (välja), lt':

Han kom út ur rúmmet 'ta tuli toast välja'.

Péngarna föll ur fickan 'raha kukkus taskust'.

Hon läste högt ur en bok 'ta luges kõvasti raamatust ette'.

Spädbarnet drack mjölk ur en flaska 'imik jõi pudelist piima'.

Gå ur vägen! 'mine (tee pealt) eest ära!'

Ur denna synpunkt 'sellelt seisukohalt'.

ù t a n 'ilma, -ta':

Han går utan hatt 'ta käib ilma kübarata'.

Jag är utan pengar 'ma olen ilma rahata'.

Hon gick utan att säga ett ord 'ta läks sõna lausumata'.

Után tvível 'kahtlemata'.

v i d 'juures, juurde, ääres, äärde (ainult esemete kohta; vrd. hos) jm.':

Eléven stod vid fönstret (vid bórdet) 'õpilane seisis akna juures (laua ääres)'.

Han satte sig vid fönstret 'ta istus akna juurde (ääerde)'.

Skåpet står vid väggen 'kapp seisab seinä ääres'.

Han är anställd vid universitétet 'ta töötab ülikooli juures'.

Han tog mig vid handen 'ta võttis mul käest kinni'.

En män vid namn Bäckman 'mees nimega Bäckman'.

Vi är vana vid det 'me oleme sellega harjunud'.

Vt. ka § 146:6.

ä t '-le, poole, -sse, üle':

Han gav en bok ät systern 'ta andis raamatu õele'.

Jag sade det ät honom 'ma ütlesin seda talle'.

Ett rum med utsikt ät söder 'tuba vaatega lõunasse'.

De gick ät stáden till 'nad läksid linna poole'.

Älla skrättade ät skämtet 'kõik naersid nalja üle'.

Makten stiger ät huvudet 'võim läheb pähe'.

Ingenting att göra ät 'pole midagi teha'.

Det är rätt ät honom 'see on talle paras'.

Ö v e r 'üle, kohal, läbi':

Han gick över gatan 'ta läks üle tänava'.

Lampan hänger över bordet 'lamp ripub laua kohal'.

Han gick tvärs över parken 'ta läks otse läbi pargi'.

En karta över Sverige 'Rootsimaa kaart' (genitiivi asendajana).

Prepositsioonid aega tähistavates väljendites

(Vrd. § 85: Arvud aastaegades, kuupäevades ja kellaegades)

§ 146. Järgmiste prepositsioonidega moodustatakse aega tähistavaid väljendeid:

1) prepositsiooniga i:

i dag (idag) /idá:(g)/ 'täna';

i går (igår) 'eile';

i morgon /imorrón/ 'homme';

i övermorgon 'ülehomme';

i förrgår 'üleile';

i morse = (i dag) på morgonen 'täna hommikul';

i förmiddags = (i dag) på förmiddagen 'täna enne lõunat';

i middags = (i dag) på middagen 'täna lõuna ajal';

i eftermiddag = (i dag) på eftermiddagen 'täna pärast lõunat';

i kväll = i afton 'täna õhtul';

i nått 'täna öösel';

i morgon bitti(da) 'homme hommikul vara';

i morgon förmiddag (middag, eftermiddag, kväll e. afton) 'homme enne lõunat (lõuna ajal, pärast lõunat, õhtul);

i går morse = i går på morgonen 'eile hommikul';
i går förmiddag (middag, ëftermiddag, kväll e. afton)
 'eile enne lõunat (lõuna ajal, pärast lõunat, õhtul);
i dag för en vecka sedan(sen) 'täna nädala eest';
(i) förra veckan 'eelmisel nädalal';
(i) den här veckan 'sel nädalal';
(i) nästa vecka 'järgmisel nädalal';
i år 'tänavu';
i fjöl = i fjör 'möödunud aastal';
i januari (månad) 'jaanuaris (jaanuari kuus)';
i 1978 = år 1978 (ilma prepositsioonita!) '1978. a.';
i början (i slútet) av sextioalet 'kuuekümmendate
 aastate alguses (lõpus)';
kómma i tíd 'õigel ajal tulema';
i sinom tíd 'omal ajal';
mitt i vintern 'kesk talve';
i vinter '(tuleval) kevadel';
i vår, i sòmmar, i höst '(tuleval) kevadel, suvel,
 sügisel'.

Aega tähistades včib prepositsioon i esineda ka genitiiviga; sel juhul osutab väljend äsja möödunud minevikule:

i vint^oras, i v^oaras, i sòm^oras, i húst^oas 'möödunud talvel, kevadel, suvel, sügisel';
i m^ondags, i tísdags, i ónsdags 'eelmisel esmaspäeval, teisipäeval, kolmapäeval';

2) prepositsiooniga om:

om (p^o, under) nátten, dágen 'öösel, päeval';
 Sólen lýser om dágen 'päike paistab päeval'.
Om (p^o) sòm^omaren, húst^oen, vínt^oern, v^oaren 'suvel, sügisel, talvel, kevadel';
om tre minúter, två veckor, fýra ár 'kolme minuti, kahe nädala, nelja aasta pärast';

3) prepositsiooniga på:

på morgonen, dágen, kvällen, nátten, förmiddagen, ëftermiddagen 'hommikul, päeval, õhtul, öösel, enne lõunat, pärast lõunat'.

Väckarklockan ringar klockan sju på morgonen 'äratuskell kõliseb kell seitse hommikul'.

På (om) morgnarna, dagarna, kvällarna, nätterna, förmiddagarna, eftermiddagarna 'hommikutu, päeviti, õhtuti, ööseti, ennelõunati, pärastlõunati';

på torsdagen, fredagen, lördagen, söndagen 'neljapäeval, reedel, laupäeval, pühapäeval';

på torsdagarna, fredagarna 'neljapäeviti, reedeti';

på våren, sommaren 'kevadell, suvel'.

Han blev student (på) våren 1968 'ta lõpetas keskkooli kevadel 1968'.

Sent på kvällen 'hilja õhtul';

tidigt på morgonen 'vara hommikul';

på 1900-talet (på nittonhundratalet) = i tjugonde århundradet 'kahekümnendal sajandil';

på dén tiden 'sel ajal (tol ajal)';

på (under) Gustav Adolfs tid 'Gustav Adolfs ajal'.

Minútvisaren går én gång runt úrtavlan på en timme 'osuti käib ühe tunniga ümber numbrilaua'.

4) prepositsiooniga till:

natten till lördagen 'öö vastu laupäeva';

till slútet av vèckan 'nädala lõpuni';

Vänta till i morgon! 'oota homseni!'

Han skall ståna här till om måndag 'ta jääb siia esmaspäevani'.

Han skall börja skolan till hösten (= i húst) 'ta läheb sügiseks kooli'.

Till sist (= till slút) 'lõpuks'.

5) prepositsiooniga under:

under mèdeltiden 'keskajal';

under de första (de sènaste) tre vèckorna 'esimese (viimase) kolme nädala jooksul'.

Under sista vèckan har ingenting hänt 'viimasel nädalal pole midagi juhtunud'.

Sitt stilla under måltiden (under lektiõnen)! 'istu vaikselt süügi ajal (tunni ajal)!'

Under natten föll det mer snö 'öö jooksul sadas veelgi lund'.

Under páusen gick han ut 'vaheajal läks ta välja'.

Under rësan läser jag den här bóken 'reisi ajal loen ma seda raamatut'.

Under kriget 'sõja ajal';

musik under arbetet 'muusika töö ajal';

under tiden 'vahepeal'.

6) prepositsiooniga vid:

vid midnatt 'keskööl';

vid tölvtiden (= omkring klockan tolv) 'kella 12 paiku (umbes kell 12)'.

Han dog vid ättio års ålder 'ta suri 80-aastaselt'.

Han dog vid hög ålder 'ta suri kõrges vanuses'.

Vid mitten av 1900-talet (nittonhundratalet) 'kahekümenda sajandi keskel'.

Vid vilken tid träffas han? 'mis (kella) ajal võib temaga kokku saada?'

7) teiste prepositsioonidega:

För tre år sedan (sén) 'kolme aasta eest, kolm aastat tagasi'.

Húset blir färdigt inom två månader 'maja saab kahe kuu jooksul valmis'.

Du lär dig nog svenska med tiden 'küll sa aja jooksul rootsi keele selgeks õpid'.

Mot slutet av år 1978 '1978. a. lõpu poole'.

Det blev lugnt (e)mot kvällen 'õhtu poole muutus vaiksaks'.

Inemot klockan fyra 'kella nelja paiku'.

Det lider (e)mot våren 'kevad läheneb'.

Det led (fram) åt aftonen 'õhtu lähenes'.

Hon är över femtio år gammal 'ta on üle viiekümne aasta vana'.

Jag stannar hos dig över natten 'ma jään ööseks sinu juurde'.

§ 147. Pandagu tähele järgmiste aega tähistavate väljendite kasutamist:

1) om två år 'kahe aasta pärast';

om tre veckor 'kolme nädala pärast';

för två år sedan (sén) 'kahe aasta eest';

för tre veckor sedan 'kolme nädala eest';

2) en gång, två gånger i sekunden, i minuten, i timmen, i veckan, i månaden 'üks kord, kaks kord sekundis, minutis, tunnis, nädalas, kuus';

en gång, två gånger om dagen, om natten, om året 'üks kord, kaks korda päevas, öö jooksul, aastast'.

3) Om (på) söndagarna (på söndagen) brukar vi ha främmande 'pühapäeviti (pühapäeval) on meil tavaliselt külalised'.

Vi ska träffas på (om) söndag (= nästa söndag) 'me kohtume (järgmisel) pühapäeval'.

Han reste i söndags (= förra söndagen) 'ta sõitis ära möödunud pühapäeval'.

Vi har snö om (på) vintern (om vintrarna) 'meil on talvel (talviti) lumi maas'.

Jag skall fara till Stockholm i vinter (i höst) 'ma sõidan eeloleval talvel (sügisel) Stokholmi'.

4) Hon reste i fredags morse = på fredag morgon 'ta sõitis reede hommikul'.

Hon reste på fredagsmorgonen 'ta sõitis reede hommikul'.

Hon kommer igen på söndag morgon (förmiddag, middag, eftermiddag, kväll) 'ta tuleb tagasi pühapäeva hommikul (enne lõunat, lõuna ajal, pärast lõunat, õhtul)'.

5) Vastates küsimusele 'kui kaua?' (minevikus) tuleb kasutada prepositsiooni i, mis vahel võib ka ära jääda:

Mötet varade i två veckor 'kokkutulek kestis kaks nädalat'.

De stannade (i) tre dagar 'nad jäid (siia) kolmeks päevaks'.

Vi spelade tennis i fyra timmar 'me mängisime tennist neli tundi'.

Hon l g till s ngs i två  r (= i två  rs t d) 'ta lamas voodis kaks aastat'.

Vastates aga k simumusele 'kui kauaks?' kasutatakse prepositsiooni p :

Vi tänkte r sa till R ga på en v cka 'me kavatsesime sõita Riiga nädalaks ajaks'.

Han r ste bort p  (= f r) tre månader 'ta sõitis  ra kolmeks kuuks'.

Prepositsiooni p  kasutatakse ka vastates k simumusele 'kui kaua, mis ajast peale' eitavas lauses:

Jag har  nte sett henne p  fl ra  r 'ma pole teda mitu aastat näinud'.

Jag har  nte varit p  bio på ett heit  r 'ma pole terve aasta kinos käinud'.

Prepositsioonid kohta tähistavates väljendites

  148. Kohta tähistavate väljendite moodustamisel on kasulik meeles pidada järgmisi reegleid.

1. Vastates küsimustele 'kus?' või 'kuhu?' kasutatakse sageli prepositsioone i ja p .  hendeid prepositsiooniga i tuleb tõlkida eesti keelde tavaliselt s i s e k o h a k     n e t e seesütleva ja sisseütleva abil, ühendeid prepositsiooniga p  aga v   l i s k o h a k     n e t e alal tleva ja alaleütleva abil. Näit.:

Han gick med h nderna i fickan 'ta käis, käed taskus'.

Han st ppade h nden i fickan 'ta pani käe taskusse'.

T vklan hänger p  väggen 'pilt ripub seinal'.

H ng t vklan p  väggen! 'riputa pilt seinale!'

Märkus. Vastates k simumusele 'kuhu?' on prepositsioon till tavalisem:

i affären 'kaupluses' - till affären 'kauplusse';

på arbetsplatsen 'töökohal' - till arbetsplatsen 'töökohale'.

2. Paljudes väljendites tuleb aga ühendeid prepositsiooniga i tõlkida eesti keelde v ä l i s k o h a k ä ä n e t e, ühendeid prepositsiooniga på s i s e k o h a k ä ä n e t e abil.

a) Rootsi i = eesti -l, -le:

I fönstret står en blomma 'aknal on lill'.

Sätt blommorna i fönstret! 'pane lilled aknale!'

Sätt dig i stölen, i soffan! 'istu (tugi)toolile, sohvale!'

Vrd.: Sätt dig på stölen! 'istu (tavalisele) toolile!'

Han slår näven i bords 'ta lööb rusikaga lauale'.

Hon stod i dörren 'ta seisis uksel'.

Jag bor i utlandet, i hemlandet, i England, i Frankrike, i Tyskland, i Ryssland 'ma elan välismaal, kodumaal, Inglismaal, Saksamaal, Venemaal'.

Vrd.: i Sverige, i Norge, i Danmark, i Finland, i Estland, i Sovjéetuniõnen, i Amérika 'Rootsis, Norras, Taanis, Soomes, Eestis, Nõukogude Liidus, Ameerikas'.

b) Rootsi på = eesti -s, -sse:

Han arbetar på ett biblioték, på ett kontor /kontúr/, på ett sjukhus 'ta töötab raamatukogus, kontoris, haiglas'.

Jag satt på bibliotéket 'ma istusin raamatukogus'.

Jag gick på bibliotéket 'ma läksin raamatukokku'.

Dén bóken finns på bibliotéket 'see raamat on olemas raamatukogus'.

Vrd.: Vi drack kaffe i bibliotéket 'me jõime kohvi raamatukogus (raamatukogu hoones)'.

Dén bóken finns i mitt biblioték 'see raamat on minu (isiklikus) raamatukogus olemas'.

Jag satt på kontóret 'ma istusin kontoris'.

Jag gick in på kontóret 'ma läksin kontorisse (sisse)'.

Han arbetar på en fabrik 'ta töötab vabrikus'.

Vrd.: En ründvandring i fabriken 'ringkäik vabrikus (vabriku hoones)'.

Han ligger på sjukhus 'ta lamab haiglas'.

Han bodde på (ett) hotell 'ta elas hotellis'.

I går var jag på apoteket och köpte aspirin 'eile ma olin apteegis ja ostsin aspiriini'.

Vi var på bio, på besök, på restaurang, på teatern i går kväll 'me olime eile õhtul kinos, külas, restoranis, teatris'.

Ska vi gå på bio, på besök, på restaurang, på teatern i kväll? 'kas läheme täna õhtul kinno, külla, restorani, teatrisse?'

Vi befinner oss på stationen, på konditoriet, på bröllopet, på stränden 'me viibime jaamas, kohvikus, pulmas, rannas'.

Han går på gymnasiet 'ta käib gümnaasiumis'.

Vrd.: Han går i skolan, i folkskolan, i mellanskolan 'ta käib koolis, algkoolis, keskkoolis'.

Han har studerat på högskolan, på institutet 'ta on õpinud kõrgemas koolis, instituudis'.

Vrd.: Han studerar (= ligger) vid universitetet 'ta õpib ülikoolis'.

Han är anställd vid universitetet 'ta töötab ülikoolis'.

Han sitter på sitt rum 'ta istub oma toas'.

Vrd.: Han har mättor på golvet i sitt rum 'tal on toas vaibad põrandal'.

Jag lägger brevet på brevlådan 'ma panen kirja postkasti'.

Han hade hätten på huvudet, skór på fötterna, en ring på fingret 'tal oli kübar peas, kingad jalas, sõrmus sõrmes'.

Han satte hätten på huvudet 'ta pani kübara pähe'.

Vrd.: Han tog på skórna 'ta pani kingad jalga'.

Han tog äv (sig) skörna, håtten 'ta võttis kingad ja-
last, kübara peast'.

På vilken gata bor du? 'mis tänavas sa elad?'

Vrd.: Jag bor på Kungsgaten i Stöckholm 'ma elan Kungs-
gatanil Stokholmis'.

3. Eesti keele s e e s t ü t l e v a l e ja
a l a l t ü t l e v a l e koha tähistamisel (kust? mil-
lest? millelt?) vastavad tavaliselt rootsi keele preposit-
sioonid från (ifrån), ur, av. Näit.:

Jag tog ner mössan från kröken 'ma võtsin mütsi var-
nast'.

Büllret från gatan 'lärm tänavalt'.

Hon kom ut ur skógen 'ta tuli metsast välja'.

Han rëste ur ländet 'ta sõitis maalt välja'.

Hon strök ringen av fingret 'ta tõmbas sõrmuse sõr-
mest'.

De vek av vägen 'nad kaldusid teelt eemale'.

4. Teatud väljendites tuleb rootsi keeles küsida var?
'kus?', kuna aga eesti keeles on küsimus 'kust?':

a) koha tähistamisel, kust otsitakse, leitakse või os-
tetakse midagi, näit.:

Leta på gólvét! 'otsi põrandalt!'

Vad hittade du på märken? 'mis sa maast leidsid?'

Jag köpte den i affären 'ma ostsin selle kauplusest'.

b) eseme tähistamisel, millest kinni haaratakse või
hoitakse:

Jag tog henne i händen 'ma võtsin tal käest kinni'.

Jag håller dig i händen, i fingret, i örat 'ma hoian
sul käest kinni, sõrmest kinni, kõrvast kinni'.

Händen bet mig i bénet 'koer hammustas mind jalast'.

Polisen grep tjúven i krágen 'politseinik haaras var-
gal kraest kinni'.

c) raamatu, ajalehe, raadio jm. puhul, näit.:

Jag läste det i bóken, i tídningen, i ditt brév 'ma lu-
gesin seda raamatust, ajalehest, sinu kirjast'.

Jag lyssnar på nyheterna i rádion 'ma kuulan raadiost päevauudiseid'.

Vrd.: läsa högt ur en bok 'raamatust kõvasti ette lugema'.

Märkus. Pandagu tähele ka järgmisi väljendeid, kus eesti keele seestütlevale vastavad mitmesugused rootsi keele prepositsioonid või substantiiv põhikäändes:

Jag går uppför trappan 'ma lähen trepist üles'.

Jag klättrar nedför stegen 'ma ronin redelist alla'.

Jag går ut genom dörren 'ma lähen uksest välja'.

Tjuven kom in genom fönstret 'varas tuli aknast sisse'.

Tåget passerar stationen 'rong möödub jaamast'.

4. Erinevalt eesti keelest tuleb rootsi keeles mõninetel juhtudel küsida var? 'kus?', kuna aga eestikeeles küsitakse 'kuhu?':

a) tähistades kohta, kuhu jäädakse või kuhu midagi jäetakse või unustatakse:

Han stannar kvar på sjukhuset 'ta jääb haiglasse'.

Lämna boken kvar på bordet! 'jätä raamat lauale!'

Jag glömde pengarna på bordet 'ma unustasin raha lauale'.

b) tähistades kohta, kuhu midagi pannakse või asetatakse, näit.:

Var lägger du boken? 'kuhu sa raamatu paned?'

Väskorna är ställda i tambüren 'kohvrid on pandud eeskotta'.

c) mitmesugustes väljendites, kus rootslane näebkohalolekut, eestlane aga suunda, näit.:

Denna lilla bok ryms i fickan 'see väike raamat mahub taskusse'.

Jag skriver på tavlan, i häftet 'ma kirjutan tahvlile, vihikusse'.

Jag knackar på dörren 'ma koputan uksele'.

Jag sätter mig på stölen 'ma istun toolile'.

Han hänger bilden på väggen 'ta riputab pildi seinale'.

Han gömmer sig bakom trädet 'ta peidab end puu taha'.

Konjunktsioon (sidesõna)

Rootsi keele konjunktsioonid jagunevad kahte rühma:

1) rinnastavad ja 2) alistavad konjunktsioonid.

Rinnastavad konjunktsioonid

§ 149. Rinnastavad konjunktsioonid seovad samaväärseid lauseid ja lauseosi.

1) Kopulatiivsed (ühendavad) konjunktsioonid:

och 'ja, ning';

samt 'ning' (esineb peamiselt kirjakeeles);

både - och 'nii(hästi) - kui (ka)' (ainult kahe eseme kohta);

såväl - som 'niihästi - kui (ka)';

dels - dels 'niihästi - kui (ka)' (osalt - osalt);

än - än 'nii - kui' (kord - kord);

inte bara - utan också 'mitte ainult - vaid ka';

icke blott - utan även 'mitte ainult - vaid ka' (kirjakeeles);

vare sig - eller 'ei - ega; (ükskõik) kas - või';

varken - eller 'ei - ega'.

Näiteid kasutamise kohta:

Kom och hjälp mig! 'tule ja aita mind!'

Möblerna och tavlorerna samt bilen såldes 'mööbel ja pildid ning auto müüdi ära'.

Jag känner både honom och hans bror 'ma tunnen niihästi teda (ennast) kui ka ta venda'.

Såväl konst och litteratur som vetenskap 'nii kunst ja kirjandus kui ka teadus'.

Häsen är byggda dels av sten, dels av trä 'majad on ehitatud osalt kivist, osalt puust'.

Än här, än där 'nii siin, kui seal' (kord siin, kord seal).

Konjunktsioon varken - eller 'ei - ega' võib esineda ainult jaatavas lauses (varken on ise eitav sõna ja rootsi keel ei tunne kahekordset eitust). Näit.:

Hon sóver varken dag eller natt 'ta ei maga ei päeval ega öösel'.

Kui lause on eitav, tuleb kasutada vare sig - éller 'ei - ega', mis aga võib esineda ka jaatavas lauses tähenduses '(ükskõik) kas - või'. Näit.:

Jag vill ìnte rësa vare sig i mõrgon eller sënare 'ma ei taha sõita ei homme ega hiljem'.

Han måste kòmma, vare sig han vill eller ìnte 'ta peab tulema, (ükskõik) kas ta tahab või ei taha'.

2) Disjunktiivsed (eraldavad) konjunktsioonid:

éller 'või, ehk; kas - või';

ántingen - éller 'kas - või' (üks kahest).

Vill du ìnte, eller kan du ìnte? 'kas sa ei taha või sa ei saa?'

Nu eller aldrig! '(kas) nüüd või mitte kunagi'.

ántingen är han sjuk eller också har han kòmmit för sént till tåget 'ta on kas haige või jäi ta rongile hiljaks'.

3) Adversatiivsed (vastandavad) konjunktsioonid:

men 'aga, kuid' (erinevalt eesti keelest võib seista ainult lause algul);

utan 'vaid' (nagu eesti keeleski eitava lause järel).

Hon var förårgad, men visade det ìnte 'ta oli pahane, kuid ei näidanud seda välja (ei näidanud seda aga välja)'.

Hon var ìnte årg utan lëdsen 'ta ei olnud kuri, vaid kurb'.

Mõningad adverbid adversatiivse konjunktsiooni tähenduses:

ändå, dock, lfkvål 'siiski, ikkagi; kuid siiski';

emellertid (eméllertid) 'ometi; kuid, aga'.

En stor gädda, dock ìnte av de ållra största 'suur havi, kuid siiski mitte kõige suuremate hulgast'.

Det lät besynnerligt, emellertid var det vèrkligen sånt 'see tundus imelik olevat, kuid see oli tõesti tõsi'.

Så mycket är eméllertid säkert att... 'see on aga kindel, et ...'

4) Eksplanatiivsed (seletavad) konjunktsioonid:

für 'sest, sest et' (peamiselt kõnekeeles);
ty 'sest, sest et' (kirjakeeles).

Han kommer inte für (ty) han är sjuk 'ta ei tule, sest (et) ta on haige'.

Mõningad adverbid konjunktsiooni tähenduses:

áltsä 'seega, siis, järelikult';
säledes 'seega';
nämligen 'nimelt';
därför 'seepärast';
följaktligen 'järelikult'.

Han väknade först sent på dagen -- han hade nämligen glömt att dra upp väckarklockan 'ta ärkas alles päise päeva ajal - ta oli nimelt unustanud äratuskella üles keeramata'.

Alistavad konjunktsioonid

§ 150. Alistavad konjunktsioonid seovad kõrvallauset pealausega.

1) Üldised alistavad konjunktsioonid:

att 'et' ja selle ühendid:
utan att 'ilma et';
i det att 'sellega et';
(däri)genom att 'seeläbi et'.

Jag tror, att han blev glad 'ma arvan, et ta rõõmus-
tas'.

Han sårade henne utan att han visste det 'ta solvas
teda, ilma et ta oleks seda teadnud'.

Märkus. Konjunktsioon att jäetakse kaudses kõnes sage-
li ära, näit.:

Han så(de), (att) han skulle komma 'ta ütles, et ta
tuleb'.

Jag hoppas, (att) det måtte gå bra 'ma loodan, et see
läheb hästi'.

Man säger, (att) han är bortrest 'räagitakse, et ta olevat ära sõitnud'.

Enfaatilistes väljendites kasutatakse att asemel som, mis võib ka ära jääda:

Det är inte första gången som han gör så 'see pole esimest korda, et ta nii teeb'.

Det är sällan (som) jag dricker kaffe juhtub harva, et ma joon kohvi'.

2) Temporalsed (aega määravad) konjunktsioonid:

då, när 'kui';

sedan 'kui, pärast seda kui';

innan 'enne kui';

förrän 'enne kui' (eitavate väljendite järel);

medan 'kuna, sel ajal kui';

under det (att), i det (att) 'sel ajal kui';

tills, till dess (att) 'kuni';

(just) som '(just siis) kui';

så länge (som) 'niikaua kui';

så snart (som) 'niipea kui';

bäst som 'parajasti (siis) kui'

jt.

Då (või: när) han kom tillbaka, var huset tomt 'kui ta tuli tagasi, oli maja tühi'.

Sedan jag kom hit, har jag inte rökt 'pärast seda kui ma siia tulin, pole ma enam suitsetanud'.

Släck lampan, innan du går! 'kustuta tuli, enne kui sa lähed!'

Jag tror det inte, förrän jag får se det 'ma ei usu seda, enne kui ma olen seda näinud'.

Har det hänt något, medan jag var borta? 'kas midagi juhtus, (sel ajal) kui ma är olin?'

Bäst som vi satt och pratade, hördes en smäll 'parajasti kui me istusime ja vestlesime, kõlas pauk'.

3) Kausaalsed (põhjendavad) konjunktsioonid:

därför att, för att 'seepäraast et';
dä, emëdan, ëftersom, som 'sest, kuna, et';
enär, ty '(ainult kirjakeeles) sest, kuna';
för (kõnekeeles) 'sest, kuna'.

Båten kom så sént, därför att (= för att) det var storm
'laev tuli nii hilja, sest oli torm'.

Han kómmer inte, för han är sjuk 'ta ei tule, sest ta
on haige'.

Dä (= ëftersom = emëdan) han var sjuk, kunde han inte
gå i skolan 'kuna ta oli haige, ei saanud ta kooli minna'.

Som det regnade, uppskõts ävfärden 'et vihma sadas,
lükati ärasõit edasi'.

4) Konditsionaalsed (tingivad) konjunktsioonid:

om 'kui';

ifäll '(juhul) kui';

bara, blott, allénast 'kui (vaid), niipea kui';

sävda, sävitt, säframt, därést '(juhul) kui, niipalju
kui'.

Om det regnar i mörgon, stännar jag hëmma 'kui homme
vihma sajab, jään ma koju'.

Jag mår illa, bara jag tänker på det 'mul läheb süda
pahaks, niipea kui ma mõtlen selle peale'.

Sävda (= om = ifäll) allt går efter beräkning, är vi
främme i mörgon 'kui kõik läheb plaani kohaselt, oleme hom-
me kohal'.

Sävitt jag kan förstå, har han rätt 'niipalju kui ma
aru saan, on tal õigus'.

Märkus. Kui konditsionaallause on enne pealausset, võib
viimane alata sõnaga sä (peamiselt kõnekeeles), näit.:

Om han går, (sā) följer jag með 'kui ta läheb, (siis)
lähen ma kaasa'.

5) Finaalsed (sihilised) konjunktsioonid:

för att, på dét att '(selleks) et';

att (ainult kirjakeeles) '(selleks) et';

så (att) (kõnekeeles) '(selleks) et'.

Jag steg upp tldigt, för att jag skulle àvsluta mitt arbete 'ma tõusin vara õiles, et lõpetada oma tõõ'.

Skýnda dig, så (att) du lnte kómmér för sent till tå-
get! 'kiirusta, et sa rongile hiljaks ei jää!'

6) Komparatiivsed (võrdlevad) konjunktsioonid:

som, såsom 'kui, nagu';

som (om), liksom 'nagu';

än 'kui';

ju - desto (= dess) 'mida - seda'.

Gör som (= såsom) du vill! 'tee, nagu tahad!'

Detta är mér, än jag kan tåla 'see on enam, kui ma suudan taluda'.

Ju mér jag lär känna honom, desto (= dess) bättre tjc-
ker jag óm honom 'mida rohkem ma teda tundma õpin, seda rohkem ta mulle meeldib'.

Ju mér du låser, dess tröttare blir du 'mida rohkem sa loed, seda rohkem sa väsid'.

7) Konsekutiivsed (järeldavad) konjunktsioonid:

så att '(nii) et';

att 'et' (pealauses peab olema så või sådan).

Tåla högre, så att jag hör, vad du säger! 'räägi kõ-
vemini, nii et ma kuuleksin, mida sa räägid'.

Han skrattade så, att han fick tårar i õgonen 'ta nae-
ris nii, et tal tulid pisarad silma'.

8) Kontsessiivsed (mõõnvad) konjunktsioonid:

fastän, även om, om än, om óck(så) 'kuigi, ehkki, olgugi
et';

oaktat 'sellest hoolimata et';

ehuru, änskönt (ainult kirjakeeles) 'kuigi';

fast (kõnekeeles) 'kuigi, ehkki'.

Det var àlldeles mörkt, fastän klöckan båra var fem
'oli täiesti pime, kuigi kell oli vaid viis'.

Jag går méd, fast jag är trött 'ma lähén kaasa, kui-
gi ma olen väsinud'.

9) Interrogatiivsed (küüsiivad) konjunktsioonid:

om 'kas';

huruvida (kirjakeeles) 'kas'.

Min far frögade mig, om jag ville följa med honom 'mu isa küüsis minult, kas ma tahan temaga kaasa minna'.

Jag vét inte, om han är färdig 'ma ei tea, kas ta on valmis'.

Huruvida detta är sant, vét jag ònte 'kas see on tõsi, seda ma ei tea'.

I n t e r j e k t s i o o n (hüüdsõna)

§ 151. Interjektsioonid väljendavad kõneleja tundeid ja tahteavaldusi, kutsumist, peletamist ja loodushääli:

<u>ack!</u> 'ah!'	<u>jasä!</u> 'ah nii!'
<u>ahä!</u> 'ahaa!'	<u>kors!</u> 'oh heldeke!'
<u>aj!</u> 'oi!'	<u>kórs</u> bevárs! 'toho!'
<u>brävo!</u> 'braavo!'	<u>krasch!</u> 'krah!'
<u>bom!</u> /bumm/ 'põmm!'	<u>nä</u> 'noh!'
<u>brr!</u> 'oi, (kui külm; kui kole jne.)!'	<u>paff!</u> 'põmdi!, kõmdi!'
<u>fy!</u> 'ptüi!'	<u>pang!</u> 'põmm!, pauh!'
<u>fy skam!</u> 'häbi!'	<u>pladásk!</u> 'plärtsti! prauhti!'
<u>hallä!</u> 'halloo!'	<u>plums!</u> 'sulpsti!'
<u>hej!</u> 'hei!, tervist!'	<u>ptro!</u> /ptru:/ 'ptruu!'
<u>héjšan!</u> 'hõissa!'	<u>sch!</u> 'tss!, kuss!, tasa!'
<u>hurrá!</u> 'hurraa!'	<u>tja!</u> 'noh!'
<u>hu!</u> 'aih! oih!'	<u>usch!</u> 'ptüi! päh!'
<u>hut!</u> 'häbi!' (koerale)	<u>ve!</u> 'oh häda!'
<u>jahä!</u> 'ahah!'	<u>vips!</u> 'viuh!'

Interjektsioonide hulka loetakse ka vandesõnu, nagu: för tusan! 'pagana pihta!' - sama leebemalt: för sjutton!, för kätten!

Interjektsioonid võivad vahel esineda ka koos laienditega, näit.:

Vé mig! 'häda mulle!'

Mõned interjektsioonid võivad esineda substantiivi funktsioonis:

Det ljöd hurrá på höjden 'kõrgendikul kõlas hurraa'.

S õ n a j ä r j e s t u s

Otsene sõnade järjekord ja inversioon

Rootsi keeles võib esineda sõnade otsene järjestus (alus eelneb üeldisele) kui ka sõnade pöördjärjestus ehk inversioon (üeldis eelneb alusele).

§ 152. Otsene sõnajärjestus esineb peamiselt järgmistel juhtudel:

1) lauses, mis algab alusega või alusele otseselt eelneva rinnastava konjunktsiooniga (och, men, eller jt., vt. § 149):

Vi lär oss svenska 'me õpime rootsi keelt'.

All början är svår 'iga algus on raske'.

A. tälade, och B. hörde på 'A. rääkis ja B. kuulas'.

Märkus. Disjunktiivse (eraldava) konjunktsiooni än-tingen - eller järel on inversioon:

Äntingen är han sjuk eller också har han kommit för sent till tåget 'ta on kas haige või jäi rongile hiljaks'.

2) jaatavas hüüdluses, mis algab sissejuhatava sõnaga (vad, vilken, så jt.):

Vad det är vackert här! 'kui ilus siin on!'

Vad brå du talar svenska! 'kui hästi sa rootsi keelt räägid!'

Vilket förskräckligt väder det är i dag! 'milline kole ilm on täna!'

Så vät du är! 'kui märg sa oled!'

3) kõrvallauses:

Jag hoppas att han kommer 'ma loodan, et ta tuleb'.

Eriti tuleb tähele panna kõrvallauseid, mis väljendavad kaudset küsimust; ka siin on otsene sõnade järjekord:

Säg mig, vad du gör 'üttele mulle, mis sa teed'. - Vrd. :

Vad gör du? 'mis sa teed?'

Jag kan inte förstå, vad den här mènningen betyder 'ma ei saa aru, mida see lause tähendab'. - Vrd.:

Vad betyder den här mènningen? 'mis tähendab see lause?'

Otsene sõnajärjestus on ka kõrvallauses, mis kuulub küsilause koosseisu:

Hur länge är det, sedan det hände? 'kui palju aega on sellest möödunud, kui see juhtus?'

Kõrvallauses säilib sõnade otsene järjestus ka konjunktsiooni ärajätmisel, välja arvatud tingliku konjunktsiooni om ärajätmisel, mis toob endaga kaasa inversiooni:

Jag hõppas (att) han kommer i mörgon 'ma loodan, et ta tuleb homme'.

Règnar det i mörgon, stannar jag hemma 'kui homme sajab, jääb ma koju'. - Vrd.:

Om det règnar i mörgon, stannar jag hemma'.

Märkus. Kõnekeeles ja lohakamas kirjakeeles esineb kõrvallauses inversioon, kui adverbiaal (määrus) või mõni teine kõrvallause asetatakse otseselt konjunktsiooni att järelle, näit.:

Han sá(de), att på tre dagar hade han ò inte fått någon mat 'ta ütles, et ta polnud kolme päeva jooksul süüa saanud'. - (Õigem on : Han sá(de), att han på tre dagar ò inte hade fått någon mat.)

Han sá(de), att såvitt han kunde finna, var priset billigt 'ta ütles, et tema arvates oli hind odav'. - (Õigem : Han sá(de), att priset, såvitt han kunde finna, var billigt'.)

§ 153. Inversioon esineb järgmistel juhtudel.

1) Küsilausestes, välja arvatud juhtudel, kui subjekts on küsiv pronoomen või kui subjekti määrab küsiv pronoomen:

Ringer väckarklockan? 'kas äratuskell heliseb?'

Är han hemma? 'kas ta on kodus?'

När kommer han? 'millal ta tuleb?'

Har han redan gått? 'kas ta on juba läinud?'

Skall du gå hem? 'kas sa lähed koju?'

Värför vill du inte göra det? 'miks sa ei taha seda teha?'

Vad heter han? 'mis ta nimi on?'

Vilket datum är det i dag? 'mis kuupäev täna on?'

Aga: Vem står där? 'kes seal seisab?'

Vilken bok ligger där? 'milline raamat seal on?'

Märkus 1. Kui küsimus algab sõnaga männe 'kas' (esineb peamiselt vanemas keeles), on otsene sõnajärjestus:

Männe han kommer i dag? 'kas ta (ikka) tuleb täna?'

Kui aga männe on lause keskel või lõpus, toimub inversioon:

Har hon männe glömt alltsammans? '(ei tea,) kas ta on kõik juba unustanud?'

Regnar det männe? '(ei tea,) kas vihma sajab?'

Märkus 2. Küsimust võib esitada ka tavalise jutustava lause vormis otsese sõnajärjestusega, kui vastus on ettearvatav. Harilikult lisatakse siis sõnad ju 'ju', väl 'küll' või küsimust rõhutavad väljendid eller hur? 'eks ole, (või kuidas)' või inte sánt? 'eks ole (tõsi)', näit.:

Du har ju varit i Stöckholm? 'sa oled ju olnud Stokholmis?' - Vrd.: Har du varit i Stöckholm? 'kas sa oled olnud Stokholmis?'

Du hittade väl bóken? 'sa leidsid raamatu?'

Ni har väl hört att han är sjuk? 'te olete ju kuulnud, et ta on haige?'

Ni går (väl) hem nu, eller hur? 'te lähete nüüd koju, eks ole?'

2) Lausetes, mis algavad laiendiga:

a) objektiga:

V i n dricker han aldrig 'veini ta ei joo kunagi'. -
Vrd.: Han dricker aldrig vin 'ta ei joo kunagi veini'.

D e t h ä r b r é v e t har jag inte skrivit
'seda kirja pole ma kirjutanud'. - Vrd.: Jag har inte skrivit
det här brevet 'ma pole kirjutanud seda kirja'.

b) adverbialliga (määrusega):

N u går jag 'nüüd ma lähen'. - Vrd.: Jag går nu 'ma
lähen nüüd'.

K l o c k a n å t t a börjar vi arbetet 'kell 8 me
alustame tööd'. - Vrd.: Vi börjar arbetet klockan åtta 'me
alustame tööd kell 8'.

I d ä g har det regnat 'täna on vihma sadanud'. -
Vrd.: Det har regnat i dag 'täna on vihma sadanud'.

P å g ö l v e t ligger en matta 'põrandal on vaip'.
- Vrd.: Mattan ligger på golvvet 'vaip on põrandal'.

I s t ä l l e t f ö r k ä f f e vill jag ha té
'kohvi asemel tahan ma saada teed'. - Vrd.: Jag vill ha té i
stället för kaffe 'ma tahan saada teed kohvi asemel'.

I n t e behövde de göra det 'seda polnud neil (küll)
vaja teha'. - Vrd.: De behövde inte göra det 'neil polnud
vaja seda teha'.

c) liitpredikaadi osaga (infinitiiviga, supinumiga,
öeldistäitega):

S j ù n g a kan jag inte 'laulda ma ei oska'. -
Vrd.: Jag kan inte sjunga 'ma ei oska laulda'.

Ä r b e t a t har jag (gjort) i hela mitt liv 'ma
olen kogu oma elu töötanud'. - Vrd.: Jag har arbetat i hela
mitt liv 'ma olen töötanud kogu oma elu'.

S j u k har jag inte varit på länge 'haige pole ma
kaua olnud'. - Vrd.: Jag har inte varit sjuk på länge
'ma pole kaua olnud haige'.

Märkus. Laiendiga algavas lauses võib esineda otsene sõnajärjestus vanemas keeles ja luulekeeles, näit.:

På berget jag sitter,
runt om mig allt tigger,
i kvällen jag sjunger för mig själv ... (E.G. Geijer).

'Mäel ma istun, minu ümber kõik vaikib, õhtul ma laulan iseendale'.

3) Pealauses, millele eelneb kõrvallause:

När väckarklockan ringer, stiger jag upp 'kui äratuskell tiriseb, tõusen ma üles'. - Vrd.: Jag stiger upp, när väckarklockan ringer 'ma tõusen üles, kui äratuskell tiri-seb'.

Innan du résér hem, måste du träffa min bror 'enne kui sa koju sõidad, pead sa mu vennaga kohtuma'. - Vrd.: Du måste träffa min bror, innan du résér hem 'sa pead mu vennaga kohtuma, enne kui sa koju sõidad'.

4) Pealauses, millele eelneb tsitaat:

"Hur står det till?" frågade Rolf 'kuidas käsi käib, küsis Rolf'.

"Tack, bra", svårade Ingrid 'tänan, hästi, vastas Ingrid'.

"Vill du", frågade han, "låna mig din cykel?" 'kas sa ei saaks, küsis ta, laenata mulle oma jalgratast?'

5) Sageli soovlausetes:

Mätte det lyckas! 'peaks see õnnestuma!'

Jå, må han leva! 'jah, ta elagu!' (õnnitluslaulust).

Lève fréden! 'elagu rahu!'

6) Hüüdlausetes, milles peitub eitus:

Hur stark är han inte! 'kas ta pole tugev!' - Vrd.:
Vad stark han är! 'kui tugev ta on!' (vt. § 152:2).

7) Käskivates lausetes, milles esineb subjekt (vrd. § 120:1, märkus):

Söv dú nu! 'maga (sina) nüüd!'

Sköt ní er, så skall jag sköta mig! 'hoolitsege teie enda eest, küll mina hoolitsen ise enda eest!'

Lauseosade asend omavahel

§ 154. Atribuudi (täiendi) asend.

1. Atribuut e e l n e b peasčnale üldreeglina siis, kui atribuudina esineb:

a) adjektiiv, pronoomen vči numeraal:

en liten pöjke 'väike poiss';

min bror 'minu vend';

tvä vänner 'kaks sõpra';

b) substantiiv genitiivis:

bökens förfättare 'raamatu autor';

problémets lösning 'probleemi lahendus'.

2. Atribuut j ä r g n e b peasčnale:

a) kui atribuudina esineb prepositsiooniühend:

förfättaren till boken 'raamatu autor';

lösningen av problémet 'probleemi lahendus'.

(vrd. § 47:8).

b) kui atribuudina esineb kohta tähistav adverb:

resan hit 'reis siia';

arbetet utomhus 'töö õues';

c) kui adjektiivi kasutatakse apositsioonina:

Alexänder den Störe 'Aleksander Suur';

d) adjektiiv lilla (lille, smä^o) včib esineda dimi-nutiivses ja hellitavas tähenduses peasčna järel:

mamma lilla 'emake (kallis)';

Ölle lille 'Ölleke';

barn smä^o 'lapsekese';

e) mõningates kõnekeelelistes väljendites asub possessiivpronoomeniga väljendatud atribuut peasõna järel, näit.:

färmin 'minu isa';
mor din 'sinu ema';
syster hans 'tema õde';

f) laienditega atribuut võib esineda peasõna järel, kusjuures laiendid järgnevad atribuudile:

På gåtorna viljade det av människor klädda i färger starka folkdräkter 'tänav kihas inimestest, kellel olid värvirikkad rahvarõivad seljas'.

Han sjunger den ena visan fålar änden ändra 'ta laulab üksteise järel ühe viisi koledama kui teise'.

Märkus. Kui laiendiga atribuut esineb peasõna ees, on ka laiendid atribuudi ees, näit.:

en kédja av grå, v ar á n d r a lika vårdagar 'hallide, üksteisele sarnaste argipäevade ahel';

dessa fr å n fr å m m a n d e s p r å k
översatta böcker 'need vöörkeeltest tõlgitud raamatud'.

3. Mitme atribuudi olemasolu korral:

a) hela 'kogu' ja alla 'kõik' eelnevale teistele atribuutidele:

hela hans familj 'kogu ta perekond';

alla världens skatter 'kõik maailma varandused';

b) adjektiivne atribuut järgneb tavaliselt teistele atribuutidele, näit.:

min fars goda vän 'mu isa hea sõber';

två unga pojkar 'kaks noort poissi';

c) mitme adjektiivse atribuudi puhul seisab peasõnale mõtteliselt lähem adjektiiv peasõnale lähemal, näit.:

den lilla svenska kolonien 'väike rootsi koloonia';

det knappa dågliga brödet 'kehv igaäevane leib'.

§ 155. Objekti (sihitise) asend.

1. Neutraalses jutustavas lauses järgneb objekt predikaadile (sihitis järgneb üeldisele):

Han läser en svensk bok 'ta loeb rootsikeelset raamatut'.

Den händlar om ett tekniskt problém 'see käsitleb üht tehnilist küsimust'.

Tuleb eriti tähele panna, et liitpredikaadi puhul objekt järgneb liitpredikaadi viimasele osale - infinitiivile või supinumile - nii pealauses kui ka kõrvallauses, näit.:

Han skall l ä s a bóken 'ta loeb raamatut (tulevikus)'.

Jag har l ä s t bóken 'ma olen raamatu läbi lugenud'.

Jag vill v è t a det 'ma tahan seda teada'.

Han har redan k ö p t biljétterna 'ta on juba piletid ostnud'.

Han sá(de), att han redan hade k ö p t biljétterna 'ta ütles, et ta oli juba piletid ostnud'.

Objektina kasutatud ingenting 'ei midagi' kohta vt. § 157:2a. Objekti asendi kohta väljendites II partitsiibiga vt. § 126:4.

2. Kui objekt on lause algul, esineb inversioon (§ 153:2a):

a) küsilausestes, kui objektina esineb küsiv pronoomen:

Vad gör du här? 'mis sa siin teed?'

Vem gav du min bok? 'kellele sa andsid mu raamatu?'

b) objekti loogilisel rõhutamisel:

Románer läser han aldrig 'romaane ei loe ta kunagi'.

c) lause algul esineva objekti puhul asetatakse vajalik prepositsioon tavaliselt lause lõppu (vrd. § 144:1):

Vad händlar det óm? 'millest see räägib? (millest siin juttu on?)'

Dét är jag säker på 'sellele ma olen kindel'.

3. Kui lauses on kaks objekti, siis prepositsioonita "kaudne objekt" (indirekt objekt) ehk "isikuobjekt" seisab enne "otsesest objekti" (direkt objekt) ehk "esemeobjekti" (vrd. § 46:4), näit.:

Mòdern gav sin son en bok 'ema andis oma pojale raamatu'.

Hon gav hònom den 'ta andis talle selle'.

Prepositsiooniga "kaudne objekt" asub aga "otsese objekti" järel:

Mòdern gav en bok åt sin sòn 'ema andis raamatu oma pojale'.

Hon gav den åt honom 'ta andis selle talle'.

§ 156. Adverbiaali (määruse) asend.

Adverbiaale võib sõnajärjestuse reeglite alusel liigitada kahte gruppi: 1) adverbiaalid, mille asend määratava sõna või lauseosa suhtes ei muutu olenevalt sellest, kas nad on pea- või kõrvallauses; 2) adverbiaalid, mille asend peallauses ja kõrvallauses on erinev; selliseid adverbiaale nimetatakse "liikuvateks laienditeks", vt. § 157.

Esimese grupi adverbiaalide kohta kehtivad järgmised reeglid:

1. Kõik adverbiaalid, välja arvatud liikuvad laiendid (§ 157), j ä r g n e v a d üldreeglina subjektile ja predikaadile nii pea- kui ka kõrvallauses. Siia kuuluvad esmajoones kohta, viisi või enamvähem täpset aega tähistavad adverbiaalid, näit.:

Han bor här 'ta elab siin'.

Jag vet, att han bor här 'ma tean, et ta siin elab'.

När kómmer han hem? 'millal ta koju tuleb?'

Vet du, när han kómmer hem? 'kas sa tead, millal ta koju tuleb?'

Läraren sá(de), att pójken läser bra men skríver illa 'õpetaja ütles, et poiss loeb hästi, kuid kirjutab halvasti'.

Han sá(de), att han réser i morgon bitti 'ta ütles, et ta sõidab homme hommikul vara'.

Tulob eriti silmas pidada, et ülalmainitud adverbiaalid järgnevad alati ka liitpredikaadile ega asetu liitpredikaadi üksikute osade vahele (võrreldagu analoogilist reeglit objekti asendi kohta - vt. § 155:1):

Han s k a l l r è s a till Svérige 'ta sõidab Rootsi'.

Han h a r r e s t till Svérige 'ta sõitis Rootsi'.

Vet du, att han h a r r e s t till Svérige? 'kas sa tead, et ta sõitis Rootsi?'

Våttnet h a r f r ù s i t till följd av köld 'vesi on külma tõttu jäätunud'.

2. Adverbiaal võib olla lause algul, kui teda rõhutada või kui ta seob antud lauset eelneva jutustusega; lause algusse paigutatud adverbiaal kutsub esile inversiooni (§ 153). Näit.:

Klockan sju åkte han hem 'kell 7 sõitis ta koju'.

Vårje dag arbetar han på kontoret 'iga päev töötab ta kontoril'.

I skogen vandrar jag gärna 'metsas jalutan ma meeleldi'.

Vid strånden stod en köja 'kaldal seisis om'.

Lause algul võivad esineda ka üldised lauseadverbiaalid, mis määravad kogu lauset, vt. § 157:2c.

3. Kui lauses esineb mitu adverbiaali, siis on neutraalses lauses (s.t. ilma üksikuid sõnu esile tõstmata) tavaline järjestus: koha-, viisi-, ajaadverbiaal. Näit.:

Kan du kòmna hit i morgon? 'kas sa saad homme siia tulla?'

Ska vi gå på bio i kväll? 'kas läheme täna õhtul kinos?'

Han så(de), att han inte hade varit där på tjugo år 'ta ütles, ta pole (polnud) 20 aastat seal olnud'.

Jag far till Tållinn med tåget i kväll 'ma sõidan täna rongiga Tallinna'.

Han fördes till sjukhuset i ambulans 'ta viidi kiirabiga haiglasse'.

Adverbiaalide asend omavahel võib muutuda üksikute adverbialide loogilise rühutamise tagajärjel: rühuline adverbiaal asetatakse kas lause algusse (vt. ülal punkt 2) või lause lõppu, näit.:

Han åvled förra året i följd av en långvarig sjukdom i sin födelsestad 'ta suri möödunud aastal kauakestva haiguse järel oma kodulinna'.

Sageli määrab adverbialide omavahelise järjestuse ka lause rütm ja hea kõla, kusjuures lähemad adverbiaalid asetatakse tavaliselt pikemate ette, näit.:

Jag kom med taget från Tållinn för en timme sedan 'ma tulin tund aega tagasi rongiga Tallinnast'.

4. Adverbid, mis määravad adjektiivivi või teist adverbil, asetsevad määratava sõna ees:

Ett måcket stort hus 'väga suur maja'.

Han är rätt (gånska, tämligen, mycket) begåvad 'ta on päris (kaunis, vördlemisi, väga) andekas'.

Han läser rätt dåligt 'ta loeb vördlemisi halvasti'.

5. Nn. erilised lauseadverbialid (vrd. üldised lauseadverbialid - § 157:2c) asuvad harilikult antud lause mõteteliselts tähtsaima sõna ees. Selliste adverbialidena võivad esineda adverbid, nagu båra, blott, endast 'ainult' (kaks viimast on kasutusel peamiselt kirjakeeles), först 'alles', också 'ka', kånске 'võib-olla', till och med 'isegei', åven 'ka, samuti', redan 'juba', bra 'hästi, väga'.

Det var båra e n d r ö m 'see oli vaid unistus (unenågu)'.

Båra h a n vet det 'ainult tema teab seda'.

Han skulle båra v å g a! 'julgegu ta ainult!'

Han till och med r ö d n a d e 'ta isegi punastas'.

Han är bra t r ö t t efter resan 'ta on hästi (väga) väsinud pärast reisi'.

Redan k l o c k a n s j u var vi på bēnen 'juba kell 7 olime üleval'.

§ 157. Liikuvad laiendid.

Rootsi keeles on rida adverbe, mis muudavad oma asendit predikaadi suhtes olenevalt sellest, kas nad on pea- või kõr-
vallauses. Adverbiaali funktsioonis nimetatakse neid "liikuvateks laienditeks".

1. Liikuvate laiendite asendi kohta lauses kehtivad järgmised reeglid.

a) P e a l a u s e s ja iseseisvas lauses asuvad liikuvad laiendid p r e d i k a a d i j ä r e l, liitpredikaadi puhul konjugeeritava verbi (adverbi, modaalverbi) järel, kuid liitpredikaadi muutumatu osa (infinitiivi, su-
piinumi, predikatiivi) ees. Näit. laiendi inte asend:

J a g l ä s e r inte den där boken 'ma ei loe seda raamatut'.

J a g s k a l l inte l ä s a den där boken 'ma ei loe (tulevikus) seda raamatut'.

J a g h a r inte l ä s t den där boken 'ma pole seda raamatut lugenud'.

J a g k ä n inte l ä s a den där boken 'ma ei saa seda raamatut lugeda'.

D e n ä r inte i n t r e s s ä n t 'see pole huvitav'.

Inversiooni puhul asuvad liikuvad laiendid predikaadi ja subjekti järel; liitpredikaadi puhul konjugeeritava verbi ning subjekti järel, kuid liitpredikaadi muutumatu osa ees:

L ä s e r du inte den där boken? 'kas sa ei loe seda raamatut?'

H a r du inte l ä s t den där boken? 'kas sa pole seda raamatut lugenud?'

V f i l l du inte l ä s a den där boken? 'kas sa ei taha seda raamatut lugeda?'

Ä r den inte i n t r e s s ä n t? 'kas see pole huvitav?'

b) K ö r v a l l a u s e s asuvad liikuvad laiendid otseselt subjekti järel ja p r e d i k a a d i e e s; liitpredikaadi puhul konjugeeritava verbi ees:

Du vet, att jag <u>inte</u>	l ä s e r den där boken 'sa tead, et ma ei loe seda raamatut'.
" " " jag <u>inte</u>	s k a l l l ä s a den där boken 'sa tead, et ma ei loe (tulevikus) seda raamatut'.
" " " jag <u>inte</u>	h a r l ä s t den där boken 'sa tead, et ma pole seda raamatut lugenud'.
" " " jag <u>inte</u>	k a n l ä s a den där boken 'sa tead, et ma ei saa seda raamatut lugeda'.
" " " den <u>inte</u>	ä r i n t r e s s ä n t 'sa tead, et see ei ole huvitav'.

Märkus. Konstruksioonis "infinitiiv verbi objektina" (§ 122:4) asub infinitiivi juurde kuuluv laiend partikli att ja infinitiivi vahel, konjugeeritava verbi juurde kuuluv laiend aga partikli att ees:

Han lövade a t t inte s ä g a det 'ta lubas seda mitte ütelda'.

Han lövade a t t äldrig g ö r a ö m det 'ta lubas mitte kunagi enam nii teha'.

Värdinnan bad honom a t t inte s t ä n n a till supen 'perenaine palus teda õhtusöögiks mitte jääda' . - Vrd.:

Värdinnan bad honom inte a t t s t ä n n a till supen 'perenaine ei palunud teda õhtusöögiks jääda'.

2. Liikuvate laiendite funktsioonis esinevad:

a) eitavad adverbid inte, icke, ej 'ei, mitte' (kaks viimast on kasutusel peamiselt kirjakeeles), äldrig 'ei kunagi', ingalunda 'ei kuidagi' ja kirjakeeles ka ingenting 'ei midagi' objektina ning objekt, mille ees seisab eitus ingen, näit.:

pealauses:

kõrvallauses:

Han réser inte 'ta ei sõida'. Han säger, att han inte réser 'ta ütleb, et ta ei sõida'.

Han har aldrig v^oarit d^oar 'ta pole seal kunagi olnud'. Jag tr^oor, att han aldrig har v^oarit d^oar 'ma arvan, et ta pole seal kunagi olnud'.

Det g^our ingenting 'see ei tee midagi'. Han s^oa(de), att det ingenting g^oorde (k^onekeeles: ... att det inte g^oorde n^oagonting) 'ta utles, et see ei tee midagi'.

M^oarkus. Objekti eitus ingen muutub k^onekeeles uhendiks inte + n^oagon pealuses liitpredikaadi puhul ning k^orval- lauses alati: eitus inte allub uldreeglile liikuvate laien- dite asendi kohta, vt. punkt 1. N^oait.:

Han har ingen r^oadio 'tal pole raadiot'. - Vrd.: Han s^oager att han inte har n^oagon r^oadio 'ta utleb, et tal ei ole raadiot'.

Han har ingen r^oadio haft. - Parem: Han har inte haft n^oagon r^oadio 'tal pole olnud raadiot'.

Samuti muutub eitus ingenting objektina uhendiks inte + n^oagonting:

Har du ingenting h^ort? - Vrd.: Har du inte h^ort n^oagon- ting? 'kas sa pole midagi kuulnud?'

b) indefiniitsed (umbm^oarased) aega t^ohistavad adverb- id, nagu: alltid 'alati', ofta 'sageli', d^oa 'siis', d^oa och d^oa 'vahetevahel', d^oagligen 'iga p^oev', alltj^oamt 'ikka, u^oha', f^oorr, f^our^ot 'varem', strax, g^oenast 'kohe' (viimane on kasutusel peamiselt kirjakeeles), redan 'juba', snart 'varsti', nyss 'asja', st^oandigt 'pidevalt' jt.; vahel ka selli- sed aega t^ohistavad adverbid nagu i d^oag 't^oana', i g^oar 'ei- le' f^oljande d^oag 'eelmisel p^oeval', i m^orgon 'homme'; n^oait.:

pealuses:

Han k^oommer alltid f^our s^oent 'ta j^oab alati hiljaks'.

K^oommer hon ofta h^ot? 'kas ta tuleb sageli siia?'

k^orvallauses:

Jag tr^oor inte, att han alltid k^oommer f^our s^oent 'ma ei usu, et ta j^oab alati hiljaks'.

Han fr^oagar, om hon ofta k^oommer h^ot 'ta k^osib, kas ta tuleb sageli siia'.

Vi ska snart flytta 'me kolime varsti'.

De frågar, om vi snart ska flytta 'nad küsivad, kas me varsti kolime'.

Han har redan kommit 'ta on juba tulnud'.

Hon undrade, om han redan hade kommit 'ta imestas (küsis), kas ta on juba tulnud'.

Himlen är blå i dag = himlen är i dag blå 'taevas on tänä sinine'.

c) Üldised lauseadverbiaalid, mis määravad kogu lauset, nagu:

gärna 'meeleldi', känske 'võib-olla', tyvärr 'kahjuks', väl 'küll', nog 'küll', möjligen 'vahest, ehk', säkerligen, säkert 'kindlasti', lyckligtvis 'õnneks', förmödligen 'arvatavasti', äntagligen 'tõenäoliselt'; näit.:

pealauses:

kõrvallauses:

Hon dricker gärna kaffe 'ta joob meeleldi kohvi'.

Hon sá(de), att hon gärna dricker kaffe 'ta ütles, et ta joob meeleldi kohvi'.

Jag kan känske göra det 'ma saan seda võib-olla teha'.

De undrar, om jag känske kan göra det 'nad küsivad, kas ma võib-olla saan seda teha'.

Märkus. Üldised lauseadverbiaalid võivad esineda ka lause algul, ilma et nad eriti rõhutatud oleksid, näit.:

Förmödligen reser jag på måndag = jag reser förmödligen på måndag 'ma sõidan arvatavasti esmaspäeval'.

Lyckligtvis hände ingenting 'õnneks ei juhtunud midagi'.

Tyvärr kan jag inte hjälpa dig 'kahjuks ma ei saa sind aidata'.

d) Sageli on liikuvad ka adverbid, mis iseloomustavad verbi tegevust subjekti mingi omaduse alusel, näit.:

ärtigt 'viisakalt', bestämt 'kindlalt, otsustavalt', bestämt 'otsustavalt', blygt 'aralt', förväntat 'imestunult', högmödigt 'kõrgilt, ülbealt', vänligt 'sõbralikult' jm.

De lyssnade ändaktsfullt på hans ord 'nad kuulasid hardumusega tema sõnu'. - Vrd. kõrvallauses:

Han var omgiven av en skära, som ändaktsfullt lyssnade på hans ord 'teda ümbritses rahvahulk, kes hardumusega kuulas ta sõnu'.

§ 158. Objekti ja adverbiaali omavaheline asend.

Neutraalses lauses on tavaline järjestus: liikuv laiend - objekt - muu adverbiaal.

1) Lihtpredikaadi puhul:

a) pealauses või iseseisvas lauses:

Han läser böcker i l ä s e s a l e n 'ta loeb raamatuid lugemissaalis'.

Han läser ö f t a böcker i l ä s e s a l e n 'ta loeb sageli raamatuid lugemissaalis'.

b) kõrvallauses:

Han såde, att han läser böcker i l ä s e s a l e n 'ta ütles, et ta loeb raamatuid lugemissaalis'.

Han såde, att han ö f t a läser böcker i l ä s e s a l e n 'ta ütles, et ta loeb sageli raamatuid lugemissaalis'.

2) Liitpredikaadi puhul:

a) pealauses või iseseisvas lauses:

Han har läst böcker i l ä s e s a l e n 'ta on lugenud raamatuid lugemissaalis'.

Han har ä l l t i d läst böcker i l ä s e s a l e n 'ta on alati lugenud raamatuid lugemissaalis'.

b) kõrvallauses:

Han såde, att han hade läst böcker i l ä s e s a l e n 'ta ütles, et ta luges (oli lugenud) raamatuid lugemissaalis'.

Han såde, att han ä l l t i d hade läst böcker i l ä s e s a l e n 'ta ütles, et ta oli alati lugenud raamatuid lugemissaalis'.

Üksikute sõnade rchutamisel lauses võib tavaline sõnajärjestus muutuda.

Kasutatud kirjandus

- N. Beckman, Svensk språklära, Stockholm 1955.
- Y.M. Biese, Opimme ruotsia, Porvoo - Helsinki 1959.
- Im. Björkhagen, Modern Swedish Grammar, Stockholm 1956.
- G. Danell, Svensk ljudlära, Stockholm 1952.
- C.-C. Elert, Phonologic Studies of Quantity in Swedish, Uppsala 1965.
- H. Gullberg, Skriva svenska, Stockholm 1955.
- H. Gullberg, G. Niklasson, Fraseologisk ordlista, Stockholm 1966.
- A. Haman (J. Tuldava), Lärobok i estniska: grammatik, övningar, parlör, Uppsala 1962.
- E. Hammer, Schwedische Grammatik für Deutschsprachige, Stockholm 1958.
- C. Hassler-Göransson, Ordfrekvenser i nusvenskt skriftspråk, Lund 1966.
- N.-G. Hildeman, A.-M. Beite, Lerne Schwedisch, Uppsala 1962.
- Illustrerad svensk ordbok, Stockholm 1958.
- N.-H. Lindberg, Lehrbuch der schwedischen Sprache, Tartu 1932.
- B. Malmberg, Svensk fonetik, Lund - Malmö 1959.
- E.A. Meyer, Die Intonation im Schwedischen, I, II, Stockholm, 1937, 1953.
- J.S. Osvald, Swedish Phrase Book, London 1958.
- L. Pelkonen, K. ja E. Miettinen, Ruotsin kielioppi, Porvoo 1954.
- Svensk handordbok - konstruktioner och fraseologi, Stockholm 1966.
- Svenska Akademiens ordlista över svenska språket, Stockholm 1959.
- E. Wellander, Riktig svenska: en handledning i svenska språkets vård, Stockholm 1955.
- G. Wieselgren, Rootsi keele õpik, Stockholm 1945.
- P. Wieselgren, P. Ariste, G. Suits, Rootsi-eesti sõnaraamat, Tartu 1939.

- G. Worgt, Wir lernen Schwedisch sprechen, Leipzig 1967.
С.С. Маслова-Лашанская. Шведский язык, ч. 1. Ленинград, 1953.
Д.Э. Миланова. Шведско-русский словарь. Изд. 4-е. Москва, 1973.
Н.Е. Погодина. Практический курс шведского языка. Москва, 1961.

Tähestikuline sisuregister

(arvud viitavad lehekülgedele)

- Aastaarvud 116
Abiverbid 178
Adjektiiv 81
- komparatsioon 94
- reksioon 104
- substantiveeritud 100
Adjektiivartikkel 49
Adjektiivne partitsiip 217
Adverb 240
- komparatsioon 248
Adverbiaal 286
Ajavormid vt. verb
Aktiiv 162
Aktsent (rõhk) 28
Akusatiiv 59
Akusatiiviobjekt 120
Akuut 28, 36
Algustäht 24
Apositsioon 283
Atribuut 81, 88, 206, 212,
215, 283
Artikkel 48
Arvsõna vt. numeraal
Asesõna vt. pronoomen
Daativ 59
Daativobjekt 120
Deklinatsioon (substantiiv)
65, 80
Demonstratiivpronoomen 132
Depoonens 227
Determinatiivpronoomen 137
Diminutiiv 283
Eesnimed 41
Eesõna vt. prepositsioon
Eesvokaalid 5, 17
Enfaatiline konstruksioon
125, 148, 273
Enesekohane asesõna vt.
refleksiivpronoomen
Enesekohane verb vt. reflek-
siivne verb
Enneminestik vt. pluskvamper-
fekt
Feminiin 45
Foneemid 17
Futuuum 162, 164, 192
Genus 45
Genitiiv 59, 62, 83, 121,
127, 251
Graavis 28, 39
Grammatiline sugu vt. genus
Homonüümid 77
Hääldamine 5, 7, 17, 21
Hüüdlause 144
Hüüdsõna vt. interjektsioon
Imperatiiv 162, 202
Imperfekt 162, 163, 186
Impersonaalne passiiv 122
Impersonaalne subjekt 121
Impersonaalne verb 233
Indefiniitne pronoomen 149

Indikatiiv 162, 184
Infinitiiv 138, 162, 163,
204, 252
Interjektsioon 277
Interrogatiivpronoomen 140
Intonatsioon 27
Inversioon 278, 279
Isikuline asesõna vt.
 personaalpronoomen
Isikunimetused 76
Järgarvud 111

Kaasrõhk 27, 34, 35
Kaudne kõne 195, 198, 201,
272
Kellaeg 116, 260
Keaksugu vt. neutrum
Kindel kõneviis vt. indi-
 katiiv
Kirjavahemärgid 24
Kohanimed 41
Komparatiiv 94, 96, 248
Komparatsioon 94, 248
Konditsionaal 162, 195,
200
Konjugatsioon vt. verb
Konjunktiiv 162, 194, 196
Konjunktsioon 270
Konsonandid 5, 10, 18, 19
Korrelaat 122
Kuupäevad 116, 260
Kõnekeel 21
Kõnetamine 119
Kõrvallause 289
Käskiv kõneviis vt. im-
 peratiiv

Käänamine vt. deklinatsioon
Käänded 59, 61
Küsiv asesõna vt. interroga-
 tiivpronoomen

Laensõnad 76
Laiend 207, 212, 216, 289
Lihtrõhk 28, 31, 32, 36
Liitrõhk 28, 31, 33, 39
Liitverb 234
Lõppartikkel 38, 49
Lühendid 26

Maskuliin 45
Meessugu vt. maskuliin
Metafoonia vt. umlaut
Minevik vt. imperfekt, per-
 fekt, pluskvamperfekt
Mitmus 65, 78, 84
Modaalverbid 179, 209
Moodus 162
Murdarvud 114
Määramata artikkel 48, 52
Määramata deklinatsioon 81
Määramata vorm 48, 56, 81, 85,
88, 92, 138, 161
Määratlussõna 93
Määratud artikkel 48, 49, 53
Määratud deklinatsioon 81
Määratud vaba artikkel 49
Määratud vorm 48, 50, 81, 82,
84, 90, 92, 161
Määrsõna vt. adverb
Määrus vt. adverbiaal
Naissugu vt. feminiin
Neutrum 45, 46, 79
Nimisõna vt. substantiiv

- Nominatiiv 59, 118
 Numeraal 106
 Nullrõhk 27, 35
 Näitav asesõna vt. demonstratiivpronoomen
- Objekt 207, 210, 285, 293
 Objektiiv 118, 120
 Objektikääne vt. objektiiv
 Olevik vt. preesens
 Omadussõna vt. adjektiiv
 Omastav asesõna vt. possessiivpronoomen
 Ortograafia 22
- Partitsiip 102, 162, 211
 Passiiv 162, 178, 220, 223
- Pealause 289
 Pearõhk 27, 33
 Perekonnanimed 41
 Perfekt 162, 188
 Personaalpronoomen 118
 Pluraliatantum 72, 78
 Pluskvamperfekt 162, 191
 Poolitamine 24
 Possessiivpronoomen 128
 Predikaat 285, 289, 293
 Predikatiiv 81, 89, 207, 212, 215
 Preesens 162, 163, 185
 Prepositsioon 250, 260, 265
 Prepositsioonilühend 58, 120, 138, 208, 252
 Pronominaalne adverb 246
 Pronoomen 118, 161
- Põhiarvud 106
 Põhikääne 59, 61
 Pärisonimed 41
 Pööramine vt. konjugatsioon
- Rahvusenimetused 68, 71, 72
 Refleksiivne verb 231
 Refleksiivpronoomen 125
 Reksioon 104
 Relatiivlause 137
 Relatiivpronoomen 144
 Retsiprookne pronoomen 127
 Rõhk 27
 - dünaamiline 27, 33
 - muusikaline 28, 36
 - pärisonimedes 41
 - siduskõnes 42
- Skulle-konjunktiiv vt. konditionaal
 Sidesõna vt. konjunktsioon
 Siduskõne 42
 Siduv asesõna vt. relatiivpronoomen
 Sihitis vt. objekt
 Singulariatantum 78
 Subjekt 208, 210
 Substantiiv 45, 161
 Sugu vt. geenus
 Superlatiiv 94, 97
 Supinum 162, 218
 Supradentaalid 20
 Sõnajärjestus 278
- Tagavokaalid 5, 17
 Tulevik vt. futurum
 Tähestik 5

Täiend vt. atribuut
Täisminevik vt. perfekt

Umbisikuline verb vt.
impersonaalne verb
Ubmäärane asesõna vt.
indefiniitne pronoomen

Umlaut 37, 68, 70, 75,
79

Utrum 45, 46, 79

Vastastikune asesõna vt.
retsiprookne pronoomen

Verb 162

- ajavormid 162, 184
- konjugatsioon 163, 171
- pühivormid 163

Vokaalid 5, 7, 17, 18

Võrdlusastmed vt. kompara-
atsioon

Vältus 5

Õigekirjutus vt. ortograafia

Õeldis vt. predikaat

Õeldistäide vt. predikatiiv

S I S U K O R D

Eessõna	3
Fõrord	4

I. F o n e e t i k a

1. Tähed ja häälikud (§§ 1-15)

Tähestik (§ 1)	5
Häälikute vältus (§§ 2-4)	5
Hääldamine (vokaalid § 5, konsonandid § 6)	7
Ülevaated häälikute ja hääldamise kohta (§§ 7-8)	17
Kõnekeele iseärasused (§ 9)	21
Ortograafia (§§ 10-14)	22
Mõningaid rootsi lühendeid (§ 15)	26

2. Rõhk (§§ 16-28)

Dünaamiline ja muusikaline rõhk (§§ 16-19)	27
Ülevaade rõhu- ja intonatsiooniskeemidest (§ 20)	32
Dünaamilise rõhu kasutamine (§§ 21-24)	33
Muusikalise lihtrõhu kasutamine (§ 25)	36
Muusikalise liitrõhu kasutamine (§ 26)	39
Muusikaline rõhk pärisnimeses (§ 27)	41
Rõhk siduskõnes (§ 28)	42

II. M o r f o l o o g i a j a s ü n t a k s

1. Substantiiv (§§ 29-61)

Grammatiline sugu (§§ 29-34)	45
Artikkel ja substantiivi määramata ning määratud vorm (§§ 35-40)	48
Artikli kasutamine (§§ 41-43)	52
Käänded (§§ 44-45)	59
Käänete kasutamine (§§ 46-47)	61
Mitmus ja deklinatsioonitüübid (§§ 48-61)	65

2. Adjektiiv (§§ 62-79)

Adjektiivi deklinatsioon (§§ 62-66)	81
Adjektiivi erivormid (§§ 67-68)	84
Muutumatud adjektiivid (§ 69)	86
Adjektiivi määramata ja määratud vormi kasutamine (§§ 70-73)	88
Adjektiivi komparatsioon (§§ 74-75)	94
Substantiveeritud adjektiiv (§ 76)	100
Adjektiivselt kasutatud partitsiip (§§ 77-78)	102
Adjektiivi reksioon (§ 79)	104

3. Numeraal (§§ 80-85)

Põhiarvud (§§ 80-81)	106
Järgarvud (§§ 82-83)	111
Murdarvud (§ 84)	114
Arvsõnad aastaarvudes, kuupäevades ja kellaaegades (§ 85)	116

4. Pronoomen (§§ 86-98)

Personaalpronoomen (§§ 86-88)	118
Refleksiiv- ja retsiprookne pronoomen (§§ 89-90) ...	125
Possessiivpronoomen ja refleksiivne possessiivpronoo- men (§§ 91-92)	128
Demonstratiivpronoomen (§ 93)	132
Determinatiivpronoomen (§ 94)	137
Interrogatiivpronoomen (§ 95)	140
Relatiivpronoomen (§ 96)	144
Indefiniitne pronoomen (§ 97)	149
Pronoomen ja substantiiv (§ 98)	161

5. Verb (§§ 99-135)

Verbi vormid (§ 99)	162
Verbi konjugatsioon (§§ 100-107)	163
Abiverbid (§ 108)	178
Modaalverbide kasutamine (§ 109)	179

Indikatiivi ajavormid (§§ 110-114)	184
Konjunktiiv (§§ 115-119)	194
Imperatiiv (§ 120)	202
Infinitiiv (§§ 121-123)	204
Partitsiip (§§ 124-125)	211
Supiinum (§ 126)	218
Passiiv (§§ 127-128)	220
Depoonens (§§ 129-130)	227
Refleksiivne verb (§ 131)	231
Impersonaalne verb (§ 132)	233
Liitverb (§§ 133-135)	234

6. Adverb (§§ 136-142)

Adjektiividest tuletatud adverbid (§ 136)	240
Iseseisvad adverbid (§§ 137-141)	241
Adverbi komparatsioon (§ 142)	248

7. Prepositsioon (§§ 143-148)

Prepositsioonide liigid ja kasutamine (§§ 143-145) ..	250
Prepositsioonid aega tähistavates väljendites (§§ 146-147)	260
Prepositsioonid kohta tähistavates väljendites (§ 148)	265

8. Konjunktsioon (§§ 149-150)

Rinnastavad konjunktsioonid (§ 149)	270
Alistavad konjunktsioonid (§ 150)	272

9. Interjektsioon (§ 151)

Interjektsioonid (§ 151)	277
--------------------------------	-----

10. Sõnajärjestus (§§ 152-158)

Otsene sõnade järjekord ja inversioon (§§ 152-153) ..	278
Lauseosade asend omavahel (§§ 154-158)	283

. x . x . x . x .

Kasutatud kirjandus	294
Tähestikuline sisuregister	296
Sisukord	300

Rbl. 12.70